OSMANLI FERMAN VE BERATLARI

OTTOMAN FERMANS AND BERATS

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
DEVLET ARŞİVLERİ
BAŞKANLIĞI

Yayın No: 11

OSMANLI FERMAN VE BERATLARI

OTTOMAN FERMANS AND BERATS

GENİŞLETİLMİŞ DÖRDÜNCÜ BASKI

İstanbul 2021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI
DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI

Proje Yöneticisi

Prof. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Başkanı

Proje Sorumluları

Doç. Dr. Muhammet Ahmet TOKDEMİR
Devlet Arşivleri Başkan Yardımcısı

Cevat EKİCİ
Dış İlişkiler ve Tanıtım Dairesi Başkanı

Ahmet ÖZKILINÇ
Yayın Hizmetleri Şube Müdür V.

Yayına Hazırlayanlar

Numan YEKELER

İlyas ÖZDEMİR | Mehmet Selim TEMEL | Abdullah SİVRİDAĞ

Yayına Katkıda Bulunanlar

Ahmet Ergün | Kemal GURULKAN | Ali UZUN | İbrahim KESECEK

İngilizce Çeviri

Hasan ER
Durmuş KANDIRA

Grafik Tasarım

Nazlı GENÇ GÜLTEKİN
Vahdettin ATİK

Fotoğraf Çekimi

Şefik KANYILMAZ

Kapak Metninin Çeviri Yazısı: "... Sultan Süleyman Şah Han'ım ... "
Yan Kağıt: BOA, MFB 11'den alınmıştır.

Baskı

Seçil Ofset
100. Yıl Matbaacılar Sitesi 4. Cad. No: 77, Bağcılar/İSTANBUL
Tel: (0212) 629 06 15 - www.secilofset.com
Sertifika No: 44903

ISBN: 978-605-68926-8-4

İstanbul 2021

Bu kitapta 115 g Tatami White kağıt kullanılmıştır.

Tuğranın üzerinde bulunan yazı ve açıklaması:
Hüvallâhü'l-azîzü'l-ganiyyü'l-muğni'l-mu'înü'l-fettâh;
O Allah aziz, çok zengin, zenginlik veren, yardım eden ve her şeyi açandır.

براءة عاليشان مزموحسنجه عمل الونر

Sunuş/Preface

Tarihî belgeler, geçmişi öğrenmemizi sağlayan araçlardandır. Sözün kâğıtta tecellisi olan belgeler geçmiş eylemlerin nedenini ve alınan kararların dayanağını görmemizi sağlar. Bunun yanında belgeler, bizlere üretildiği dönemin teknolojik, kültürel ve sanatsal yönlerini tanıma fırsatı sunar. Arşivlerimiz bu konuda oldukça zengin belge koleksiyonlarına sahiptir.

Bu koleksiyonların önemli bir bölümünü oluşturan ferman ve beratlar içeriklerinin yanı sıra sanatsal nitelikleri ile de dikkat çekmektedir. Bunlar devletin; adalet dağıtarak kalbe, hukuk ile akla, estetik özellikleri ile göze hitap ettiğini gösteren kültürel miraslardır.

Devlet-i Aliyye'nin mühim meselelerine dair padişahın emri ve Divan'ın kararı ile hazırlanan fermanlar; siyasi, mali, idari ve sosyal alanlarda birçok konuya ışık tutmaktadır. Ayrıca, Osmanlı coğrafyasının neresinde olursa olsun halkın

Historical documents allow us to learn easily about the past. Documents which are the reflection of the expressions on paper assist us to understand the reasons of the actions in the past and the basis of the decisions taken. At the same time, it ensures to have a view about the technology, culture and art of the period in which they were produced. Our country's archives are substantial in these regards.

Fermans and berats which constitute a significant part of the collections in our archives are valuable with their artistic worth as well as their content. These works of art are cultural heritages which present that the state appeals to the hearts by justice, the minds by law and the eyes with its aesthetic features.

Fermans prepared by the Sultan's order and the decision of the Sultan's council on the important issues of the Ottoman State offer an insight into many issues in the political, financial, administrative and social fields. We also witness that the demands of the people, which reach the Sultan's council no matter where they

Divan'a ulaşan talebinin değerlendirilerek bazılarının ferman ve beratlara dönüştüğünü görmekteyiz. Bu durum iyi işleyen bir teşkilat yapısı içinde genelden özele birçok hususun, devletin en üst merciine ulaşarak karara bağlandığını, böylece adalet ve hukuk düzeninin tesis edildiğini göstermektedir.

Beratlar da padişah tuğrası taşıyan sultani hükümler olması ve çeşitli konularda yararlı bilgiler sunması açısından oldukça kıymetlidir. Şahıs veya cemiyetlere sağlanan hakların devlet iradesi ile güvence altına alındığını gösteren beratların içeriğinden bağımsız olarak bizlere sunduğu görsel keyif de paha biçilemez niteliktedir.

Muhteva ile sanatın bir araya geldiği ferman ve beratların süslemelerinde rafine bir birikimin tüm izlerini ve sanatın bürokrasiye sirayetini görmek mümkündür. Doğal malzemeden elde edilen boyalarla yapılan süsleme belgeyi muhataplarına etkili şekilde sunmanın vasıtası durumundadır.

Arşiv belgelerinin hem içerik hem de sanatsal olarak kıymetini gösteren bu çalışmanın konuya ilgi duyan herkese faydalı olmasını temenni eder, Devlet Arşivleri Başkanlığımızı ve emeği geçenleri kutlarım.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Türkiye Cumhurbaşkanı

are in the Ottoman land, were addressed and some of these have become fermans and berats. This picture demonstrates us that many issues from general to particular are resolved within a well-functioning organizational structure by reaching the highest authority of the state, thus establishing the justice and legal order.

Berats are also noteworthy in terms of being rulings of Sultan bearing the tughra and providing useful information on various issues. Apart from the content of the berats that represent the rights granted to individuals or societies are guaranteed by the power of the state, the visual enjoyment offered is invaluable.

It is also possible to see that art engages bureaucracy in the ornamentation of the fermans and berats where content and art meet besides all the footprints of a refined possession. Ornamentation made with dyes obtained from natural materials is an aesthetic means of presenting the document to its addressees effectively.

I hope that this work which indicates the value of archive documents in terms of both content and art will be useful to all interested in the subject, and I congratulate the Directorate of State Archives and those who have contributed.

Recep Tayyip ERDOĞAN
President

Önsöz/Foreword

Devlet Arşivleri Başkanlığı, bünyesinde barındırdığı Osmanlı arşiv belgelerinin özgünlüğü bakımından sadece Türkiye'nin değil, dünyanın zengin bilgi merkezleri arasında yer almaktadır. Osmanlı sosyal ve ekonomik tarihine, mimarisine, sanatına kaynaklık eden vakfiye, mülkname, ferman, berat, menşur ve name-i hümayun gibi belgeler zengin içeriklerinin yanı sıra, yüksek bir estetik ve sanat değerine de sahiptirler.

Görkemli sergiler, yayınlar ve müzayedeler ile Batı sanat ve kültür dünyasında Osmanlı sanatına gün geçtikçe artan bir ilgi görülmektedir. Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsız olmuş ülkeler ellerinde bulunan ferman ve beratlarını büyük bir gururla müzelerinde sergilemektedir. Bu bakımdan Osmanlı belgeleri Türkiye'nin kültürel zenginliğini yansıtan en önemli tanıtım araçlarından biridir.

Osmanlı, ruhanî bir hendese olarak tarif edilen hat sanatını devlet hayatında ürettiği belgelere yansıtarak estetiğe ulaşma kaygısında olmuştur.

Directorate of State Archives is among the richest information centers of the world, not only of Turkey in terms of the distinctness of the Ottoman archive documents it contains. Documents such as vakfiye, mulkname, ferman, berat, menşur and name-i hümayun, which are source materials of Ottoman social and economic history, architecture, art, have a high aesthetic and artistic value as well as their substantial content.

There is an increasing interest in Ottoman art in the world of art and culture with spectacular exhibitions, publications and auctions. Countries that seceded from the Ottoman Empire and became independent exhibit their fermans and berats with great pride in their museums. In this regard, the Ottoman documents are one of the most important promotional instruments that reflect the cultural richness of Turkey.

The Ottomans were concerned about achieving aesthetics by reflecting the art of calligraphy, which is described as a spiritual geometry, to the documents they produced in state life. The ferman, berat and name-i hümayun, which are the highest level documents of the state, are among the rare examples of Ottoman document art with this concern.

Bu kaygı ile devletin en üst düzey belgeleri arasında bulunan ferman, berat ve name-i hümayunlar Osmanlı belge sanatının nadide örnekleri arasına girmiştir.

Ferman, Divan-ı Hümayun'da devlet işlerine dair alınan kararlara uygun olarak yazılan ve üzerinde tuğra bulunan padişah emirlerinin genel adıdır. Divan-ı Hümayun'un kararı ve padişahın emriyle hazırlanıp ilgili makamlara gönderilmiştir.

Fermanlarda yüzyıllar boyunca Osmanlı Devleti'nin geçirdiği farklı dönemleri yansıtan üslup ve nitelik değişmeleri olmuşsa da bu belgeler, devletin ihtişamını başarıyla aktarmayı sürdürmüşlerdir.

Berat, bir memuriyete tayin, gelir tahsisi, imtiyaz veya muafiyetin verildiğini gösteren belgelerdir. Beratlar sadece tuğrasını taşıdığı padişahın saltanatı süresince geçerlidir. Padişahın değişmesi durumunda, bir bölgede tahrir yapıldığında, beratın kaybı, sahibinin ölümü veya feragat durumunda yenilenmiştir. Beratların arşivimizde bulunma sebebi tecdid-i berat denilen yenileme işlemidir.

Ferman ve beratlarda uygulanan tezyinat, devrinin sanat üslubunu yansıtmakta, yüzyıllar içindeki değişimi göstermekte ve en önemlisi tezhip sanatının günümüzdeki sanat çalışmalarına ilham vermektedir.

Name-i hümayun, Osmanlı padişahlarının yabancı devletlerin hükümdarları ile imtiyazlı bölgelerin idarecilerine yolladığı mektupları ifade eder. Milletlerarası yazışmaların en seçkin örneklerini oluşturan name-i hümayunlar, usta kâtipler elinden çıkmış edebi metin ve değerli hat örnekleridir.

Başkanlığımız bugüne kadar Osmanlı Devleti'nin idari, siyasi, sosyal ve mali alanlarına dair pek çok yayın yapmıştır. Belgelerin sanat ve estetik

Ferman is the general name of the sultan's orders written in accordance with the decisions taken regarding state affairs in Divan-ı Hümayun (Sultan's Council) and with a tughra on it. It was prepared by the decision of Divan-ı Hümayun and the order of the sultan and sent to the relevant authorities. Although there were changes in style and quality in the fermans reflecting different periods of the Ottoman Empire for centuries, these documents continued to successfully reflect the magnificence of the state.

Berats are the documents significant of an appointment to a civil service, an income allocation, granting a privilege or an exemption. Berats were valid only during the reign of the sultan whose tughra it bears. It was renewed in the case of the change of the sultan, tahrir (land and census registry concerning tax) registries in a region, loss of the certificate, death of the owner or renunciation. The reason of the berats being present in our archive is the renewal process called tecdîd-i berat.

The ornamentation applied in the fermans and berats reflects the art style of the period, shows the change in the centuries and most importantly, it inspires the contemporary art works of the art of ornamentation.

Name-i hümayun refers to the letters sent by the Ottoman sultans to the rulers of foreign states and the administrators of the privileged regions. Name-i hümayuns, which constitute the most outstanding examples of international correspondence, are literary texts and valuable examples of calligraphy created by master scribes.

On the other hand, ahitnames (bill of oath), refer to the documents with tughra on it which addressed to foreign states by the Ottoman sultans and containing the articles determined by the representatives of the parties as a result of a peace or agreement decision after a war or dispute, and the Sultan's oath to comply with it.

Directorate of State Archives has published many works on the administrative, political, social and financial areas of the Ottoman State to date. First edition of this work, which was prepared from selected fermans and berats to emphasize the artistic and aesthetic aspects of the documents, published in 1992 and drew great attention. Second edition of the work published in

yönüne de vurgu yapmak üzere ferman ve beratlardan seçilerek hazırlanan çalışmanın ilk baskısı 1992 yılında gerçekleşmiş ve büyük bir ilgi görmüştür. Eserin 1994 yılında ikinci baskısı gerçekleşmiştir. 80 adet ferman ve beratın yer aldığı ilk iki baskıdaki örnekler çoğaltılarak 180 adet ferman ve berattan oluşan üçüncü baskısı ise 2003 yılında yapılmıştır.

Genişletilerek hazırlanmış bu baskıda ise; 30 tanesi yabancı ülke arşivlerinden temin edilen ferman, berat ve name-i hümayunların da bulunduğu 200 belge yer almaktadır.

Kitapta emeği geçen Başkanlığımız personeli ile koleksiyonlarında yer alan belgeleri yayımlamamız için temin eden diğer ülke arşiv yetkililerine teşekkür eder, konuya ilgi duyan herkese faydalı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Uğur ÜNAL
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı
Devlet Arşivleri Başkanı

1994. Third edition consisting of 180 fermans and berats published in 2003 by increasing the examples in the first two editions containing 80 fermans and berats.

There are 200 documents, 30 of which are obtained from foreign country archives, including fermans, berats, name-i hümayun and ahitnames in this expanded edition.

The edition consists of five chapters: 15th and 16th century documents in the first part, 17th century documents in the second part, 18th century documents in the third part, 19th century documents in the fourth part and the documents obtained from the archives of other countries in the fifth part.

I would like to thank our staff who contributed to this book and the archive officials of other countries who shared the documents in their collections with us, and I wish that it will be useful to everyone who is interested in the subject.

Prof. Uğur ÜNAL
Presidency of the Republic of Turkey
Director of State Archives

"Altıncı Vezir Nişancı Yusuf Paşa'nın (belgelere tuğra çekerken) divan ahvalidir."
Seyyid Lokman, Şehnâme-i Murad, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Farsça Yazmalar, 1404, 17a

"Saâdetle (1601 tarihinde Kahire,) Karameydan'da dîvân-ı âmm idüp evâmir-i şerîfe ve hatt-ı hümâyûn kıraet olunduğu mahaldir."
Kelâmî, Vekâyi'-i Ali Paşa, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Hâlet Efendi, 612, 6b.

İçindekiler
Contents

Sunuş/Preface ..... Sayfa 5

Önsöz/Foreword .....Sayfa 7

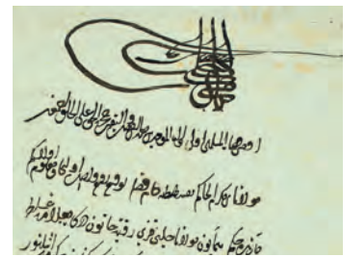
İçindekiler/Contents ...Sayfa 13

Kısaltmalar .....Sayfa 26

Abbreviations ..... Sayfa 27

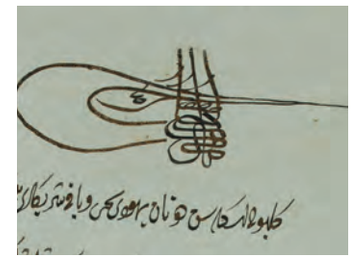
Giriş .....Sayfa 29

Introduction ..... Sayfa 45

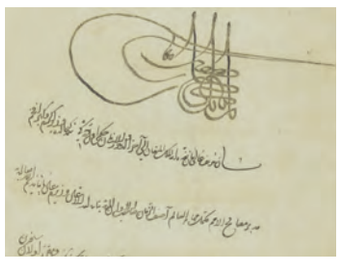

1 ..... Sayfa 64

II. Mehmed

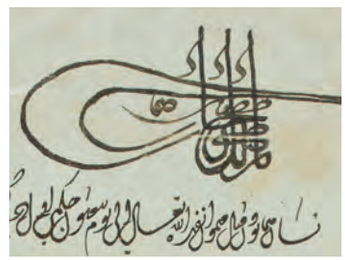

2.....Sayfa 66

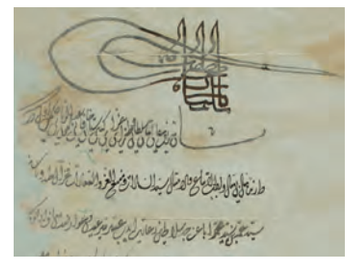

3.....Sayfa 68

II. Bayezid

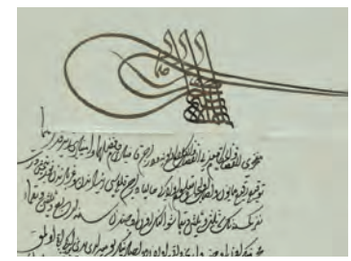

4.....Sayfa 70

5..... Sayfa 72

I. Selim

6 .....Sayfa 74

I. Süleyman

7..... Sayfa 76

III. Murad

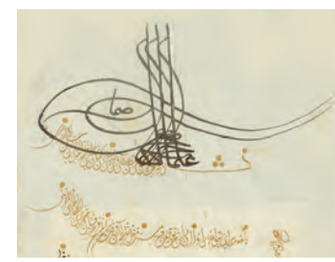

8 ..... Sayfa 80

I. Ahmed

9.....Sayfa 82

10.....Sayfa 84

II. Osman

11 ..... Sayfa 86

IV. Mehmed

12 ..... Sayfa 88

13 ..... Sayfa 90

14 ..... Sayfa 92

15 ..... Sayfa 94

II. Süleyman

16 ..... Sayfa 96

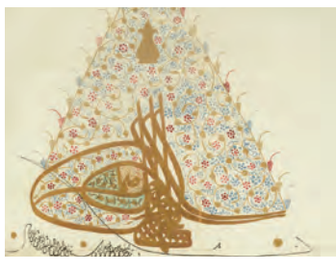
17 ..... Sayfa 98

II. Ahmed

18 ..... Sayfa 100

II. Mustafa

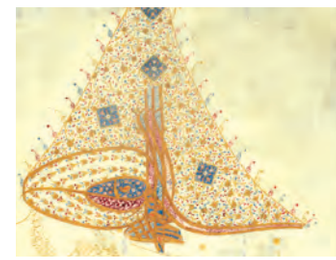
19 ..... Sayfa 102

20 ..... Sayfa 106

21 ..... Sayfa 108

22 ..... Sayfa 110

III. Ahmed

23 ..... Sayfa 112

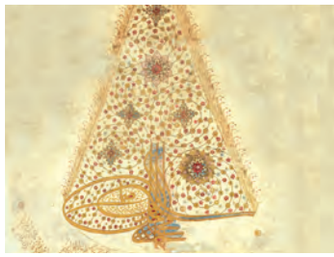
24 ..... Sayfa 114

25 ..... Sayfa 116

26 ..... Sayfa 120

27 ..... Sayfa 122

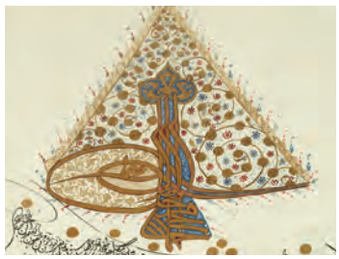
28 ..... Sayfa 124

29 ..... Sayfa 126

30 ..... Sayfa 128

31 ..... Sayfa 130

32 ..... Sayfa 132

33 ..... Sayfa 134

34 ..... Sayfa 136

35 ..... Sayfa 138

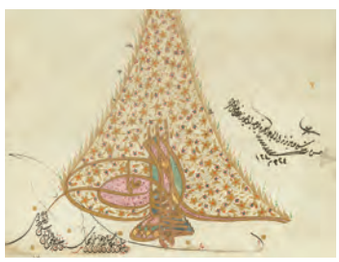
36 ..... Sayfa 140

37 ..... Sayfa 142

38 ..... Sayfa 144

39 ..... Sayfa 146

40 ..... Sayfa 148

41 ..... Sayfa 150

42 ..... Sayfa 152

43..... Sayfa 154

I. Mahmud

44..... Sayfa 156

45..... Sayfa 158

46..... Sayfa 160

47..... Sayfa 162

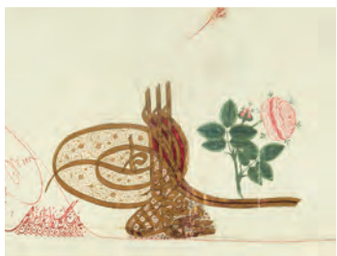
48..... Sayfa 164

49..... Sayfa 166

50..... Sayfa 168

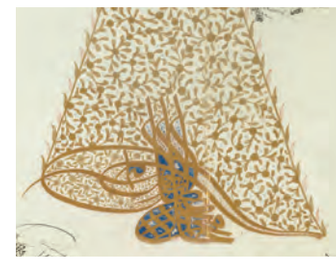
51..... Sayfa 172

52..... Sayfa 174

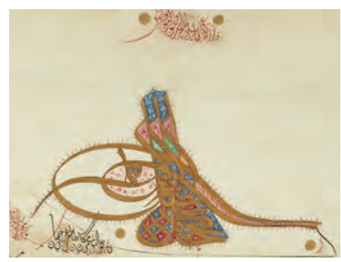
53..... Sayfa 176

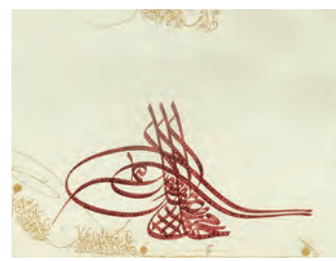
54..... Sayfa 178

55..... Sayfa 180

56..... Sayfa 182

57..... Sayfa 184

58..... Sayfa 186

59 ..... Sayfa 188

III. Osman

60 ..... Sayfa 190

61 ..... Sayfa 192

62 ..... Sayfa 194

III. Mustafa

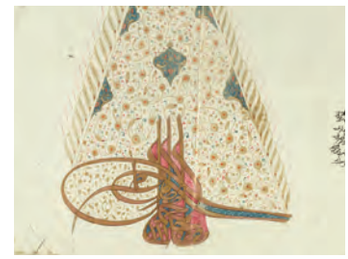
63 ..... Sayfa 196

64 ..... Sayfa 198

65 ..... Sayfa 200

66 ..... Sayfa 202

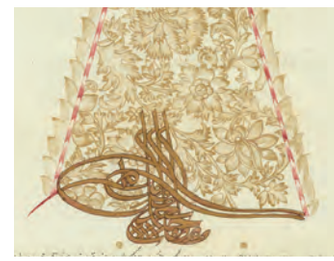
67 ..... Sayfa 204

68 ..... Sayfa 206

69 ..... Sayfa 208

70 ..... Sayfa 210

71 ..... Sayfa 212

72 ..... Sayfa 214

73 ..... Sayfa 216

74 ..... Sayfa 218

75 ..... Sayfa 220

76 ..... Sayfa 224

I. Abdülhamid

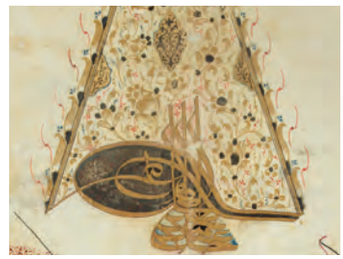
77 ..... Sayfa 226

78 ..... Sayfa 228

79 ..... Sayfa 230

80 ..... Sayfa 232

81 ..... Sayfa 234

82 ..... Sayfa 236

83 ..... Sayfa 238

84 ..... Sayfa 240

85 ..... Sayfa 242

86 ..... Sayfa 244

87 ..... Sayfa 246

88 ..... Sayfa 248

89 ..... Sayfa 250

90 ..... Sayfa 252

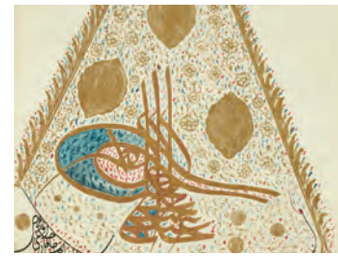
91 ..... Sayfa 254

92 ..... Sayfa 256

93 ..... Sayfa 258

94 ..... Sayfa 260

95 ..... Sayfa 262

96 ..... Sayfa 264

97 ..... Sayfa 266

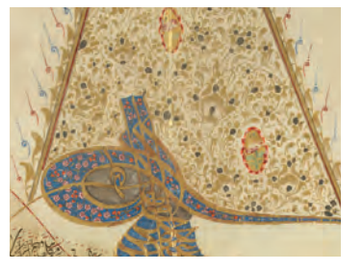
98 ..... Sayfa 268

99 ..... Sayfa 270

100 ..... Sayfa 272

101 ..... Sayfa 276

102 ..... Sayfa 278

103 ..... Sayfa 280

III. Selim

104 ..... Sayfa 282

105 ..... Sayfa 284

106 ..... Sayfa 286

107 ..... Sayfa 288

108 ..... Sayfa 290

109 ..... Sayfa 292

110 ..... Sayfa 294

111 ..... Sayfa 296

112 ..... Sayfa 298

113 ..... Sayfa 300

114 ..... Sayfa 302

115 ..... Sayfa 304

116 ..... Sayfa 306

117 ..... Sayfa 308

118 ..... Sayfa 310

119 ..... Sayfa 312

120 ..... Sayfa 314

121 ..... Sayfa 316

122 ..... Sayfa 318

123..... Sayfa 320

124.....Sayfa 322

125.....Sayfa 324

126 ..... Sayfa 328

127..... Sayfa 330

128 .....Sayfa 332

129.....Sayfa 334

130 .....Sayfa 336

131 ..... Sayfa 340

132.....Sayfa 342

133.....Sayfa 344

134.....Sayfa 346

135.....Sayfa 348

136 ..... Sayfa 350

IV. Mustafa

137.....Sayfa 352

II. Mahmud

138 .....Sayfa 354

139.....Sayfa 356

140.....Sayfa 358

141.....Sayfa 360

142.....Sayfa 362

143.....Sayfa 364

144.....Sayfa 366

145.....Sayfa 368

146.....Sayfa 370

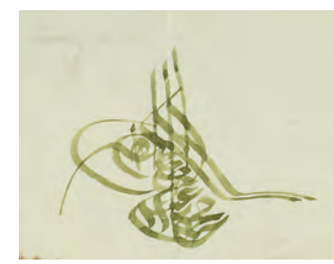
147.....Sayfa 372

148.....Sayfa 374

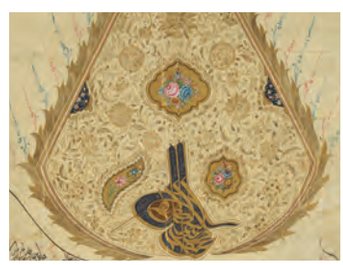
149.....Sayfa 376

150.....Sayfa 378

151.....Sayfa 382

152.....Sayfa 384

153.....Sayfa 386

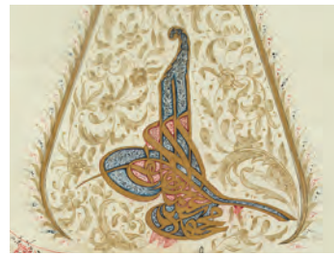
154.....Sayfa 388

155..... Sayfa 390

156.....Sayfa 392

157.....Sayfa 394

158..... Sayfa 396

159..... Sayfa 398

160.....Sayfa 400

161 ..... Sayfa 402

162 .....Sayfa 404

163..... Sayfa 406

164..... Sayfa 408

165.....Sayfa 410

Abdülmecid

166 .....Sayfa 412

167..... Sayfa 414

168 .....Sayfa 416

Abdülaziz

169 .....Sayfa 418

II. Abdülhamid

170 ..... Sayfa 420

171.....Sayfa 424

İbrahim

172.....Sayfa 426

II. Mahmud

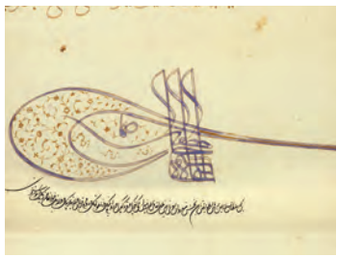
173.....Sayfa 428

II. Abdülhamid

174.....Sayfa 430

I. Süleyman

175.....Sayfa 432

176.....Sayfa 436

177.....Sayfa 438

IV. Mehmed

178.....Sayfa 440

II. Süleyman

179.....Sayfa 442

II. Mahmud

180.....Sayfa 444

III. Murad

181.....Sayfa 446

182.....Sayfa 448

II. Abdülhamid

183.....Sayfa 450

I. Ahmed

184.....Sayfa 452

IV. Mehmed

185.....Sayfa 454

II. Süleyman

186.....Sayfa 456

II. Mahmud

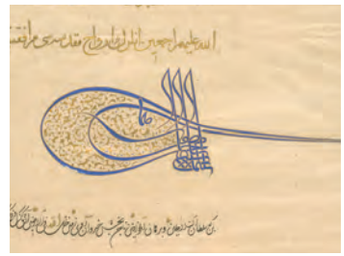

187.....Sayfa 458

188..... Sayfa 460

II. Bayezid

189.....Sayfa 462

I. Süleyman

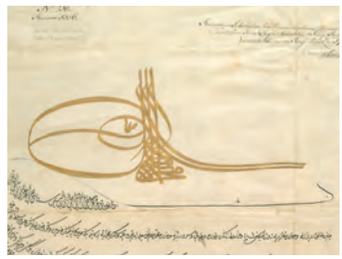
190.....Sayfa 464

III. Murad

191.....Sayfa 466

İbrahim

192..... Sayfa 468

IV. Mehmed

193.....Sayfa 470

III. Selim

194..... Sayfa 472

II. Mahmud

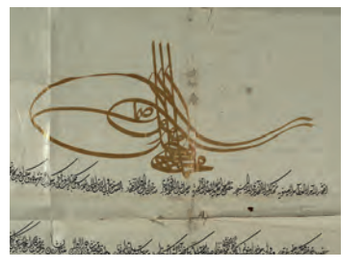
195.....Sayfa 474

Abdülmecid

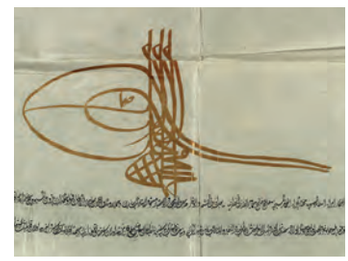
196 ..... Sayfa 476

I. Ahmed

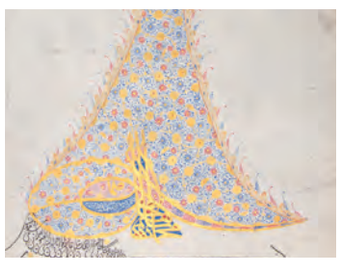
197.....Sayfa 478

IV. Mehmed

198 ..... Sayfa 480

III. Ahmed

199.....Sayfa 482

IV. Mehmed

200.....Sayfa 484

II. Abdülhamid

Kısaltmalar

A.{DVN	Bâb-ı Âsafî, Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi
A.DVNS.KLS.d.	Bâb-ı Âsafi, Dîvân-ı Hümâyûn Sicilleri Kilise Defterleri
a.g.e.	adı geçen eser
A.NŞT	Bâb-ı Âsafî, Nişan ve Tahvil Kalemi
bk.	bakınız
BOA	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi
C.	Cilt
D.BŞM	Bâb-ı Defteri, Başmuhasebe Kalemi
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
İ.Ü.	İstanbul Üniversitesi
MFB	Müzehheb Ferman ve Beratlar
no.	numara
ö.	ölümü
ör.	örnek
s.	sayfa
terc.	tercüme
TTK	Türk Tarih Kurumu
vs.	vesaire
YB	Yabancı Arşivler

Abbreviations

A.{DVN	Bâb-ı Âsafî, Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi
A.DVNS.KLS.d.	Bâb-ı Âsafi Dîvân-ı Hümâyûn Sicilleri Kilise Defterleri
a.g.e.	ibid, op.cit, loc.cit
A.NŞT	Bâb-ı Âsafî, Nişan ve Tahvil Kalemi
bk.	see
BOA	Ottoman Archives of the Directorate of State Archives of Presidency of the Republic of Turkey
C.	Volume
d.	death
D.BŞM	Bâb-ı Defteri, Başmuhasebe Kalemi
DİA	Türkiye Diyanet Foundation Encyclopedia of Islam
etc.	et cetera
İ.Ü.	İstanbul University
MFB	Müzehheb Ferman ve Beratlar
no.	number
op.cit.	opus citatum
ö.	death
ör.	example
p.	page
s.	page
terc.	translated by
trans.	translated by
TTK	Turkish Historical Society
V.	Volume
vs.	et cetera
YB	Yabancı Arşivler (Foreign Archives)

Giriş

Osmanlı arşiv belgeleri Osmanlı Devleti'nin siyasi, dinî, sosyal ve ekonomik tarihine ilişkin özgün bilgiler ihtiva etmelerinden dolayı dünya tarihi bakımından büyük öneme sahiptir. Devlet Arşivleri Başkanlığı da bunların çok büyük bir kısmını bünyesinde bulundurması hasebiyle sadece Türkiye'nin değil dünyanın da zengin ve önde gelen bilgi merkezleri arasında yer almaktadır. Bu belgelerden bir kısmı da devletler arası münasebetlerden dolayı Osmanlı Devleti'nin çağdaşı olan devletlerin ve Osmanlı'dan sonra, onun egemen olduğu topraklarda kurulmuş olan devletlerin arşivlerinde bulunmaktadır.[1]

Bu belgeler arasında hem üst düzey ve daha alt seviyedeki devlet görevlileri tarafından tanzim olunmuş buyruldu, telhis, kaime, tezkire, ilam, vakfiye vb. isimlerle anılan belgeler hem de tanzim ve ısdarı sadece Padişaha mahsus olan ferman, berat, nâme-i hümâyun ve ahidnâme-i hümâyunlar bulunmaktadır. Bu sonuncular, sahip oldukları yüksek estetik ve sanatsal özelliklerinden dolayı Osmanlı belge sanatının nadide örnekleri olarak bu belgeler arasında mümtaz bir yere sahiptir. Zira Osmanlı Devleti, toplum ve devlet hayatında ortaya çıkan ihtiyaçlar sebebiyle oluşan bu belgeleri üretirken, hat sanatını, bazen de tezhip ve süsleme sanatlarını birlikte kullanarak sanat ve estetik anlayışını, nizam ve haşmetini bu belgelere de yansıtmıştır. Öyle ki sadece ferman ve beratlar değil bazen bu belgelerin en sıradan ve sade olanları bile görenlerde bir hayranlık ve ihtişam hissi uyandırabilmektedir.

Bunların sergi, yayın ve müzayedeler ile kamuoyuna sunulması hem Batı'da hem de diğer kültür ve sanat muhitlerinde Osmanlı sanatına duyulan ilginin her geçen gün artmasına vesile olmaktadır. Bu bakımdan Osmanlı arşiv belgeleri Türkiye'nin kültürel zenginliğini yansıtan en önemli tanıtım araçlarından olup Osmanlı sanat ve estetiğine ilişkin birer veri kaynağı olmak bakımından da ayrı bir değere sahiptir. Günümüzde, elinde Osmanlı Devleti'nden intikal etmiş belge bulunan devletler bunları arşivlerinde özenle muhafaza etmekte ve müzelerinde iftiharla sergilemektedir.[2] Kurumumuz bünyesinde de düzenlendikten sonra ilgililere gönderilen veya verilen, daha sonra cülûs-ı hümâyundan dolayı yenilenme vs. sebeplerle devlete geri intikal eden ferman ve beratlardan oluşan *Müzehhep Ferman ve Beratlar* isminde müstakil bir koleksiyon bulunmaktadır.

Arşivlerimizin gerçek değerini kazanması, gerek milletlerarası münasebetler tesisi ve gerekse ilmî bakımdan bu belgelere dayalı araştırmalar yapılıp neşredilmesi ile mümkün olacağından Kurumumuzca bugüne kadar 53 ülkenin arşiv idareleri ile ikili

1 Bu konuda daha geniş bilgi için bk. Jan Reychman - Ananiasz Zajaczkowski, *Osmanlı-Türk Diplomatikası El Kitabı,* terc. Mehmet Fethi Atay, (İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayını, 1993), s. 1-112; *" ... Bazı Avrupa ülkelerinde, Doğu ülkeleri belgeleriyle ilgili zengin koleksiyonlar vardır. Bu koleksiyonlar, çok defa ele geçirilen Osmanlı topraklarında ganimet şeklinde iktisab edilmiştir. Marsigli Koleksiyonu: Bu koleksiyon Buda[peşte]'nin 1686 tarihinde ele geçirilmesinden sonra Bologna'ya getirilmiştir. Öte yandan birçok Avrupa arşivinde, Doğu ülkeleriyle ilişkilerin sonucu olarak biriken koleksiyonlar: (Meselâ Moskova, Stokholm, Viyana, Venedik, Berlin ve Paris koleksiyonları). Bunların dışında, Türklerin ve Tatarların hâkimiyeti döneminde kurulan arşiv bakiyelerinden oluşan birkaç koleksiyon daha vardır. Bu arşivler, daha sonraları teşekkül eden devletler tarafından devralınmıştır. ... ". a.g.e*, s. 27.

2 *" ... Genellikle arşivlerde Osmanlı İmparatorluğuna âit belgeler, özel bir bölümde (turcica) yer almaktadır. Ancak arşivler dışındaki sair müesseselerde ve müze, kütüphane ve özel koleksiyonlarda Osmanlı belgeleri, diğer el yazmaları arasında muhafaza edilmektedir. ... ".* bk. Reychman – Zajaczkowskı, *Osmanlı-Türk Diplomatikası*, s. 27.

işbirliği protokolleri yapılmıştır. Böylece bu protokoller çerçevesinde söz konusu ülkelerin arşivlerinde bulunan Osmanlı dönemi arşiv belgelerinin çoğaltılmış örneklerinin temin edilip ilgilileri ile buluşturulması ve bu ülkelerle ortak yayınlar yapılması yolunda çok ciddi mesafeler kat edilmiştir.

Ayrıca Kurumumuzca bugüne kadar, Osmanlı arşivi'nde mevcut sicil ve belgelere dayalı olarak çeşitli konularda belge derlemesi, tıpkıbasım ve çeviri yazı şeklinde pek çok yayın yapılmıştır. Bunlardan biri de bu belgelerin sanat ve estetik yönünü ortaya koymak amacıyla 80 adet ferman ve berattan oluşan ve ilk baskısı 1992, ikinci baskısı ise 1994 yılında yapılan çalışmadır. Söz konusu çalışmanın büyük ilgi görmesi üzerine 180 adet ferman ve berattan oluşan üçüncü baskısı da 2003 yılında yapılmıştır. Şimdi de devam eden bu ilginin karşılanabilmesi ve önceki çalışmada yer almayan nâme-i hümâyun ve ahidnâme-i hümâyun örneklerinin de okuyucularla buluşturulması amacıyla elinizdeki bu çalışma gerçekleştirilmiştir. *Osmanlı Ferman ve Beratları* isimli bu yayında 170 adedi Kurumumuz Osmanlı Arşivi'nden, 30 adedi de Bulgaristan, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan/Dubrovnik, Kosova, Macaristan, Kuzey Makedonya, Polonya, Romanya, Rusya ve Sırbistan arşivlerinden olmak üzere toplam 200 adet belge yer almaktadır. Bunların 52 adedi ferman, 134 adedi berat, 9 adedi nâme-i hümâyun ve 5 adedi de ahidnâme-i hümâyun örnekleridir.

Esas itibarıyla birer Padişah buyruğu olan *ferman* ve *berat*lar devletin iç işlerinin bir düzen içerisinde cereyan etmesi ve insanlara bazı hak ve imtiyazlar tevcihi için; birer Padişah mektubu ve taahhütnamesi olan *nâme-i hümâyun* ve *ahidnâme-i hümâyun*lar ise devletler arası münasebet ve antlaşmaların bir gereği olarak Padişah adına ve onun tuğrası konularak düzenlenmiş belgelerdir.

Okuyucuların eseri incelerken gerektiğinde müracaat edebilmeleri için bu belge türlerinin mahiyet, hat, tuğra ve tezyinât usulleri ile muhtevaları hakkındaki genel bilgileri kısaca burada zikretmek yerinde olacaktır.

Hat

Kelime olarak *yazı, çizgi, çığır, yol* anlamlarına gelen *hat* kelimesi terim olarak Arap ve İslam yazısını estetik ölçülere bağlı kalarak güzel bir şekilde yazma sanatını (hüsn-i hat), aynı kökten gelen *hattat* kelimesi de bu sanatı icra edenleri ifade etmektedir.[3] Kur'ân-ı Kerim'i ona yaraşır güzellikte yazma isteğinin sonucu olarak hat, sanat yazısı seviyesine yükselmiş ve hüsn-i hat âdeta İslamın sembolü hâline gelmiştir. Bu sanatta harfler iki köşesi dikey, diğer ikisi yatay olacak şekilde konulan eşkenar dörtgen veya kare noktalarla ölçülendirilmekte, nokta boyu hesabı bir köşeden bir köşeye ölçülerek gerçekleştirilmektedir. Harflerin boy, kavis, meyil ve aralarındaki mesafe ölçüsünde daima nokta boyu esas alınmaktadır. İşte hüsn-i hattaki noktalardan oluşan bu basit çizgi sisteminin ortaya koyduğu hendese, estetik kudret ve ölçü sistemi, görenlerde hayranlık uyandırmış, güzellik kavramını yerleştirmiş ve intizam hissini geliştirmiştir.

Bu sanatta kullanılan Arap yazısının kökeni Nabatîlere dayanmaktadır. Bu yazı VI. yüzyılın ortalarında geometrik, düzenli, dik ve yatay çizgilerin hâkim olduğu bir form kazanmıştır. Sonraki devirlerde *kûfî* diye adlandırılan bu yazıya İslamiyetin geldiği dönemde *Enbârî, Hîrî, cezm*, *yâbis, mebsût* ve daha yuvarlak çizgilerle yazılmış olanına *meşk* denilmekte iken İslamiyetten sonra *Mekkî, Medenî, mâil Mekkî, Hicâzî* gibi isimler verilmiştir. Bilhassa Mushaf yazımında kullanılan bu yazı Hicret'in ilk asrında büyük bir tekâmül göstermiş ve bölgelere göre değişmekle beraber geometrik esasa dayalı karakterini daima korumuştur. Daha sonra yazıda kullanılan kalemin ağız genişliğine göre yapılan bir tasnifle *aklâm-ı sitte* tabiri ortaya çıkmış ancak zaman içerisinde bu tabir karakter itibarıyla birbirlerine daha çok benzeyen ikişerli üç grup hâlinde *tevkī'* ve *rikā', muhakkak* ve *reyhanî, sülüs* ve *nesih* diye isimlendirilen altı yazı tipini ifade etmeye başlamıştır.

3 İslamın ilk devirlerinde sipariş üzerine ücreti karşılığında kitap istinsah edenlere *verrâk,* matbaanın Osmanlı ülkesinde yaygınlaşmasından önce herhangi bir sanat endişesi olmadan bu şekilde kitap çoğaltan yazıcılara da *nâsih* veya *nessâh* denilmekte idi.

Osmanlılar'da bunların hepsi kullanılmakla beraber *sülüs* ve *nesih* hatları gelişmiştir. Ancak *sülüs* emek ve pek çok tasarımla yazıldığı için günlük hayatta ve resmî işlerde pek fazla kullanılmamıştır. Daha ziyade kitabe, beyit, kitap başlığı ve Kur'an kitabeti ile hüsn-i hat eserlerinde kullanılmıştır. *Nesih* ise bilhassa Mushaf ve kitap yazımı ile bazı devlet kayıtlarının tutulmasında kullanılmıştır. Matbaanın Osmanlı memleketine girişinden önce yazma kitap istinsahında en fazla *nesih* hattı kullanılmış ve kolay okunmasından dolayı matbaa harflerinde de tercih edilen yazı tipi olmuştur. Genel olarak hat çeşitlerinin çok küçük şekilde yazılmış olanlarına *hurde*, toz manasına gelen *gubarî* vs. isimler verilmiş, kalın ve büyük olarak yazılmış olanlarına ise *celî*, daha basit şekilde yazılmış olanlarına da *kırma, kırık* veya *şikeste* denilmiştir.

Osmanlıların ilk devirlerinde resmî vesikalarda ve bilhassa kadıların düzenlediği borç ve alım satım senetlerinde, vakfiyelerde *icâze* de denilen *rikā*[4] hattı kullanılmıştır. Bu durum *tevkī'* hattı için de söz konusudur. İran'da *tevkī'* ve *rikā'* hatlarından geliştirilen *ta'lik* hattının ortaya çıkmasından sonra Osmanlı hattatlarının, Akkoyunlular yoluyla gelmiş olan bu yeni hat çeşidini *nesih* hattıyla birlikte yeniden yorumlamaları neticesinde hat literatüründe *nesta'lik* (*nesh ü ta'lik* veya *nesh-i ta'lik*) denilen Türk tipi *ta'lik* hattı ortaya çıkmıştır. Bu hat çeşidine İranlılar *nesta'lik,* Araplar *hatt-ı Fârisî*, Türkler ise *ta'lik* demişlerdir. Yine Osmanlıların, İranlıların *kadim ta'lik* hattında önemli değişiklikler yapmaları neticesinde de *tevkī'* ve *ta'lik* özellikleri gösteren *divanî* hattı ortaya çıkmıştır. Dik hatların sola doğru yükselerek meydana getirdiği cereyan ve harflerin iç içe, yer yer büyüklük ifadesiyle kıvrılıp mübalağalı bir şekilde uzaması ile doğan estetik bu yazının en açık karakterlerindendir.

Ta'lik hattının *celî* olanları kitabelerde, ince olanları edebî eserler ile fetva, hüccet, ilam, mahkeme sicili gibi ilmiye sınıfınca tanzim edilen resmî kayıt ve yazışmalarda kullanılmıştır.

Divanî hattı ile onun harekeli, süslü ve haşmetli şekli olan *celî divanî* ise ferman, berat, menşur, ahitname ve mülkname gibi devletin üst seviyedeki belgelerinde kullanılmıştır. Bu belgeler; biri altın biri siyah veya bazen kırmızı, siyah veya yeşil mürekkeple birbirine bitişikmiş gibi aralarında mesafe bırakılmadan yazılmış olan ihtişamlı harfleriyle, sona yaklaşırken yukarıya doğru yükselmeye başlayan satırlarıyla, satır tezhipleriyle, üstteki süslü tuğralarıyla, geniş ebatları ve uzun boylarıyla muhteşem bir görünüş arz etmektedir. Osmanlı Devleti'nin kuvvet, azamet ve asaleti âdeta bunlarda mücessem hâle gelmektedir.

Divanî hattı ile onun basitleştirilmiş ve bazı kuralları ihmal edilerek yazılması süratlendirilmiş olduğu için okunması zor ve maharet isteyen şekli olan *divanî kırması* ise ağırlıklı olarak söz konusu ferman vb. belgelerin biraz kısaltılarak kaydedildiği Divân-ı Hümâyun sicillerinin tutulmasında, diğer bazı resmî dairelerde cereyan eden yazışma ve kayıtlarda kullanılmıştır. Bundan dolayı bu hat çeşidine *divanî* denilmiştir.

Yazılması ve okunması maharet isteyen, aralarına harf ve kelime eklenmesi kolay olmayan *divanî*nin resmî yazışmalara tahsisiyle yazı ve kayıtların tahrif edilmesi ve devlete ait konuların herkesçe öğrenilmesi önlenmiş ve böylece güvenlik temin edilmiştir. Bazı rivayetlerde, Divan kâtiplerine bir adı da *hatt-ı çep* olan bu yazı çeşidini Divan dışında kullanmayacaklarına dair yemin ettirildiği belirtilmektedir.

Divanî hattı daha sonra tekâmül ederek *rik'a* hattına dönüşmüştür. Daha sonra da *rik'a*nın süratli ve kuralları kırılarak yazılması sonucunda *rik'a kırması* veya *Bâbıâli kırması* denilen yeni bir tarz ortaya çıkmıştır.

Osmanlılar gizlilik ve emniyeti sağlama, hızlı yazılma, az yer kaplama gibi özelliklerinden dolayı özellikle arazi tahrir ve muhasebe defterleri ile mali konulara ait ana kayıtların tutulmasında *siyakat* denilen hat çeşidini kullanmışlardır. Kökü Abbasîler'e dayanan bu yazı Selçuklu ve İlhanlılar kanalıyla Osmanlılar'a intikal etmiştir. Fatih Sultan Mehmed (ö. 1481) döneminde Evkaf Kâtibi Hüsâm-ı Rûmî ve Tâcîzâde Cafer Çelebi tarafından bu yazıda iyileştirmeler ve resmî

4 *Aklâm-ı Sitte*den olan ve Osmanlı'dan çok önce ortaya çıkmış bulunan *rikā'* hattı ile Osmanlı'nın son döneminde ortaya çıkmış olan *rik'a* hattı farklı iki hat çeşidi olduğundan birbiriyle karıştırılmamalıdır.

kayıtlarda yeni usul ve düzenlemeler yapılmıştır. Bu hat çeşidinde yazıda sürat ve kısalığı sağlamak için satırlar, kelimeler, harfler kalemin süratli ve tabiî akışının bir neticesi olarak birbirine yaklaşıp ilişmiş biçimdedir. Harfler noktasız, küçük, kavisleri olabildiğince azaltılıp köşeli hâle getirilmiştir. Keşide ve dik hatlarında bazen kısaltmalar bazen de abartılı uzatmalar yapılmıştır. Bazı ayrıntıları çıkarılmış veya fark edilmesi çok zor nüanslarla birbirlerinin içerisine gizlenmiştir. Birçok kelime kısaltılarak âdeta birer işaret hâline getirilmiştir. Metin Farsça kelime ve cümle yapıları ile kurgulanmakta, sayılar da *erkâm-ı dîvâniye* denilen rumuzvârî şekillerle ifade edilmektedir.

Yayımlanmış olan bu belgelerin yazımında *divanî, celî divanî, kırma divanî* ve birinde (belge no: 84) *icâze* de denilen *rikā';* nişân-ı hümâyun sureti olan birinde (belge no: 90) *nesih*; bilhassa dirlik (timar, zeamet, has) tevcih beratlarında bu dirliklerin ana defterlerdeki *siyakat* yazısı ile tutulmuş olan kayıtlarının bu belgelere aktarıldığı bölümlerde *siyakat* hatları kullanılmıştır. Bazen tuğranın üst tarafına yazılmış olan uzun *hatt-ı hümâyun*larda *nesih* (belge no: 8, 52); bazı nâme-i hümâyun ve ahidnâme-i hümâyunların baş taraflarında bulunan *davet* bölümlerindeki uzun dua formüllerinde de *tevkī'* ve *sülüs* (belge no: 174, 175, 189, 190)[5] hatları kullanılmıştır.[6]

5 Daha fazla örnek için bk. Heyet, *Yoldaki Elçi–Osmanlı'dan Günümüze Türk-Leh İlişkileri*, (İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayını, 2014).

6 *Hat* konusunda daha geniş bilgi için bk. M. Uğur Derman, "Hat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. 16, 1997, s. 427-437; M. Uğur Derman, "Hattat", *DİA*, C. 16, 1997, s. 493-499; M. Uğur Derman, "Nesih", *DİA*, C. 33, 2007, s. 1-3; M. Uğur Derman, "Ta'lik", *DİA*, C. 39, 2010, s. 507-508; Nihad M. Çetin, "Aklâm-ı Sitte", *DİA*, C. 2, 1989, s. 276-280; Nihad M. Çetin, "Arap (Yazı)", *DİA*, C. 3, 1991, s. 276-309; Muhittin Serin, "Osmanlılar (Sanat-Hat)", *DİA*, C. 33, 2007, s. 568-574; Muhittin Serin, "Mushaf (Hat)", *DİA*, C. 31, 2006, s. 248-254; Muhittin Serin, "Meşk", *DİA*, C. 29, 2004, s. 372-374; Muhittin Serin – Yûsuf Zennûn, "Kûfî", *DİA*, C. 26, 2002, s. 342-345; Muhittin Serin, "Sülüs", *DİA*, C. 38, 2010, s. 128-130; Muhittin Serin, "Siyâkat", *DİA*, C. 37, 2009, s. 291-292; Muhittin Serin, "Rikā'", *DİA*, C. 35, 2008, s. 109-110; Muhittin Serin, "Rik'a", *DİA*, C. 35, 2008, s. 108-109; Muhittin Serin, "Tevkī'", *DİA*, C. 41, 2012, s. 36-37; Muhittin Serin, "Âhenk (Hat)", *DİA*, C. 1, 1988, s. 521-523; Ali Alparslan, "Celî", *DİA*, C. 7, 1993, s. 265-267; Ali Alparslan, "Gubârî", *DİA*, C. 14, 1996, s. 167; Ali Alparslan, "Divanî", *DİA*, C. 9, 1994, s. 445-446; Ali Alparslan, "Nesta'lik", *DİA*, C. 33, 2007, s. 11-15; Midhat Sertoğlu, "Celi, Divani, Divani Celisi, Divani Kırması, Hattat, Rik'a, Siyakat, Talik" maddeleri, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, (İstanbul: Enderun Kitabevi, 1986); M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Diplomatik),* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi (İ. Ü.) Edebiyat Fakültesi yayını, 1979), s. 28-46; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik),* (İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı yayını, 1994), s. 50-68; Jan Reychman - Ananiasz Zajaczkowski, *Osmanlı-Türk Diplomatikası El Kitabı,* terc. Mehmet Fethi Atay, (İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayını, 1993), s. 116-144.

Tuğra

Tuğra; ferman, berat, nâme-i hümâyun ve ahidnâme-i hümâyun gibi Padişaha mahsus belgelerin hepsinde bulunması gereken ortak unsurlardan biridir. Kelimenin aslı Oğuz Türkçesinde *tuğrağ* olup hükümdarın basılmış imzası demektir. Türkçede terim olarak Osmanlı padişahlarının isimlerinin özel bir biçimde yazılı olduğu ve imza yerine kullandıkları sembolleşmiş işareti ifade etmek için kullanılmaktadır. Eski Türk devletlerinde hükümdarın yazılı alameti, damgası veya bir nevi imzası olarak Oğuz hakanları, Selçuklu sultanları ve Osmanlı padişahları tarafından kullanıldığı gibi Anadolu beylikleri ve Mısır Memlükleri tarafından da kullanılmıştır. Ancak Memlük tuğrası dörtgen biçiminde stilize edilmiş olduğundan kavisli olan Osmanlı tuğrasına şeklen benzememektedir.

Osmanlı belgelerinde kullanılan ve Türkçede *remiz, imza* anlamlarına gelen Arapça *tevkī'* kelimesi ile *işaret* anlamına gelen Farsça *nişân* kelimesi *tuğra* kelimesi ile aynı manayı ifade etmektedir.

Eldeki tarihî bilgilere göre Osmanlılarda ilk tuğra Orhan Gazi'nin (ö. 1362) tuğrasıdır. Arapça söyleniş-le *Orhan bin Osman* şeklinde sadece hükümdarın ve babasının isimlerinin basit bir şekilde yazılı olduğu bu tuğra, gitgide tekâmül ettirilmiş olan sonraki tuğraların da esasını teşkil etmiştir. Zaman içerisinde tuğra metnine önce Padişahın babasına izafeten *han* kelimesi, sonraları *el-muzaffer dâimâ* dua ve ifadesi *muzaffer, muzaffer dâimâ* ve *el-muzaffer dâimâ* şekillerinde peyderpey, daha sonra da *şah* kelimesi ilave edilmiştir. Sonraki devirlerde *han* ve *şah* kelimelerinin Padişaha ve babasına izafetleri ve tuğra metnindeki mevcudiyetleri ile *şah* kelimesinin sayısı bakımından çeşitli değişiklikler olmuş, nihayet I. Abdülhamid'den (ö. 1789) sonra *şah* kelimesi metinden tamamen çıkarılarak *han* kelimesi Padişaha izafeten

tekrar ilave edilmiştir. Sultan II. Mahmud'dan (ö. 1839) itibaren de tuğranın sağ üst tarafındaki boşluğa bazı padişahların mahlas ve unvanları yazılmaya başlanmıştır.

Tuğralarda *aklâm-ı sitte*nin *tevkī'* çeşidi kullanılmıştır. Bir tuğrada, Padişahın kendisinin ve babasının isminin yazıldığı kısma *taht*, *kürsü* veya *sere* denilmektedir. Buradan sola doğru uzanarak aşağıdan yukarıya doğru uzanan ve iç içe iki kavisten meydana gelen kısım *beyze* veya *sancak*tır. *Beyze*lerin ucundan sağ tarafa doğru uzanan paralel iki çizgi *kol*, *hançer* veya *kılıç* olarak adlandırılmıştır. *Sere*nin üst kısmından yukarıya doğru uzanan birbirine paralel üç çizgi *tuğ, elif* veya *flama, tuğ*ların üst kısmından aşağıya doğru sarkan *"s"* şeklindeki üç çizgi ise *zülfe* diye isimlendirilmiştir.[7] İlk devir tuğralarının bazılarında *tuğ*ların üzerinde görülmekte olan ve Arapça'daki küçük *"vav"* harfine benzeyen işarete ise *vasla* denilmiştir.

Tuğra, padişahlar tahta çıktığında kendilerine gösterilen örneklerden biri seçilerek tespit edilir ve bu tespite göre padişahlar, üzerlerinde tuğralarının bulunduğu birden fazla mühür kazdırırlardı. Tuğra için *yazmak* değil *çekmek* fiili kullanılır ve tuğralar aynı zamanda Divân-ı Hümâyun azası da olan ve *nişancı, tuğrâî*, *muvakki'* veya *tevkī'î* denilen üst düzey devlet görevlisi tarafından çekilirdi. Bunlar, nişancılığın yanı sıra vezirlik, beylerbeyilik ve sancak beyliği gibi rütbelere de sahip olabilirlerdi. Nişancıların Padişahla birlikte veya nadiren ordu serdarının maiyetinde sefere gittiği durumlarda merkezde bulunan Sadaret kaymakamına veya nişancının katılmadığı seferlerde de ordu serdarına, gerektiğinde boş kısmına Padişah adına ferman yazılması için belirli sayıda *nişanlı kâğıt* veya *beyaz tuğralı kâğıt* denilen ve önceden nişancı tarafından baş taraflarına tuğra çekilmiş alt tarafları boş ferman kâğıtları verilirdi.

XV. yüzyılın sonlarından itibaren ferman ve beratlardaki tuğralarda süsleme öne çıkmış, önemli kimselere gönderilecek fermanların tuğralarına ayrı bir itina gösterilmiştir. Bu yüzden tezhipli tuğralar belli sayıda önceden hazırlanıp senet karşılığında hazineye teslim edilir ve daha sonra da kullanılacakları belgenin baş tarafına yapıştırılırdı.

Tuğralar yukarıda sözü edilen ferman, berat, nâme-i hümâyun, ahidnâme-i hümâyun gibi belgelerin yanı sıra Defterhâne-i Âmire'deki tahrir ve muhasebe defterlerinin başlangıçlarında kullanıldığı gibi bina kitabelerinde, kâğıt ve madenî paralarda, arma olarak posta pullarında, senetlerde, bayraklarda, damgalı resmî evrakta, kontrol damgası olarak altın ve gümüşten mamul eşya üzerinde veya sadece arma olarak da kullanılmıştır. Ancak bunların birçoğunda metin ve kompozisyon hattatın zevk ve tercihine göre değişikliklere uğramıştır. Asıl Padişah tuğraları ise yalnız resmî evrak üzerinde bulunan ve devletin bu işle görevlendirdiği kimseler tarafından çekilmiş olanlardır. Bir dönem sınır boylarındaki vezirlere de tuğra çekme yetkisi verilmişse de daha sonra bu usul kaldırılmıştır.

Sadrazam ve bazı üst düzey görevlilerin imza olarak kullandıkları tuğraya benzeyen işarete ise *pençe* denmektedir. Ancak pençe tek beyzeli olup tuğra gibi belgenin üst tarafına değil metnin başladığı yerin sağındaki boşluğa konulurdu.[8] Bununla beraber beyzesi olmayan veya beyzeyi andıran çizgiler taşıyan pençeler de vardır. Bazen yüksek dereceli devlet görevlileri de, imzaladıkları belgelerin imza bölümlerinde veya tanzim ettikleri defterin tasdiki için pençe şeklinde imza kullanmışlardır.

Tuğralar, ilk tekâmülünü Fatih Sultan Mehmed döneminde tamamlamış, altın mürekkebi kullanılarak tuğra çekilmesi ve kıyılarının is mürekkebiyle tahrirlenmesi, hatta tuğranın arasındaki boşlukların tezhiplenmesi bu dönemde başlamıştır. Kanunî Sultan

7 Tuğranın bu kısımlarından *kürsü*, *sere* veya *taht* olarak tanımlanan ve *daima muzaffer* olan sultanın adının yazılı olduğu kısmın Osmanlı tahtını, sağ tarafa doğru uzanan *kılıç* kısmının güç ve kudreti, üst tarafta yer alan *tuğ* kısmının bağımsızlığı, *zülfe* kısmının ucu ile *sancak* kısmının tuğranın sol tarafına açılmasının ise rüzgârın doğudan batıya doğru estiğini sembolize ettiğine dair bir yorum için bk. Kemal Özdemir, *Osmanlı Arması*, (İstanbul: Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri, 1997), s. 53.

8 Sadrazamların gayrimüslim ülke devlet başkanlarına gönderdikleri veya sınırlardaki görevlilerin sınırdaş ülke görevlilerine verdikleri onların dillerinde soldan sağa doğru yazılmış belgelerde ise pençe metnin başladığı yerin soluna konulurdu. Bk. Heyet, *Yoldaki Elçi*, s. 23, 182.

Süleyman (ö. 1566) devrinde de klasik görünüşünün en mükemmel şeklini bulmuştur.[9]

Ferman

Farsça olan *ferman* kelimesi Türkçede *emir, buyruk* anlamlarına gelmektedir. Terim olarak Padişahın herhangi bir meseleye dair resmî emrini ve bu emrin yazılı olduğu onun tuğrasını taşıyan belgeyi ifade etmektedir. Bu kelime, buyruğun Padişaha ait olduğunu ifade etmek üzere *âlî-şân*, *hümâyûn*, *âlî, pâdişâhî*, *şerîf* gibi sıfatlarla birlikte; emir ve hüküm kelimeleri de aynı şekilde bu sıfatlarla birlikte bu manada; ayrıca hüküm kelimesinin çoğul formu olan *ahkâm* kelimesi ile *tevkī'* ve kökeni Uygurlara dayanan ve Moğol İmparatorluğu ile Altın Orda ve Kırım hanlıklarında kullanılan *yarlığ/yarlık* tabiri de yine *ferman* manasında kullanılmıştır.[10]

Fermanlar, devlet işleri ile ilgili bir konunun veya beylerbeyi, sancak beyi, kadı vb. devlet görevlilerinin veya halktan kimselerin çeşitli konulardaki müracaat ve şikâyetlerinin Divân-ı Hümâyun'da veya Paşa Kapısı denilen resmî Sadaret makamındaki divanlarda görüşülmesi neticesinde verilen kararlar veya bu müracaatlardan lüzumu hâlinde Padişaha arz edilenler için onun verdiği emir doğrultusunda; bazen de herhangi bir konuda Padişahın kendisinin doğrudan verdiği emir üzerine çıkarılırdı.

Bir ferman konunun ait olduğu alanla ilgili görevli tarafından önce müsvedde olarak hazırlanırdı. Bu müsvedde kontrolden geçirildikten sonra gayet itinalı şekilde *divanî* hat ile temize çekilir ve konusu ile ilgili sicile kaydedilirdi. Nişancı tarafından tuğrası çekildikten sonra da ilgili kimseye gönderilir veya elden sahibine verilirdi. Fermanın hükmünün yürürlüğü ise gönderildiği yerde kadı tarafından incelenip sahte olmadığı anlaşıldıktan sonra şer'î mahkeme siciline kaydedilmesinden ve bu işlemin fermana işaret olunmasından sonra mümkün olurdu. Bazen fermanlar *nişanlu* denilen tuğrası önceden çekilmiş kâğıtlara da yazılırdı.

Ferman ve hükümler sadece bizzat Padişah tarafından çıkarılmaz, onun yetki verdiği makam veya bu makama bağlı daireler de onun adına *hüküm* çıkarabilirlerdi. Fatih Kanunnamesi'ne göre sadrazamlar devletle ilgili meselelerde, defterdarlar mali işlerde, kazaskerler de şer'î davalarda Padişah tuğrası taşıyan *hüküm* yazılması için *buyruldu* yazma yetkisine sahipti. Bu itibarla sadrazam ve kazasker *buyruldu*larıyla yazılan *ferman*lar Divân-ı Hümâyun kalemlerinde, defterdar *buyruldu*larıyla yazılanlar ise Maliye kalemlerinde hazırlanırdı. Ayrıca Kaptan Paşa da, deniz işleri ile ilgili konularda hüküm yazma ve tuğra çekme iznine sahipti.

*Ferman*lar Padişaha mahsus diğer belgeler gibi *rükün* denilen şu bölümlerden meydana gelmektedir: 1- Allah'ın adının belgenin en üst tarafında *Hüve* şeklinde zikredildiği *davet (tahmîd, temcîd)*. 2- Fermanı ısdar eden Padişahın isminin özel bir şekilde yazılı olduğu *tuğra.* 3- Fermanın gönderildiği muhatap veya muhatapların unvan ve isimlerinin, Fatih Kanunnamesi ile statülerine göre önceden belirlenmiş olan sıfatlar ve haklarındaki hayır dualarıyla birlikte zikredildiği *elkab* ve *dua.* 4- Fermanın gönderilme sebep ve konusunun açık ve ayrıntılı biçimde anlatıldığı ve bu bölüme geçişi ifade etmek üzere kullanılan *"tevkī'-i refî'-i hümâyun vâsıl olıcak ma'lûm ola ki"* veya benzer bir ibarenin yer aldığı *nakil-iblağ.* 5- Padişahın bu meseleye bakışı ile buyruğunun ne olduğu ve emir yerine getirilirken uyulacak ve kaçınılacak hususların, *"buyurdum ki"* ifadesi ile birbirine bağlanan iki bölüm hâlinde ifade edildiği *emir-hüküm.*

9 *Tuğra* hakkında daha geniş bilgi için bk. Suha Umur, *Osmanlı Padişah Tuğraları*, (İstanbul: Cem Yayınevi, 1980); Erdoğan Merçil, "Tevkī'", *DİA*, C. 41, 2012, s. 35-36; M. Uğur Derman, "Tuğra", *DİA*, C. 41, 2012, s. 336-339; M. Uğur Derman, "Hat", *DİA*, C. 16, 1997, s. 427-437; M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Diplomatik),* (İstanbul: İ. Ü. Edebiyat Fakültesi yayını, 1979), s. 49-51, 79-83, 94-97; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik),* (İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı yayını, 1994), s. 71-79; Mübahat S. Kütükoğlu, "Pençe", *DİA*, C. 34, 2007, s. 228-229; Hüseyin Kazım Kadri, *Türk Lugatı: Türk Dillerinin İştikaki ve Edebi Lugatları*, C. III, (Ankara: Türk Tarih Kurumu (TTK) yayını, 1943), s. 413; Jan Reychman - Ananiasz Zajaczkowski, *Osmanlı-Türk Diplomatikası El Kitabı,* terc. Mehmet Fethi Atay, (İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayını, 1993), s. 153-156; Midhat Sertoğlu, "Beyaz Tuğralı Kâğıt, Mühr-i Hümayun, Nişancı, Nişanlı Kâğıt, Tevki'i, Tuğra" maddeleri, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, (İstanbul: Enderun Kitabevi, 1986).

10 Osmanlı Devleti'ne tabi statüde bulunan Kırım Hanı tarafından Hanlık görevlilerine ferman olarak gönderilmiş olan iki adet *yarlığ* için bk. Heyet, *Osmanlı–Rus Antlaşmaları: 1700-1834*, (İstanbul: Devlet Arşivleri Başkanlığı yayını, 2019), ör. s. 209, 210.

6- Emrin yapılmaması durumunda ortaya çıkacak sorumluluk ve cezanın zikredildiği *te'kid-tehdid.* 7- Fermanın tanzim edildiği tarihin yazılı olduğu *tarih.* 8- Fermanın tanzim edildiği yerin yazılı olduğu *mahall-i tahrîr.*[11]

Berat

Beraat etmek, berî olmak, ihtira beratı vb. şekillerde günümüzde de kullanılmakta olan ve bir şeyden, suç, ayıp, kusur ve kabahatten uzak olmak, arınmak, temizlenmek, hastalıktan kurtulmak, iyileşmek anlamına gelen Arapça *berâet* kökünden türemiş bir isim olan *berat* kelimesi izin, ruhsat, lisans, diploma, patent belgesi anlamlarına gelmektedir.[12]

Terim olarak ise Osmanlı Devleti'nde bir kimseye; herhangi bir memuriyet, görev, hizmet, dirlik, iltizam, malikâne mukataa, maaş, gelir, unvan, nişan (madalya), bir şeyin kullanılma hakkı veya başka bir hak, muafiyet veya imtiyaz bahşedildiğine dair Padişah buyruğunun yazılı olduğu onun tuğrasını taşıyan belgeyi ifade etmektedir. Umumiyetle *berât-ı şerîf, berât-ı hümâyun* şekillerinde ve çoğul olarak da *berevât* şeklinde kullanılmaktadır. *Tevkī'* ve *yarlık* tabirleri de *berat* manasına kullanılmıştır.

Berat için ilk devirlerde *biti* kelimesi kullanılmıştır. Yayımlanan bazı belgelerden (belge no: 4, 5) *ferman* ve *misal* kelimelerinin de berat manasında kullanıldıkları görülmektedir. Sadrazamlık, serdarlık, Kırım Hanlığı, Eflak ve Boğdan voyvodalıkları, vezirlik, beylerbeyilik gibi önemli büyük görevler için verilen beratlar ile ilmiye teşkilatındaki tayin beratları için *menşur*[13] tabiri de kullanılmıştır.

Beratlara *nişan* da denilmiştir. Nitekim yayımlanan belgeler arasında *nişân-ı hümâyun* şeklinde isimlendirilmiş birçok berat bulunmaktadır. Ancak bu ismin daha ziyade yabancı devletlerin atadıkları konsolos veya elçi ve konsolos tercümanları ile Osmanlı Devleti tebaasından olup Avrupa, Acem ve Hindistan tacirliği gibi özel statüde ticaret yapacak olanlara bu durumlarını belirtmek üzere verilen beratlar için kullanıldığı görülmektedir.

Sözlükte *mülk olarak vermek* anlamına gelen *temlik* kelimesinden oluşturulmuş ve devlete ait bir gayrimenkulün, Padişah tarafından bir kimseye hizmetlerinden dolayı veya başka bir sebeple mülk şeklinde tahsis edildiğini ifade eden *temliknameler* de bir berat çeşididir. Ancak Orhan Gazi'nin yaptığı Temmuz 1348 tarihli bir temlik için verilen belgeye *mektup* denilmiştir. XVII. yüzyıldan itibaren *temliknamenin* yerini *mülkname* tabiri almıştır. Yayımlanan belgeler arasında *mülknameler* de bulunmakta ve bunların birçoğunun (belge no: 8, 12, 13) sonunda şahit isimlerinin de yazılı olduğu görülmektedir. Bunlardan birinin (belge no: 8) dördüncü satırındaki *" ... dârende-i tevkī'-i ... ve nümâyende-i menşûr-ı ..."* ve sonundaki birinci şahidin tasdik bölümünde geçen *"Mâ hüve'l-mastûru fî-hâze'l-menşûri ... "* ifadelerinden, *menşur* tabirinin *mülknameler* için de kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Beratlar görev alanlarına göre Divân-ı Hümâyun kalemlerinden, Maliye kalemlerinden veya kazaskerler

11 *Ferman* hakkında daha geniş bilgi için bk. İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı,* 2. Basım, (Ankara: TTK yayını, 1984); İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,* 3. Baskı, (Ankara: TTK yayını, 1988); M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Diplomatik),* (İstanbul: İ. Ü. Edebiyat Fakültesi yayını, 1979), 53-78; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik),* (İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı yayını, 1994), s. 99-124; Mübahat S. Kütükoğlu, "Ferman", *DİA*, C. 12, 1995, s. 400-406; Mübahat S. Kütükoğlu, "Buyruldu", *DİA*, C. 6, 1992, s. 478-480; Mübahat S. Kütükoğlu, "Elkāb", *DİA*, C. 11, 1995, s. 51-54; Mübahat S. Kütükoğlu, "Defterdar", *DİA*, C. 9, 1994, s. 94-96; Halil Sahillioğlu, "Ahkâm Defterleri", *DİA*, C. 1, 1988, s. 551; Erdoğan Merçil, "Tevkī'", *DİA*, C. 41, 2012, s. 35-36; İdris Bostan, "Kapudan Paşa", C. 24, *DİA*, 2001, s. 354-355; Recep Ahıshalı, "Reîsülküttâb", *DİA*, C. 34, 2007, s. 546-549; Recep Ahıshalı, "Tahvil", *DİA*, C. 39, 2010, s. 440-442; İlyas Kemaloğlu, "Yarlık", *DİA*, C. 43, 2013, s. 334-335; Midhat Sertoğlu, "Ahkâm Defteri, Biti, Divan-ı Hümayun Sicilleri, Emr-i Âli, Emr-i Şerif, Evâmir-i Maliye Kalemi, Ferman, Hüküm, Hükm-i Hümayun, Hükm-i Şerif, Kaptanpaşa, Misal, Paşakapısı, Tahvil, Yarlığ" maddeleri, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, (İstanbul: Enderun Kitabevi, 1986); Jan Reychman - Ananiasz Zajaczkowski, *Osmanlı-Türk Diplomatikası El Kitabı,* terc. Mehmet Fethi Atay, (İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayını, 1993), s. 146-166.

12 Serdar Mutçalı, *Arapça-Türkçe Sözlük,* (İstanbul: Dağarcık Yayınevi, 1995), s. 47.

13 *Menşur* kelimesi, Rum ve Ermenilere Kudüs'teki Kutsal Kabir Kilisesi'nde sahip oldukları hak ve imtiyazlara dair verilen belge için de kullanılmıştır. Bk. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Bâb-ı Âsafi Dîvân-ı Hümâyûn Sicilleri Kilise Defterleri (A.DVNS.KLS.d.), no. 9, s. 60.

tarafından çıkarılırdı. Kazaskerler tarafından çıkarılan beratlara askerî berat denilirdi. Bu kalemlerden birinden verilmesi gerekirken çeşitli sebeplerle diğerinden alınmış beratlar makbul sayılmazdı.

Berata konu olan yukarıda belirtilen memuriyet, dirlik vs.nin tevcihi; talip olan kişinin müracaatının veya bunun tevcihi için teklifte bulunma yetkisine sahip görevlinin sunduğu arzın ilgili kalemlerdeki kayıtlar üzerinde yapılan inceleme neticesinde uygun bulunması hâlinde sadrazamın onayıyla gerçekleşir ve beratı ilgili kalemde yazılırdı.

*Berat*lar Padişaha mahsus diğer belgeler gibi *rükün* denilen şu bölümlerden meydana gelmektedir: 1- Belgenin en üst tarafında Allah'ın adının *Hüve'l-Ganî, Hüve'l-Ganiyyü'l-Muğnî, zikru'llâhi teâlâ a'lâ ve bi't-takdîmi ehakk u elyak u evlâ* veya *Esmâü'l-Hüsnâ*dan daha fazla isim ilave edilerek uzunca zikredildiği *davet (tahmîd, temcîd).* 2- Beratı ısdar eden Padişahın isminin özel bir şekilde yazılı olduğu *tuğra.* 3- *Nakil-iblağ* bölümüne geçişi ifade etmek üzere *"nişân-ı şerîf-i âlî-şân-ı sâmî-mekân-ı sultânî ve tuğrâ-yı garrâ-yı cihân-sitân-ı hâkânî hükmü oldur ki"* veya *"sebeb-i tahrîr-i tevkī'-i ...", "vech-i tahrîr-i kalem ..."* vb. ibareler kullanılarak yazılan *nişan formülü.* 4- *"Çün ..."* ile başlayan beratlarda girişteki yüceltici ifadelerin bulunduğu *unvan.* 5- *Unvan* bulunmayan beratların girişinde beratın verilmesi için arzda bulunan kişinin, statüsüne uygun sıfatlar ve dua ile birlikte zikredildiği ve berat verilen kişinin *nakil-iblağ* kısmının içerisinde adının, statüsüne uygun sıfatlar ve dua ile birlikte zikredildiği *elkab* ve *dua.* 6- Beratın verilme sebep ve süreci ile ilgili hususların, beratın verildiği şahsın vasıflarının, berata konu olan görev, memuriyet, vazife, hizmet, dirlik, gayrimenkul, mukataa, iltizam, muafiyet ve hak ile ilgili her türlü ayrıntılı bilginin, verilen beratın sahibine neleri tasarruf etme yetkisi sağladığının ve belgenin türünün (berat, nişân-ı hümâyun, mülkname vb.) ayrıntılı olarak belirtildiği *nakil-iblağ.* 7- Tevcih edilen şey karşılığında istenilenin ne olduğunun belirtildiği ve bu bölüme geçişi ifade eden *"buyurdum ki"* ifadesinin bulunduğu *emir-hüküm.* 8- Berat sahibinin tevcih edilen şeyi tasarruf etmesine kimsenin mâni olmaması ve berata uyulması gereğinin hatırlatıldığı *te'kid-tehdid.* 9- Beratın tanzim edildiği tarihin yazılı olduğu *tarih.* 10- Beratın tanzim edildiği yerin yazılı olduğu *mahall-i tahrîr.*

Ancak bu kitapta yayımlanan dirlik beratlarında ve dizdarlık gibi dirlikli görev beratlarında (belge no: 22, 27, 28, 29, 36, 39, 48, 50, 55, 57, 73, 83, 89) *tarih* rüknünün belgenin zahrında (arka yüzünde); bazı malikâne mukataa (bege no: 19, 32, 58, 144) ve feraşet (76, 77, 167) beratlarında ise *nakil-iblağ* bölümünün sonunda yer aldığı görülmektedir.

Bu rükünlerden *nişan formülü, berat* (veya *menşur*) ile *ferman* (veya *hüküm*) arasındaki en büyük farkı teşkil etmektedir.

Beratlar sadece tuğrasını taşıdıkları Padişahın saltanatı süresince geçerli olurdu. Padişahın değişmesi durumunda *(cülûs-ı hümâyun),* bir bölgede tahrir yapıldığında veya beratın kaybı *(zâyi')* durumunda berat yenilenirdi. Buna *tecdîd-i berât* denilirdi ve bu yenilemenin neden dolayı yapıldığı beratta belirtilirdi. Ancak yayımlanan belgeler arasında yer alan cülûs-ı hümâyun sebebiyle tecdid edilmiş dirlik beratlarında cülûs-ı hümâyun zikredilmekle beraber beratın yenilendiği değil söz konusu dirliğin eski beratta yazılı olan ilk tevcih tarihinden geçerli olmak üzere yeniden tevcih edildiği ifade edilmektedir. Yayımlanan belgeler arasında bulunan bir *mülkname*nin (belge no: 8) tuğrasının yanındaki hatt-ı hümâyundan da, sonraki padişahın belgenin kenarına ibka ve mukarrer hatt-ı hümâyunu koyması suretiyle de belgenin geçerliliğinin sağlanabildiği anlaşılmaktadır.

Bazı mülknamelerde metnin, uzunluğundan dolayı bir kâğıda sığmadığı durumlarda yeni kâğıtlar yapıştırılarak kâğıt uzatılırdı. Birleşmenin sahih olduğunu belirtmek için de nişancı tarafından, birbirine yapışmış olan bu parçaların üzerlerine birinden diğerine geçecek şekilde *"Sahha'l-vaslü." (=Birleşme sahih oldu.)* ibaresi yazılırdı (belge no: 7 ve 10). Ancak XV. yüzyıla ait bir belgenin (belge no: 3) birleşme noktasına yazılmış olan *"Âkıdü'l-vasli kâtibü'l-asl." (=Bu kavuşmayı bağlayan (yapıştıran), bu aslı yazandır.)* cümlesinden, bu yapıştırma işlemi için önceki devirlerde daha farklı bir ibare (veya ibareler) kullanılmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Beratların kâğıt cins ve ebatları ile yazıldıkları hattın çeşidi, berat sahibinin statüsüne uygun olarak *divanî*den *celî divanî*ye doğru değişir, yüksek mevki sahiplerine verilenlerde değişik renklerdeki mürekkeplerin yanı sıra altın da kullanılırdı. Son dönemde beratlar madalya verilmesi gibi hususlarla sınırlı kalmış ve sadece gerekli yerleri doldurularak sahiplerine verilen matbu beratlar (ör. belge no: 182, isim yeri dışındaki tüm bölümleri matbu; belge no: 200, sadece *tuğra* ve *mahall-i tahrîr* bölümleri matbu) ortaya çıkmıştır.

Padişah beratlarının dışında bir de yıllık geliri 6.000 akçeyi geçmemek şartıyla beylerbeyilerin tevcih ettikleri timar beratları vardır.[14]

Nâme-i Hümâyun

Osmanlı padişahları tarafından Müslim veya gayrimüslim yabancı devlet hükümdarlarına[15] ve Kırım Hanlığı gibi Osmanlı Devleti'ne tabi devletlerin idarecilerine, Mekke şeriflerine gönderilen mektuplara *nâme-i hümâyun*, onlardan gelen mektuplara ise sadece *nâme* denilmektedir. *Nâme-i hümâyun*lar ilk dönemlerde Divân-ı Hümâyun sicillerinden olan Mühimme defterlerine kaydolunurken, XVII. yüzyılın sonundan itibaren bunlar ve gelen *nâme*ler ile sadrazamların mevkidaşlarına gönderdikleri ve onlardan gelen mektuplar Nâme-i Hümâyun defterlerine kaydolunmuştur. *Nâme-i hümâyun*lar önceleri nişancı, daha sonra ise reisülküttab ve âmedci tarafından Divân-ı Hümâyun kalemlerinde hazırlanmıştır.

*Nâme-i hümâyun*lar Padişaha mahsus diğer belgeler gibi *rükün* denilen şu bölümlerden meydana gelmektedir: 1- Belgenin en üst tarafında Allah'ın adının bazen sadece *Hüve* şeklinde (belge no: 196), bazen de yüceltici uzun ifadelerle ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ve Dört Halife'nin isimleriyle birlikte (belge no: 174, 175) zikredildiği *davet (tahmîd, temcîd)*. 2- *Nâme-i hümâyun*u gönderen Padişahın isminin özel bir şekilde yazılı olduğu *tuğra.* 3- *Nâme-i hümâyun*u gönderen Padişahın, hükümranlığı altında bulunan ülkeler ile kendisinin ve atalarının isimlerinin yazılı olduğu *unvan.* 4- *Nâme-i hümâyun*un gönderildiği hükümdarın isminin, mensup olduğu din dikkate alınarak belirlenmiş olan sıfatlar ve hakkındaki hayır dualarıyla ve hükümranlığı altında bulunan ülkelerle birlikte zikredildiği *elkab* ve *dua.* 5- *Nâme-i hümâyun*un gönderilme sebebinin ve konusunun açıkça anlatıldığı ve bu bölüme geçişi ifade etmek üzere kullanılan *"tevkī'-i refī'-i hümâyun vâsıl olıcak ma'lûm ola ki"* veya benzer bir ibarenin yer aldığı *nakil-iblağ.* 6- *"İmdi", "Gerekdir ki"* veya *"İmdi, gerekdir ki"* gibi kelimelerle geçiş sağlanıp anlatılan durum hakkında muhataptan beklentinin ne olduğunun emir kipi kullanılmadan ifade edildiği *tenbih-te'kid.* 7- *Nâme-i hümâyun*un tanzim tarihinin yazılı olduğu *tarih.* 8- *Nâme-i hümâyun*un tanzim edildiği yerin yazılı olduğu *mahall-i tahrîr.*

Elkab ve *dua* bölümünde yer alan dualarda Müslüman hükümdarların şan ve şereflerinin artması, gayrimüslim hükümdarların da akıbetlerinin hayırlı olması, yani hidayete ermeleri dileği yer almaktadır.

Ancak bütün *nâme-i hümâyun*lar *unvan* bölümü ile başlamamaktadır. Bazılarında doğrudan *elkab* ve *dua* ile başlanıp *"tevkī'-i refī'-i ..... "* ifadesiyle *nakil-iblağ* bölümüne geçilmekte ve hükümdarların egemenlikleri altında bulunan ülkeler zikredilmemektedir (belge no: 183, 185, 192).[16] *Unvan* bölümü

14 *Berat* hakkında daha geniş bilgi için bk. İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,* 3. Baskı, (Ankara: TTK yayını, 1988); M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Diplomatik),* (İstanbul: İ. Ü. Edebiyat Fakültesi yayını, 1979), s. 53-78 ve 85-87; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik),* (İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı yayını, 1994), s. 124-145; Mübahat S. Kütükoğlu, "Berat", *DİA*, C. 5, 1992, s. 472-473; Midhat Sertoğlu, "Berat, Evamir-i Maliye, Tahvil" maddeleri; *Osmanlı Tarih Lûgatı*, (İstanbul: Enderun Kitabevi, 1986); Erdoğan Merçil, "Tevkī'", *DİA*, C. 41, 2012, s. 35-36; Fahri Unan, "Mevleviyet", *DİA*, C. 29, 2004, s. 467-468; Halil Sahillioğlu, "Askerî", *DİA*, C. 3, 1991, s. 488-489; Recep Ahıshalı, "Reîsülküttâb", *DİA*, C. 34, 2007, s. 546-549; Recep Ahıshalı, "Ruûs", *DİA*, C. 35, 2008, s. 272-273; Recep Ahıshalı, "Tahvil", *DİA*, C. 39, 2010, s. 440-442; İlyas Kemaloğlu, "Yarlık", *DİA*, C. 43, 2013, s. 334-335; Jan Reychman - Ananiasz Zajaczkowski, *Osmanlı-Türk Diplomatikası El Kitabı,* terc. Mehmet Fethi Atay, (İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayını, 1993), s. 146-166.

15 Osmanlı padişahları tarafından Leh krallarına yazılmış olan nâme-i hümâyun örnekleri için bk. Heyet, *Yoldaki Elçi*.

16 Daha fazla örnek için bk. Heyet, *Yoldaki Elçi,* s. 136-138, 140-142, 146-148 ve 150-152. Ayrıca bu örneklerdeki *davet* bölümlerinin yukarıda zikredilen tafsilatı ihtiva etmedikleri de görülmektedir.

ile başlayan bazı nâme-i hümâyunlarda da muhatap hükümdarın egemenliği altında bulunan ülkeler sayılmamakta, sadece hükümdarlık unvanının tamamlayıcısı olan ülke zikredilmektedir (belge no: 174, 175).

*Nâme-i hümâyun*lar birer uluslararası belge, muhataplar da birer hükümdar oldukları için devletin ve Padişahın şanına uygun evsafı haiz olacak şekilde hazırlanmalarına özen gösterilir, tuğra ve yazıları tezhipli, metinleri daha edebî olurdu. Bazı istisnalar dışında, kullanılan dil Türkçe idi. *Divanî* hat ve siyah mürekkeple yazılırlardı. Zaman zaman metin içinde Padişahın adı gibi önemli kelimeler renkli mürekkeple veya altınla yazılırdı. Tuğra ve hatlarındaki kıymetli tezhiplerden dolayı *nâme-i hümâyun*lar birer sanat eseri olarak da görülmüştür.

Nâme-i hümâyun ve *nâme*lerin yazılış sebepleri genel olarak cülus haberi, elçi gönderilmesi, yardım talebi, barış veya ticari konular idi. Ancak bazı örneklerden teşekkür, ahitnamelerin Latince veya İtalyanca yazılması talebi, sünnet ve düğün merasimine davet, yağma edilen malların tazmin edilip yapanların cezalandırılması ve mücrim iade talepleri, kral tayinine müdahale gibi konuların da bu yazışmaların sebebi olabileceği görülmektedir. [17]

Taht değişikliklerini bildiren *nâme-i hümâyun*lara *ilanname* veya *beşâretname* denildiği gibi bir devlet hükümdarının antlaşmaya uymaması, devletler arası protokol kaidelerine riayet etmemesi gibi sebeplerle gönderilen ve ağır bir dil ile küçültücü ifadeler kullanılan *nâme-i hümâyun*lara da *tehdidname* denilirdi. Yapılan bir savaşta kazanılan zafer ve fethedilen diyarları bildirmek üzere gönderilen mektuplara ise *fetihname* denilirdi. Yayımlanan belgeler arasında bulunan Irakeyn Fetihnamesi (belge no: 175) ise *hükm-i şerif* diye adlandırılmıştır. Ancak *fetihname*ler yabancı hükümdarların yanı sıra Osmanlı ülkesindeki vali ve kadılara da gönderilirdi.

Bazen gayriresmî olarak gönderilen Padişah mektuplarında tuğra bulunmaz, onun yerine Padişahın mühür ve imzası bulunurdu. Padişahların, *nâme-i hümâyun*ların kenarına konulan altın yaldızlı imzalarına *imzâ-i pâdişâhî* denilirdi.

17 Bk. Heyet, *Yoldaki Elçi*, s. 20, 21, 29, 31, 57, 65, 69, 73, 87, 91, 95, 151.

*Nâme-i hümâyun*lar, bir elçi gönderilecekse onunla yollanır veya önemli haberleri taşıyan güvenilir bir çavuş tarafından götürülür; bazen de hükümdarına ulaştırması için o ülkeden gelen elçiye teslim edilirdi.[18]

Ahidnâme-i Hümâyun

Söz, vasiyet veya yemin belgesi anlamına gelen ahitname; *vasiyet etmek, ısmarlamak, yemin edip söz vermek, eman vermek ve zimmetine almak* anlamındaki Arapça *ahd* ile *mektup, kitap* anlamındaki Farsça *nâme* kelimelerinden meydana gelen birleşik bir isimdir. *Ahidnâme-i hümâyun* ise Osmanlı padişahları tarafından yabancı devletlere verilen ve bir savaş (belge no: 192) veya anlaşmazlık[19] sonrasında sulh veya anlaşma kararı alınması neticesinde taraf murahhaslarının bir araya gelip belirledikleri[20] maddeler ile bunlara uyulacağına dair Padişahın ant ve yeminini ihtiva eden tuğralı belgeyi ifade etmektedir. Buna karşılık olmak üzere benzeri bir belge de o devletin hükümdarı tarafından Osmanlı Devleti'ne gönderilirdi. Osmanlı Devleti tarafından bu belge için İslamî geleneğe uygun olarak *ahitname* denilmiş olsa da karşı ülke hükümdarından gelen belge, taraf murahhaslarının üzerinde anlaştıkları maddelerin tasdikini ifade etmek üzere *tasdikname* olarak adlandırılmıştır.[21] Sultan I. Abdülhamid'in, metninde *ahidnâme-i hümâyun* tabirinin kullanıldığı 1774

18 *Nâme-i hümâyun* hakkında daha geniş bilgi için bk. İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,* 3. Baskı, (Ankara: TTK yayını, 1988); Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik),* (İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı yayını, 1994), s. 146-163; Zeynep Tarım Ertuğ, "Nâme-i Hümâyun", *DİA*, C. EK-2 (gözden geçirilmiş 3. Basım), 2019, s. 345-346; Recep Ahıshalı, "Reisülküttâb", *DİA*, C. 34, 2007, s. 546-549; Necati Aktaş "Âmedci", *DİA*, C. 3, 1991, s. 12; Midhat Sertoğlu, "Âmedî Kalemi, Beğlikçi, Divan-ı Hümayun Sicilleri, Nâme-i Hümâyun, Reisülküttâb, Tevki'i," maddeleri, *Osmanlı Tarih Lügatı*, (İstanbul: Enderun Kitabevi, 1986); M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Diplomatik),* (İstanbul: İ. Ü. Edebiyat Fakültesi yayını, 1979), s. 53-78; Heyet, *Yoldaki Elçi-Osmanlı'dan Günümüze Türk-Leh İlişkileri*, (İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayını, 2014).

19 Bk. Heyet, *Osmanlı-Rus Antlaşmaları*, ör. s. 154-158.

20 Bir ahitnamenin maddelerinin hazırlanış ve ahitnamenin teati süreçleri hakkında daha fazla bilgi ve örnek için bk. Heyet, *Osmanlı – Rus Antlaşmaları*, s. 354-363 ve diğer sayfalardaki benzer örnekler.

21 Bk. Heyet, *Osmanlı – Rus Antlaşmaları*, s 193-197.

tarihli Küçük Kaynarca Antlaşması'nın üzerine yazdığı hatt-ı hümâyunda *tasdiknâme* tabirini kullanmasından sonra artık *ahidnâme-i hümâyun* yerine *tasdiknâme-i hümâyun* tabiri kullanılmaya başlanmış, daha sonra da bunun yerini *muahedename* tabiri almıştır.[22]

Ahidnâme-i hümâyun tabiri; bir devlete tanınan çeşitli ticari hak ve imtiyazların maddeleri ile bunlara uyulacağına dair Padişahın taahhüdünü ihtiva eden tuğralı belgeleri ifade etmek için de kullanılmıştır. Osmanlı Devleti'ne tabi kral ve beylere (belge no: 180, 199) de ahitnameler verilmiştir.

*Ahidnâme-i hümâyun*lar verildikleri devletler için müstakil olarak tahsis edilmiş Ahitname defterlerine ve Nâme-i Hümâyun defterlerine kaydedilmiştir. Konusu imtiyaz olan ahitnamelerin, *berat*larda olduğu gibi *nişan formülü* taşımalarından ve muhteva itibarıyla benzeşmelerinden dolayı birer *berat* olduğu söylenebilir. Nitekim birer imtiyaz ahitnamesi olan bu kitaptaki 180 ve 199 numaralı belgelerin *davet* bölümleri de hem muhteva hem şekil bakımından aynen *berat*lardaki gibidir. Aynı şekilde, yayımlanan bu belgelerden Leh bezirgânlarına ticaret serbestisi tanıyan, *nişan formülü* taşımayıp *hükm-i şerif* tanımlaması yapılan ve bir yemin ve ant da ihtiva etmeyen 188 numaralı belge de bir imtiyaz ahitnamesi olarak değerlendirilebilir.

*Ahidnâme-i hümâyun*lar Padişaha mahsus diğer belgeler gibi *rükün* denilen şu bölümlerden meydana gelmektedir: 1- Belgenin en üst tarafında Allah'ın adının yüceltici uzun ifadelerle ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ve Dört Halife'nin isimleriyle birlikte zikredildiği ve hatta zaman zaman evliyaullaha da atıfta bulunulduğu *davet (tahmîd, temcîd).* 2- *Ahidnâme-i hümâyun*u veren Padişahın isminin özel bir şekilde yazılı olduğu *tuğra.* 3- Bazı *ahidnâme-i hümâyun*larda beratlardakine benzer bir *nişan formülü.* 4- *Ahidnâme-i hümâyun*u veren Padişahın, hükümranlığı altında bulunan ülkeler ile kendisinin ve atalarının isimlerinin ve bazen sonrasında *nakil-dîbâce* kısmına geçişi sağlayan bir cümlenin yazılı olduğu *unvan.* 5- *Ahidnâme-i hümâyun*un verildiği hükümdarın isminin, mensup olduğu din dikkate alınarak belirlenmiş sıfatlar ve hayır dualarıyla birlikte –ve bazen hükümranlığı altında bulunan ülkeler de sayılarak– *nakil-dîbâce* kısmı içerisinde bir muhatap olarak değil bağlam gereğince zikredildiği *elkab* ve *dua.* 6- *Ahidnâme-i hümâyun*un verilmesine sebep olan hususların izah edildiği ve ahitname şartlarına sadık kalınacağına dair sözlerin yer aldığı *nakil-dîbâce;* 7- Taraflarca üzerinde mutabık kalınan hususların yer aldığı *ahitname maddeleri.* 8- Bu maddelerde yazılı olan hususlara, karşı taraf riayet ettiği sürece uyulacağının yeminle ifade edildiği *te'kid.* 9- *Ahidnâme-i hümâyun*un tanzim tarihinin yazılı olduğu *tarih.* 10- *Ahidnâme-i hümâyun*un tanzim edildiği yerin yazılı olduğu *mahall-i tahrîr*.[23]

Ahitnameler bir sulh ahitnamesi ise tarafların murahhaslarının bir yerde karşılıklı görüşüp şartlarını belirlemelerinden sonra bunlar *mevad temessüğü*[24] denilen temessüklere kaydedilir ve karşılıklı imzalanıp teati edilirdi. Ahitname de bu temessükte yazılı olduğu üzere Divân-ı Hümâyun Kalemi'nde hazırlanır, Padişahın tuğrası çekilir ve daha sonra iki devlet elçileri sınırda buluşarak diğer devletin topraklarına geçip başkentine giderek o ülkenin hükümdarına teslim ederdi.

Ticari imtiyaz ahitnameleri ise bunları elde etmek isteyen ülkenin müracaatı üzerine verilirdi. Padişahlar süreli *(muvakkat)* olarak da *ahidnâme-i hümâyun*

22 Bazı kaynaklarda bu belgeler için Tanzimat'tan sonra *tasdiknâme-i hümâyun* denilmeye başlandığı ifade edilmekte ise de yukarıda da ifade edildiği üzere bu tabir 1774 tarihli Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan hemen sonra kullanılmaya başlanmış, 5 yıl sonra imzalanan 1779 Aynalıkavak Tenkihnamesi için verilen *ahidnâme-i hümâyun*a bizzat belgede *tasdiknâme-i hümâyun* ismi verilmiş ve artık *tasdikname* tabiri yerleşmiştir. Bunun tek istisnası bu arada yapılan Yaş Antlaşması için verilen *ahidnâme-i hümâyun*dur. Bu süreçte *muahede* ve *sened* tabirlerinin de kullanılmaya başladığı görülmektedir. Bk. Heyet, *Osmanlı – Rus Antlaşmaları*, s. 285, 295-300, 301, 314, 317, 337, 339, 340-353, 363, 380, 386, 393.

23 Osmanlı padişahları tarafından biri muvakkat, altısı yenileme ve biri de savaş sonrası olmak üzere Leh krallarına verilen sekiz ahitnamenin sadece ikisinde *nişan formülü* bulunmakta, yedisinde de *dîbâce* bölümünden *ahitname maddeleri* bölümüne geçilirken beratlarda kullanılan forma benzer şekilde *" ... işbu ahidnâme-i hümâyunu verdim ve buyurdum ki"* ifadesi kullanılmaktadır. Bk. Heyet, *Yoldaki Elçi,* s. 16, 80, 100, 106, 122, 128, 156, 166.

24 Bk. Heyet, *Osmanlı – Rus Antlaşmaları*, s. 183, 208, 212, 217, 218, 222, 223, 226.

verebilirlerdi (belge no: 189)[25] ve bir ahitname, verildiği hükümdarın ve onu veren Padişahın saltanat dönemleri içerisinde[26] geçerli olurdu.[27]

Tezyinât[28]

Ferman ve beratların tezyinâtı, dönemlerinin nakış üslubunu yansıtması, tezhip sanatını günümüze taşıması, yüzyıllara göre üsluplardaki değişim ve yenilikleri göstermesi bakımından büyük önem taşır. Bir fermanda, tezyin edilen kısımlar şöyle sıralanır:

1. Tuğra: İlk zamanlarda siyah mürekkeple çekilen tuğra, Fatih (1451-1481) döneminde altın mürekkeple çekilmeye başlanmış ve II. Bayezid (1481-1512) döneminde beyzeleri tezyin edilmiştir. Bu tezyinâtta sıvama altın halkâr ve klasik tezhip, bezeme özelliği olarak dikkat çeker.

On altıncı yüzyıl tuğralarında, klasik dönemin bütün ihtişamını görmek mümkündür. Lacivert ve altının dengeli uyumu, Nakkaşbaşı Kara Memi'nin[29] bahçe çiçekleri, Çin bulutu, saz yolu motifleri, negatif teknikle boyanmış motifler, Haliç işi denilen helezoni bezemeler ve rûmî kompozisyonlar, dönemin nakış özellikleri olarak tuğralara yansımıştır (Örneğin, Kanunî, II. Selim, III. Murad tuğraları). Yüzyılın sonuna doğru tuğranın harf boşluklarındaki süsleme dışarı taşmış ve yukarıya doğru üçgen biçimi alarak yükselmiştir. Selviden mülhem bu form (hayat ağacı formu), bazı değişikliklere uğrayarak on dokuzuncu yüzyılın ortasına kadar devam etmiştir. Genellikle Haliç işiyle bezenen formun içi, daha sonraki dönemlerde, halkârî ve şikâf tarzında bezenmiştir. Tuğranın harf boşluklarına ise genellikle, klasik tezhip, halkâr, Haliç işi, negatif bezeme ile nadiren de olsa şebekî ve harşefî tezyinât yapılmıştır.

On yedinci yüzyılda ise lacivertin canlılığını kaybetmesi, altın zeminlere iğne perdah yapılması ve kompozisyondaki gerileme, tuğra tezyinâtında da görülmektedir. Yüzyılın sonuna doğru başlayıp on sekizinci yüzyıl başlarında yoğun olarak hissedilen Batı etkisindeki gölgeli çiçek boyamalarının güzel örneklerini, fermanlarda da görmek mümkündür. (bk. MFB 97, 101, 106) Yine, bu dönemde saz üslubunun yeniden canlanması, gümüşün kullanımı, natüralist çiçekler, stilize selviler ve ay yıldız motifi tuğra tezyinâtında karşımıza çıkmaktadır.

On sekizinci yüzyılın sonuna doğru başlayıp on dokuzuncu yüzyılda devam eden Türk rokokosu bezemenin en güzel örnekleri II. Mahmud tuğralarının tezyinâtında görülmektedir. Ayrıca tuğra formu, Tuğrakeş Mustafa Râkım Efendi'nin (ö. 1826) eliyle bu dönemde zirveye ulaşmıştır. Son dönem tuğralarında ise, iki renk altın ile yapılan arma, ay-yıldız, güneş ışınları, rokoko çiçekler ve rokoko bordür, bezeme unsurları olarak sayılabilir. Tuğralar her zaman tezyin edilmeyip, bazen sade bırakılmıştır.

2- Yazı Üzeri: Zerefşân ile tezyin edilir. Celî divanî yazılara lâlefşân, mavi ve siyah serpme de yapılır. Bazen harfler üzerine altın noktalar konulduğu görülmüştür.

3- Yazı Araları: Beyne's-sutûr da denilen bu kısım, altın noktalar, rokoko motifler (bk. MFB 810), ay-yıldız (bk. MFB 773), zerefşân ve halkârî (bk. MFB 296) ile tezyin edilir.

25 Moskov Çarlığı'na verilen 30 yıl süreli ahitname için bk. Heyet, *Osmanlı – Rus Antlaşmaları*, s. 43.

26 Sultan III. Murad ve IV. Murad'ın saltanat dönemlerinde Leh krallarının ikişer defa değişmesi üzerine verdikleri ahitnameler için bk. Heyet, *Yoldaki Elçi,* s. 79-83, 99-103, 111-117, 121-124.

27 *Ahidnâme-i hümâyun* hakkında daha geniş bilgi için bk. İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,* 3. Baskı, (Ankara: TTK yayını, 1988); M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Diplomatik),* (İstanbul: İ. Ü. Edebiyat Fakültesi yayını, 1979), s. 53-78; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili,* s. 163-169; Mustafa Fayda, "Ahidnâme (İslâm Tarihi)", *DİA*, C. 1, 1988, s. 535-536; Mübahat S. Kütükoğlu, "Ahidnâme (Türk Tarihi)", *DİA*, C. 1, 1988, s. 536-540; Recep Ahıshalı, "Reîsülküttâb", *DİA*, C. 34, 2007, s. 546-549; Necati Aktaş "Âmedci", *DİA*, C. 3, 1991, s. 12; Midhat Sertoğlu, "Ahidnâme, Âmedî Kalemi, Beğlikçi, Divan-ı Hümayun Sicilleri, Reis'ül-küttâb, Tevki'i", *Osmanlı Tarih Lûgatı*, (İstanbul: Enderun Kitabevi, 1986); Heyet, *Osmanlı-Rus Antlaşmaları: 1700-1834*, (İstanbul: Devlet Arşivleri Başkanlığı yayını, 2019); Heyet, *Yoldaki Elçi- Osmanlı'dan Günümüze Türk-Leh İlişkileri*, (İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayını, 2014).

28 *Tezyinât* başlıklı bu bölüm 2003'te neşredilen 3. baskıdan aynen alınmıştır.

29 Kanunî Sultan Süleyman döneminin ekol sahibi sernakkaşı Kara Memi hakkında bilgi için bk. Gülnur Duran, " Kara Memi", *DİA*, C. 24, 2001, s. 362-363.

4- Duâ Cümlesi:[30] Genellikle, altın noktalar ve zerefşân ile müzeyyendir.

5- Mahall-i Tahrîr: Halkârî, altınlı negatif motifler, zerefşân ve altın noktalarla tezyin edilmiştir.

6- Hatt-ı Hümâyun: Genellikle, serlevha (iklîl) tarzında tezhiplenir. Tezhibi klasik tezhiptir. Pervazlarına geçme ve kurtçuklar yapılır. Bazı fermanlarda ise dönemin sanat özelliklerini yansıtan bezemelerle çerçeveye alınan hatt-ı hümâyûn, tuğra tezhibinin bazen içinde, bazen de dışında yer almıştır.

7- Boşluklar: Tuğra bezemesi ile yazının haricinde kalan kısımlar, ilk dönemlerde boş bırakılmıştır. Hatt-ı hümâyun tezhibi, bazen bir gül dalı veya çiçek buketi, şikâf veya halkâr bezemeli saz motifleri, rokoko çiçekler, ay-yıldız ve arma gibi motifler, boş kısımların tezyinâtında kullanılmıştır. On dokuzuncu yüzyılda ise ferman kâğıdına, halkârî veya Türk rokokosu bezemeler yapılmıştır. Nadiren de olsa, MFB 844 numaralı fermanda görüldüğü gibi, bütün yüzey tezhiplenmiştir.

***

Çalışmamızda belgelerin görüntüleri, ayrıntılı Türkçe ve İngilizce özetleri ile birlikte yayımlanmış; belgeye ait hicri ve miladi tarih, orijinal boyut, referans ve tuğra sahibi Padişahın isim bilgileri de ayrıca belirtilmiştir. Özette, belgenin ferman, berat, nâme-i hümâyun, fetihname ve ahidnâme-i hümâyun ana tasnifine göre tabi olduğu nevi bilgisi de yazılmıştır. Şayet bu tasnife göre belgeye verilen tür ismi ile belge metninde belgeye verilen tür ismi birbirinden farklı ise, *"mülkname namıyla verilen berat"* örneğinde olduğu gibi her iki isim de yazılarak bu farklılığa işaret edilmiştir. Ayrıca belgelerin cins ve muhtevalarına göre oluşturulmuş bir tablo da **Ek** olarak sunulmuştur.

Çalışma, beş bölüm olarak tertip edilmiştir. Birinci bölümde XV. ve XVI., ikinci bölümde XVII., üçüncü bölümde XVIII., dördüncü bölümde XIX. yüzyıllara ait belgeler, beşinci bölümde ise diğer ülke arşivlerinden temin edilen belgeler yer almaktadır. İlk dört bölümdeki belgeler tarih sırasına göre, beşinci bölümdeki belgeler ise temin edildikleri ülkelere göre sıralanmıştır.

Hazırlayanlar

30 Belgenin en üst kısmındaki *Davet* bölümü.

BELGELERİN KONULARINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI

I- Fermanlar *(52 adet)*

Konusu	Belge Numaraları
Müdahalenin menedilmesi	1, 11, 15, 102, 143 *(tecdid)*, 125, 135, 165, 171, 186, 187
Ahaliye zulmedilmemesi	34
Zulmün önlenmesi	147
Haksız vergi vs. alınmaması	42, 53, 70, 87, 110, 137
Kilise tamirine mâni olunmaması	111
Yabancı devlet konsolos vekilinin himayesi	100
Yabancı devlet tercüman hizmetkârının himayesi ve vergi muafiyetine riayet	96, 97, 109, 116, 118, 122 *(sadece himaye)*, 126, 127, 129, 133
Avrupa taciri hizmetkârının himayesi ve vergi muafiyetine riayet	146, 148, 156, 160, 166
Yabancı devlet tacirinin himayesi ve vergi muafiyetine riayet	193
Ahitname şartlarına riayet	181
Uzlaşmanın uygulanması	142
Islahat maddelerinin tatbiki	194 *(tevsîan tecdid)*
Cülûs-ı hümâyun ilanı ve yardım	179 *(Dağıstan vs. hanlarına)*
Mevâcib için para ödenmesi	2, 6
İstihkak ödenmesi	115
İstanbul iaşesi için koyun mübayaası	124
Haremeyn vakıflarının korunması	43 *(tecdid)*
Yeniçeri nizamının korunması	52
Esnaf nizamı	139 *(tecdid)*, 149, 161, 162, 163

II- Beratlar *(134 adet)*

Konusu ve Cinsi	Belge Numaraları
Gayrimenkul temliki, *mülkname*	8, 10, 12, 13, 123
Gayrimenkul temliki, *berat*	41
Sınır tespiti ve riayet, *sınırname*	3, 7

Konusu ve Cinsi	Belge Numaraları
Sancak (yurtluk-ocaklık) tevcihi, *berat*	36, 151
Dirlik tevcihi, *berat*	14, 16, 20, 22, 26, 27, 28, 29, 37, 39, 56 *(mübadele)*, 57, 61, 71, 73, 74, 78, 94 *(ibkâ)*, 177, 184
Dirlik tevcihi, (cülus nedeniyle yeniden tevcih), *berat*	45, 47, 49, 64, 178
Vazife ve dirlik tevcihi, *berat*	55 *(ağalık ve dirliği)*, 89, 130 *(dizdarlık ve dirliği)*
Vazife ve dirlik tevcihi, (cülus nedeniyle yeniden tevcih), *berat*	44 *(ağalık ve dirliği)*, 48 *(dizdarlık ve dirliği)*
Gedik ve dirlik tevcihi, *berat*	50 *(müteferrikalık gedik ve dirliği)*, 83 *(çavuşluk gediği)*
Vazife tevcihi, *berat*	9 *(kadılık)*, 23 *(aşiret beyliği)*, 17 *(çavuşluk)*, 33 *(bölükbaşılık)*, 63 *(müstahfızlık)*, 38, 72, 88 *(ağalık)*, 40, 103, 112 *(kâtiplik)*, 18 *(şümârîlik)*, 31 *(hitabet, tecdid)*, 140 *(mütevellilik)*, 69 *(kethüdalık)*, 24, 145 *(kethüdalık, tecdid)*, 35 *(meremmetçilik)*
Malikâne mukataa tevcihi, *berat*	19, 21, 25, 32, 46, 54, 58, 65, 66, 67, 93, 95, 144
Malikâne esham tevcihi, *berat*	141
Mevâcib için gelir tahsisi, *berat*	30
Muafiyetin devamı, *ferman*	4
Muafiyetin devamı, *misal*	5
Muafiyetin devamı, *muafnâme-i hümâyun*	138 *(tecdid)*
Ferâşet tevcihi, *berat*	51, 68, 75, 76, 77, 82, 84, 86, 117, 120, 150, 153, 154, 167, 169
Metropolitlik, *berat*	168, 170, 195
Eksarhlık, *berat*	173
İmtiyazlı tacirlik, *nişân-ı hümâyun*	136 (*tecdid*), 152, 155, 157, 158, 159, 164, 172
Leh tacirlerine ticaret serbestisi, *hükm-i şerîf*	188
Yabancı devlet konsolosluk, *nişân-ı hümâyun*	121
Yabancı devlet tercümanlık, *berat*	98, 104 (*tecdid*), 106, 132, 134
Yabancı devlet tercümanlık, *nişân-ı hümâyun*	59, 60 (*tecdid*), 62 *(tecdid)*, 79 (*tecdid*), 80, 81, 85, 90 (*suret*), 91, 92, 99, 101, 105, 107 (*tecdid*), 108, 113 (*tecdid*), 114 (*tecdid*), 119 (*tecdid*), 128, 131
Nişan (madalya) tevcihi, *berat*	182, 200

III- Nâme-i Hümâyunlar *(9 adet)*

Konusu ve Cinsi	Belge Numaraları
Fransa Kralı'na: Yardım isteğine cevap, *nâme-i hümâyun*	174, 176
Fransa Kralı'na: Irakeyn Fetihnamesi, *hükm-i şerîf*	175
Macar Kralı'na: Krallığa nasbından dolayı ihsan olunan teşrifat hediyeleri, *nâme-i hümâyun*	183
Macar Kralı'na: Kazandığı zaferden dolayı hilat ihsanı, *nâme-i hümâyun*	185
Leh Kralı'na: Kırım Hanı'ndan şikâyetine cevap, *nâme-i hümâyun*	191
Moskov Kralı'na: Leh Kralı'na karşı yardım isteğine cevap, *nâme-i hümâyun*	196
Moskov Çarı'na: Elçi ve hediye göndermesinden dolayı cevap, *nâme-i hümâyun*	197
Rus Çarı'na: Antlaşmaya riayet etmesi talebi ve bu konuda söz söylemeye yetkili adam gönderildiği hakkında, *nâme-i hümâyun*	198

IV- Ahidnâme-i Hümâyunlar *(5 adet)*

Konusu ve Cinsi	Belge Numaraları
Leh Kralı: Esirlerin serbest bırakılması, ticaret serbestisi, hukuki güvenlik vs., *ahidnâme-i hümâyun*	189, 190 *(tecdid)*
Leh Kralı: Savaştan sonra yapılan sulh üzerine, *ahidnâme-i hümâyun* (Bucaş)	192
Dubrovnik beyleri: Vergi ödemeleri karşılığında ülkelerinin masuniyeti, ticaret serbestisi vs., *ahidnâme-i hümâyun*	180 (*tecdid*), 199 (*tecdid*)

Introduction

Ottoman archive documents are of great importance for world history as it contains unique information on the political, religious, social and economic history of the Ottoman State. Directorate of State Archives is among the richest and leading information centers in the World not only in Turkey as it harbors a major part of this archive. Some of these documents are in the archives of the states that existed in the same period as the Ottoman Empire due to the interstate relations and the states which are established in the territories of the Ottoman State after the dissolution of it.[1]

Among these documents, there are both the documents issued by senior and lower-level state officials such as *buyruldu, telhis, kaime, tezkire, ilam, waqfiye* etc. and *fermans*, *berats*, *nâme-i hümâyuns* and *ahidnâme-i hümâyuns* which are exclusive to the Sultan to regulate and enact. Latter have a distinguished place among these documents as rare examples of Ottoman art of documents due to their high aesthetic and artistic characteristics. The Ottoman State reflected its understanding of art and aesthetics, order and majesty in these documents which were formed due to the needs of society and state life, by using the art of calligraphy, sometimes the arts of illumination and ornamentation while producing these documents. Even the most ordinary and plain ones of these documents not only fermans and berats, may arouse a feeling of admiration and grandness in those who see them.

The introduction of these to the public through exhibitions, publications and auctions increases the interest in Ottoman art day by day, both in the West and in other cultural and artistic environments. In this regard, the Ottoman archive documents, is one of most important promotional tools that reflect the cultural richness of Turkey and has a separate value as a data of source for the Ottoman art and aesthetics as well. Today, states that have documents from the Ottomans carefully preserve them in their archives and display them with pride in their museums.[2] There is a separate collection called *Müzehhep Ferman ve Beratlar*, consisting of fermans and berats which are sent or given to the people after issued, and then returned to the state for renewal due to enthronement of new Sultan and so on.

Since entitling the actual value of our archives will be possible both by establishing international

1 For more information on this subject, see. Jan Reychman - Ananiasz Zajaczkowski, Handbook of Ottoman-Turkish Diplomatic, trans. Mehmet Fethi Atay, (Istanbul: General Directorate of State Archives Publication, 1993), p. 1-112; *"... In some European countries, there are rich collections of documents on Eastern countries. These collections were acquired often as prize in the Ottoman lands that were seized. Marsigli Collection: This collection was brought to Bologna after conquering Buda [pest] in 1686. On the other hand, in many European archives, collections accumulated as a result of relations with Eastern countries (such as Moscow, Stockholm, Vienna, Venice, Berlin and Paris collections). These archives are taken over by the states that were established later.... ".* op. cit., p. 27.

2 *"... Generally, documents belonging to the Ottoman Sate are in a special section (turcica) in the archives. However, other than archives, Ottoman documents are preserved among other manuscripts in various institutions, museums, libraries and private collections. ...". See. Reychman - Zajaczkowsk,* Handbook of Ottoman-Turkish Diplomatic, p.27.

relations and by making scientific researches based on these documents and publishing them, our Institution has so far signed bilateral cooperation protocols with the archive administrations of 53 countries. Thus, significant progress has been made in the way of providing reproduced samples of the Ottoman period archive documents present in the archives of these countries and bringing it to the interested persons and making joint publications with these countries within the framework of these protocols.

In addition, our Institution is published many works in the form of document compilation, facsimile and text translation based on the records and documents available in the Ottoman archive. One of them is the work, which consists of 80 fermans and berats, first published in 1992 and the second in 1994 in order to reveal the artistic and aesthetic aspects of these documents. The third edition, consisting of 180 fermans and berats, was published in 2003 as the work in question drew great attention. This edition has been prepared in order to meet this ongoing interest and to bring the examples of the nâme-i hümâyun and ahidnâme-i hümâyun, which were not included in the previous study, to the readers.

There are 200 documents in total, 170 of which are from the Ottoman archives of our Institution and 30 from the archives of Bulgaria, France, Georgia, Croatia / Dubrovnik, Kosovo, Hungary, North Macedonia, Poland, Romania, Russia and Serbia in this publication named *Ottoman Fermans and Berats*, Of these, 52 are examples of ferman, 134 of them are berat, 9 of them are *nâme-i hümâyun* and 5 of them are examples of *ahidnâme-i hümâyun*.

Mainly, fermans and berats, which are Sultan's order, the documents prepared for the internal affairs of the state to function in an order and to grant some rights and privileges to the people; *nâme-i hümâyun*s and *ahidnâme-i hümâyun*s, which are letters and assurances of the Sultan, are documents issued with his tughra in the name of the Sultan as a requirement of inter-state relations and treaties.

It would be convinient to briefly mention the general information about the composition, calligraphy, tughra and ornamentation methods and contents of these document types here so that the readers can apply when they are exploring the work.

Calligraphy

Calligraphy, which means writing, line, path, and road as a word, refers to the art of writing Arabic and Islamic scripts in a beautiful way *(hüsn-i hat)* by adhering to aesthetic measures, and the word calligrapher, which comes from the same root, refers to those who perform this art.[3] As a result of the desire to write the Quran in a beautiful way that worthy of it, calligraphy has risen to the level of art writing and has become a symbol of Islam. The letters are scaled with rhombus or square points which are placed two corners vertically and the other two horizontal, and the point length calculation is carried out by measuring from one corner to another in this art, The length, curve, gradient and distance between the letters are always based on point size. The geometry, aesthetic power and measurement system created by this simple line system, which consists of points in the *hüsn-i hat*, aroused the admiration of the viewers, placed the concept of beauty and developed the sense of order.

The origin of the Arabic script used in this art dates back to the Nabateans. This writing gained a form dominated by geometric, regular, vertical and horizontal lines in the middle of the 6th century. It was called as *kûfî* in the later periods, was given the names *Enbârî, Hîrî, cezm, yâbis, mebsût* at the time of Islam and *meşk*, the one written with more rounded lines, was given names such as *Mekkî, Medenî, mâil Mekkî, Hicâzî* following Islam. The writing, which is used especially in the writing of Quran, evolved greatly in the first century of the hegira and it always preserved its geometrical character although it changed according to the regions.

Later, with a classification made according to the tip width of the pen used in the script, the term

3 In the first periods of Islam, those who copied books for a fee on order were called *verrâk*, and before the printing became widespread in the Ottoman lands, scribes who reproduced books without any artistic concern were called *nâsih* or *nessâh*.

aklâm-ı sitte emerged. However, over time, this term started to refer to six fonts called *tevkī'* and *rikā', muhakkak* and *reyhanî, sülüs* and *nesih* in three groups of two that are more similar in character to each other.

Although all of these were used in the Ottomans, *sülüs* and *nesih* calligraphy were developed. Nonetheless, *sülüs* was not used much in daily life and in official works since it was written with effort and many designs. Rather, it was used in the works of inscription, couplet, book title and Quran epigraph and *hüsn-i hat*.

On the other hand, *nesih* calligraphy was used in writing the Quran and books in particular and keeping some state records. *Nesih* was the most used calligraphy in the manuscript copying before the introduction of printing to the Ottoman country, and it was also the preferred font in printing letters due to its easy reading. In general, calligraphy types written in very small form were named such as *hurde, gubarî* meaning scrap, dust the bold and large ones are called *celî*, and the simpler ones are called *kırma, kırık* or *şikeste.*

In the first periods of the Ottomans, the *rikā'*[4] calligraphy, also called *icâze* in the endowments, was used in official documents and especially in the bill payable and bargain and sale bills issued by the judges. This situation also applies to *tevkī'* calligraphy. After the rise of the *ta'lik* calligraphy developed from the *tevkī'* and *rikā'* calligraphy in Iran, the Turkish-style *ta'lik* calligraphy called *nesta'lik (nesh ü ta'lik* or *nesh-i ta'lik)* has emerged in the calligraphy literature, as a result of the Ottoman calligraphers' reinterpretation of this new type of calligraphy, which came through the Aq-qoyunlu, with the *nesih* calligraphy. This calligraphy type was called *nesta'lik* by Iranians, *hatt-ı Fârisî* by Arabs and *ta'lik* by Turkish.

Yet, as a result of the Ottomans making important changes in the ancient *ta'lik* calligraphy of the Iranians, the *divanî* calligraphy, which shows the characteristics of *tevkī'* and *ta'lik* emerged. The aesthetics which is born of the flow created by the vertical calligraphies ascending to left and the letters being twisted with the expression of size, sometimes elongated in an exaggerated way is one of the most obvious characters of this script.

The *celî* ones of the *ta'lik* calligraphy were used in the inscriptions, the slim ones in literary works and in the official records and correspondences done by the ulema such as fatwa, hujjet, verdict, court registry.

The *divanî* calligraphy and *celî divanî* which is vowel pointed, ornamented and majestic form of it, were used in high level documents of the state such as ferman, berat, menşur, ahitname (imperial bill of oath) and mülkame (deed of property). These documents creates a majestic appearance with their magnificent letters written without any distance between them, as if one were adjacent to each other one in gold, one in black or sometimes in red, black or green ink, its lines starting to rise upwards as it approaches the end, line illumination, its ornamented tughras on the top, its wide dimensions and long lengths. The strength, grandeur and nobility of the Ottoman State almost incarnates at it.

Moreover, the *divanî* calligraphy and its simplified form, *divanî kırması,* which is difficult to read and requires skill, since its writing has been accelerated by neglecting some of its rules, were mainly used in keeping the records of the Divân-ı Hümâyun, in which the documents such as the aforesaid ferman etc. were recorded by shortening and in the correspondence and records that took place in some other official offices. Therefore, this type of calligraphy was called *divanî*.

The use of the *divanî*, which requires skill to be written and read, and which is not easy to add letters and words between them, in official correspondence, prevented the falsification of the scripts and records and the knowledge of the state matters by everyone and thus security was ensured. According to some rumors, it is stated that the Divan scribes were sworn that they would not use this type of writing, which is

4 The *rikā'* calligraphy, which is among the *Aklâm-ı Sitte* and originated long before the Ottoman Empire and the *rik'a* calligraphy that emerged in the last period of the Ottoman State, should not be confused with each other since they are two different types of calligraphy.

also called *hatt-ı çep*, outside the *Divân-ı Hümâyun* (Sultan's Council).

The *divanî* calligraphy was later evolved and transformed into *rik'a* calligraphy. Thereafter, as a result of writing *rik'a* faster and ignoring its rules, a new style called *rik'a kırması* or *Bâbıâli kırması* emerged.

The Ottomans has used the calligraphy type called *siyakat* due to its features such as ensuring secrecy and security, fast writing and occupying little space, especially in keeping the land registration and accounting registry books and the main records of financial issues. This calligraphy type, which originates back to the Abbasids, was passed on to the Ottomans through the Seljuks and the Ilhanians. Improvements in this writing and new procedures and regulations in the official records have been made during the reign of Fatih Sultan Mehmed (d.1481) by Hüsâm-ı Rûmî, Waqf Clerk, and Tâcîzâde Cafer Çelebi. Lines, words, and letters are drew close in the form of attached to each other in this type of calligraphy as a result of the rapid and natural flow of the pen in order to provide speed and shortness in writing. The letters are dotless, small, and their curvature has been reduced as much as possible. Sometimes abbreviations and exaggerated extensions were made on the drawing and vertical calligraphy. Some details have been removed or hidden within each other with nuances that are very difficult to notice. Many words have been shortened and almost turned into signs. The text was constructed according to Persian vocabulary and grammer structures, and the numbers were expressed in pseudonym forms called *erkâm-ı dîvâniye*.

In the writing of these published documents *divanî, celî divanî, kırma divanî* and *rikā'* which is also called *icâze,* in one (Document no:84); *nesih* in a copy of *nişân-ı hümâyun* (Document no:90); in particular *siyakat* were used, in dirlik (timar, zeamet, has) granting berats, in the sections where the records of these dirliks, which were kept in *siyakat* in the main registry books, transferred to these documents.

Sometimes, the *nesih* in the long *hatt-ı hümâyun*s inscribed on the upper side of the tughra (Document no: 8, 52); the *tevkī'* and *sülüs* calligraphies in the long prayer notation in the dawah sections located at the head of some nâme-i hümâyuns and ahidnâme-i hümâyuns (Document no: 174, 175, 189, 190) [5] were used[6].

Tughra

Tughra is one of the common elements that must be present in all documents of the Sultan, such as ferman, berat, nâme-i hümâyun and ahidnâme-i hümâyun. The original of the word is *tuğrağ* in Oghuz Turkish and it means the printed signature of the ruler. The term is used in Turkish to refer to the symbolized sign that the names of the Ottoman sultans were written in a special way and used instead of signature.

It was used by the Oghuz khans, Seljuk sultans and Ottoman sultans, as well as by the Anatolian principalities and the Mamluks, as the written sign, stamp or sort of signature of the ruler in the prior Turkish

5 For more information see. *Envoy on the Road, Turkish-Polish Relations from the Ottoman Empire to the Present*, (İstanbul: General Directorate of State Archives Publication, 2014).

6 For more information on calligraphy see. M. Uğur Derman, "Hat", *Türkiye Diyanet Foundation Encyclopedia of Islam (DİA)*, V. 16, 1997, p. 427-437; M. Uğur Derman, "Hattat", *DİA*, V. 16, 1997, p. 493-499; M. Uğur Derman, "Nesih", *DİA*, V. 33, 2007, p. 1-3; M. Uğur Derman, "Ta'lik", *DİA*, V. 39, 2010, p. 507-508; Nihad M. Çetin, "Aklâm-ı Sitte", *DİA*, V. 2, 1989, p. 276-280; Nihad M. Çetin, "Arap (Yazı)", *DİA*, V. 3, 1991, p. 276-309; Muhittin Serin, "Osmanlılar (Sanat-Hat)", *DİA*, V. 33, 2007, p. 568-574; Muhittin Serin, "Mushaf (Hat)", *DİA*, V. 31, 2006, p. 248-254; Muhittin Serin, "Meşk", *DİA*, V. 29, 2004, p. 372-374; Muhittin Serin – Yûsuf Zennûn, "Kûfî", *DİA*, V. 26, 2002, p. 342-345; Muhittin Serin, "Sülüs", *DİA*, V. 38, 2010, p. 128-130; Muhittin Serin, "Siyâkat", *DİA*, V. 37, 2009, p. 291-292; Muhittin Serin, "Rikā'", *DİA*, V. 35, 2008, p. 109-110; Muhittin Serin, "Rik'a", *DİA*, V. 35, 2008, p. 108-109; Muhittin Serin, "Tevkī'", *DİA*, V. 41, 2012, p. 36-37; Muhittin Serin, "Âhenk (Hat)", *DİA*, V. 1, 1988, p. 521-523; Ali Alparslan, "Celî", *DİA*, V. 7, 1993, p. 265-267; Ali Alparslan, "Gubârî", *DİA*, V. 14, 1996, p. 167; Ali Alparslan, "Divanî", *DİA*, V. 9, 1994, p. 445-446; Ali Alparslan, "Nesta'lik", *DİA*, V. 33, 2007, p. 11-15; Midhat Sertoğlu, "Celi, Divani, Divani Celisi, Divani Kırması, Hattat, Rik'a, Siyakat, Talik" articles, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, (İstanbul: Enderun Bookstore, 1986); M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Diplomatik),* (İstanbul: İstanbul University (İ. Ü.) Faculty of Literature Publication 1979), p. 28-46; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik),* (İstanbul: Kubbealtı Academy Culture and Art Foundation Publication, 1994), p. 50-68; Jan Reychman - Ananiasz Zajaczkowski, *Handbook of Ottoman-Turkish Diplomatic*, trans. Mehmet Fethi Atay, (Istanbul: General Directorate of State Archives Publication, 1993), p. 116-144.

states. However, as the Mamluk tughra is stylized in a rectangular shape, it differs from the curved Ottoman tughra in form.

The Arabic word *tevkī* , which is used in Ottoman documents and means *symbol* and *signature* in Turkish, and the Persian word *nişân*, meaning *sign*, have the same acception as the word *tughra*.

The first tughra in the Ottomans is the tughra of Orhan Ghazi (d. 1362) according to the historical information available. This tughra, in which only the names of the ruler and his father are written simply as *Orhan bin Osman* in Arabic, constituted the basis of the subsequent tughras that were gradually advanced. First the word *han* in reference to the father of the sultan, then the prayer and expression *el-muzaffer dâimâ* as *muzaffer, muzaffer dâimâ* and *el-muzaffer dâimâ*, and afterwards the word *şah* was added to the text of the tuğra in time. In the following periods, various changes occurred in terms of the attribution of the words *han* and *şah* to the Sultan and his father and its presence in the text of tughra and the number of the word *şah*, finally, after Abdülhamid I (d. 1789), the word *şah* was completely removed from the text and the word *han* was added again in reference to the Sultan. Since Sultan Mahmud II (d.1839), the pseudonyms and titles of some sultans were written in the space on the upper right side of the tughra.

The tevkī' form of *aklâm-ı sitte* was used in tughras. In a tughra, the part where the names of the Sultan himself and his father are written is called the *taht*, *kürsü* or *sere*. The part extending from here to the left then from the bottom to the top and consisting of two intertwined curves is *beyze* or *sancak*. Two parallel lines extending from the tip of the *beyze*s to the right are called *kol*, *hançer* or *kılıç*. Three parallel lines extending from the upper part of *sere* to the top are named *tuğ, elif* or *flama.* The three lines in the shape of *"s"* hanging down from the upper part of the *tuğ*s are named as *zülfe.*[7] The sign that is seen on the *tuğ*s in some of the first era tughras and resembles the small letter *"vav"* in Arabic is called *vasla*.

The tughra was determined by choosing one of the examples shown to the sultans when they ascended the throne, and according to this choice, the sultans would have more than one seal engraved with their tughras on them. The verb *to draw*, not *to write*, was used for tughra, and the tughras were drawn by a high-level state official, who was also the member of the Divân-ı Hümâyun, called *nişancı, tuğrâî*, *muvakki'* or *tevkī'î.* In addition to nişancı, they could have ranks such as vizier, beylerbeyi (governor) and sancak beyi (banner lord). In cases where nişancı went to the campaign with the Sultan or rarely with the commander in chief's entourage, the Sadaret (Grandviziership) district governor in the center or the commander in chief in the cases where the nişancı did not participate, were given previously a certain number of a certain number of *nişanlı kâğıt* (ferman paper with tughra on it) or *beyaz tuğralı kâğıt* (blank ferman papers), which were previously drawn by the nişancı on the upper side, and the lower sides of which were blank, to write a decree on behalf of the Sultan in the blank part if necessary.

As the end of the 15th century, ornamentation became significant in fermans and berats, and special attention was paid to the tughras of the fermans to be sent to important people. For this reason, a certain number of illuminated tughras were prepared in advance and delivered to the treasury in return for a bill, and then affixed to the head of the document to be used.

Tughras were used in the beginning of the tahrir (cadastral record) and account books in Defterhane-i Amire as well as in the above-mentioned ferman, berat, nâme-i hümâyun, ahidnâme-i hümâyun, also used on building inscriptions, banknotes and coins, postage stamps as coat of arms, bills, flags, stamped official documents, gold and silver items as control stamps or just as coat of arms. However, in most of these, the text and composition changed according to

7 For an interpretation of these parts of the tughra as, the part where the name of the always victorious sultan is written, which is defined as *kürsü*, *sere* or *taht*, symbolizes the Ottoman throne; the part where the *kılıç* part extending to the right symbolizes power and might; The *tuğ* part on the upper side symbolizes independence; The angle of the edge of the *zülfe* part and *sancak* the part to the left side of the tughra symbolizes the wind blowing from east to west see. Kemal Özdemir, *Osmanlı Arması*, (İstanbul: Dönence Publication, 1997), p. 53.

the taste and preference of the calligrapher. The original Sultan's tughras are those only on official documents and drawn by the people who were assigned by the state to this task. For a period, the viziers of the borders were also given the authority to draw a tughra, but later this procedure was abolished.

The sign similar to tughra used as signature by grand vizier and some senior officials is called *pençe*. However, *pençe* has a single *beyze* and was placed in the space to the right of the place where the text begins, not at the top of the document like a tughra.[8] However, there are also pençes that do not have a *beyze* or have lines that resemble *beyze*. Sometimes high-ranking government officials also used pençe-shaped signatures in the signature parts of the documents they signed or for the approval of the book they drafted.

The tughras completed their first evolution during the reign of Sultan Mehmed the Conqueror, the drawing of the tughra using gold ink and the edges with black ink, and even the illumination of the gaps in the tughras began in this period. In the period of Suleiman the Magnificent (d.1566), it found the most perfect shape of its classical appearance.[9]

8 On documents written from left to right in that were sent by the grand viziers to the heads of state of non-Muslim countries or the officials at the borders gave to the officials of the neighboring countries in their languages, pençe was placed to the left of the place where the text begins. See. Envoy on the Road, p. 23, 182.

9 For detailed information on *Tughra* see. Suha Umur, *Osmanlı Padişah Tuğraları*, (İstanbul: Cem Publication, 1980); Erdoğan Merçil, "Tevkī'", *DİA*, V. 41, 2012, p. 35-36; M. Uğur Derman, "Tuğra", *DİA*, V. 41, 2012, p. 336-339; M. Uğur Derman, "Hat", *DİA*, V. 16, 1997, p. 427-437; M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Diplomatik),* (İstanbul: İ. Ü. Faculty of Literature Publication, 1979), p. 49-51, 79-83, 94-97; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik),* (İstanbul: Kubbealtı Academy Culture and Art Foundation Publication, 1994), p. 71-79; Mübahat S. Kütükoğlu, "Pençe", *DİA*, V. 34, 2007, p. 228-229; Hüseyin Kazım Kadri, *Türk Lugatı: Türk Dillerinin İştikaki ve Edebi Lugatları*, V. III, (Ankara: Turkish Historical Society (TTK) Publication, 1943), p. 413; Jan Reychman - Ananiasz Zajaczkowski, *Handbook of Ottoman-Turkish Diplomatic*, trans. Mehmet Fethi Atay, (Istanbul: General Directorate of State Archives Publication, 1993), p. 153-156; Midhat Sertoğlu, "Beyaz Tuğralı Kâğıt, Mühr-i Hümayun, Nişancı, Nişanlı Kâğıt, Tevki'i, Tuğra" maddeleri, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, (İstanbul: Enderun Bookstore, 1986).

Ferman

The word *ferman*, which is Persian, means order, edict in Turkish. As a term, it refers to the official order of the Sultan regarding any issue and the document bearing his tughra in which this order was written. This word, together with titles such as *âlî-şân, hümâyûn, âlî, pâdişâhî*, *şerîf* to express that the order belongs to the Sultan; words of *emir* (order) and *hüküm* (ruling) are also used with these adjectives in the same way in this sense; in addition, the word *ahkâm*, the plural form of the word *hüküm* (ruling), and *tevkî* and the term *yarlığ / yarlık*, which originated from the Uighurs and used in the Mongol Empire, the Golden Horde and the Crimean khanates, were also used in the meaning of *ferman*.[10]

Fermans were issued on the decisions made as a result of the discussion of the applications and complaints of the governors, banner lords, kadis and government officials as such or people from the public on various issues in the Divân-ı Hümâyun or the official Sadaret Office called Paşa Kapısı or for those submitted to the Sultan in case of necessity of these applications, in line with his order; sometimes on the Sultan's direct order in any matter.

A ferman was drafted at first by the relevant officer on the subject to which the matter belongs. It was transcribed with the *divanî* calligraphy and recorded in the relevant registry after this draft was checked. After the tuhgra was drawn by nişancı, it was sent to the relevant person or handed over to the owner. The validity of the order of the ferman would be possible after it was examined by the kadi at the place where it was sent and understood that it was not forged, and after it was recorded in the court records and this transaction was marked on the ferman. Sometimes fermans were written on pre-drawn papers with tughra, which is called *nişanlu*.

*Ferman*s and *hüküm*s were not only issued by the Sultan himself, but the office he authorized or the

10 For the two *yarlığ* sent by the Crimean Khan, which was subjected to the Ottoman State, to the Khanate officials as a ferman, see. *Ottoman-Russian Treaties: 1700-1834*, (İstanbul: Directorate of State Archives Publication, 2019), p. 209, 210.

departments affiliated with this office could also issue *hüküm* on his behalf. According to the Lawcode of the Sultan Mehmed the Conqueror, grand viziers in matters related to the state, treasurers in financial affairs, and kazaskers in lawsuits had the authority to write *buyruldu* for *hüküm* bearing the sultan's tughra. In this respect, fermans written with *buyruldu* of the grand vizier and kazasker were prepared in the Divân-ı Hümâyun chambers, and those written with *buyruldu* of the treasurer were drafted in the Finance chambers. In addition, Kaptan Pasha had the permission to write *hüküm* on maritime affairs and to draw tughra.

Fermans consist of these sections called *rükün* as other documents belong to the Sultan: 1- *Davet (tahmîd, temcîd)* in which the name of Allah is mentioned as *Hüve* at the top of the document 2- *Tughra* in which the name of the Sultan who issued the ferman is written in a special way. 3- *Elkab and dua* in which the titles and names of the addressee or addressees to whom the ferman was sent and their blessings are mentioned together with the attributes predetermined according to the Fatih Lawcode. 4- *Nakil-iblağ* in which the reason and the subject of the ferman is explained in a clear and detailed manner, and the phrase *"tevkī'-i refî'-i hümâyun vâsıl olıcak ma'lûm ola ki"* or a similar phrase used to express the transition to this section 5- *Emir-hüküm* in which the view of the sultan and what his order is and the points to be followed and avoided while executing the order are expressed in two parts connected by the expression *"buyurdum ki".* 6- *Te'kid-tehdid* in which the liability and punishment that will arise in case of failure to execute the order is mentioned. 7- *Tarih* in which the date of ferman is written. 8- *Mahall-i tahrîr* in which issue place of ferman is written.[11]

Berat

The word *berat* is a word derived from the Arabic root of *berâet*. This word means to be away from something, crime, shame, fault and misdemeanor, to be purified, to be cleansed, to get rid of illness, to heal. So, the word *berat* means permission, charter, license, diploma, patent certificate.[12]

As a term, it refers to the document in which Sultan's command is written and that contain his tughra stating that a person was granted a public service post, duty, service, fief, tax farming, malikâne mukataa (life-time tax farming), salary, income, title, medal, right to use something or a right, exemption or privilege. It is generally used in the forms of *berât-ı şerîf, berât-ı hümâyun* and in the form of *berevât* in plural. Terms *tevkî* and *yarlık* were also used as *berat*.

The word *biti* was used at first for berat. It is seen from some published documents (document no: 4, 5) that the words *ferman* and *misal* are also used in the meaning of berat. The term *menşur*[13] is also used for the berats issued for great duties such as the Grand Viziership, Commandership, the Crimean Khanate, voivodeships of Wallachia and Moldavia, viziership and *governorship* (beylerbeyilik) and the appointment berats at the Ulema organization.

11 For more detailed information on *ferman* see. İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı,* 2nd Edition, (Ankara: TTK Publication, 1984); İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,* 3th edition, (Ankara: TTK Publication, 1988); M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Diplomatik),* (İstanbul: İ. Ü. Faculty of Literature Publication, 1979), p. 53-78; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik),* (İstanbul: Kubbealtı Academy Culture and Art Foundation Publication, 1994), p. 99-124; Mübahat S. Kütükoğlu, "Ferman", *DİA*, V. 12, 1995, p. 400-406; Mübahat S. Kütükoğlu, "Buyruldu", *DİA*, V. 6, 1992, p. 478-480; Mübahat S. Kütükoğlu, "Elkāb", *DİA*, V. 11, 1995, p. 51-54; Mübahat S. Kütükoğlu, "Defterdar", *DİA*, V. 9, 1994, p. 94-96; Halil Sahillioğlu, "Ahkâm Defterleri", *DİA*, V. 1, 1988, p. 551; Erdoğan Merçil, "Tevkī'", *DİA*, V. 41, 2012, p. 35-36; İdris Bostan, "Kapudan Paşa", V. 24, *DİA*, 2001, p. 354-355; Recep Ahıshalı, "Reîsülküttâb", *DİA*, V. 34, 2007, p. 546-549; Recep Ahıshalı, "Tahvil", *DİA*, V. 39, 2010, p. 440-442; İlyas Kemaloğlu, "Yarlık", *DİA*, V. 43, 2013, p. 334-335; Midhat Sertoğlu, "Ahkâm Defteri, Biti, Divan-ı Hümayun Sicilleri, Emr-i Âli, Emr-i Şerif, Evâmir-i Maliye Kalemi, Ferman, Hüküm, Hükm-i Hümayun, Hükm-i Şerif, Kaptanpaşa, Misal, Paşakapısı, Tahvil, Yarlığ" articles, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, (İstanbul: Enderun Bookstore, 1986); Jan Reychman - Ananiasz Zajaczkowski, *Handbook of Ottoman-Turkish Diplomatic,* trans. Mehmet Fethi Atay, (Istanbul: General Directorate of State Archives Publication, 1993), p. 146-166.

12 Serdar Mutçalı, *Arabic-Turkish Dictionary,* (İstanbul: Dağarcık Publication, 1995), p. 47.

13 The word *menşur* is also used for the document given to Greeks and Armenians regarding their rights and privileges in the Church of the Holy Sepulcher in Jerusalem. See. Ottoman Archives of the Directorate of State Archives of Presidency of the Republic of Turkey, Bâb-ı Âsafî Dîvân-ı Hümâyûn Records Church Registry Books (A.DVNS.KLS.d.), no. 9, p. 60.

Berats were called *nişan* as well. Thus, there are many berats named as *nişân-ı hümâyun* among published documents. However, it is seen that this name is mostly used for the berats given to the consuls or ambassador and consular translators assigned by foreign states and to those who will trade with a special status such as European, Persian and Indian merchants who are the subjects of the Ottoman State.

*Temliknam*es formed from the word *temlik* which means to give as property in the dictionary and expressing that a state-owned real estate has been allocated to a person by the Sultan for his/her services or for any other reason is also a type of berat. However, the document given for a temlik made by Orhan Gazi dated July 1348 was called *mektup*. Since the 17th century, the term *mulkname* has replaced *temlikname*. Among the published documents there are also *mulknames* and it is seen that also the names of the witnesses are written at the end of most of them (document no: 8, 12, 13). It is understood that the term *menşur* is also used for *mulknames* from the expressions *" ... dârende-i tevkī'-i ... ve nümâyende-i menşûr-ı ..."* in the fourth line of one (document no: 8) and *"Mâ hüve'l-mastûru fî-hâze'l-menşûri ... "* .in the confirmation section of the first witness at the end.

Berats were issued by the Divân-ı Hümâyun chambers, Finance chambers or by the kazaskers according to their field of duty. The berats issued by the kazaskers were called askeri berat as well. Berats obtained from the others for various reasons were not considered acceptable while they had to be issued from one of these chambers.

The granting of the above-mentioned public service, fief etc. which is the subject of the certificate, is realized with the approval of the grand vizier, if the application of the applicant or the officer who has the authority to make a proposal for its delivery is found appropriate as a result of the examination of the records in the relevant chambers and the berat was written in the relevant chamber.

*Berat*s consist of these sections called *rükün* as other documents belong to the Sultan: 1- *Davet (tahmîd, temcîd)* in which the name of Allah is mentioned as *Hüve'l-Ganî, Hüve'l-Ganiyyü'l-Muğnî, zikru'llâhi teâlâ a'lâ ve bi't-takdîmi ehakk u elyak u evlâ* or adding more names from *Esmâü'l-hüsnâ* at the top of the document. 2- *Tughra* in which the name of the Sultan who issued the berat is written in a special way. 3- *Nişan formula* which is written as *"nişân-ı şerîf-i âlî-şân-ı sâmî-mekân-ı sultânî ve tuğrâ-yı garrâ-yı cihân-sitân-ı hâkânî hükmü oldur ki"* or *"sebeb-i tahrîr-i tevkî'-i ...", "vech-i tahrîr-i kalem ..."* etc. to express the transition to this *nakil-iblağ* section. 4- *Unvan* in which starting with the glorifying expressions at the entrance in the berats starting with *"Çün ...".* 5- *Elkab* and *dua* in which the names and prayers are mentioned together with the attributes and prayer appropriate to the status of the person making the request in the entrance of the berats without *unvan*, and the name and the attributes suitable for the status of the person to whom the certificate is given in the *nakil-iblağ* section, together with the prayer. 6- *Nakil-iblağ* in which all kinds of detailed information is written in detail about the issues related to the reason and process of granting the berat, the qualifications of the person to whom the berat was granted, the duty, public service, assignment, service, fief, real estate, mukataa, tax farming, exemption, and the authorization granted to the owner of the berat and the type of the document (berat, nişân-ı hümâyun, mulkname, etc.). 7- *Emir-hüküm* in which states what is wanted in return for what is given and the phrase *"buyurdum ki"* expressing the transition to this section. 8- *Te'kid-tehdid* in which is written that nobody to prevent the owner of the berat from using the granted right and reminds the necessity to comply with the berat. 9- *Tarih* in which the date of berat is written. 10- *Mahall-i tahrîr* in which issue place of berat is written.

However, it can be seen that the *tarih* section is placed at the back of the document in the dirlik berats and duty berats with dirlik such as dizdarlık (castle commandership) (document no: 22, 27, 28, 29, 36, 39, 48, 50, 55, 57, 73, 83, 89) and at the end of the *nakil-iblağ* section in some malikâne mukataa (life-time tax farming) (document no: 19, 32, 58, 144) and ferasheet berats (document no: 76, 77, 167) published in this book.

Among these rüküns, *the formula of nişan* is the main difference between *berat* (or *menşur*) and *ferman* (or *hüküm*).

Berats were valid only during the reign of the Sultan, who had tughra on it. Berats was renewed in the case of the change of the Sultan *(cülûs-ı hümâyun)*, cadastral work in a region or loss *(zâyi')* of the berat. This was called *tecdîd-i berât* and the reason why this renewal was made was stated in the berat. However, in the renewed fief berats due to cülûs-ı hümâyun, which is among the published documents, it is stated that the berat is not renewed although cülus-ı hümayun is mentioned, but that the said fief is granted again, effective from the date of first issue written in the old berat. It is understood from a hatt-ı hümâyun next to the tughra of a *mulkname* (document no: 8) among the published documents that the validity of the document was ensured by the next sultan putting ibka (mantain) and mukarrer (acknowledgement) hatt-ı hümâyun on the edge of the document.

In cases where the text could not fit on one paper due to its length, new papers were pasted and the paper was extended in some mulknames. In order to indicate that the merger is authentic, the phrase "*Sahha'l-vaslü"* (= the merger is authentic) was written by nişancı in such a way pass from one to another on these pieces which were glued to each other (document no: 7 and 10). However, from the sentence *"Âkıdü'l-vasli kâtibü'l-asl"* (= The scriber of this original is the one who binds (pasts) this.), written at the merger point of a 15th century document (document no: 3), it is understood that a different phrase (or phrases) is used in earlier times.

Paper type and size of berats and type of the calligraphy which it were written *divanî* to *celî divanî* varied in accordance with the status of the berat holder and gold was also used in addition to ink in different colors in those given to dignitary. Berats were limited to issues such as awarding medals and the printed berats given to their owners only by filling in the required places (e.g. document no: 182, all parts printed except the name; document no: 200, only the *tughra* and *mahall-i tahrîr* sections printed) have been emerged in the last periods.

Apart from the sultanic berats, there are also the timar (fief) berats granted by the *beylerbeyi*es (governors), provided that the annual income does not exceed 6,000 *akçe* (coins).[14]

Nâme-i Hümâyun

The letters sent by the Ottoman sultans to the rulers of the Muslim or non-Muslim foreign states and the rulers of the states[15] subject to the Ottoman Empire such as the Crimean Khanate and the sheriffs of Mecca are called *nâme-i hümâyun*; the letters from them are only called *nâme*. While *nâme-i hümâyun*s were enrolled in the Mühimme registers, which were among the records of the Divân-ı Hümâyun in the early periods, from the end of the 17th century, these *nâme*s and the letters sent by the grand viziers to their counterparts and the letters received from them were recorded in the Nâme-i Hümâyun registers. *Nâme-i hümâyun*s were prepared by nişancı in the previous periods and by the reisülküttab and the âmedci in the later periods in the chambers of Divân-ı Hümâyun.

*Nâme-i hümâyun*s consist of these sections called *rükün* as other documents belong to the Sultan: 1- *Davet (tahmîd, temcîd)* in which the name of Allah is mentioned at the top of the document, sometimes only in the form of *Hüve* (document no: 196),

14 For more detailed information on *Berat* see. İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,* 3th edition, (Ankara: TTK Publication, 1988); M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Diplomatik),* (İstanbul: İ. Ü. Faculty of Literature Publication, 1979), p. 53-78 and 85-87; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik),* (İstanbul: Kubbealtı Academy Culture and Art Foundation Publication, 1994), p. 124-145; Mübahat S. Kütükoğlu, "Berat", *DİA*, V. 5, 1992, p. 472-473; Midhat Sertoğlu, "Berat, Evamir-i Maliye, Tahvil" articles; *Osmanlı Tarih Lûgatı*, (İstanbul: Enderun Bookstore, 1986); Erdoğan Merçil, "Tevkī'", *DİA*, V. 41, 2012, p. 35-36; Fahri Unan, "Mevleviyet", *DİA*, V. 29, 2004, p. 467-468; Halil Sahillioğlu, "Askerî", *DİA*, V. 3, 1991, p. 488-489; Recep Ahıshalı, "Reîsülküttâb", *DİA*, V. 34, 2007, p. 546-549; Recep Ahıshalı, "Ruûs", *DİA*, V. 35, 2008, p. 272-273; Recep Ahıshalı, "Tahvil", *DİA*, V. 39, 2010, p. 440-442; İlyas Kemaloğlu, "Yarlık", *DİA*, V. 43, 2013, p. 334-335; Jan Reychman - Ananiasz Zajaczkowski, *Handbook of Ottoman-Turkish Diplomatic*, trans. Mehmet Fethi Atay, (Istanbul: General Directorate of State Archives Publication, 1993), p. 146-166.

15 For the samples of nâme-i hümâyun written by the Ottoman sultans to the Polish kings, see. *Envoy on the Road.*

sometimes in exalting long expressions and together with the names of the Prophet (s.a.v.) and the Four Caliphs (document no: 174, 175). 2- *Tughra* in which the name of the Sultan who sent the *nâme-i hümâyun* is written in a special way. 3- *Unvan* in which the names of the Sultan, who sent the *nâme-i hümâyun*, and the countries under his sovereignty, himself and his ancestors are written. 4- *Elkab* and *dua* in which the name of the ruler to whom the *nâme-i hümâyun* was sent is mentioned together with the attributes determined by taking into account the religion he belongs to and with his blessings and the countries under his rule. 5- *Nakil-iblağ* in which the reason and the subject of the *nâme-i hümâyun* is clearly explained and the phrase "*tevkī'-i refī'-i hümâyun vâsıl olıcak ma'lûm ola ki"* or a similar phrase used to express the transition to this section is included. 6- *Tenbih-te'kid* in which words such as *"İmdi", "Gerekdir ki"* or *"İmdi, gerekdir ki"* are used to express what is expected of the addressee about the situation described, without using the imperative. 7- *Tarih* in which the date of *nâme-i hümâyun* is written. 8- *Mahall-i tahrîr* in which issue place of *nâme-i hümâyun.*

There is a wish that the glory and honor of Muslim rulers will increase and that non-Muslim rulers will have fortunate faith, that is, to find the true path (Islam) in the prayers in the *elkab and dua* section.

However not all *nâme-i hümâyun*s start with the *unvan* section. Some of them start directly with the *elkab* and *dua* and move on to the *nakil-iblağ* section with the phrase *"tevkî'-i refî'-i ..... "* .and the countries under the sovereignty of the rulers are not mentioned (document no: 183, 185, 192).[16] The countries under the sovereignty of the addressee ruler are not counted in some *nâme-i hümâyun*s starting with the *unvan* section, but only the country that is completing the title of the sovereign is mentioned (document no: 174, 175).

Since the *nâme-i hümâyun*s were international documents and the addressees were rulers, special attention was paid to ensure that they were prepared in a quality suitable for the glory of the state and the Sultan, their tughra and writings would be illuminated, and the texts would be more literary. The language used was Turkish, with some exceptions. It was written with *divanî* calligraphy and black ink. Sometimes, important words such as the name of the Sultan were written in colored ink or gold in the text. *Nâme-i hümâyun*s are also seen as works of art due to the precious illuminations on the tughra and calligraphy.

The reasons for the writing of the *nâme-i hümâyun*s and *nâme*s were generally cülus (enthronement) news, sending an envoy, request for help, peace or commercial matters.

However, it is seen from some examples that issues such as address, request to write ahitnames in Latin or Italian, invitations to circumcision and wedding ceremonies, requests for compensation of looted goods and punishment of those who committed, and criminal extradition, intervention in the appointment of a king could also be the reason for these correspondences.[17] As it is called *ilanname* or *beşâretname* to the *nâme-i hümâyun*s that notify the changes in the throne, the *nâme-i hümâyun*s which were sent for reasons such as a state ruler not abiding by the treaty and not abiding by the rules of inter-state protocol and used derogatory expressions with a heavy language were also called *tehdidname.* Letters sent to inform the victory in a war and the lands conquered were called *fetihname*. The Fetihname of Irakeyn (Iraq of Arab and Iraq of Acem) (document no: 175), which is among the published documents, was named as *hükm-i şerif.* However, *fetihnames* were sent to the governors and kadis in the Ottoman country, as well as to the foreign rulers.

Sometimes, sultan's tughra was not present in the letters of the Sultan which were sent unofficially, but instead the seal and signature of the Sultan would be found. The golden gilded signatures of the sultans placed on the edge of the *nâme-i hümâyuns* were called *imzâ-i pâdişâhî*.

*Nâme-i hümâyun*s would be sent with an envoy if he was to be sent or they were taken by a reliable sergeant carrying important news; sometimes it was

16 For more sample see. *Envoy on the Road,* p. 136-138, 140-142, 146-148 and 150-152. It is also seen that the *davet* sections in these examples do not contain the details mentioned above.

17 See. *Envoy on the Road*, p. 20, 21, 29, 31, 57, 65, 69, 73, 87, 91, 95, 151.

handed over to the envoy from that country to deliver it to its ruler.[18]

Ahidnâme-i Hümâyun

Ahitname which means document of promise, testament or oath; is a compound noun consisting of the Arabic word *ahd*, which means to bequeath, commend, swear and promise, assure and appropriate, and the Persian word *nâme*, which means letter and book. *Ahidnâme-i hümâyun* refers to the document with the tughra of the sultan, which is given to foreign states by the Ottoman sultans and contains the articles determined[19] by the delegates as a result of a peace or agreement decision after a war (document no: 192) or a dispute[20], and the Sultan's oath and assurance that it will be kept. In return, a similar document was sent to the Ottoman Empire by the ruler of that state. Although this document was called *ahitname* by the Ottoman State in accordance with the Islamic tradition, the document from the ruler of the opposite country was called *tasdikname* (certificate of approval) to express the approval of the articles agreed upon by the party delegates.[21] After Sultan Abdülhamid I used the term *tasdiknâme* in his hatt-ı hümâyun, which was written on the Küçük Kaynarca Treaty of 1774, in which the term *ahidnâme-i hümâyun* was used in the text, the term *tasdiknâme-i hümâyun* started to be used instead of *ahidnâme-i hümâyun* and then the phrase *muahedename* took its place. [22]

The term *Ahidnâme-i hümâyun* is also used to refer to the articles of various commercial rights and privileges granted to a state and the documents with tughra containing the Sultan's commitment to comply with them. Ahitnames were also given to kings and lords (document no: 180, 199) subject to the Ottoman Empire.

*Ahidnâme-i hümâyun*s were recorded in Ahitname registries and Nâme-i Hümâyun registries that were allocated separately for the states to which they were given. It can be said that the ahitnames, subject of which is privileges, are each a *berat* because they have a *nişan formula* as in the berats and content. As a matter of fact, the *davet* sections of the documents numbered 180 and 199 in this book, which are privilege ahitnames, are exactly the same in terms of content and form as berats. Likewise, among these published documents, the document number 188, which grants freedom of trade to the Polish merchants, does not carry a *nişan formula* and is defined as *hükm-i şerif* and does not contain an oath or a promise, can also be regarded as a privilege ahitname.

*Ahidnâme-i hümâyun*s consist of these sections called r*ükün* as other documents belong to the Sultan: 1- *Davet (tahmîd, temcîd)* in which the name of Allah is mentioned in glorifying long expressions at the top of the document, with the names of the Prophet (s.a.v.) and the Four Caliphs and sometimes evliyas (saints). 2- *Tughra* in which the name of the Sultan who issued the *ahidnâme-i hümâyun* is written in a special way.

18 For detailed information on *nâme-i hümâyun* see. İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,* 3th edition (Ankara: TTK Publication, 1988); Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik),* (İstanbul: Kubbealtı Academy Culture and Art Publication, 1994), p. 146-163; Zeynep Tarım Ertuğ, "Nâme-i Hümâyun", *DİA*, V. APPENDIX-2 (revised 3th edition), 2019, p. 345-346; Recep Ahıshalı, "Reîsülküttâb", *DİA*, V. 34, 2007, p. 546-549; Necati Aktaş "Âmedci", *DİA*, V. 3, 1991, p. 12; Midhat Sertoğlu, "Âmedî Kalemi, Beğlikçi, Divan-ı Hümayun Sicilleri, Nâme-i Hümâyun, Reisülküttâb, Tevki'i," articles, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, (İstanbul: Enderun Bookstore, 1986); M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Diplomatik),* (İstanbul: İ. Ü. Faculty of Literature Publication, 1979), p. 53-78; *Envoy on the Road, Turkish-Polish Relations from the Ottoman Empire to the Present*, (İstanbul: General Directorate of State Archives Publication, 2014).

19 For more information and samples about the preparation of the articles of ahitname and the exchange processes of ahitname, see. *Ottoman-Russian Treaties*, p. 354-363 and similar samples in other pages.

20 See. *Ottoman-Russian Treaties,* samples. p. 154-158.

21 See. *Ottoman-Russian Treaties,* samples. p. 193-197.

22 Although it is stated in some sources that these documents started to be called *tasdiknâme-i hümâyun* after the Tanzimat, as stated above, this term started to be used immediately after the Küçük Kaynarca Treaty of 1774, and the *tasdiknâme-i hümâyun* was used in the document issued for the 1779 Aynalıkavak Tenkihnamesi, which was signed 5 years later and the term *tasdikname* has been established. Only exception is the *ahidnâme-i hümâyun* issued for the Treaty of Jassy in the meantime. In this process, it is seen that the terms of *muahede* and *sened* started to be used. See. *Ottoman-Rusian Treaties,* p. 285, 295-300, 301, 314, 317, 337, 339, 340-353, 363, 380, 386, 393.

3- *Nişan formula* in some *ahidnâme-i hümâyun* as such in berats. 4- *Unvan* in the names of the sultan who issued the *ahidnâme-i hümâyun*, and his ancestors, and the countries under his reign, and sometimes a sentence that enables the transition to the *nakil-dîbâce* section is written. 5- *Elkab* and *dua* in which the name of the ruler to whom the *ahidnâme-i hümâyun* is addressed, is mentioned together with the attributes and blessings determined by taking into account the religion he belongs to - and sometimes also mentioning the countries under his rule in accordance with the context, not as an addressee, within the section of *nakil-dîbâce*. 6- *Nakil-dîbâce* in which the reasons for the issuing the *ahidnâme-i hümâyun* are explained and the assurance that the terms of the ahitname will be adhered to. 7- *Ahitname articles* that include the matters agreed upon by the parties. 8- *Te'kid* in which it is stated that the matters written in these articles will be complied with as long as the other party obeys. 9- *Tarih* in which the date of *ahidnâme-i hümâyun* is issued. 10- *Mahall-i tahrîr* in which issue place of *ahidnâme-i hümâyun* is written.[23]

If the ahitnames were a treaty of peace, after of the parties met and determined the conditions, they would be recorded in the documents called *mevad temessüğü*[24] and mutually signed and exchanged. The ahitname would be prepared in the Divân-ı Hümâyun Chamber as written in this document, the sultan's tughra was drawn, and then the two state envoys met at the border and went to the capital of the other state and handed it over to the ruler of that country.

Commercial concession ahitnames, on the other hand, were given upon the application of the country that wanted to obtain them. Sultans could also give a temporary (muvakkat) *ahidnâme-i hümâyun*s (document no: 189)[25] and a ahitname would be valid during the reign[26] of that Sultan.[27]

Illumination[28]

The illumination of fermans and berats bears primary significance as a reflection of the contemporary artistic style and plays a prominent role in sustaining the art of illumination; it also furnishes evidence of the stylistic alterations and innovations undergone over the centuries. The portions of a ferman that are illuminated are described below.

1. Tughra: The tughra which in the beginning was drawn in black ink, was first delineated in gol dink during the reign of Sultan Mehmed the Conquerer (1451-1481) and beyzes were subjected to illumination in the period of Bayezid II (1481-1512). Prominent features of the ornamentation were the application of gold wash and what came to be designated as the classical style of illumination.

Tughras of the 16th century allows us to capture a glimpse of the resplendence of the classical era. The illumination of this period was characterized by the balanced harmony between the color of lapis lazuli and gold; the semi-stlized garden flowers by

23 Of the eight ahitnames given to the Polish kings by the Ottoman sultans, one for temporary, six for renewal, and one for post-war, only two of the eight ahitnames had the *nişan formula*, in all seven of them, while moving from the *dîbâce* section to the articles of the ahitnames, the expression *" ... işbu ahidnâme-i hümâyunu verdim ve buyurdum ki"* is used. See. *Envoy on the Road,* p. 16, 80, 100, 106, 122, 128, 156, 166.

24 See, *Ottoman-Rusian Treaties*, p. 183, 208, 212, 217, 218, 222, 223, 226.

25 For the 30-year long ahitname given to the Moskov Tsar, see. *Ottoman-Rusian Treaties*, p. 43.

26 For the ahitnames given by Sultan Murad III and Murad IV on the change of the Polish kings twice during their reign, see. *Envoy on the Road,* p. 79-83, 99-103, 111-117, 121-124.

27 For more detailed information on *Ahidnâme-i hümâyun* see. İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,* 3th edition, (Ankara: TTK Publication, 1988); M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi (Diplomatik),* (İstanbul: İ. Ü. Faculty of Literature Publication, 1979), p. 53-78; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili,* p. 163-169; Mustafa Fayda, "Ahidnâme (İslâm Tarihi)", *DİA*, V. 1, 1988, p. 535-536; Mübahat S. Kütükoğlu, "Ahidnâme (Türk Tarihi)", *DİA*, V. 1, 1988, p. 536-540; Recep Ahıshalı, "Reîsülküttâb", *DİA*, V. 34, 2007, p. 546-549; Necati Aktaş "Âmedci", *DİA*, V. 3, 1991, p. 12; Midhat Sertoğlu, "Ahidnâme, Âmedî Kalemi, Beğlikçi, Divan-ı Hümayun Sicilleri, Reis'ül-küttâb, Tevki'i", *Osmanlı Tarih Lûgatı*, (İstanbul: Enderun Bookstore, 1986); *Ottoman-Rusian Treaties: 1700-1834*, (İstanbul: Directorate of State Archives Publication, 2019); *Envoy on the Road, Turkish-Polish Relations from the Ottoman Empire to the Present*, (İstanbul: General Directorate of State Archives Publication, 2014).

28 This section, titled *Illumination*, is taken as it is in english with minor corrections from the 3rd edition published in 2003.

the chief imperial artist, Nakkaşbaşı Mehmed Çelebi, which achived renown as "Kara Memi flowers"; the Chinise cloud band; slender curved lanceolate motifs; floral and foliate motif executed freehand; the scrolling figure, or Golden Horn style; and the compositions of interlaced rumi wing-patterns-all of which can be identified in the illumination of tughra of the day (e.g. the tughras of Suleyman the Magnificent, Selim II, Murad III). Towars the end of the 16th century, the field of ornamentation expanded beyond the confines of the tughra and assumed a triangular form that rose above it and enclosed it. This form (the Tree of Life figure), inspired by the cypress tree, survived with a few mofifications until the 19th century. Ther inner field, which was usually ornamented by elements of the Golden Horn style, was in subsequent periods decorated in gold wash and colored gold wash. The spatial intervals in the tughras were generally filled by classical illumination, gold wash, scrolling figures, motifs drawn freehand and rarely in a diaper pattern.

In the 17th century, lapis lazuli lost its radiance and dot-shaped impressions were added to heighten the brilliance of the ornamentation of the tughra, and a degeneration in the composition can also be detected in the illumination of the tughra. Toward the end of the century and up to the early years of the 18th century , western influence, which was intensely experienced, can be discerned in the rendering of shaded floral motifs as a modeling tecnique (see. MFB 97, 101, 106) Also making their appearance in the illumination of this era are the revival of the curving lanceolate foliate design, the use of silver, naturalistic flowers, stylized cypresses, and the figure of the crescent and the star.

In the final years of the 18th century and continuing into the 19th century, some of the most beautiful specimens of Turkish rococo ornamentation can be observed in the illumination of the tughra of Mahmud II. Moreover, the executed form of the tughra reached the pinnacle of perfection under the hand of Tuğrakeş Mustafa Râkım Effendi (d. 1826).

In the late period, the illumination of the tughra chiefly consists in such elements as the state's coat of arms executed in two colors of gold (green and yellow), the star and the crescent motif, the sunburst pattern, and rococo flowers and borders. Tughras were not always illuminated bu occasionally were left plain.

2- Surface Decoration of the Inscribed Text: Ornamentation achived by a sprinkling of gold powder. Another kind consisted şn a spattering of red and blue and black over calligraphy in celî divanî; occasionally specks of gold highlighted the individual letters.

3- Interlinear Ornamentation: Termed Beyne's-sutûr , the embellishment of the spatial intervals was executed by the application of gold spangles, rococo motifs (see. MFB 810), the crescent and star figure (see. MFB 773), fine gold powder and gold wash (see. MFB 296).

4- Invocation:[29] This section was generally decorated by gold spangles and a dusting gold powder.

5- Mahall-i Tahrîr: Decoration includes gold wash, freehand execution of motifs, sprinkling of gold powder and spangles of gold.

6- Hatt-ı Hümâyun: This was usually arranged in the manner of a heading. The illumination is in the classical style. The repeat border design and cochleate motifs are executed on the marginal line. On some fermans, the cartouche of the Hatt-ı Hümâyun is framed in ornamentation exhibiting the features of the times, and it is sometimes placed in the illumination field of the tughra and sometimes outside of it.

7- Plain fields: The fields, exclusive of the ornamentation of the tughra and inscribed portions, were left plain in the early years. Hatt-ı Hümâyun and such motifs as a stemmed rose or a bouquet of flowers; curving lanceolate leaf figures, ornamented by gilt or colored gold wash; rococo floral motifs; the crescent and star; and the coat of arms. In the 19th century, gold wash or Turkish rocco-style embellishments were used to decorate the document on which the ferman was inscribed. In rare cases, the entire surface was illuminated as in ferman number MFB 844.

***

29 *Davet* section at the top of the document.

In our book, images of the documents are published along with their detailed Turkish and English abstracts; Hijri and Gregorian date of the document, original size, reference and name information of the Sultan, who has the tughra, are also specified. In the summary, the explanatory information that the document is subject to according to the main classification of the ferman, berat, nâme-i hümâyun, fetihname and ahidnâme-i hümâyun is also written. If the type name given to the document according to this classification and the name given to the document in the document are different from each other, as in the example of *"berat given as mulkname"*, this difference is pointed out by writing both names. A table is presented as an Appendix in addition, according to the type and content of the documents.

This book is organized in five chapters. In the first part, there are documents belonging to the 15th and 16th centuries, the second part the 17th, the third part the 18th, the fourth part the 19th, and the fifth part, the documents obtained from the archives of other countries. The documents in the first four sections are listed in chronological order, and the documents in the fifth section are listed according to the countries which they are obtained from.

Preparation Committee

CLASSIFICATION OF THE DOCUMENTS ACCORDING TO ITS SUBJECTS

I- Fermans *(52 Pieces)*

Subject	Document No
Prevention of Intervention	1, 11, 15, 102, 143 *(renewal)*, 125, 135, 165, 171, 186, 187
Not Persecuting People	34
Prevention of Persecution	147
Not Collecting Unfair Taxes etc.	42, 53, 70, 87, 110, 137
Not to Hinder Church Repair	111
Protecting The Foreign State Consular Deputy	100
Protecting the Foreign State's Translator's Servant and Compliance With His Tax Exemption	96, 97, 109, 116, 118, 122 *(only protection)*, 126, 127, 129, 133
Protecting The European Merchant's Servant and Compliance With His Tax Exemption	146, 148, 156, 160, 166
Protecting The Foreign State's Merchant and Compliance With His Tax Exemption	193
Compliance With the Ahitname Conditions	181
Implementation of Reconciliation	142
Implementation of Reform Articles	194 *(Extended Renewal)*
Declaration of Enthronement and Aid	179 *(to Daghestan etc. Khans)*
Payment for Salary	2, 6
Payment of Ration	115
Sheep Purchase for Istanbul's Provision	124
Protecting The Haremeyn Waqfs	43 *(renewal)*
Preservation of The Janissary Order	52
Tradesmen Order	139 *(renewal)*, 149, 161, 162, 163

II- Berats *(134 Pieces)*

Subject and Type	Document No
Transfer of an Estate, *mulkname*	8, 10, 12, 13, 123

Subject and Type	Document No
Transfer of an Estate, *berat*	41
Determination of a Border and Compliance *sınırname*	3, 7
Granting Sanjak (Hereditary Property-ojaklik), *berat*	36, 151
Granting Fief, *berat*	14, 16, 20, 22, 26, 27, 28, 29, 37, 39, 56 *(exchange)*, 57, 61, 71, 73, 74, 78, 94 *(maintaining)*, 177, 184
Granting Fief (Renewal on The Occassion Of Enthronement), *berat*	45, 47, 49, 64, 178
Granting Duty and Fief, *berat*	55 *(Agha Post and its fief)*, 89, 130 *(Castle Commander post and its fief)*
Granting Duty and Fief (renewal on The Occassion of Enthronement), *berat*	44 *(Agha Post and its fief)*, 48 *(Castle Commander post and its fief)*
Granting Position and Fief, *berat*	50 *(müteferrikalık gedik ve dirliği)*, 83 *(çavuşluk gediği)*
Duty Assignment, *berat*	9 *(kadi)*, 23 *(Tribal Lord)*, 17 *(Sergeant)*, 33 *(bölükbaşılık)*, 63 *(Guard)*, 38, 72, 88 *(agha)* 40, 103, 112 *(clerk)*, 18 *(Accountant)*, 31 *(Preacher, renewal)*, 140 *(Trustee)*, 69 *(Chamberlain)*, 24, 145 *(Chamberlain, renewal)*, 35 *(repairmen)*
Granting Malikâne mukataa, *berat*	19, 21, 25, 32, 46, 54, 58, 65, 66, 67, 93, 95, 144
Granting Malikâne esham, *berat*	141
Income Allocation for Mevâcib, *berat*	30
Continuation of Exemption, *ferman*	4
Continuation of Exemption, *misal*	5
Continuation of Exemption, *muafnâme-i hümâyun*	138 *(renewal)*
Granting Ferashet, *berat*	51, 68, 75, 76, 77, 82, 84, 86, 117, 120, 150, 153, 154, 167, 169
Metropolitanship, *berat*	168, 170, 195
Exarchy, *berat*	173
Privileged Merchant, *nişân-ı hümâyun*	136 (*renewal*), 152, 155, 157, 158, 159, 164, 172
Freedom of Trade For Polish Merchants, *hükm-i şerîf*	188
Foreign State Consulate, *nişân-ı hümâyun*	121
Foreign State Translatorship, *berat*	98, 104 (*renewal*), 106, 132, 134

Subject and Type	Document No
Foreign State Translatorship, *nişân-ı hümâyun*	59, 60 (*renewal*), 62 (*renewal*), 79 (*renewal*), 80, 81, 85, 90 (*copy*), 91, 92, 99, 101, 105, 107 (*renewal*), 108, 113 (*renewal*), 114 (*renewal*), 119 (*renewal*), 128, 131
Granting Nişan (medal), *berat*	182, 200

III- Nâme-i Hümâyuns *(9 Pieces)*

Subject and Type	Document No
To the King of France: Response To a Request For Help, *nâme-i hümâyun*	174, 176
To the King of France: Fetihname of Irakeyn (Iraq of Arab and Iraq of Acem), *hükm-i şerîf*	175
To the Hungarian King: Gifts Of Honor Due To His Appointment To The Kingdom, *nâme-i hümâyun*	183
To the Hungarian King: Caftan Bestowal For His Victory, *nâme-i hümâyun*	185
To the King of Poland: Response To His Complaint About the Crimean Khan, *nâme-i hümâyun*	191
To the King of Moskov: Response To a Request For Help Against The King of Poland, *nâme-i hümâyun*	196
To The Tsar of Moskov: Response For Sending an Envoy And Gift, *nâme-i hümâyun*	197
To The Tsar of Russia: Regarding The Request To Comply With The Treaty And The Sending of a Person Authorized To Speak About It, *nâme-i hümâyun*	198

IV- Ahidnâme-i Hümâyuns *(5 Pieces)*

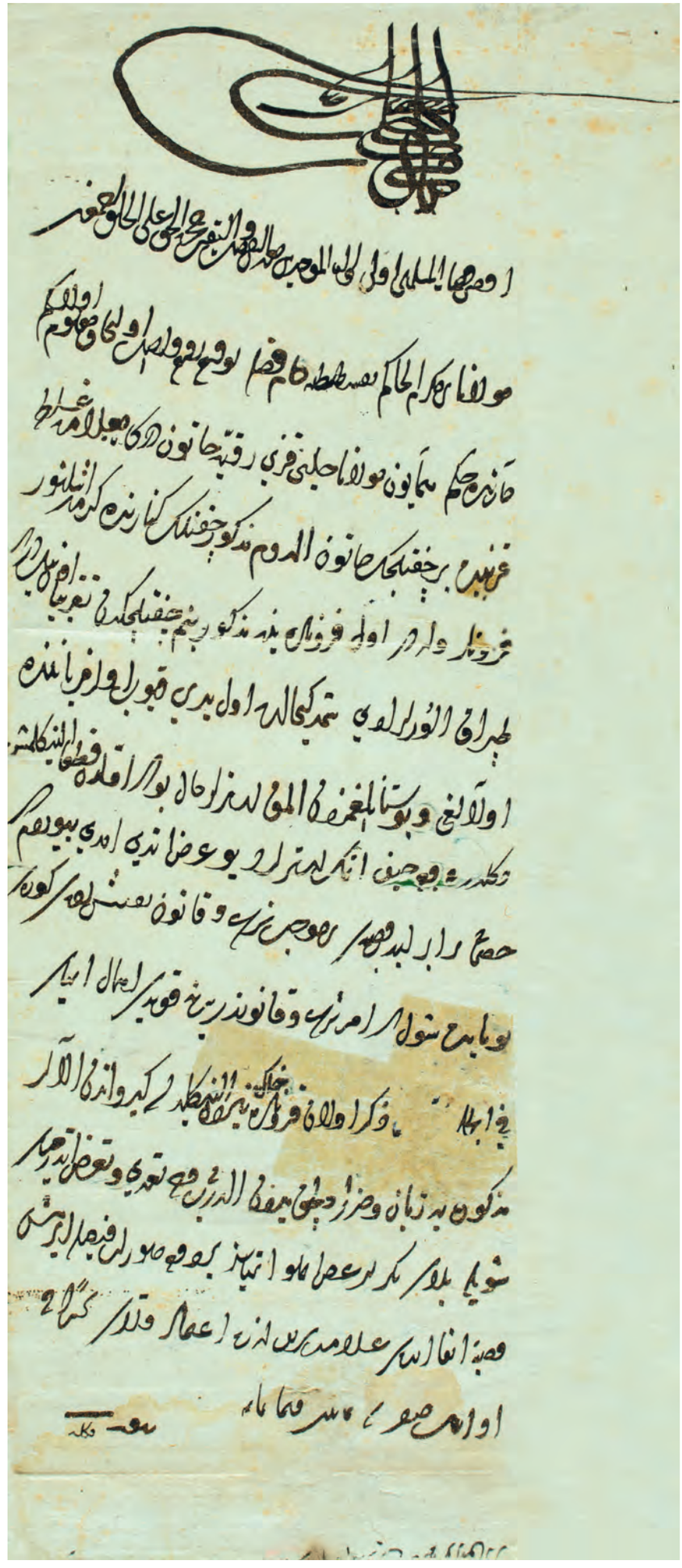
Subject and Type	Document No
King of Poland: Release of Prisoners, Freedom of Trade, Legal Security, etc. *ahidnâme-i hümâyun*	189, 190 *(renewal)*
King of Poland: The Peace After The War, *ahidnâme-i hümâyun* (Bucaş)	192
Dubrovnik Lords: The Immunity of Their Country in Return For Tax Payments, Freedom of Trade, etc., *ahidnâme-i hümâyun*	180 (*renewal*), 199 (*renewal*)

Alâmet-i şerîf (tuğra) üzre i'timâd kılasız!

15 ve 16. Yüzyıl Ferman ve Beratları
15th and 16th Century Fermans and Berats

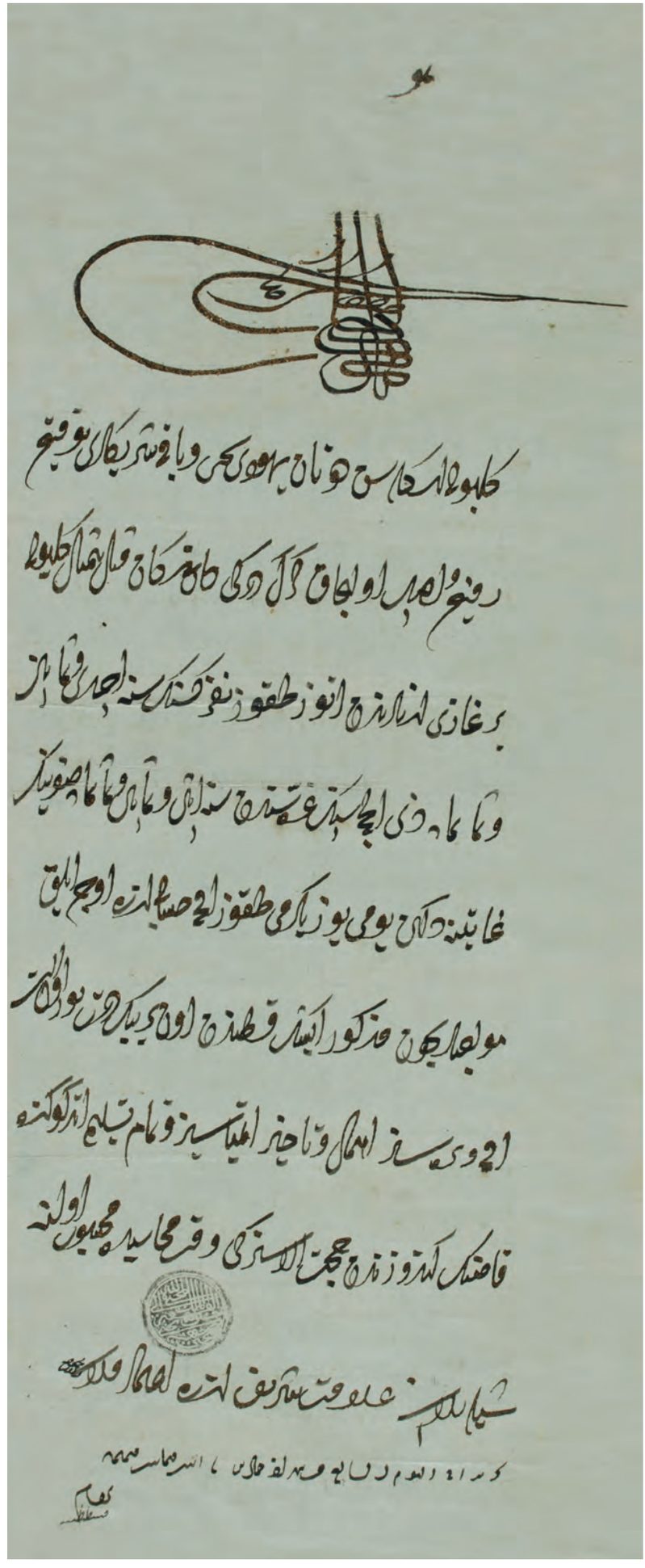
1

Mevlana Çelebi kızı Rukiye Hatun'un, Galata yakınlarındaki çiftliğine komşu olan kiremit fırınlarında işlenen toprağın, eskiden beri alınan yerden değil de evinin yanındaki bostanlığından alınmasından dolayı yaptığı şikâyetin mahkeme marifetiyle çözüme kavuşturulup adı geçenin mağduriyetinin giderilmesine dair ferman.

The ferman on the resolution of the complaint of Rukiye Hatun, daughter of Mevlana Çelebi, by the court and the remedy of her loss as the soil cultivated in the brick kilns adjacent to her farm near Galata was taken from the garden next to her house, not from the former place.

1-10 Safer 880 [6-15 Haziran/June 1475]
II. Mehmed
14,5 x 38,5 cm

BOA, A.{DVN 1/1

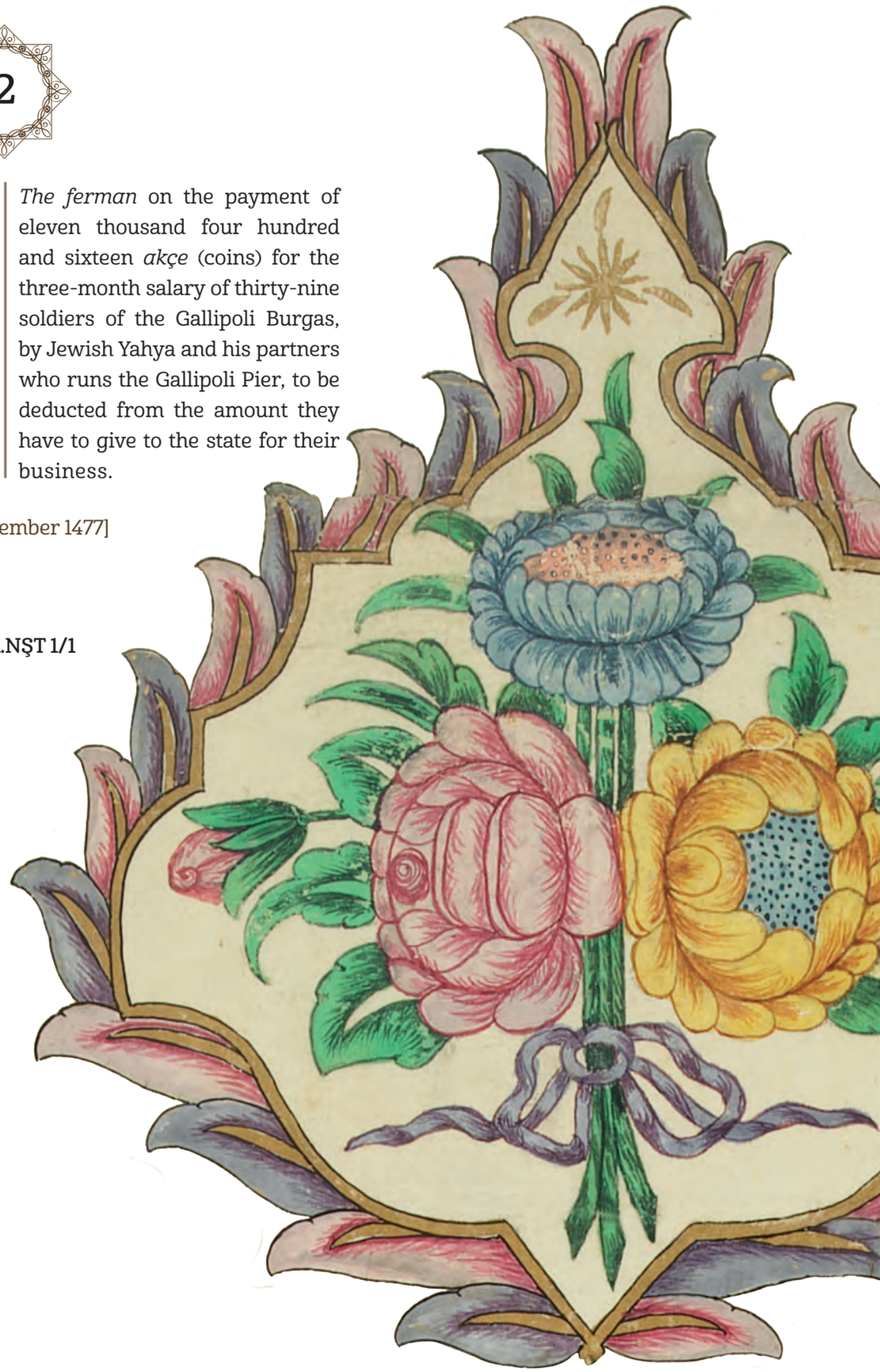
2

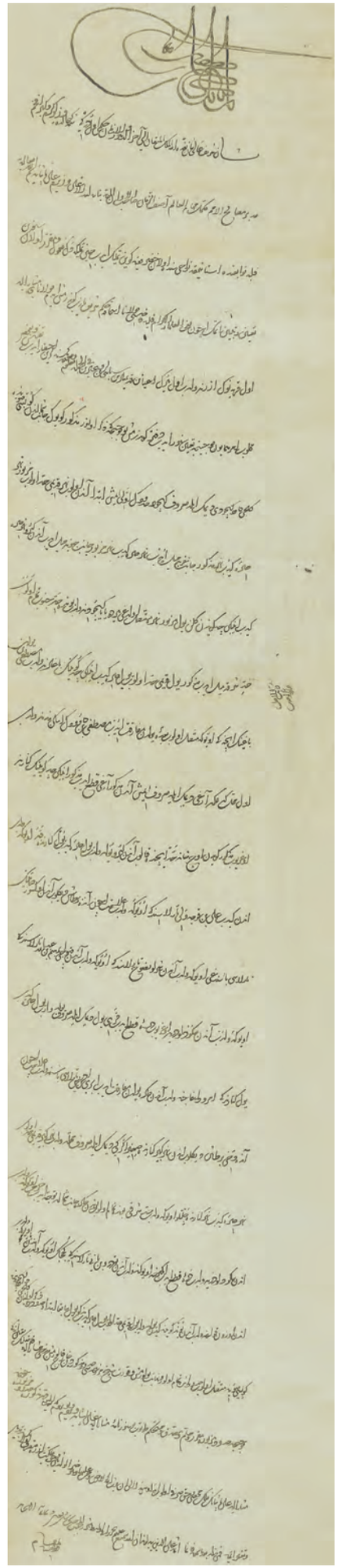
Gelibolu İskelesi'ni işleten Yahudi Yahya ve diğer ortaklarının, yaptıkları işten dolayı devlete vermeleri gereken meblağdan mahsup edilmek üzere, Gelibolu Burgazı'nda görevli otuz dokuz askerin üç aylık maaşı için on bir bin dört yüz on altı akçe ödemelerine dair ferman.

The ferman on the payment of eleven thousand four hundred and sixteen *akçe* (coins) for the three-month salary of thirty-nine soldiers of the Gallipoli Burgas, by Jewish Yahya and his partners who runs the Gallipoli Pier, to be deducted from the amount they have to give to the state for their business.

7 Cemaziyelahir 882 [16 Eylül/September 1477]
II. Mehmed
14 x 41 cm

BOA, A.NŞT 1/1

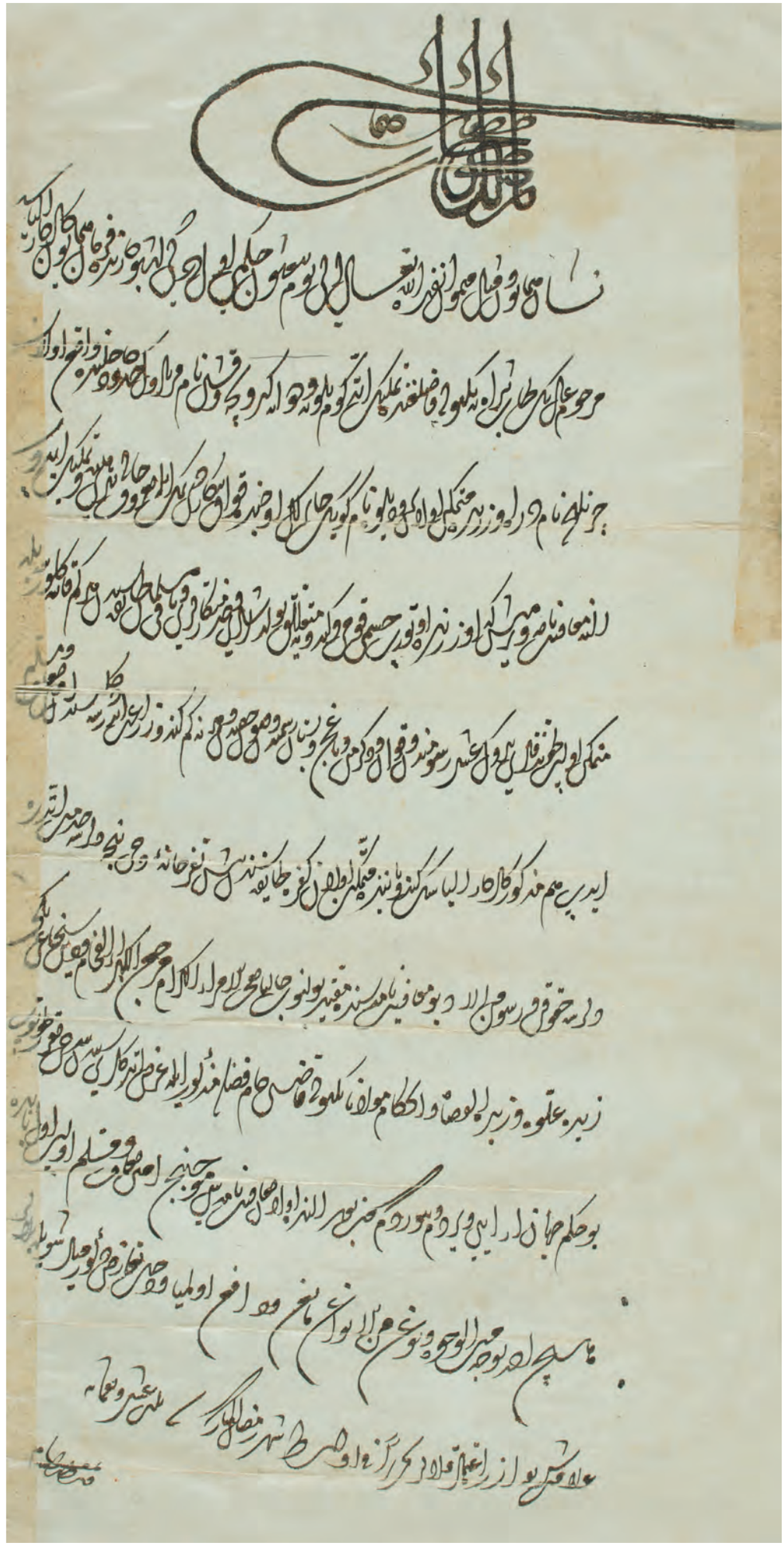
3

Veziriazam Ali Paşa'ya mülk olarak verilmiş olan Filibe'nin İstanimaka nahiyesine bağlı Hızırfakih köyünün sınırlarının ayrıntılarını ve adı geçenin mülkü olarak bu sınırlara eksiksiz olarak uyulup değiştirilmemesi emrini havi *sınırname* namıyla verilen berat.

The berat given as *sınırname* (deed of boundary) including the details of the borders of the Hızırfakih village in the sub-district of İstanimaka of Plovdiv, which was granted to the Grand Vizier Ali Pasha as property, and the order to fully comply with and not to change these borders as the property of the forementioned person.

11-20 Receb 896 [20-29 Mayıs/May 1491]
II. Bayezid
24,5 x 120,5 cm

BOA, A.{DVN 1/4

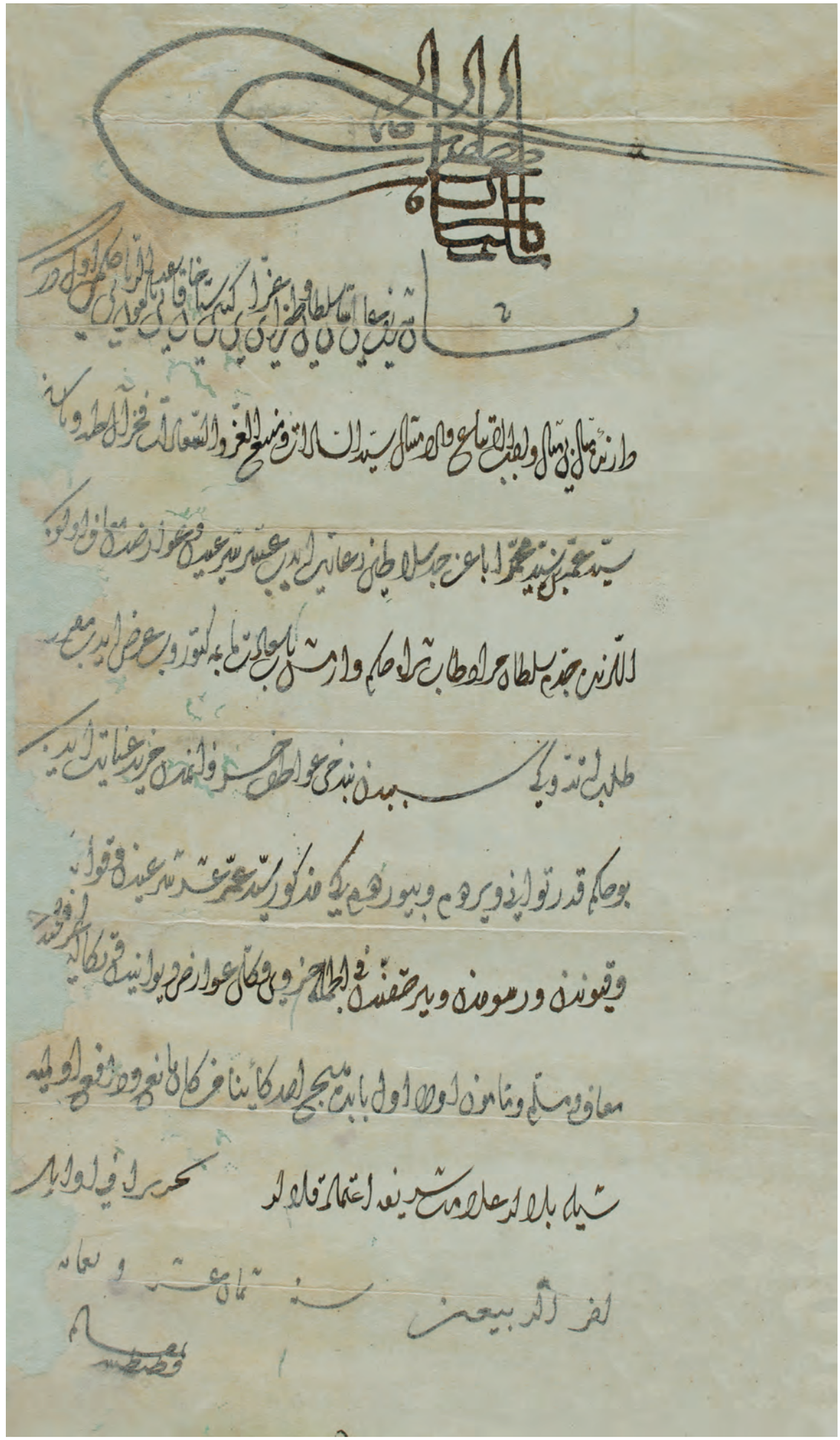
4

Niğbolu kazasında Çernaliç (?) Deresi üzerindeki Prodilova köyü kendisine mülk olarak verilen Kârdâr İlyas'ın, beraberindekilerle birlikte öşür, rüsum vs.den muaf olduklarına dair daha önce verilmiş olan muafiyetnamenin bundan sonra da geçerli (mukarrer) olduğuna dair *ferman* namıyla verilen berat.

The berat given as *ferman* which indicates that the exemption certificate granted before to Kârdâr İlyas, who the Prodilova village on Çernaliç (?) River in Niğbolu district was given to him as property, and his accompanies regarding that they are being exempt from tithe, charges and so on is still valid (*mukarrer*) henceforth.

11-20 Ramazan 913 [14-23 Ocak/January 1508]
II. Bayezid
19 x 44,5 cm

BOA, D.BŞM 1/15

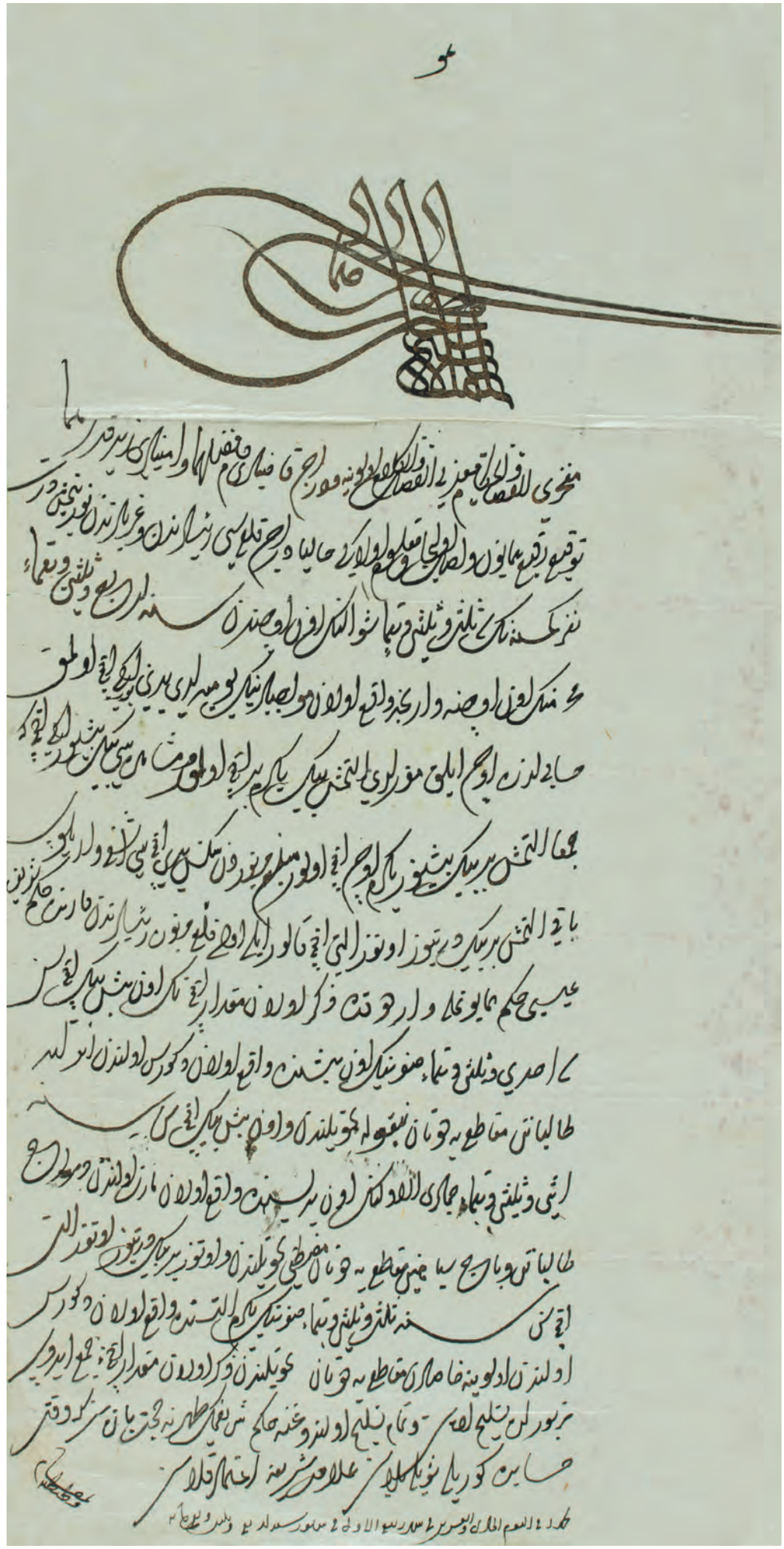
5

Seyyid Muhammed oğlu Seyyid Ömer'in her türlü vergiden muaf olduğuna dair daha önce Sultan Murad tarafından *hüküm* namıyla verilmiş olan muafiyetnamenin bundan sonra da geçerli (mukarrer) olduğuna dair *misal* namıyla verilen berat.

The berat given as *misal* stating that the exemption certificate granted by Sultan Murad before as *hüküm* (decree) given to Seyyid Omar, son of Seyyid Muhammed, regarding him being exempt from all kind of taxes is still valid (*mukarrer*) henceforth.

1-10 Rebiülahir 918 [16-25 Haziran/June 1512]
I. Selim
18 x 33 cm

BOA, A.{DVN 1/13

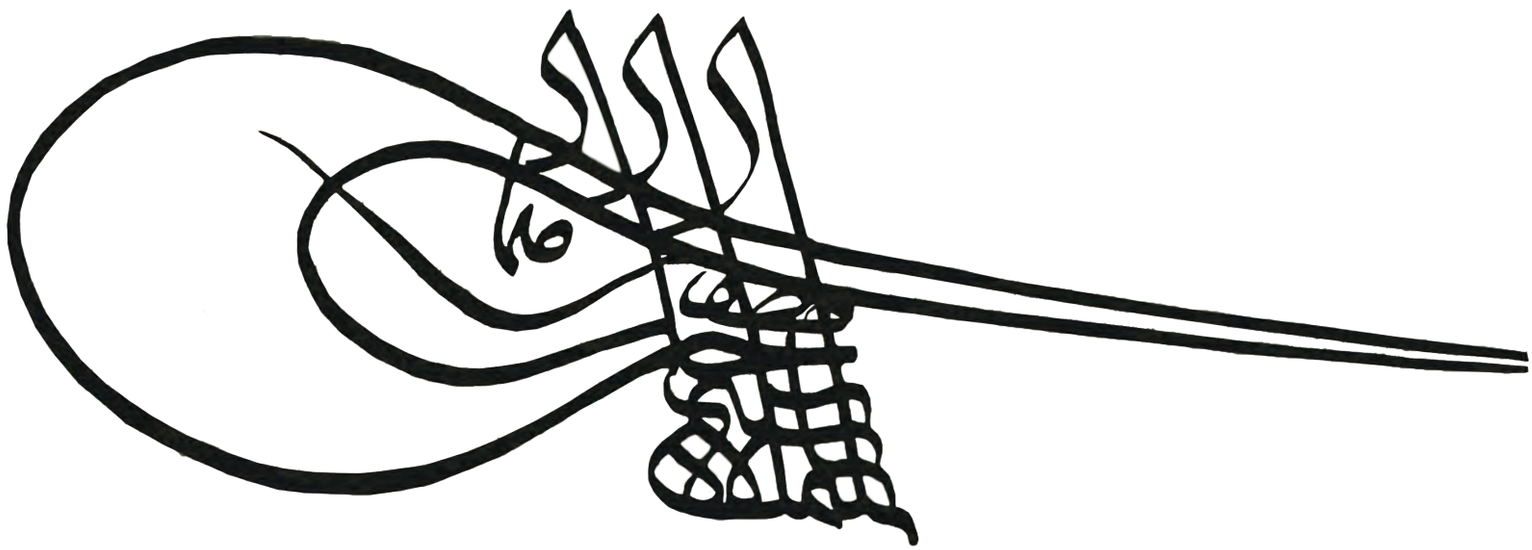
6

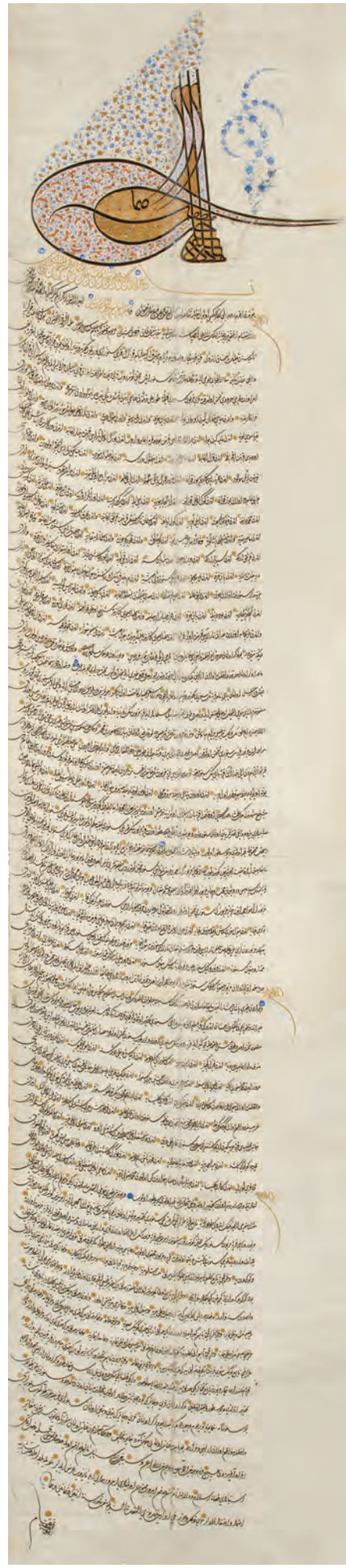
Draç Kalesi reis ve azeplerinden yüz yetmiş dört kişinin 13 Şevval 933 – 13 Muharrem 934 dönemine ait üç aylık maaşları olan meblağın, belirtilen gelir kalemlerinden tedarik edilip ödenmesine dair ferman.

The ferman stating to the receivement and payment of the salaries of one hundred and seventy-four persons of captains and *azebs* (infantry) of the Castle of Drac from the allocated revenue items for their 3 months salaries of the period of 13 Shawwal 933 – 13 Muharram 934.

21 Rebiülevvel 934 [15 Aralık/December 1527]
I. Süleyman
18 x 43 cm

BOA, A.{DVN 1/29

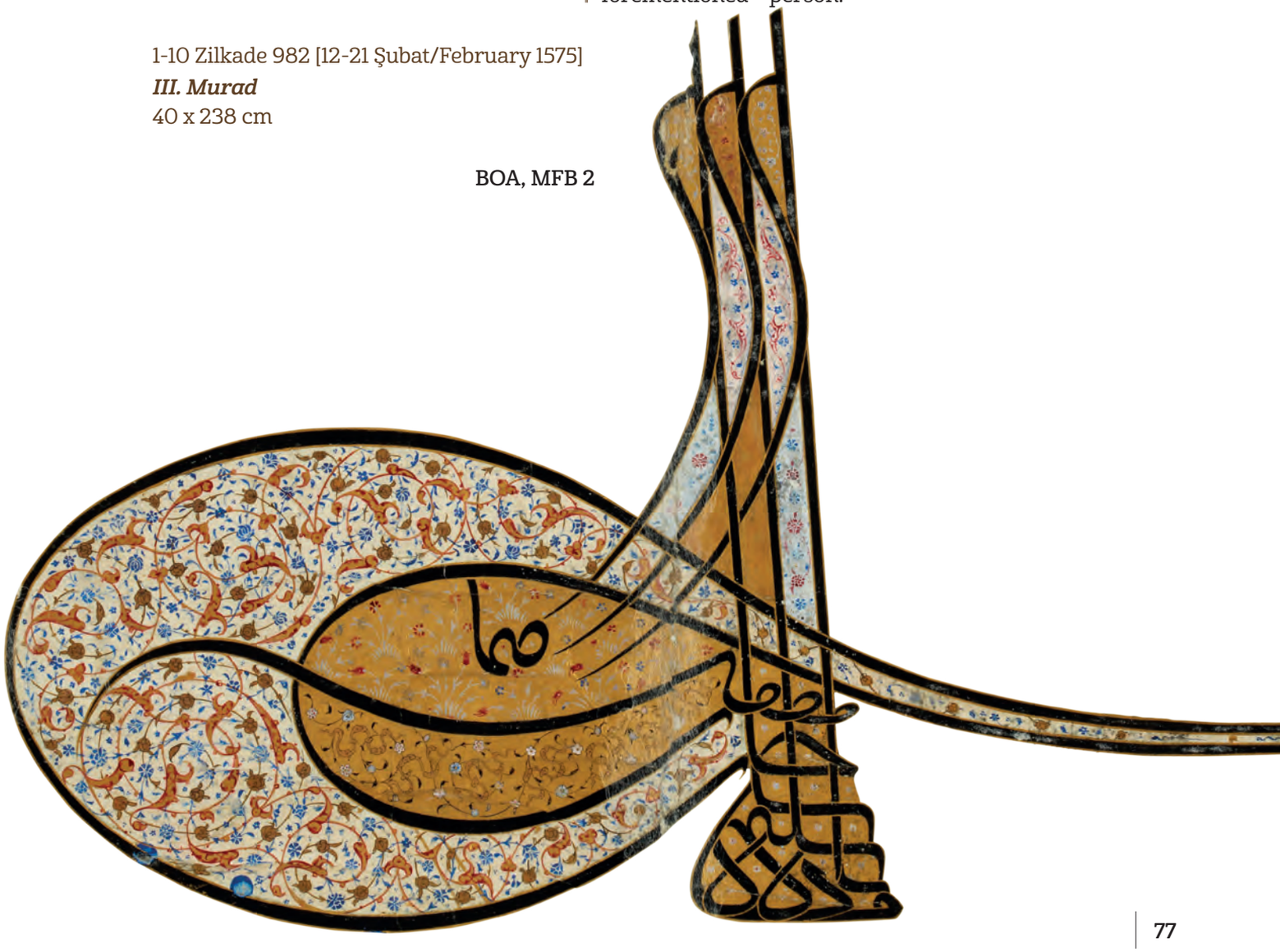
7

Rumeli eski Beylerbeyi Ahmed Paşa'ya Sultan II. Selim tarafından mülk olarak verilmiş olan köy ve çayırların sınırlarının ayrıntılarını ve bundan sonra da geçerli (mukarrer) olan bu sınırlara hiç kimsenin adı geçene verilen mülkname ve mukarrernameye aykırı olarak müdahale ve tecavüz etmemesi emrini havi *sınırname* namıyla verilen berat.

The berat given as *sınırname* (deed of boundary) that includes the details of the boundaries of the villages and meadows which were given to Ahmed Pasha, the former *Beylerbeyi* (Governor) of Rumelia, as property by Sultan Selim II, and the order that no one to intervene and intrude these boundaries, which is valid (*mukarrer*) henceforth, contrary to *the mulkname* (deed of property) and *mukarrername* (acknowledged certificate) given to the forementioned person.

1-10 Zilkade 982 [12-21 Şubat/February 1575]
III. Murad
40 x 238 cm

BOA, MFB 2

Alâmet-i şerîf-i (tuğra) âlem ârâya i'timâd ve i'tikâd kılalar!

17. Yüzyıl Ferman ve Beratları
17th Century Fermans and Berats

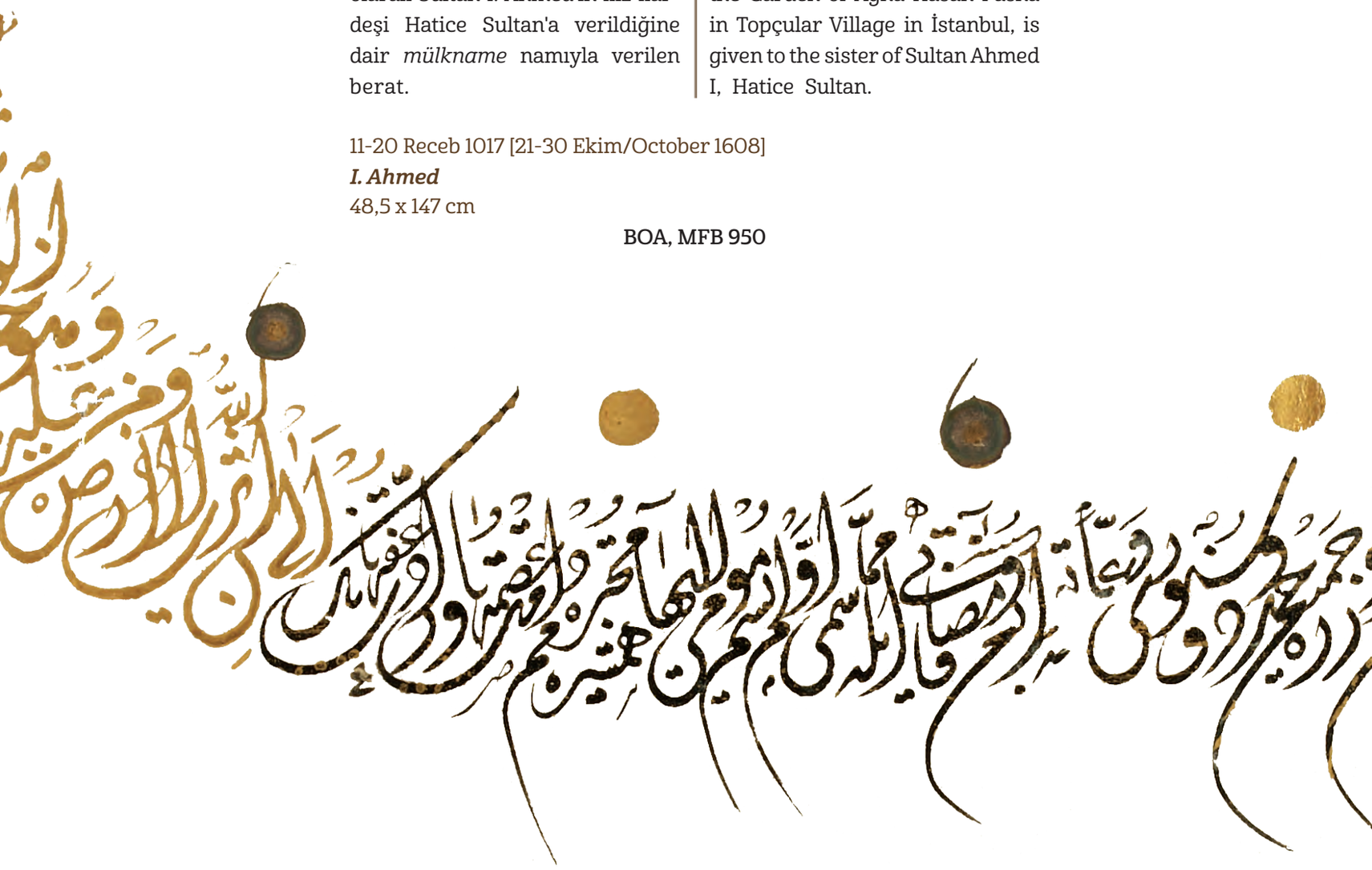
8

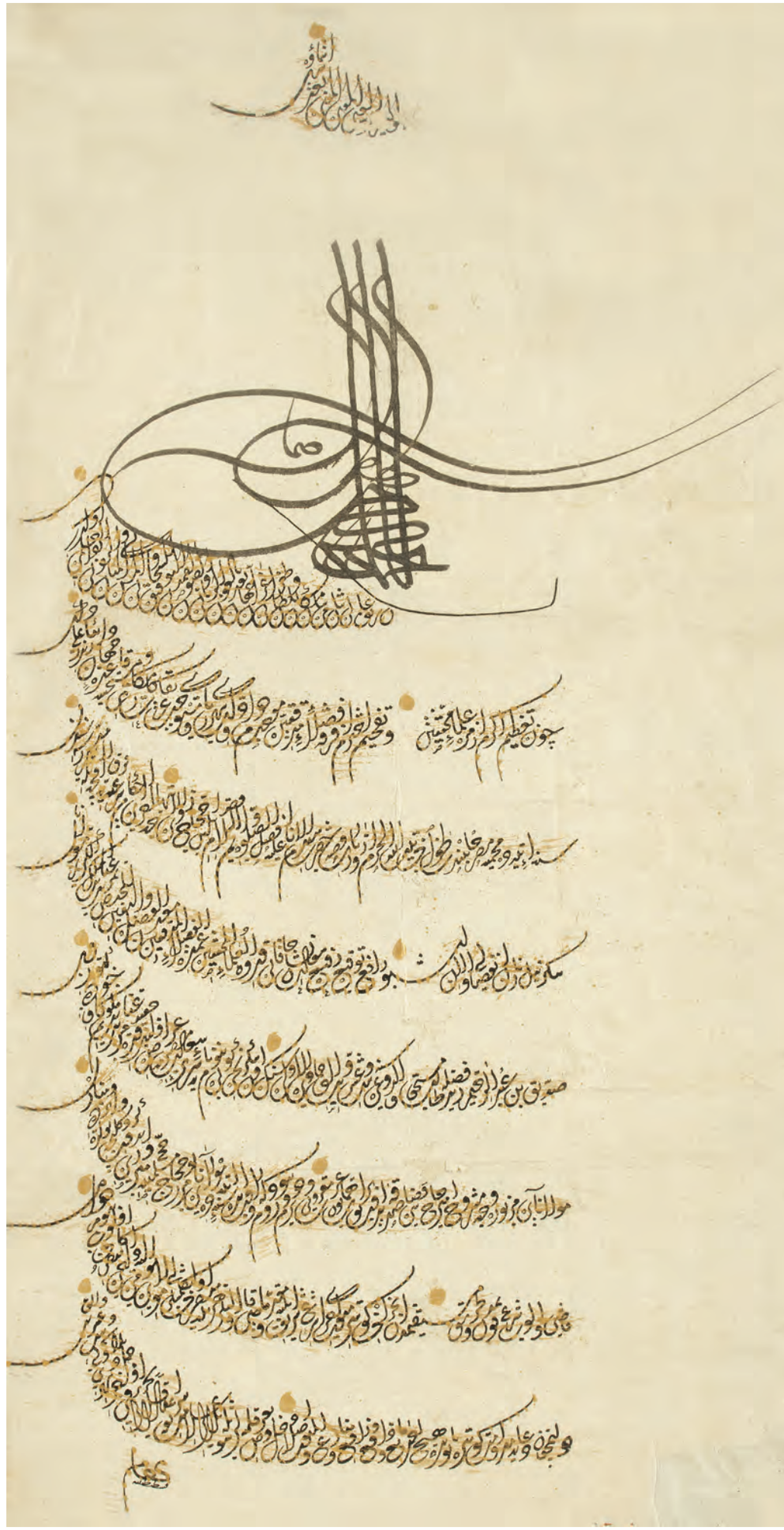
İstanbul'da Topçular köyündeki Ağa Hasan Paşa Bahçesi'nin mülk olarak Sultan I. Ahmed'in kız kardeşi Hatice Sultan'a verildiğine dair *mülkname* namıyla verilen berat.

The berat given as *mulkname* (deed of property) stating that the Garden of Agha Hasan Pasha in Topçular Village in İstanbul, is given to the sister of Sultan Ahmed I, Hatice Sultan.

11-20 Receb 1017 [21-30 Ekim/October 1608]
I. Ahmed
48,5 x 147 cm

BOA, MFB 950

9

Gelecek yılın Mısır Emîr-i Hac Kadılığına Abdürrahim oğlu Mevlana Sıddık'ın tayin edildiğine dair berat.

The berat regarding that Mevlana Sıddık, son of Abdurrahim is appointed as *the Kadi* (Cadi) of Emir of Hajj of Egypt of coming year.

21-30 Cemaziyelevvel 1026 [27 Mayıs/May – 5 Haziran/June 1617]
I. Ahmed
33 x 82 cm

BOA, MFB 965

10

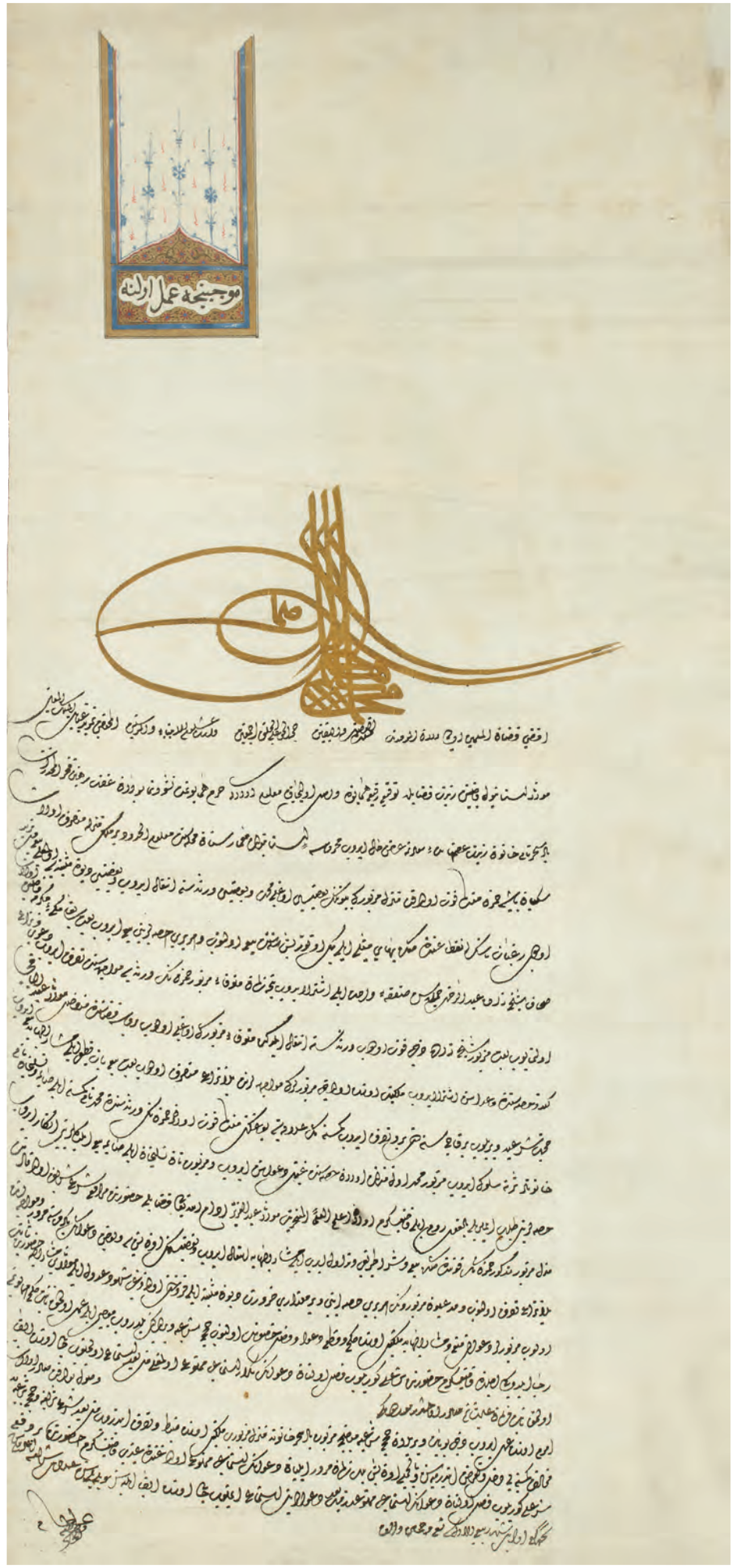
Bir Mısır Kadısının geride vâris bırakmadan vefat ettiği için devlete intikal eden merhum Şehzade Mehmed Han Camii yakınındaki evlerinin mülk olarak Sarây-ı Atîk Ağası Ahmed Ağa'ya ihsan olunduğuna dair *mülkname* namıyla verilen berat.

The berat given as *mulkname* (deed of property) regarding that the houses, near the *Şehzade* (Prince) Mehmed Han Mosque, escheated from a Kadi of Egypt who died without an heir, are bestowed on Ahmed Agha, Agha of the *Saray-i Atik* (Old Palace) as property.

21-30 Cemaziyelevvel 1031 [3-12 Nisan/April 1622]
II. Osman
38 x 123 cm

BOA, MFB 887

موجبنجه عمل اولنه

11

Mimar Sinan Mahallesi'nde Sekbanbaşı Hamza'nın mülkü iken onun vefatı üzerine yirmi dört sene önce açık artırmayla satılıp birkaç el değiştiren menzilin, Hamza'nın vârisleri tarafından açılan satışa itiraz davasında verilen karar gereğince, son sahibi Harem-i Hümâyun'dan yetişme Bâdıseher Hanım'a zapt ettirilmesi ve tekrar dava açılacak olursa reddedilmesine dair ferman.

The ferman regarding to register the house in Mimar Sinan Neighborhood which was sold through an auction twenty-four years ago after the death of Sekbanbaşı Hamza and changed hands couple of times, to Bâdıseher Hanım, who grew up from *Harem-i Hümâyun* (Imperial Harem) in accordance with the decision given in the case of objection to the sale filed by Hamza's heirs and to reject if a new case filed.

1-10 Rebiülevvel 1059
[15-24 Mart/March 1649]
IV. Mehmed
32,5 x 73 cm

BOA, MFB 6

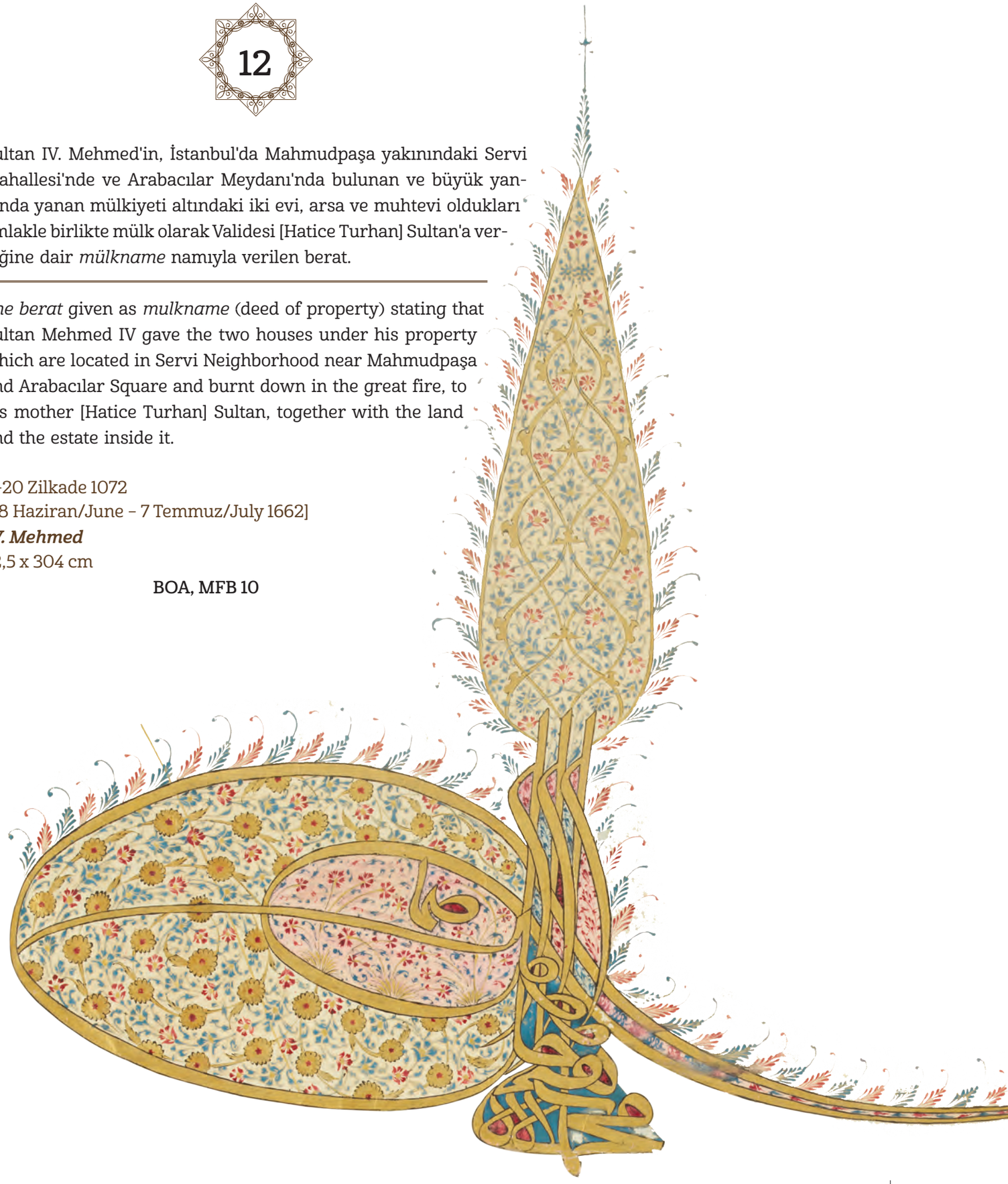
12

Sultan IV. Mehmed'in, İstanbul'da Mahmudpaşa yakınındaki Servi Mahallesi'nde ve Arabacılar Meydanı'nda bulunan ve büyük yangında yanan mülkiyeti altındaki iki evi, arsa ve muhtevi oldukları emlakle birlikte mülk olarak Validesi [Hatice Turhan] Sultan'a verdiğine dair *mülkname* namıyla verilen berat.

The berat given as *mulkname* (deed of property) stating that Sultan Mehmed IV gave the two houses under his property which are located in Servi Neighborhood near Mahmudpaşa and Arabacılar Square and burnt down in the great fire, to his mother [Hatice Turhan] Sultan, together with the land and the estate inside it.

11-20 Zilkade 1072
[28 Haziran/June – 7 Temmuz/July 1662]
IV. Mehmed
72,5 x 304 cm

BOA, MFB 10

13

Sultan IV. Mehmed'in Validesi [Hatice Turhan] Sultan'ın İstanbul Bahçekapı'da yaptırdığı Camiye (Yeni Cami), görevlilerinin ücretlerinin karşılanabilmesi için vakıf tayin edilmesi gerektiğinden Ağrıboz sancağındaki isimleri yazılı birçok köy ve mezraanın adı geçene mülk olarak verildiğine dair *mülkname* namıyla verilen berat.

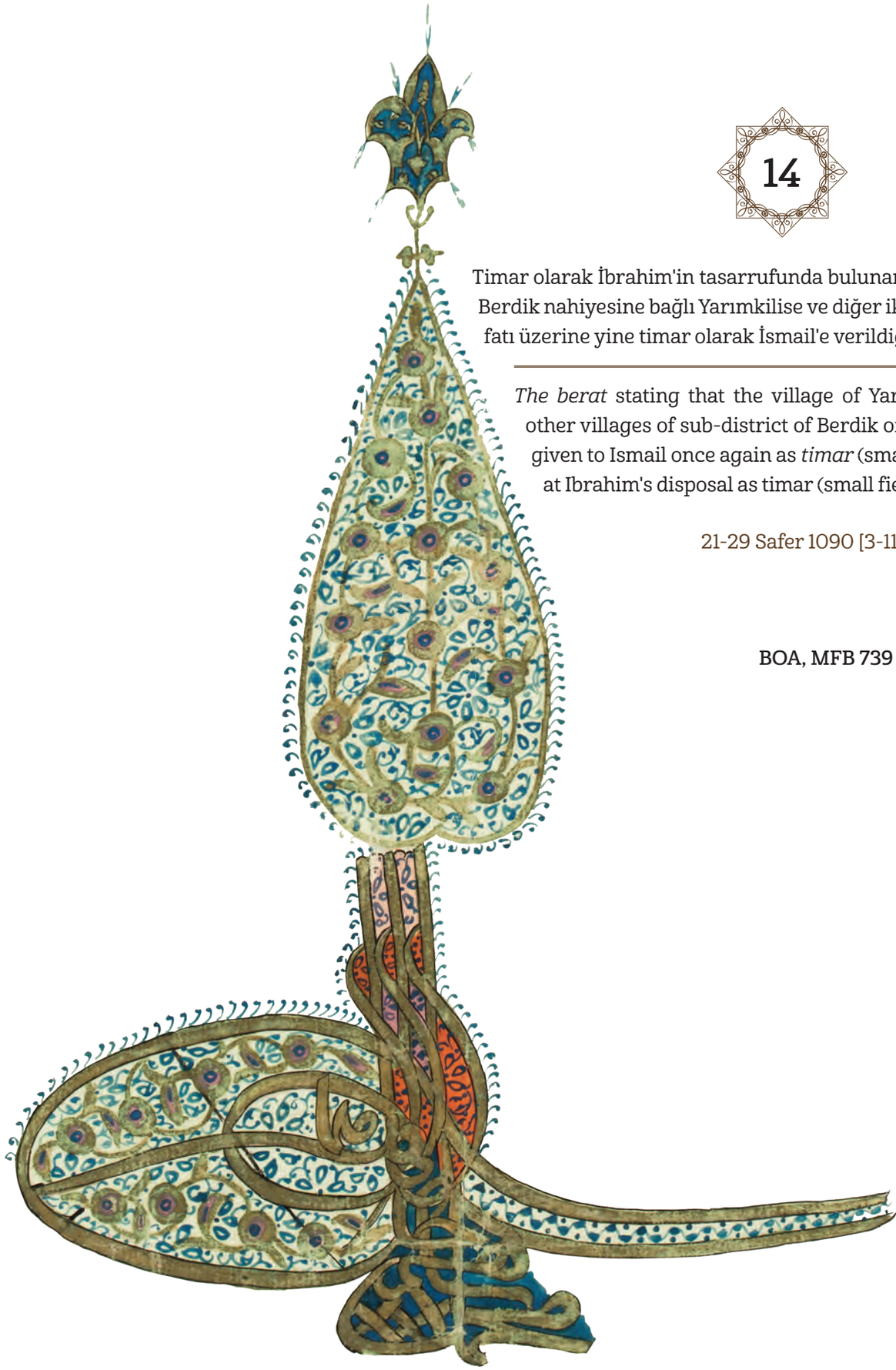
The berat given as *mulkname* (deed of property) stating that some villages and hamlets in the Sanjak of Ağrıboz whose names are written, have been given to the Sultan [Hatice Turhan] mother of Sultan Mehmed IV as property since a waqf must be allocated in order to meet the wages of officials of the mosque (the New Mosque) built by forementioned person in Bahçekapı, Istanbul.

20 Rebiülevvel 1074 [22 Ekim/October 1663]
IV. Mehmed
66 x 234 cm

BOA, MFB 11

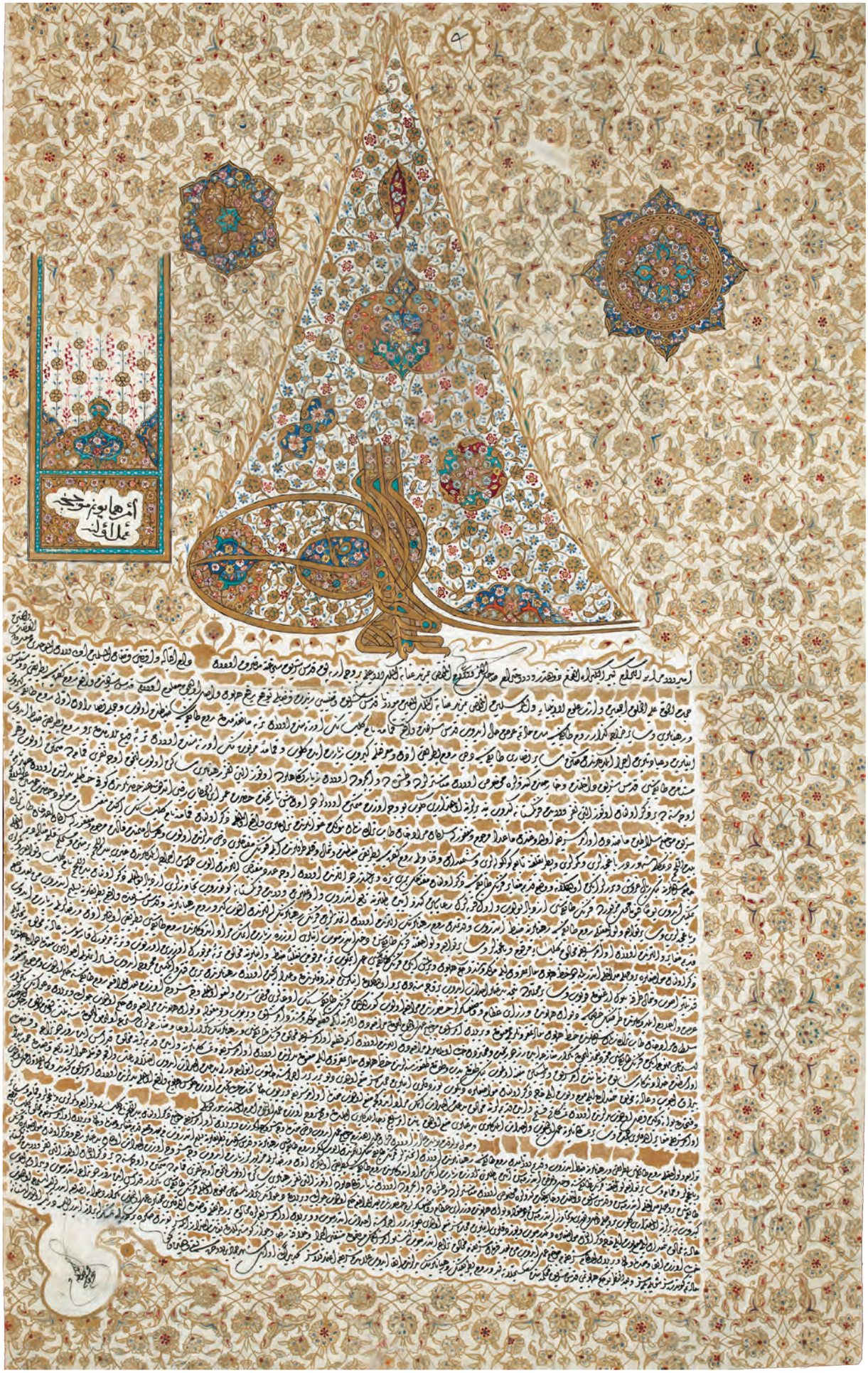
14

Timar olarak İbrahim'in tasarrufunda bulunan Kars sancağının Berdik nahiyesine bağlı Yarımkilise ve diğer iki köyün, onun vefatı üzerine yine timar olarak İsmail'e verildiğine dair berat.

The berat stating that the village of Yarımkilise and two other villages of sub-district of Berdik of Sanjak of Kars is given to Ismail once again as *timar* (small fief) which was at Ibrahim's disposal as timar (small fief) upon his death.

21-29 Safer 1090 [3-11 Nisan/April 1679]
IV. Mehmed
41 x 118 cm

BOA, MFB 739

15

Frenk rahiplerinin Kudüs'te Hristiyanlarca kutsal kabul edilen Kumâme (Kutsal Kabir) Kilisesi ve Beytüllahm'da Rum ruhbanlarının idaresinde bulunan mahalleri ele geçirmek için yaptıkları müdahalelerin önlenmesi, Beytüllahm'ın zorla aldıkları anahtarlarının geri alınması, söz konusu mekânlarda ihdas ettikleri bidatlerin kaldırılması ve Kudüs'te kalabilecek rahip sayısıyla ilgili eskiden beri yürürlükte olan nizamın korunmasına dair ferman.

The ferman regarding to the prevention of interventions of the Frankish priests to seize the Kumame (Holy Sepulcher) Church, which is considered sacred by Christians in Jerusalem, and the places under the administration of the Greek clergy in Bethlehem, take back the keys of Bethlehem which they forcibly took, remove innovations they created in the said places and the preservation of the old order regarding the number of priests who can stay in Jerusalem.

1-10 Cemaziyelahir 1099 [3-12 Nisan/April 1688]
II. Süleyman
46,5 x 74 cm

BOA, MFB 844

16

Timar olarak Mustafa'nın tasarrufunda bulunan Kars sancağının Kurudöşkaya* nahiyesine bağlı Maksutçuk köyünün, onun vefatı üzerine yine timar olarak Mehemmed'e verildiğine dair berat.

The berat stating that the village of Maksutçuk of sub-district of Kurudöşkaya* of Sanjak of Kars is given to Mehemmed once again as *timar* (small fief) which was at Mustafa's disposal as *timar* (small fief) upon his death.

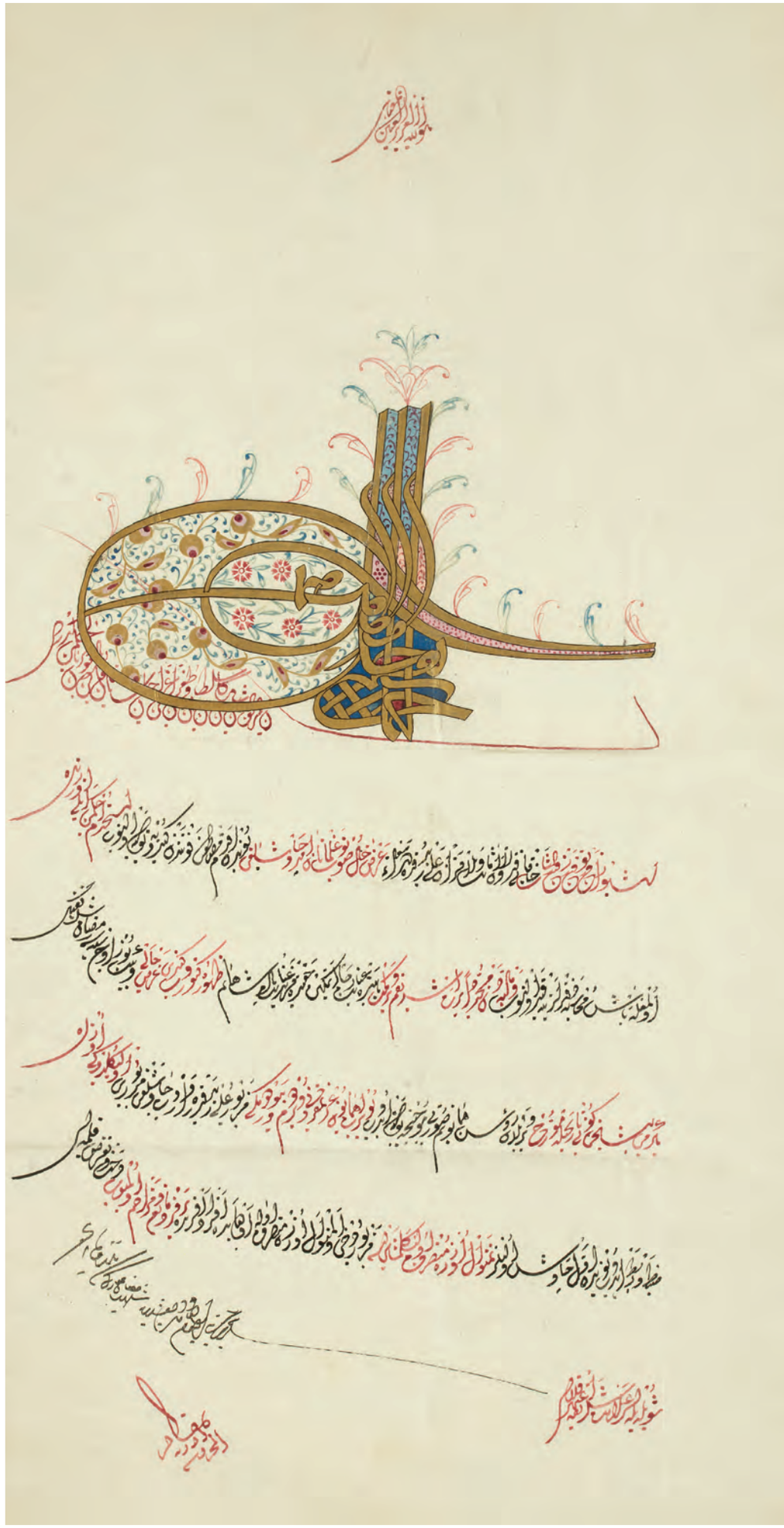
11 Şevval 1099 [9 Ağustos/August 1688]
II. Süleyman
44 x 114 cm

BOA, MFB 897

* Berat metninde sehven "*Murderiskaya*" şeklinde yazılmıştır.

* It was written "*Murderiskaya*" inadvertently in the text of the document.

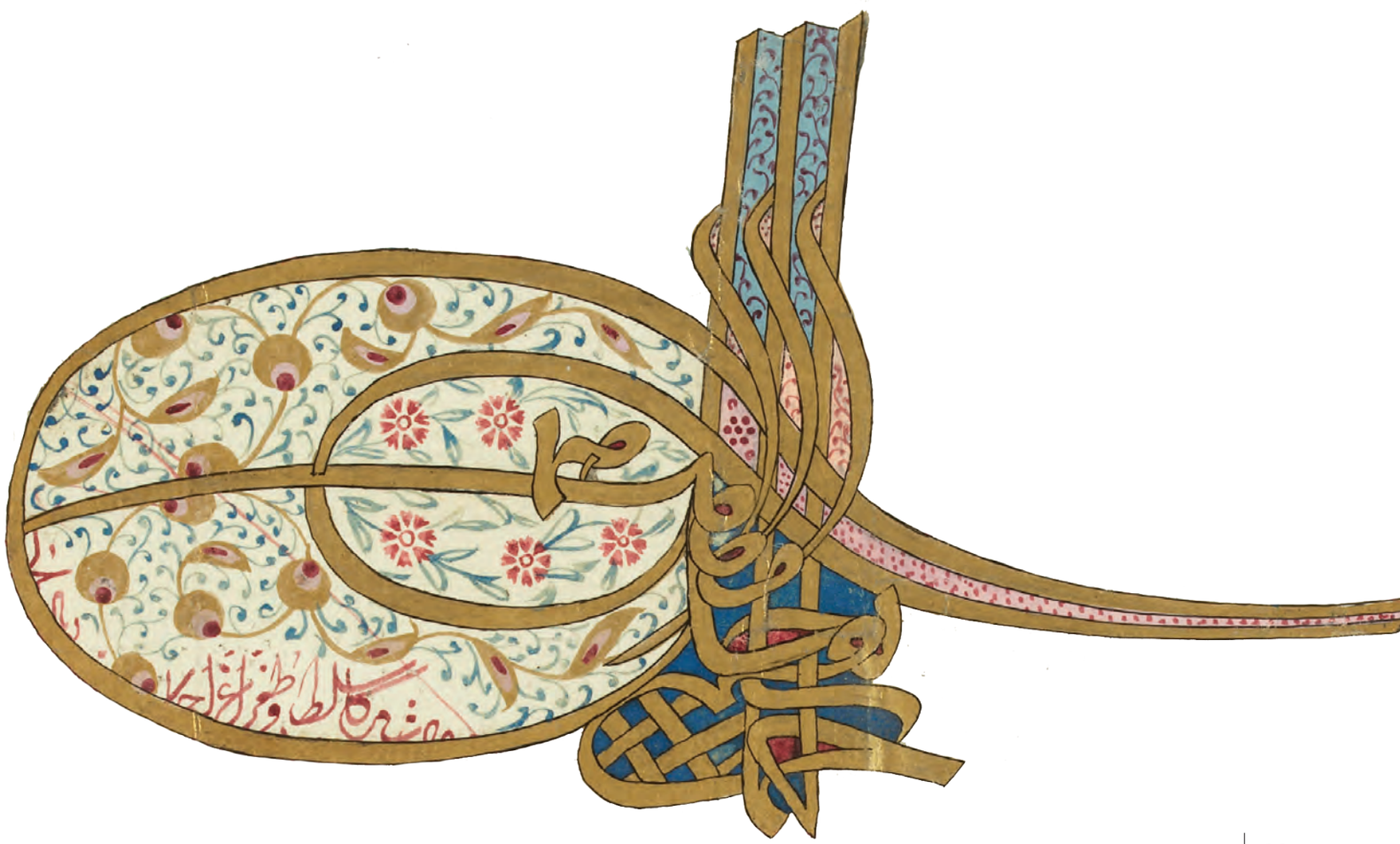
17

Mustafa'nın vefatı ile boşalan Gılmânân-ı Âmid Çavuşluğu görevine Ali'nin tayin edildiğine dair berat.

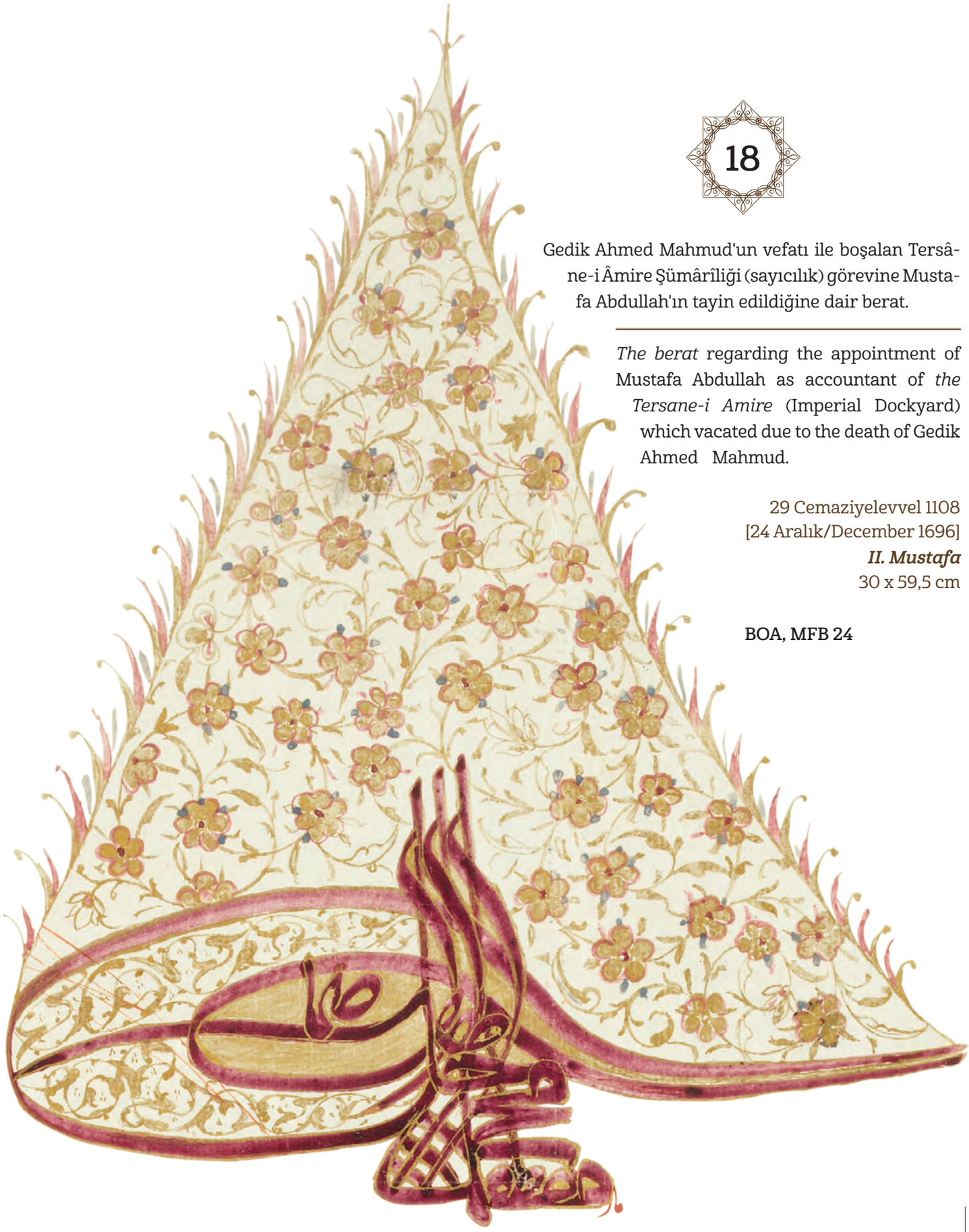
The berat regarding the appointment of Ali to the duty of Sergeantship of *Gılmans* (Guards) of *Amid* (Diyarbakır) as vacated due to the death of Mustafa.

28 Ramazan 1103 [13 Haziran/June 1692]
II. Ahmed
33,5 x 60 cm

BOA, MFB 905

18

Gedik Ahmed Mahmud'un vefatı ile boşalan Tersâne-i Âmire Şümârîliği (sayıcılık) görevine Mustafa Abdullah'ın tayin edildiğine dair berat.

The berat regarding the appointment of Mustafa Abdullah as accountant of *the Tersane-i Amire* (Imperial Dockyard) which vacated due to the death of Gedik Ahmed Mahmud.

29 Cemaziyelevvel 1108
[24 Aralık/December 1696]
II. Mustafa
30 x 59,5 cm

BOA, MFB 24

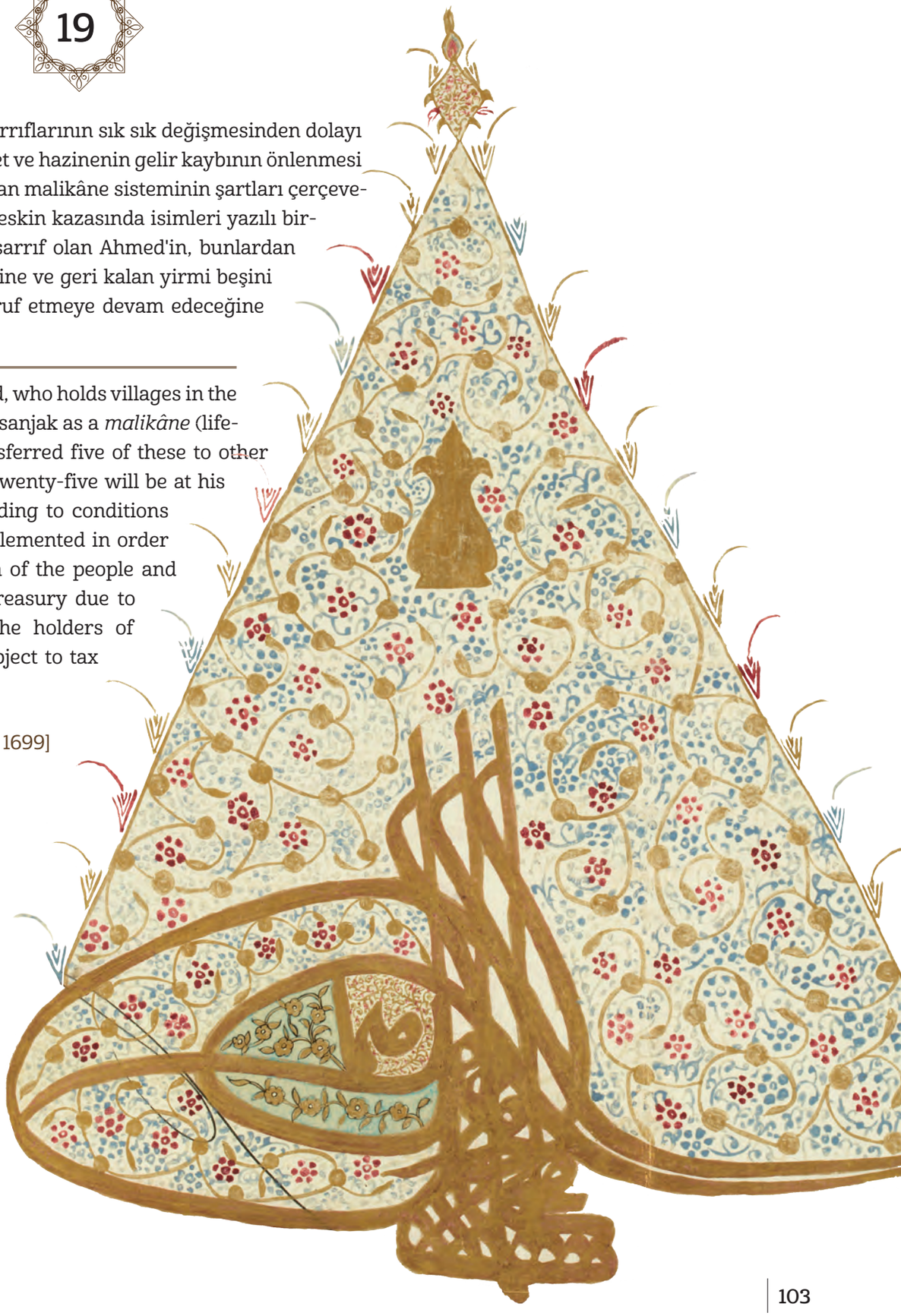
19

Mukataa ve köylerin mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve hazinenin gelir kaybının önlenmesi amacıyla uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde Kırşehir sancağının Keskin kazasında isimleri yazılı birçok köy ve mezraaya mutasarrıf olan Ahmed'in, bunlardan beşini başkalarına devrettiğine ve geri kalan yirmi beşini yine malikâne olarak tasarruf etmeye devam edeceğine dair yenilenen berat.

The berat stating that Ahmed, who holds villages in the disrict of Keskin of Kırşehir sanjak as a *malikâne* (lifetime tax farming), has transferred five of these to other people, and the remaining twenty-five will be at his disposal as *malikâne* according to conditions of the malikâne system implemented in order to prevent the victimization of the people and the loss of income of the treasury due to the frequent changes of the holders of *mukataas* (revenue unit subject to tax farming) and villages.

10 Şevval 1110 [11 Nisan/April 1699]
II. Mustafa
44,5 x 120,5 cm

BOA, MFB 25

Alâmet-i şerîfe (tuğra) i'timâd kılalar!

18. Yüzyıl Ferman ve Beratları
18th Century Fermans and Berats

20

Hüseyin'in Vulçıtrın sancağında mutasarrıf olduğu timarın, görevlendirildiği palanka binası hizmetine gitmediği için, ondan alınıp Mustafa'ya verildiğine dair berat.

The berat stating that *the timar* (small fief) in the Vučitrn Sanjak held by Huseyin is taken from him as he did not meet his assignment in the redoubt building and given to Mustafa.

18 Muharrem 1112 [5 Temmuz/July 1700]
II. Mustafa
30 x 86,5 cm

BOA, MFB 874

21

Mukataa ve köylerin mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve hazinenin gelir kaybının önlenmesi amacıyla uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde Diyarbakır Voyvodalığına bağlı Uzundere, Patrit ve Kara köylerine mutasarrıf olan Telli Kara Ali Çavuş'un vefatı sebebiyle bu köylere yine malikâne olarak oğulları Tellizade Ebubekir ve Ömer'in mutasarrıf olmalarına dair berat.

The berat stating that Uzundere, Patrit and Kara villages subjected to Diyarbakır Voivodeship are given as *malikâne* (life-time tax farming) which is vacated due to the death of holder Telli Kara Ali Çavuş, to his sons Tellizade Ebubekir and Omar according to conditions of the malikâne system implemented in order to prevent the victimization of the people and the loss of income of the treasury due to the frequent changes of the holders of *mukataas* (revenue unit subject to tax farming) and villages.

11-20 Rebiülevvel 1112 [26 Ağustos/August – 4 Eylül/September 1700]
II. Mustafa
44,5 x 119,5 cm

BOA, MFB 18

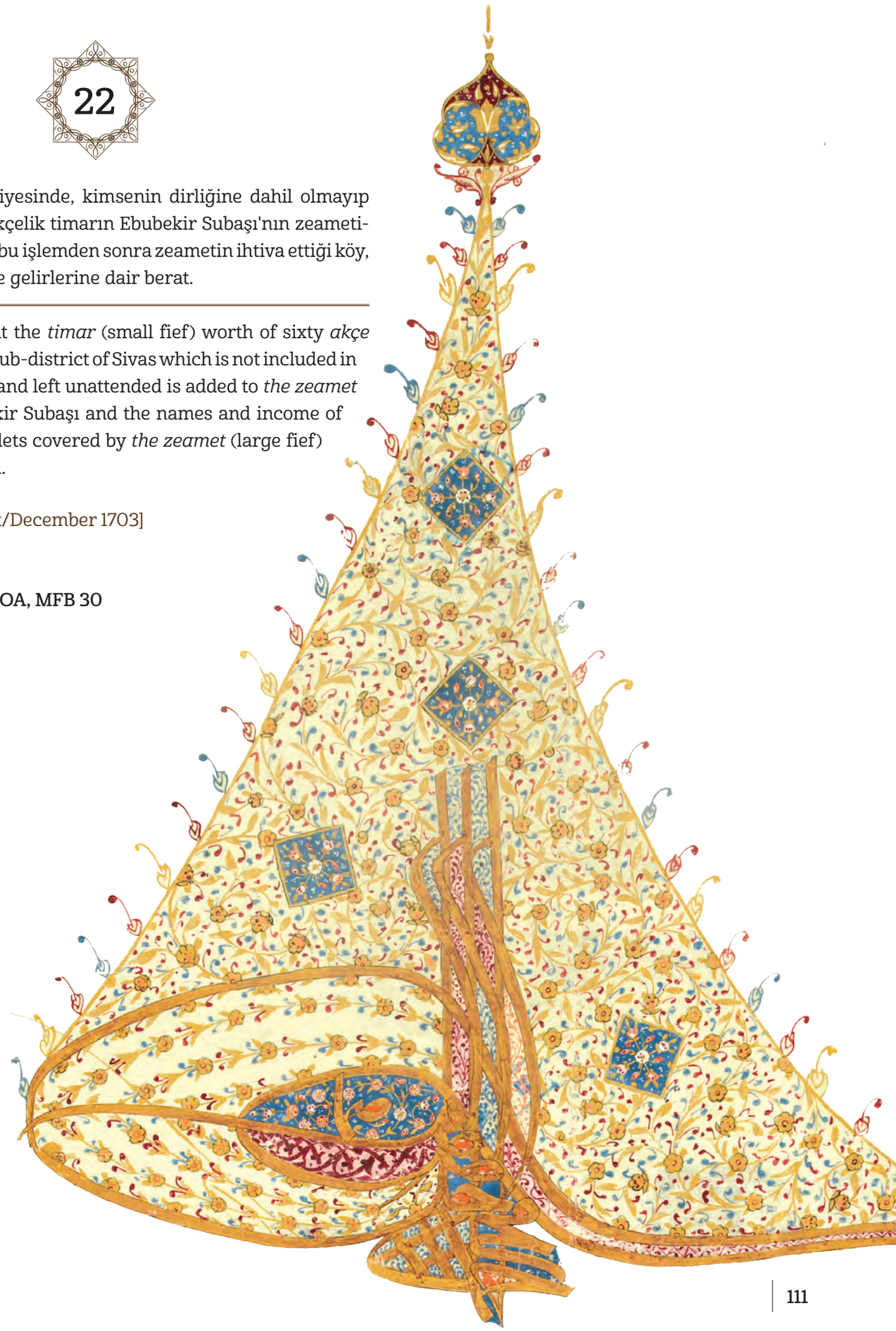
22

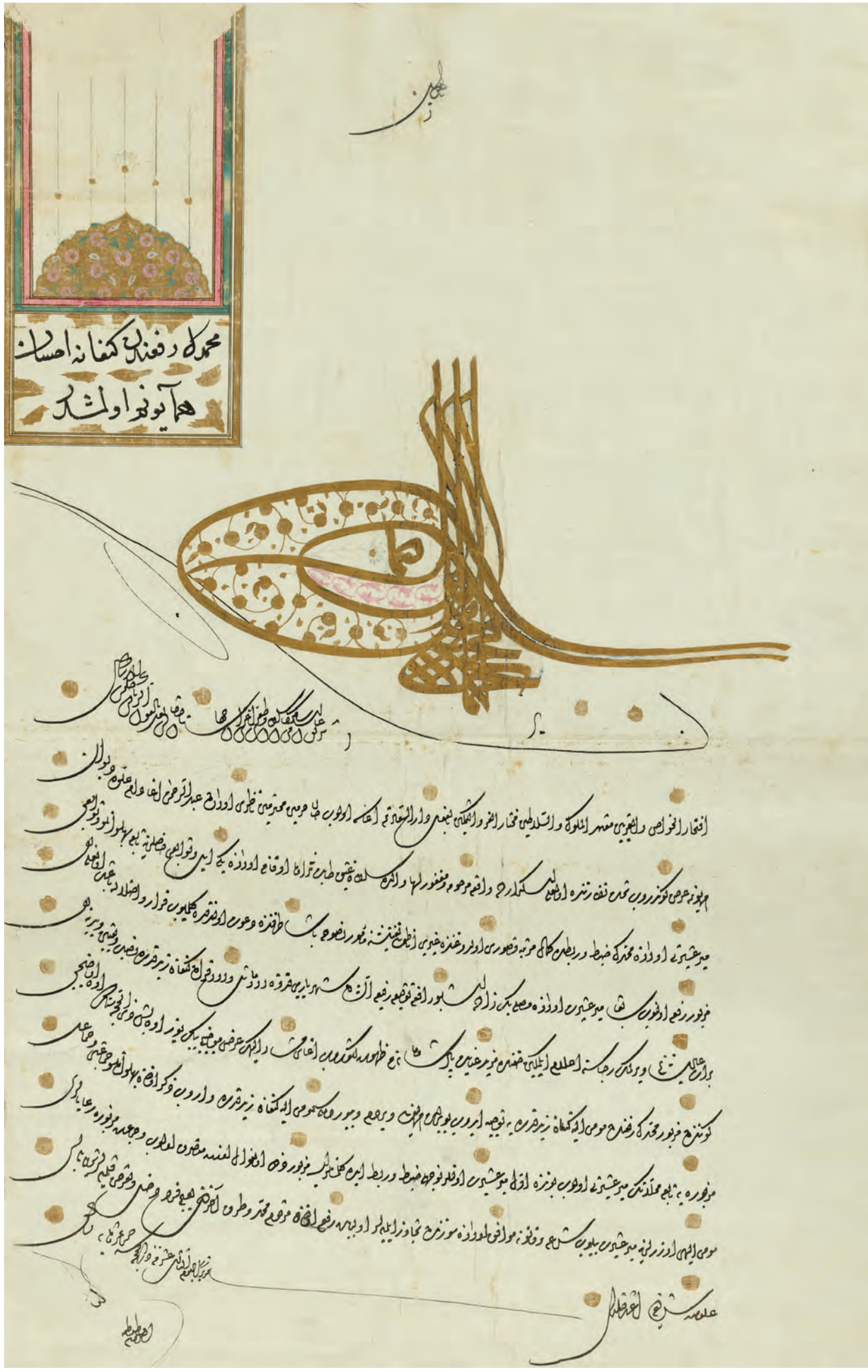
Sivas'ın Yıldızeli nahiyesinde, kimsenin dirliğine dahil olmayıp mahlul olan altmış akçelik timarın Ebubekir Subaşı'nın zeametine ilave edildiğine ve bu işlemden sonra zeametin ihtiva ettiği köy, mezraa vs.nin isim ve gelirlerine dair berat.

The berat stating that the *timar* (small fief) worth of sixty *akçe* (coin) in the Yıldızeli sub-district of Sivas which is not included in anyone's possession and left unattended is added to *the zeamet* (large fief) of Ebubekir Subaşı and the names and income of the villages and hamlets covered by *the zeamet* (large fief) after this transaction.

4 Şaban 1115 [13 Aralık/December 1703]
III. Ahmed
49,5 x 145 cm

BOA, MFB 30

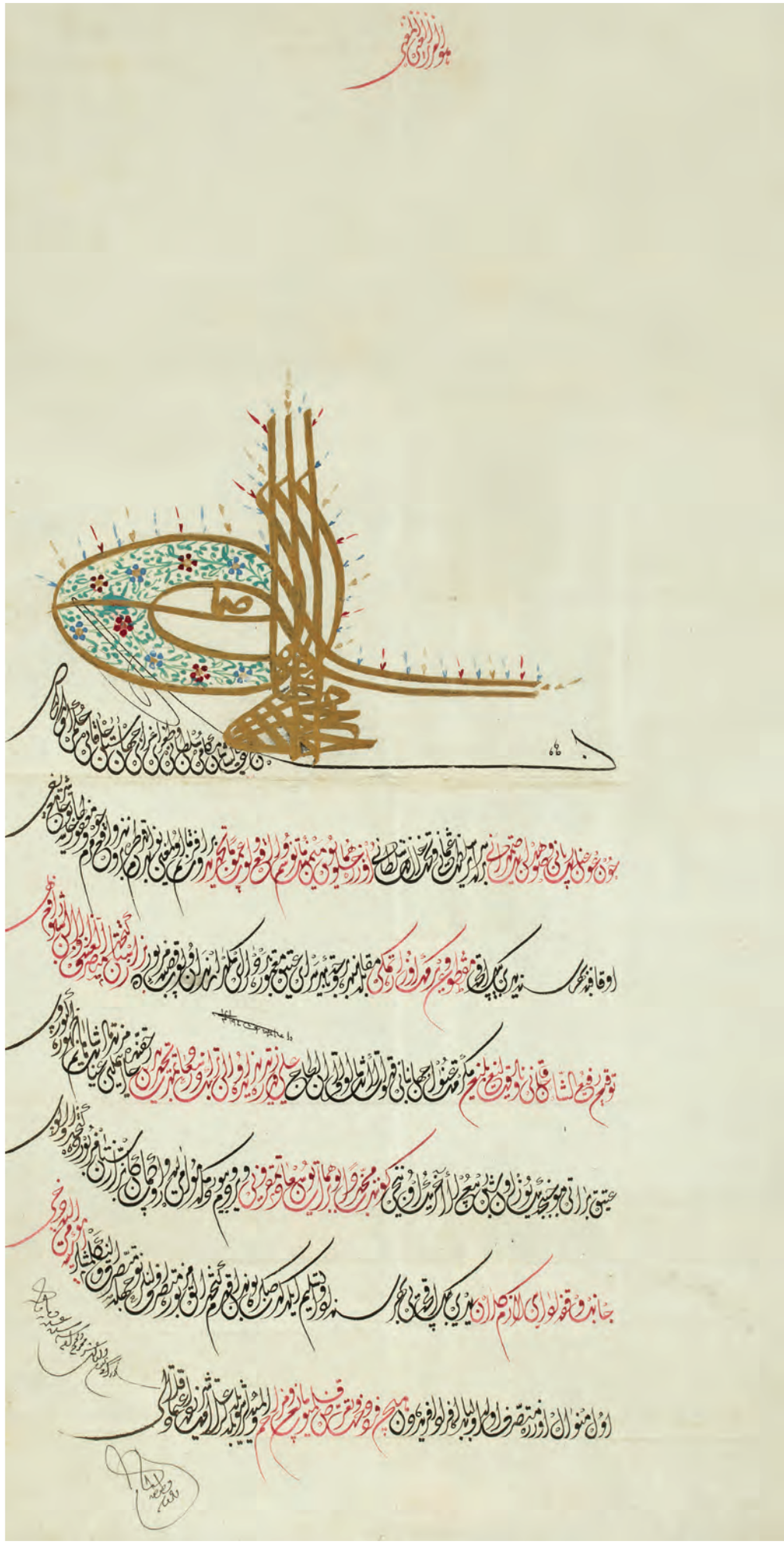
23

Üsküdar'daki Atik Valide Sultan Evkafı'na tabi Yeniil Haslarına bağlı Pehlivanlı Cemaati ve ona tabi yerlerin Aşiret Beyi olan Mehemmed'in, görevindeki kusuru ve Anadolu'yu teftiş etmekle görevli Nasuh Paşa'nın çağrısına icabet etmemesi nedenleriyle azledildiği ve yerine önceki Aşiret Beyi Muslubeyzade Kenan'ın tayin edildiğine dair berat.

The berat stating that Mehemmed, the Tribal Lord of the Pehlivanlı Community of Yeniil Hass of the Atik *Valide Sultan* (Mother Sultan) waqf in Üsküdar and the places subordinate to it, is dismissed due to his fault in his duty and failure to comply with the call of Nasuh Pasha, who was in charge of inspecting Anatolia, and was replaced by the previous Tribal Lord Muslubeyzade Kenan.

13 Zilhicce 1115 [18 Nisan/April 1704]
III. Ahmed
37 x 59 cm

BOA, MFB 872

24

Trabzon'daki Bezzazistan Kethüdalığına, oradaki Hatuniye Camii Evkafı'na her yıl yedi bin akçe vermek şartıyla Sarây-ı Atîk'in emektar Teberdarı Hacı Ali'nin mutasarrıf olduğuna dair beratın yerine, cülûs-ı hümâyun münasebetiyle tanzim olunan yeni berat.

The berat prepared on the occasion of enthronement of the new Sultan in the place of *berat* stating that Haji Ali from the veterans of halberdiers of *the Sarây-ı Atîk* (the Old Palace) is the holder of the Chamberlain of Bezzazistan in Trabzon on the condition to give seven thousand *akçe* (coins) to the Hatuniye Mosque Waqf every year.

13 Muharrem 1116 [18 Mayıs/May 1704]
III. Ahmed
33 x 65,5 cm

BOA, MFB 31

25

Mukataa ve köylerin mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve hazinenin gelir kaybının önlenmesi amacıyla uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde Aşçıbaşı el-Hâc Selim'in tasarrufuna verilen ancak daha sonra halefi İbrahim'in itirazı üzerine geri alınan Kocaeli ve Hüdavendigâr sancaklarının İznikmid, Geyve ve Akhisar nahiyelerindeki Hassa Aşçıbaşılarının arpalık haslarına bağlı Değirmendere ve isimleri yazılı diğer köy ve mezraaların, malikâne olarak tekrar adı geçen Selim'e verildiğine dair berat.

The berat stating that Değirmendere and other villages and hamlets whose names are written subjected to the benefice hass of the Hassa (Imperial) Chiefcooks, is given to the Chiefcook el-Hâc Selim as *a malikâne* (life-time tax farming) again according to conditions of the malikâne system implemented in order to prevent the victimization of the people and the loss of income of the treasury due to the frequent changes of the holders of *mukataas* (revenue unit subject to tax farming) and villages, which was given to the disposal of afromentioned Selim, but later taken back upon the objection of his successor Ibrahim.

9 Şevval 1116 [4 Şubat/February 1705]
III. Ahmed
52 x 128 cm

BOA, MFB 34

26

Dergâh-ı Muallâ Müteferrikası İbrahim'in Teke sancağının İğdir* nahiyesinde mutasarrıf olduğu zeametin, adı geçenin halka zulmetmesinden dolayı ondan alınarak Silahdar Ali'ye verildiğine dair berat.

The berat stating that *the zeamet* (large fief) of Ibrahim, *Muteferrika* (Royal Servants of the Palace) of *Dergâh-ı Muallâ* (Imperial Palace), in İğdir* sub-district of Teke sanjak, was taken from him due to the his persecution of the people and given to *Silahdar* (Armourer) Ali.

1-10 Receb 1117 [19-28 Ekim/October 1705]
III. Ahmed
53 x 108,5 cm

BOA, MFB 38

* Berat metninde sehven "*Eğirdir*" şeklinde yazılmıştır.
* It was written "*Eğirdir*" inadvertently in the text of the document.

27

Lütfullah oğlu Mehmed'in mutasarrıf olduğu Tarsus'un Kuştimur nahiyesindeki Yukarı Ballıca Cemaati ile diğer cemaat ve mezraalardan oluşan zeametin, onun vefatı üzerine Ali'ye verildiğine dair berat.

The berat stating that *the zeamet* (large fief) consisting of Yukarı Ballıca Community and other communities and hamlets of Kuştimur sub-district of Tarsus which was possesed by Mehmed, son of Lütfullah, is given to Ali due to the death of former holder.

3 Şevval 1117 [18 Ocak/January 1706]
III. Ahmed
56 x 135 cm

BOA, MFB 39

28

Eski Veziriazam Ahmed Paşa'nın oğlu Ali'nin mutasarrıf olduğu Kocaeli sancağının Ada nahiyesindeki Kutluca-i Sağîr köyü ile isimleri yazılı diğer köy, mezraa ve çiftliklerden oluşan zeametin, onun vefatı üzerine Veziriazam Ali Paşa'nın oğlu İsmail'e verildiğine dair berat.

The berat stating that *the zeamet* (large fief) consisting of Kutluca-i Sağîr village and the other villages, hamlets and farms whose names are written in the sub-district of Ada of Kocaeli sanjak which was possesed by Ali, son of the former Grandvizier Ahmed Pasha, is given to Ismail, son of Grandvizier Ali Pasha due to the death of the former holder.

17 Cemaziyelevvel 1118 [27 Ağustos/August 1706]
III. Ahmed
72 x 183 cm

BOA, MFB 42

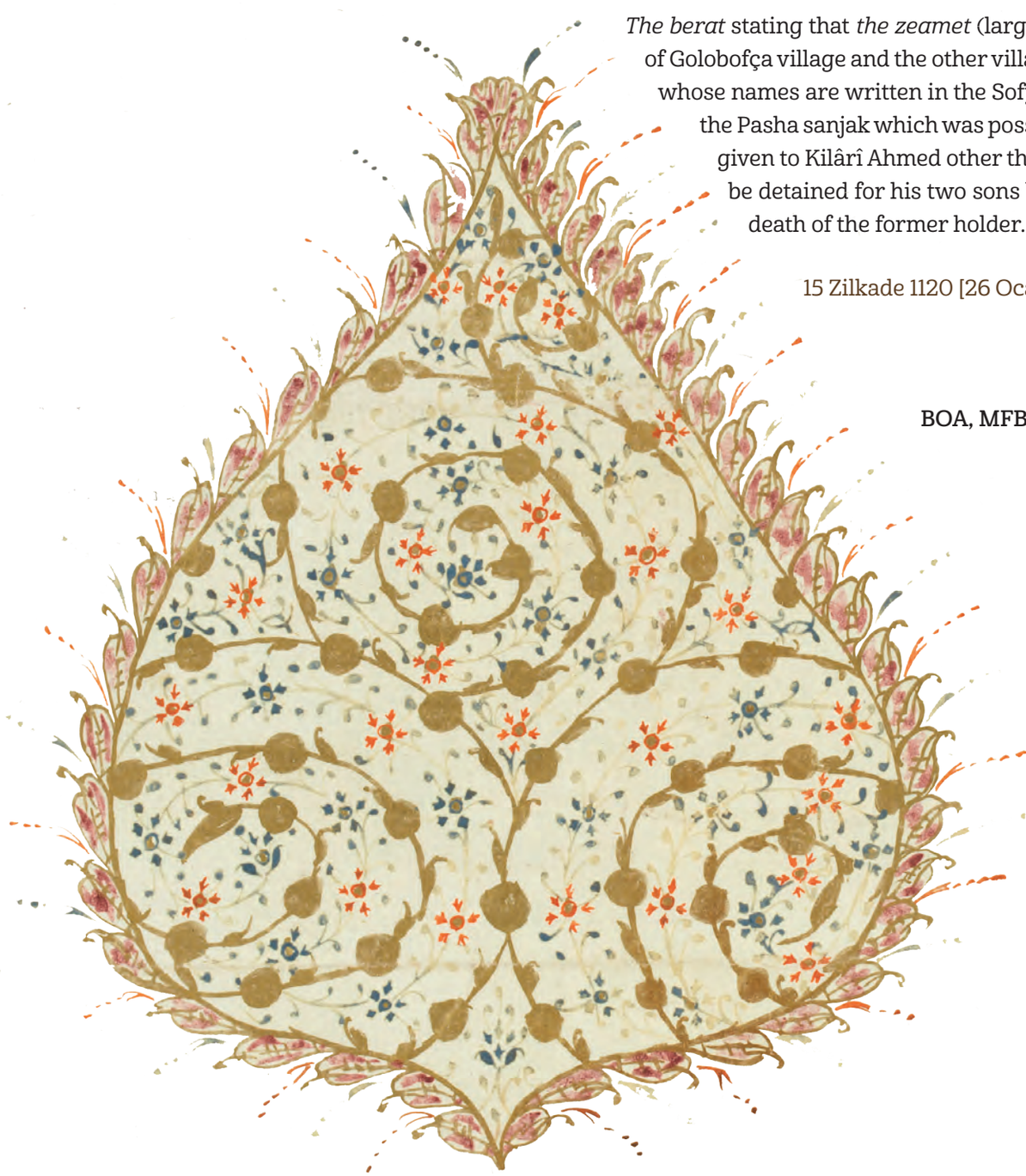
29

Hasan'ın mutasarrıf olduğu Paşa sancağının Sofya nahiyesindeki Golobofça köyü ile isimleri yazılı diğer köy ve mezraalardan oluşan zeametin, onun vefatı üzerine, kanun gereği iki oğlu için alıkonulması gereken miktar haricindeki kısmının Kilârî Ahmed'e verildiğine dair berat.

The berat stating that *the zeamet* (large fief) consisting of Golobofça village and the other villages and hamlets whose names are written in the Sofya sub-district of the Pasha sanjak which was possesed by Hasan is given to Kilârî Ahmed other than the amount to be detained for his two sons by law due to the death of the former holder.

15 Zilkade 1120 [26 Ocak/January 1709]
III. Ahmed
48 x 126,5 cm

BOA, MFB 44

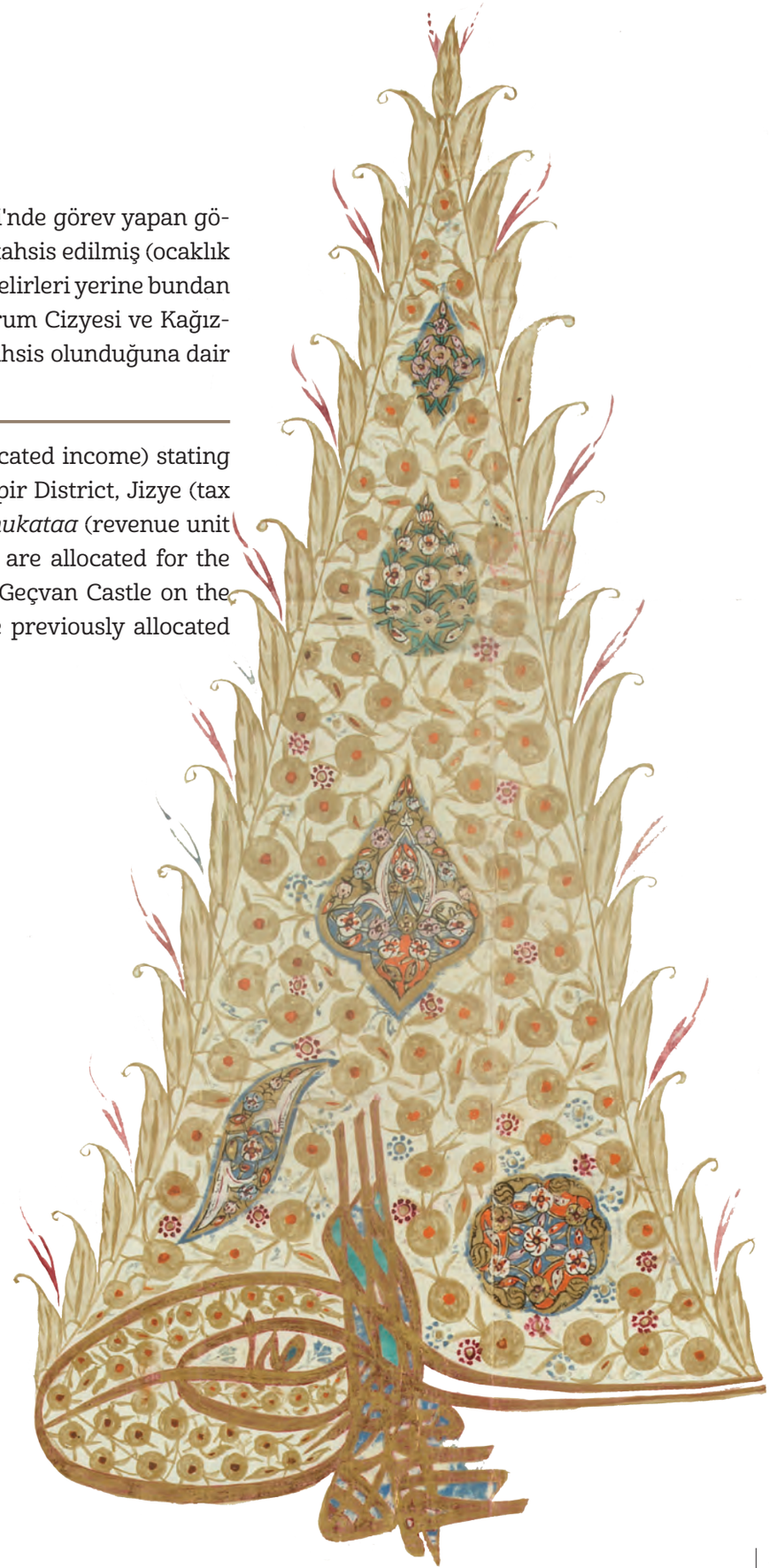
30

Osmanlı – İran sınırındaki Geçvan Kalesi'nde görev yapan gönüllü askerlerin maaşları için daha önce tahsis edilmiş (ocaklık tayin olunmuş) olan Erzurum Gümrüğü gelirleri yerine bundan sonra, İspir Kazası Bedel-i Gılmân, Erzurum Cizyesi ve Kağızman Memlehası Mukataası gelirlerinin tahsis olunduğuna dair yeniden tanzim olunan ocaklık beratı.

The berat prepared anew as *ojaklik* (allocated income) stating that *the Bedel-i Gılman* (Guard Fee) of İspir District, Jizye (tax paid by non-muslims) of Erzurum and *mukataa* (revenue unit subject to tax farm) of Kağızman Saline are allocated for the salaries of the volunteer soldiers at the Geçvan Castle on the Ottoman - Iranian border instead of the previously allocated Erzurum Custom revenues.

18 Zilhicce 1120 [28 Şubat/February 1709]
III. Ahmed
40,5 x 120,5 cm

BOA, MFB 45

31

Sultan Ahmed Camii Hatibi Hafız Hasan Efendi'nin cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenen hatiplik beratı.

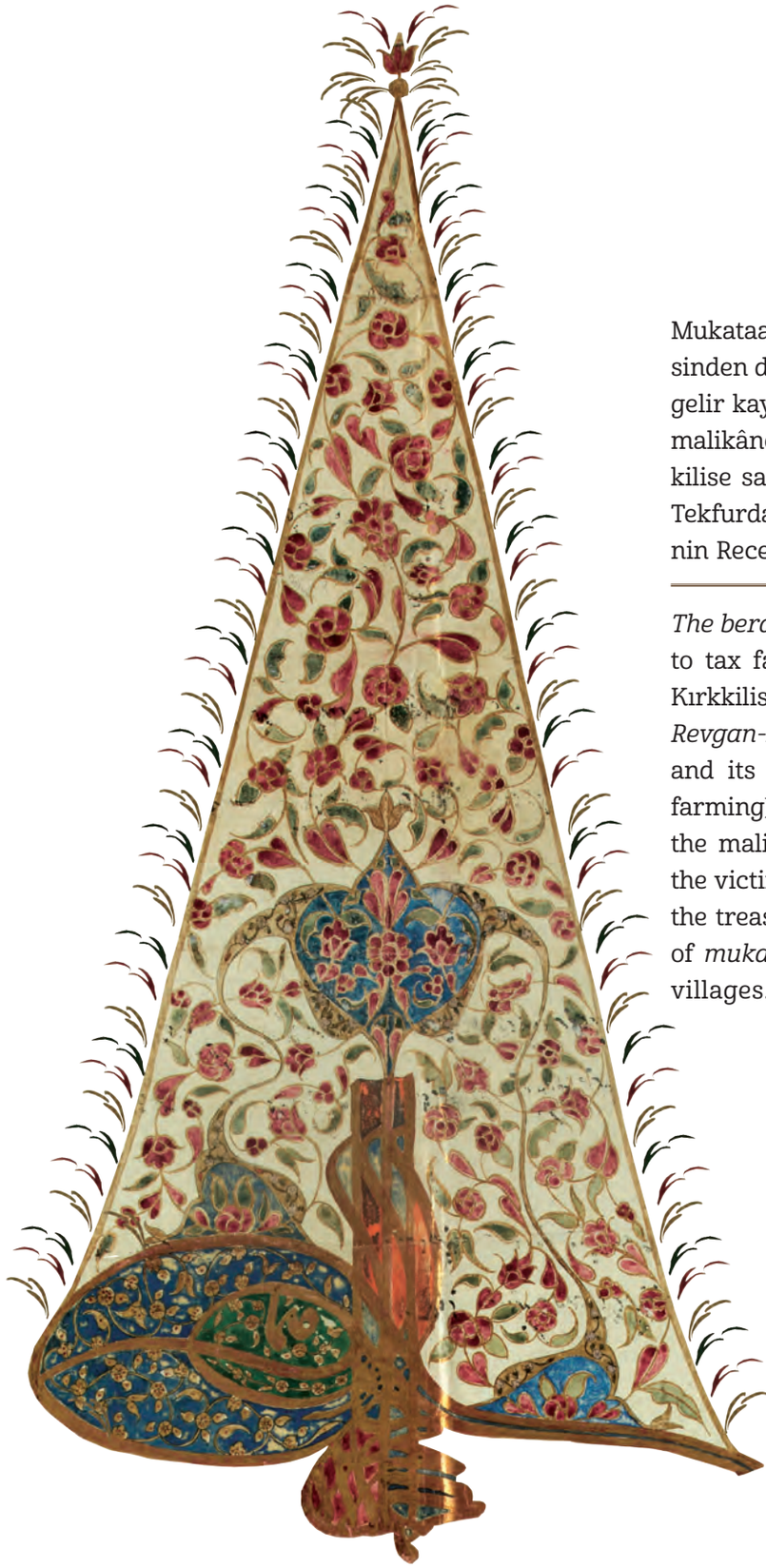
The renewed preacher *berat* of Hafız Hasan Effendi, preacher of the Sultan Ahmed Mosque, on the occasion of enthronement of the new Sultan.

20 Receb 1122 [14 Eylül/September 1710]
III. Ahmed
37,5 x 60,5 cm

BOA, MFB 46

32

Mukataa ve köylerin mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve hazinenin gelir kaybının önlenmesi amacıyla uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde Vize ve Kırkkilise sancağındaki Şem'hâne Mukataası'nın ve ilaveten Tekfurdağı ve bağlı köylerinin Revgan-ı Şem'hâne gelirinin Receb ve Yusuf'a verildiğine dair berat.

The berat stating that *the mukataa* (revenue unit subject to tax farming) of *Şem'hâne* (Candle Factories) in the Kırkkilise and Vize sanjaks along with the revenues of *Revgan-ı Şem'hâne* (Oil of Candle Factories) of Tekfurdağı and its villages is given as *a malikâne* (life-time tax farming) to Yusuf and Receb according to conditions of the malikâne system implemented in order to prevent the victimization of the people and the loss of income of the treasury due to the frequent changes of the holders of *mukataas* (revenue unit subject to tax farming) and villages.

25 Cemaziyelahir 1126 [8 Temmuz/July 1714]
III. Ahmed
47,8 x 128,5 cm

BOA, MFB 588

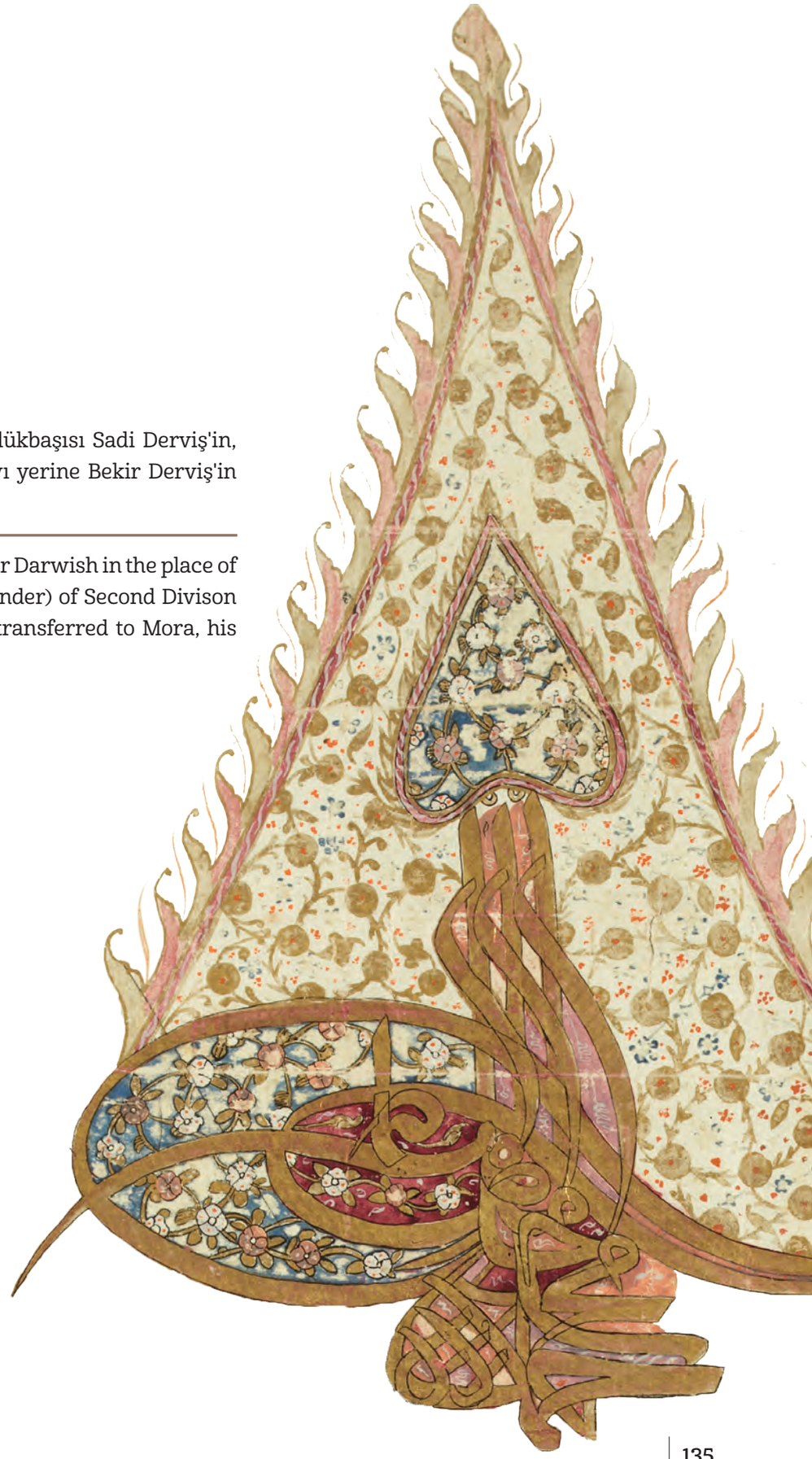
33

İnebahtı Kalesi İkinci Müstahfız Bölüğü Bölükbaşısı Sadi Derviş'in, memleketi Mora'ya nakledilmesinden dolayı yerine Bekir Derviş'in tayin edildiğine dair berat.

The berat regarding the appointment of Bekir Darwish in the place of Sadi Darwish, *Bölükbaşı* (Company Commander) of Second Divison of Guards of the Lepanto Castle, who was transferred to Mora, his hometown.

2 Cemaziyelevvel 1129 [14 Nisan/April 1717]
III. Ahmed
31 x 57,5 cm

BOA, MFB 896

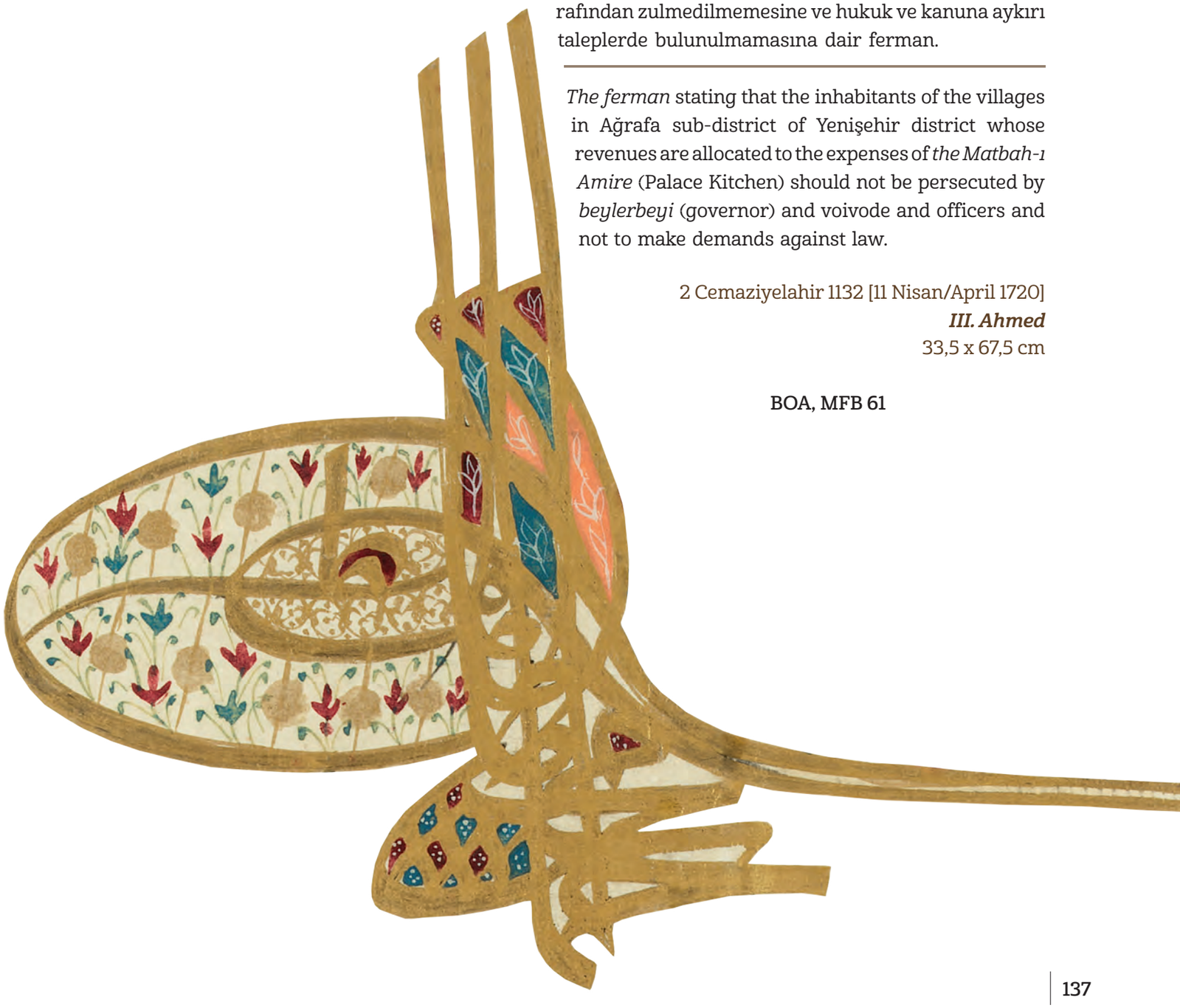
34

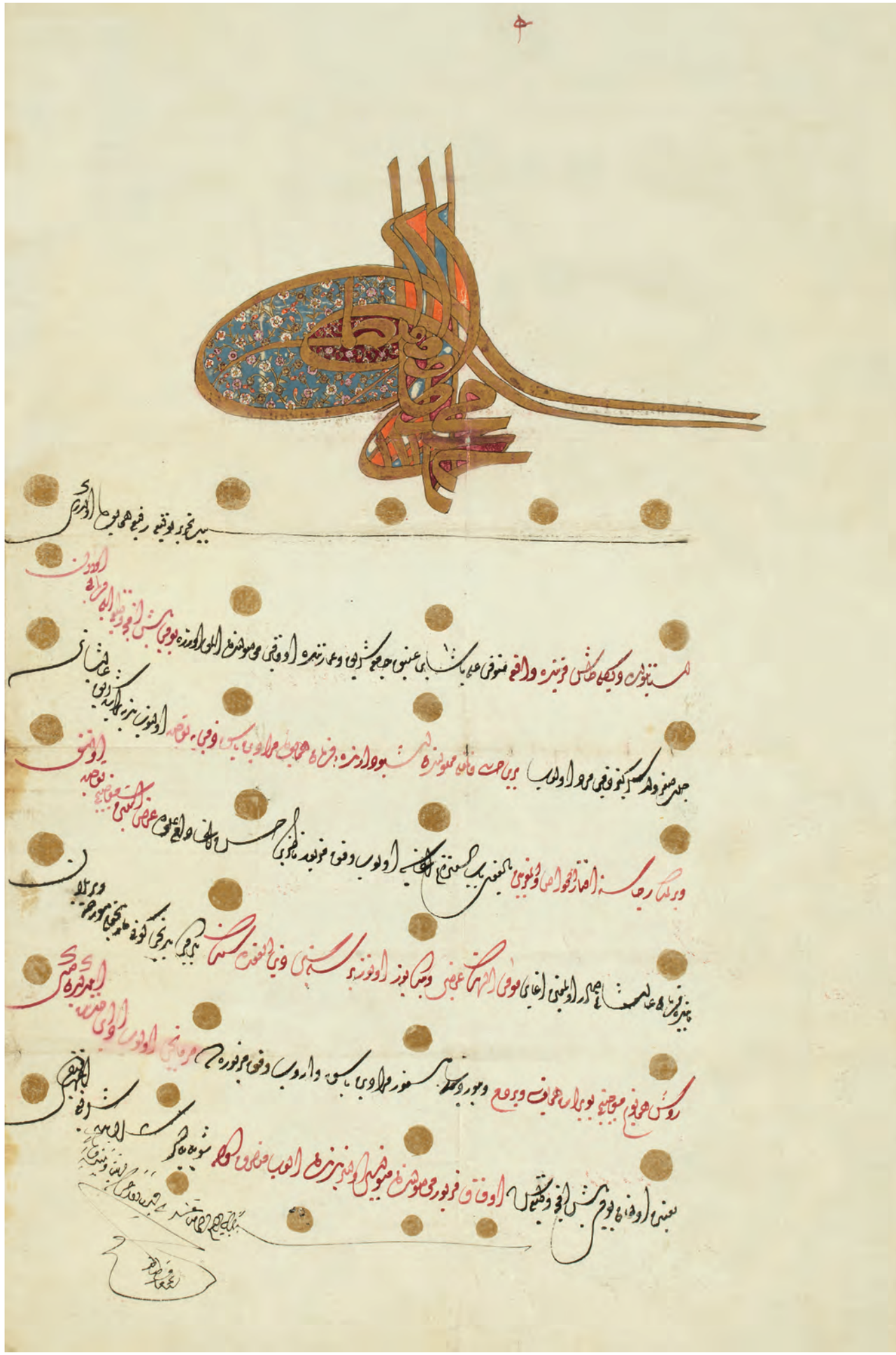
Yenişehir kazasının Ağrafa nahiyesine bağlı olup gelirleri Matbah-ı Âmire (Saray Mutfağı) masraflarına tahsis edilmiş (ocaklık tayin edilmiş) olan köylerin ahalisine beylerbeyi ve sancak beyi voyvoda ve subaşıları ile diğer görevliler tarafından zulmedilmemesine ve hukuk ve kanuna aykırı taleplerde bulunulmamasına dair ferman.

The ferman stating that the inhabitants of the villages in Ağrafa sub-district of Yenişehir district whose revenues are allocated to the expenses of *the Matbah-ı Amire* (Palace Kitchen) should not be persecuted by *beylerbeyi* (governor) and voivode and officers and not to make demands against law.

2 Cemaziyelahir 1132 [11 Nisan/April 1720]
III. Ahmed
33,5 x 67,5 cm

BOA, MFB 61

35

Serkiz oğlu Sefer'in ölümüyle boşalan Atik Ali Paşa Camii Vakfı Meremmetçiliği (tamircilik) görevinin Yasef oğlu Murad'a verildiğine dair berat.

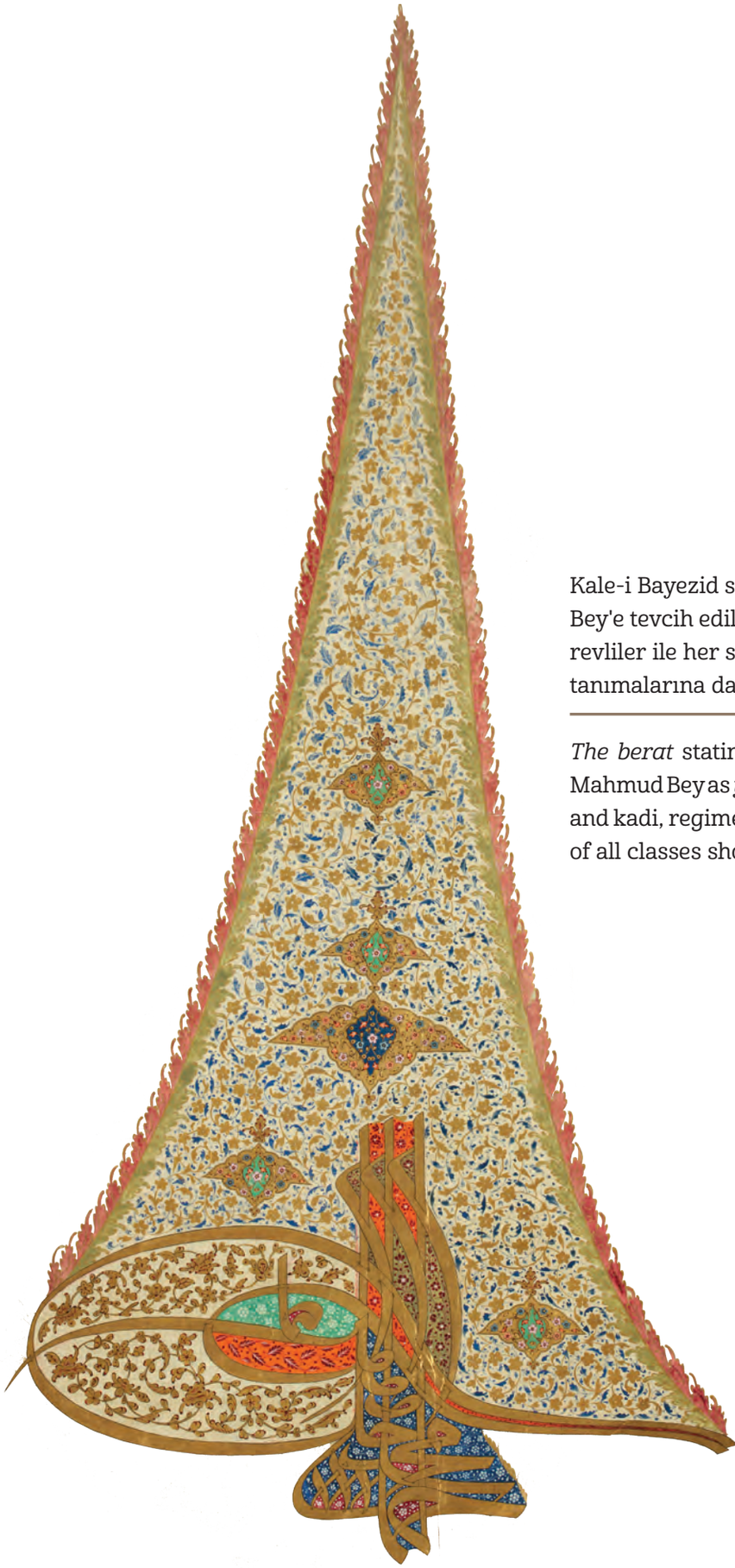
The berat stating that *the Meremmetcilik* (repairman) job of Atik Ali Pasha Mosque Waqf which is vacated due to the death of Sefer, son of Serkiz, is given to Murad, son of Yasef.

15 Cemaziyelahir 1132 [24 Nisan/April 1720]
III. Ahmed
33,2 x 60,5 cm

BOA, MFB 58

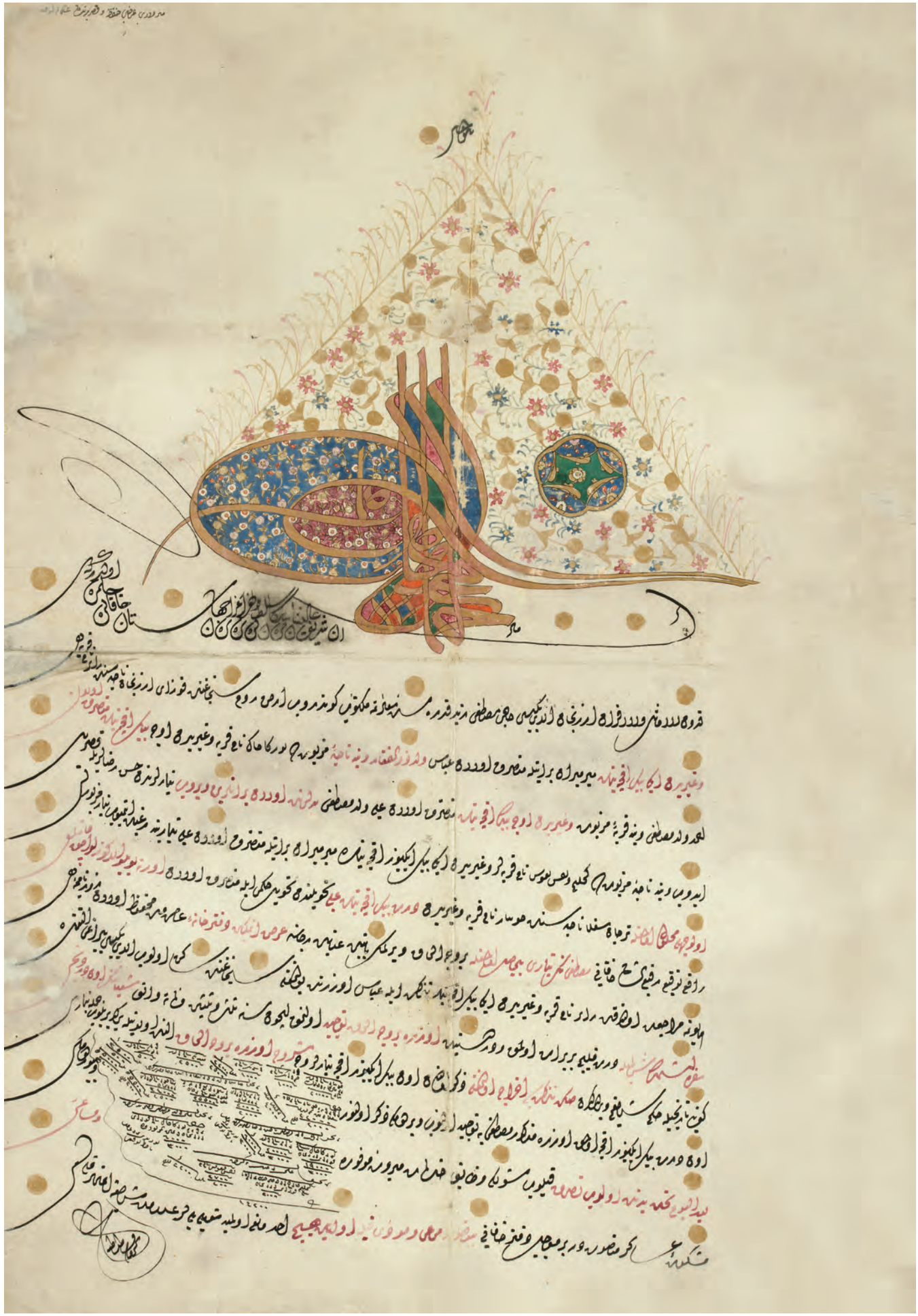
36

Kale-i Bayezid sancağının yurtluk ve ocaklık olarak Mahmud Bey'e tevcih edildiğine ve bu sancaktaki kadı, alaybeyi vs. görevliler ile her sınıftan ahalinin kendisini Sancak beyi olarak tanımalarına dair berat.

The berat stating that the Kale-i Bayezid sanjak is given to Mahmud Bey as *yurtluk* (fief) and *ojaklik* (hereditary property) and kadi, regiment commander, other officers etc. and people of all classes should acknowledge him as the bannerlord.

22 Cemaziyelahir 1132 [1 Mayıs/May 1720]
III. Ahmed
76,5 x 201,5 cm

BOA, MFB 62

37

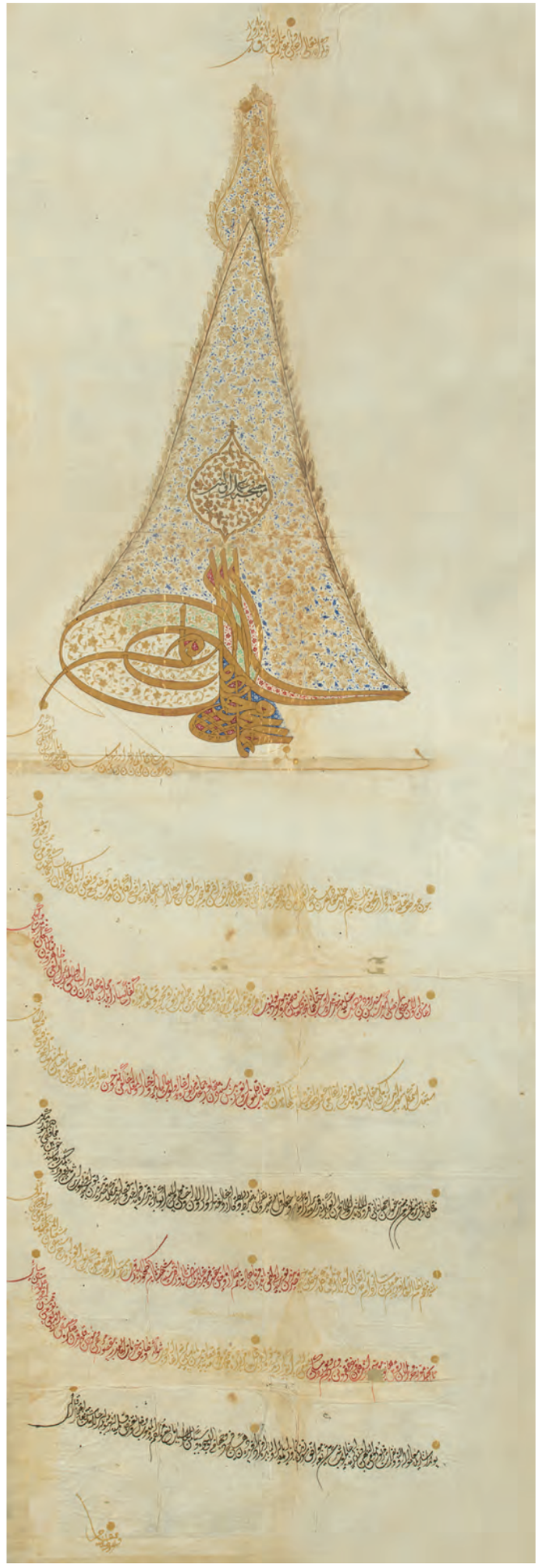
Erzurum sancağının Kuzey Erzincan nahiyesinde, Zülfikar oğlu Abbas, Mustafa oğlu Ahmed ve Mustafa oğlu Ali'nin feragat etmeleri ve Ali'nin de rağbet etmemesi nedenleriyle boşalan timarların, Tercan-ı Süflâ nahiyesinde timara mutasarrıf olan Mustafa'nın dirliğine ilhak olunduğuna dair berat.

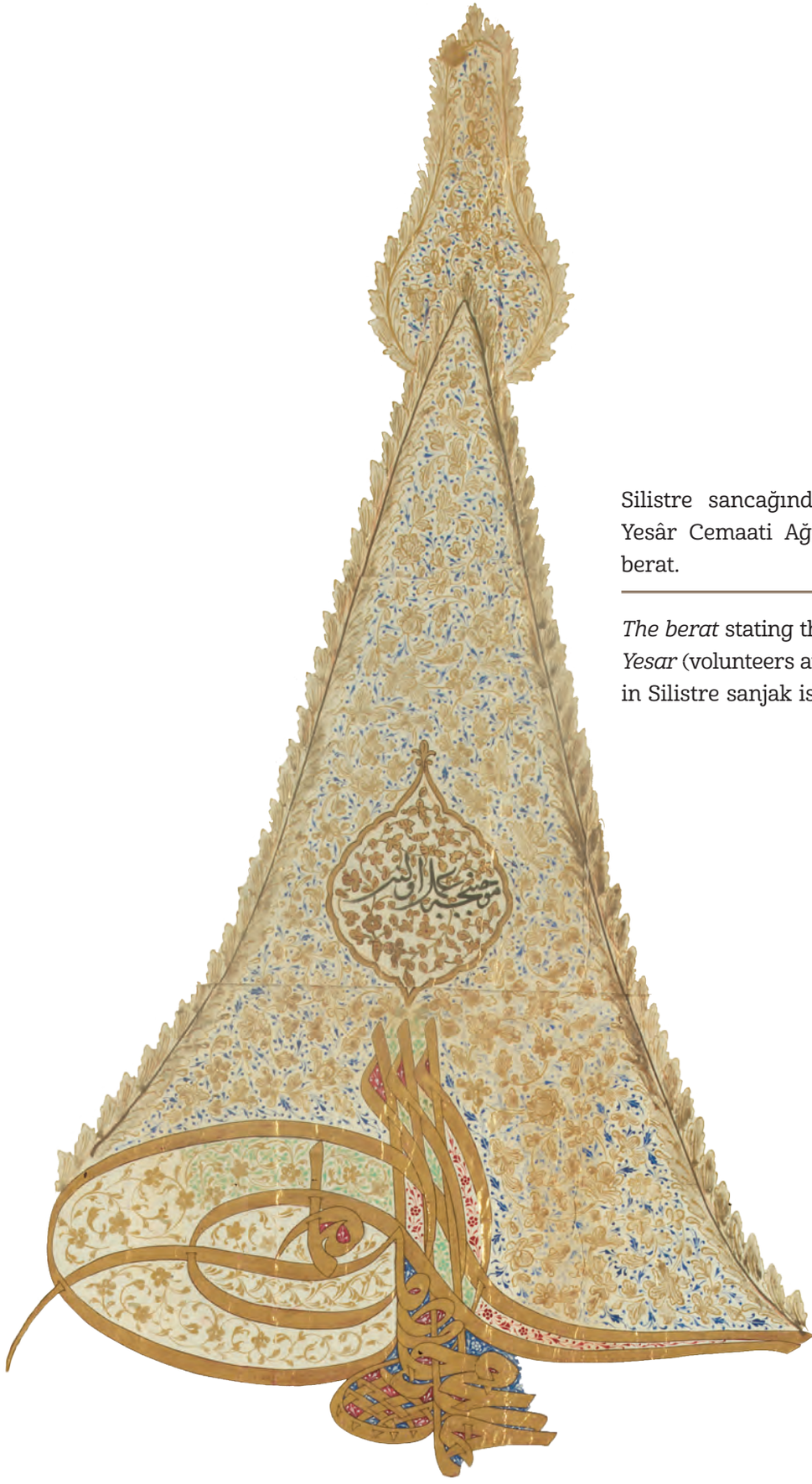
The berat regarding the annexation of *timars* (small fiefs) in sub-district of Northern Erzincan in Erzurum sanjak to the timar of Mustafa who posses *the timar* of the sub-district of Tercan-ı Sufla due to the renunciation of Abbas, son of Zulfikar and Ahmed, son of Mustafa and Ali, son of Mustafa, and Ali not being in demand.

22 Şaban 1133 [18 Haziran/June 1721]
III. Ahmed
46 x 65,5 cm

BOA, MFB 842

38

Silistre sancağındaki Akkirman Kalesi Gönüllüyân-ı Yesâr Cemaati Ağalığının Ebubekir'e verildiğine dair berat.

The berat stating that the Agha post of *the Gönüllüyan-ı Yesar* (volunteers at the left-wing) of Castle of Akkerman in Silistre sanjak is given to Ebubekir.

23 Şaban 1133 [19 Haziran/June 1721]
III. Ahmed
50,5 x 155 cm

BOA, MFB 65

39

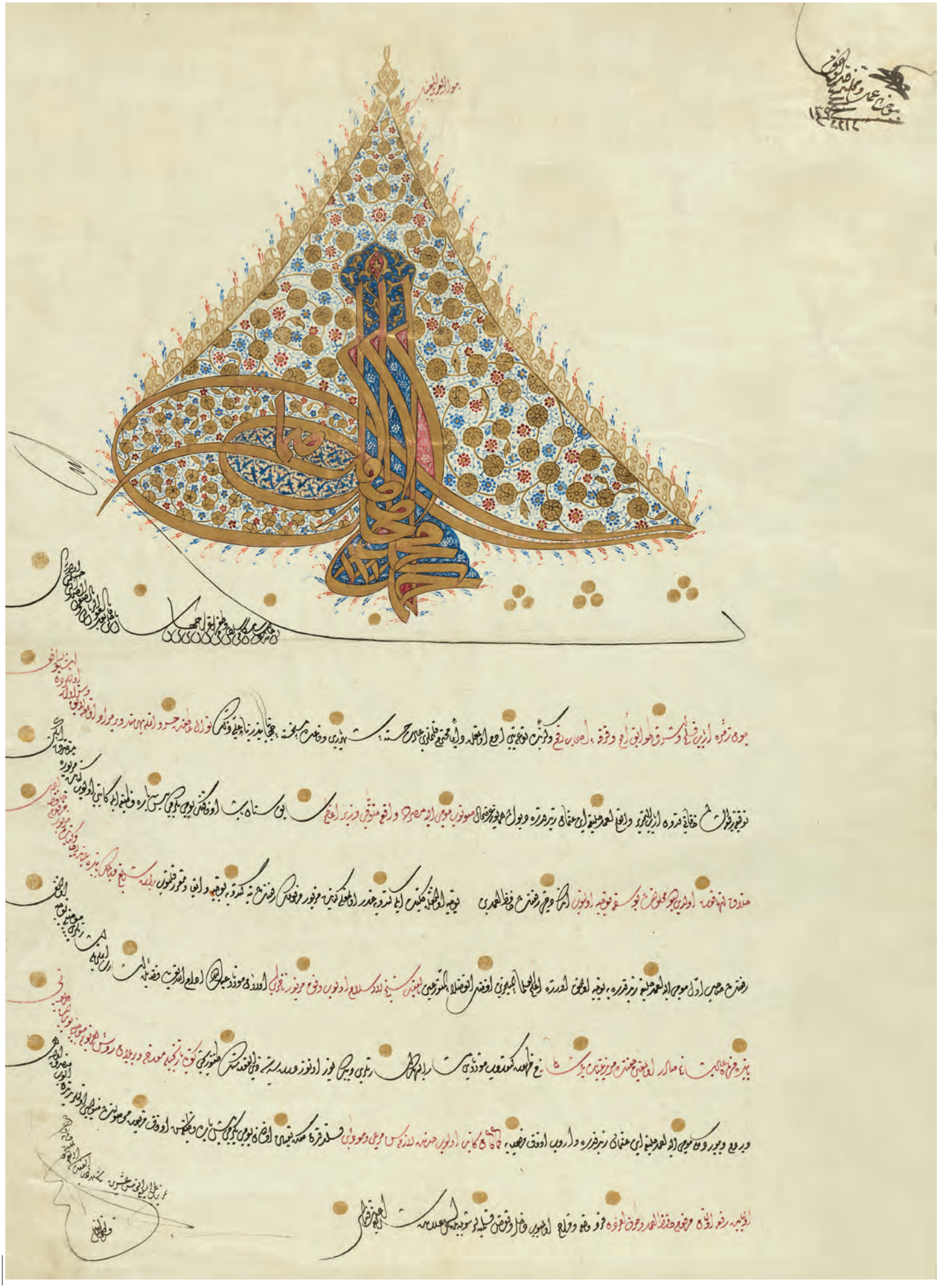
Trisniklioğlu Ahmed Çavuş'un Niğbolu'nun Lofça nahiyesinde mutasarrıf olduğu zeametin, adı geçenin halka zulmetmesinden dolayı ondan alınarak Hassa Silahşörü Mustafa'ya verildiğine dair berat.

The berat stating that *the zeamet* (large fief) in the sub-district of Lofça in Niğbolu is taken from Trisniklioğlu Ahmed Çavuş for persecuting the people and given to Mustafa, from the royal guards.

9 Şevval 1133 [3 Ağustos/August 1721]
III. Ahmed
46 x 126 cm

BOA, MFB 49

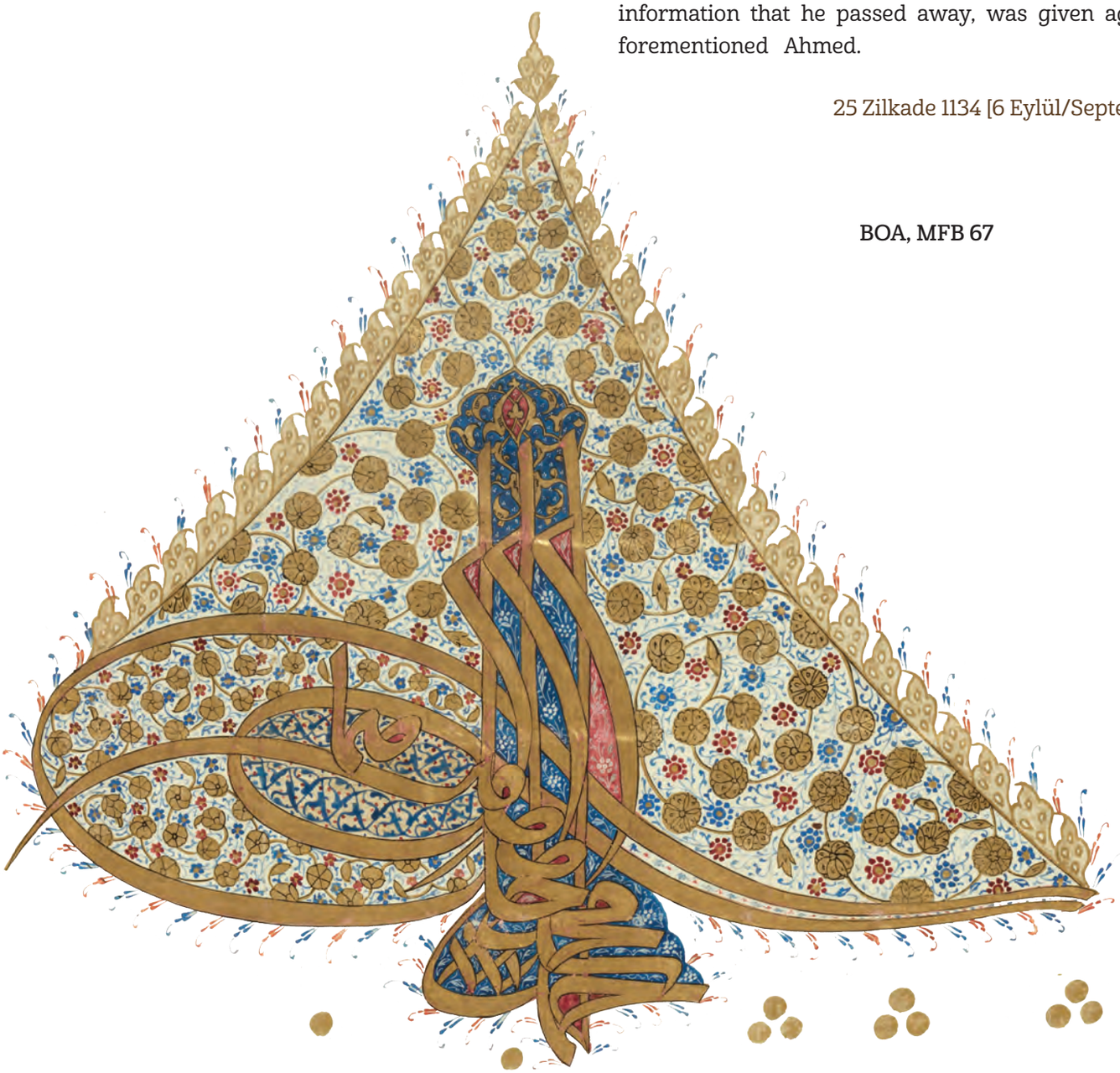
40

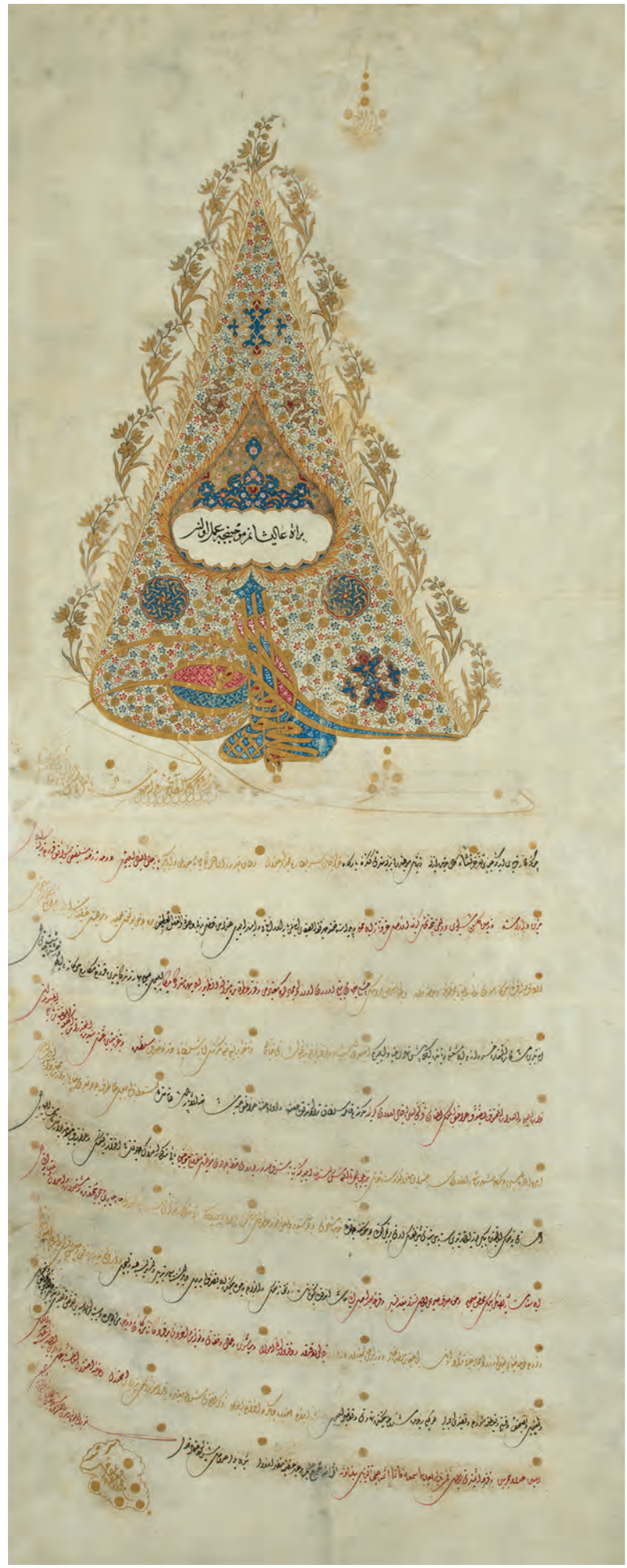
Osman oğlu Ahmed Halife'nin tasarrufunda iken onun vefat ettiğine dair gerçek dışı bir bilgiye dayanılarak başkalarına verilen Mısır'daki Sinan Paşa Vakfı'nın Kâtiplik görevinin tekrar adı geçen Ahmed'e verildiğine dair berat.

The berat stating that the clerk position of the Sinan Pasha Waqf in Egypt, which was given to others while at the disposal of Ahmed Khalifa, son of Osman, on the basis of an untrue information that he passed away, was given again to the forementioned Ahmed.

25 Zilkade 1134 [6 Eylül/September 1722]
III. Ahmed
49 x 66 cm

BOA, MFB 67

41

Salıpazarı'nda inşa edilen Emnâbâd Yalısı'nın emlâk-i hümâyundan çıkarılarak Sultan III. Ahmed'in kızı Fatma Sultan'a temlik edildiğine dair berat.

The berat stating that the Emnâbâd Seaside Palace builded in Salıpazarı is assigned to Fatma Sultan, Sultan Ahmed III's daughter, by removing it from the registers of *the emlak-i humayun* (Imperial Lands).

11 Şaban 1137 [25 Nisan/April 1725]
III. Ahmed
57,5 x 152 cm

BOA, MFB 72

42

Kudüs'ü ziyaret için gelen Yahudi taifesinden, eskiden beri alınagelmekte olan vergi vs.nin haricinde bir şey alınmamasına dair ferman.

The ferman regarding not to collect anything from the Jews who come to visit Jerusalem other than the taxes etc. which have been collected in the past.

1-10 Şevval 1138 [2-11 Haziran/June 1726]
III. Ahmed
48 x 97 cm

BOA, MFB 877

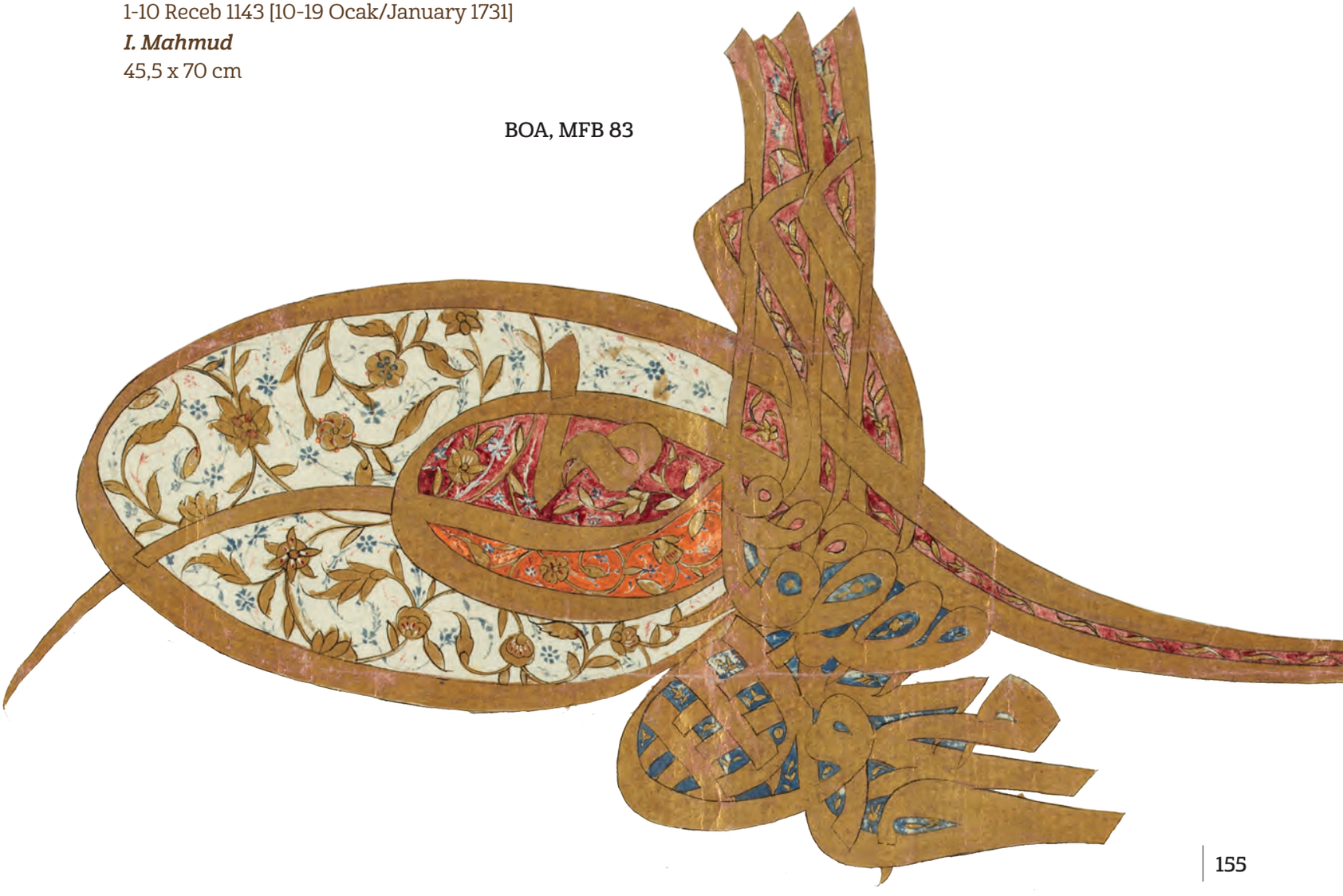
43

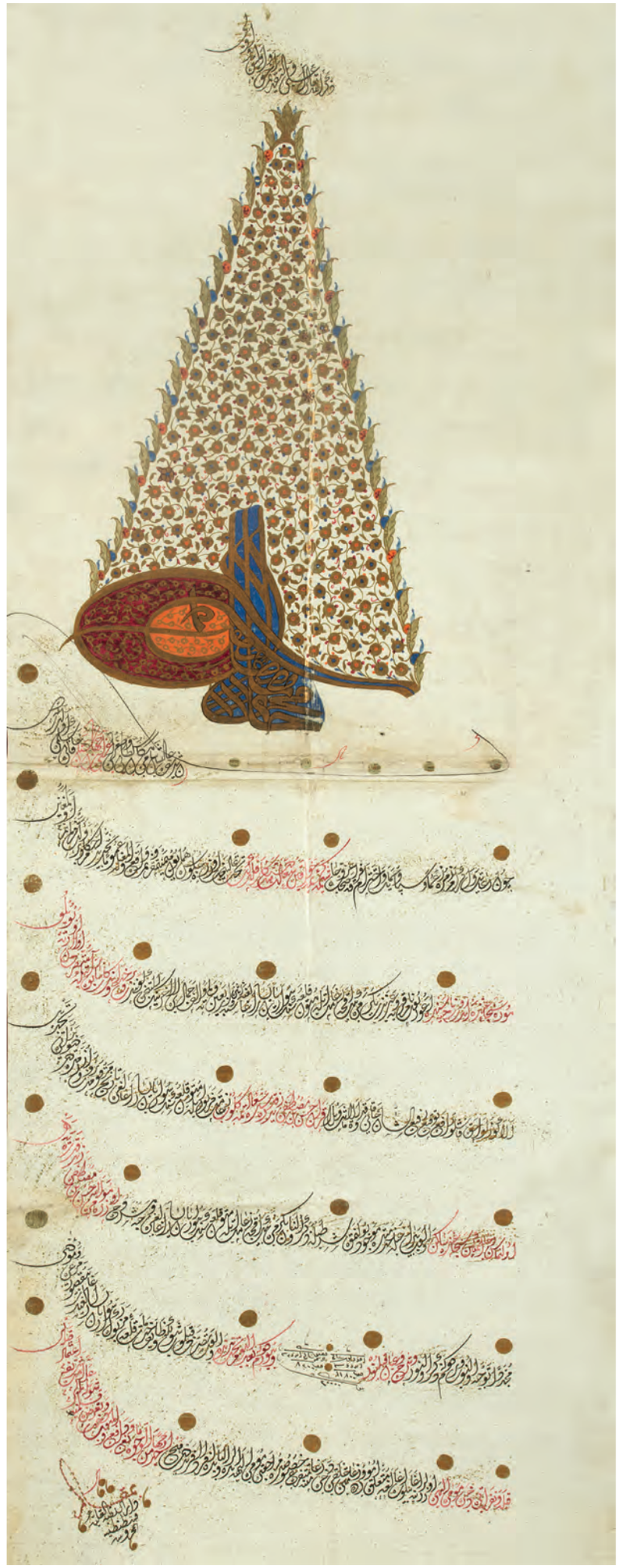
İstanbul'da, Haremeyn-i Şerîfeyn Evkafı'na bağlı olup yangın vs. nedenlerle harap olan birçok hane ve menzilin, hâkimlerce atanan mütevellilerin yolsuzlukları yüzünden elden çıkması üzerine *"mütevellilerin Haremeyn Evkafı Mütevellisi olanlar tarafından atanması ve bu evlerle ilgili davaların Haremeyn Evkafı Müfettişi huzurunda görülmesi"* hakkında Sultan III. Ahmed zamanında çıkarılmış bulunan ve tecdidi istenen fermanın bundan sonra da aynen uygulanmasına dair ferman.

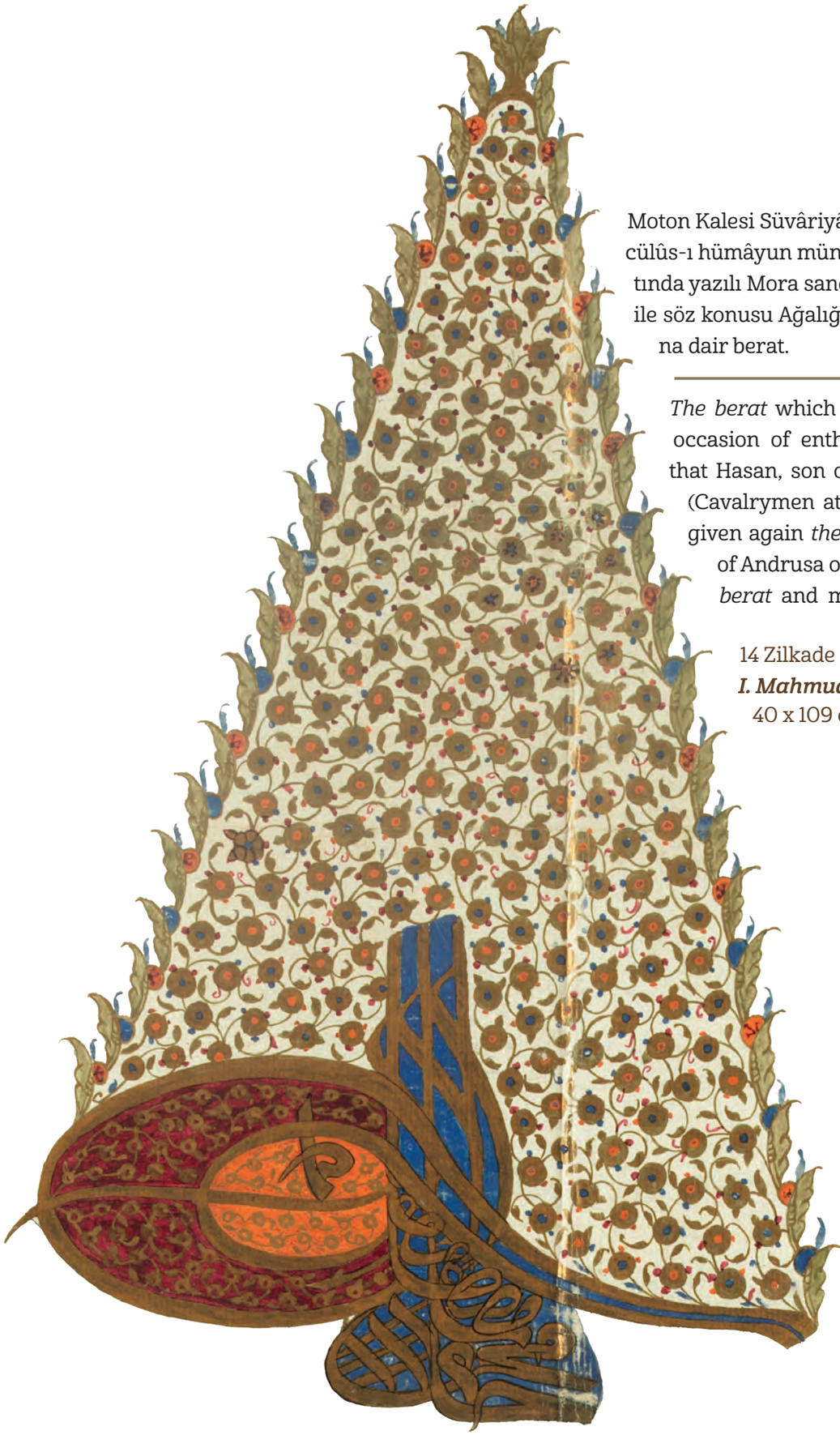
The ferman which was issued during the reign of Sultan Ahmed III and requested to be renewed, to be applied exactly hereafter states that the *"trustees will be appointed by the Trustees of the Haremeyn Waqf and the cases related to these houses will be heard before the Haremeyn Waqf Inspector"* after many households and places in Istanbul, which were affiliated to *the Haremeyn-i Şerîfeyn* (the Two Holy Places) Waqf and were destroyed due to fire and other reasons, were lost due to the corruption of the trustees appointed by the judges.

1-10 Receb 1143 [10-19 Ocak/January 1731]
I. Mahmud
45,5 x 70 cm

BOA, MFB 83

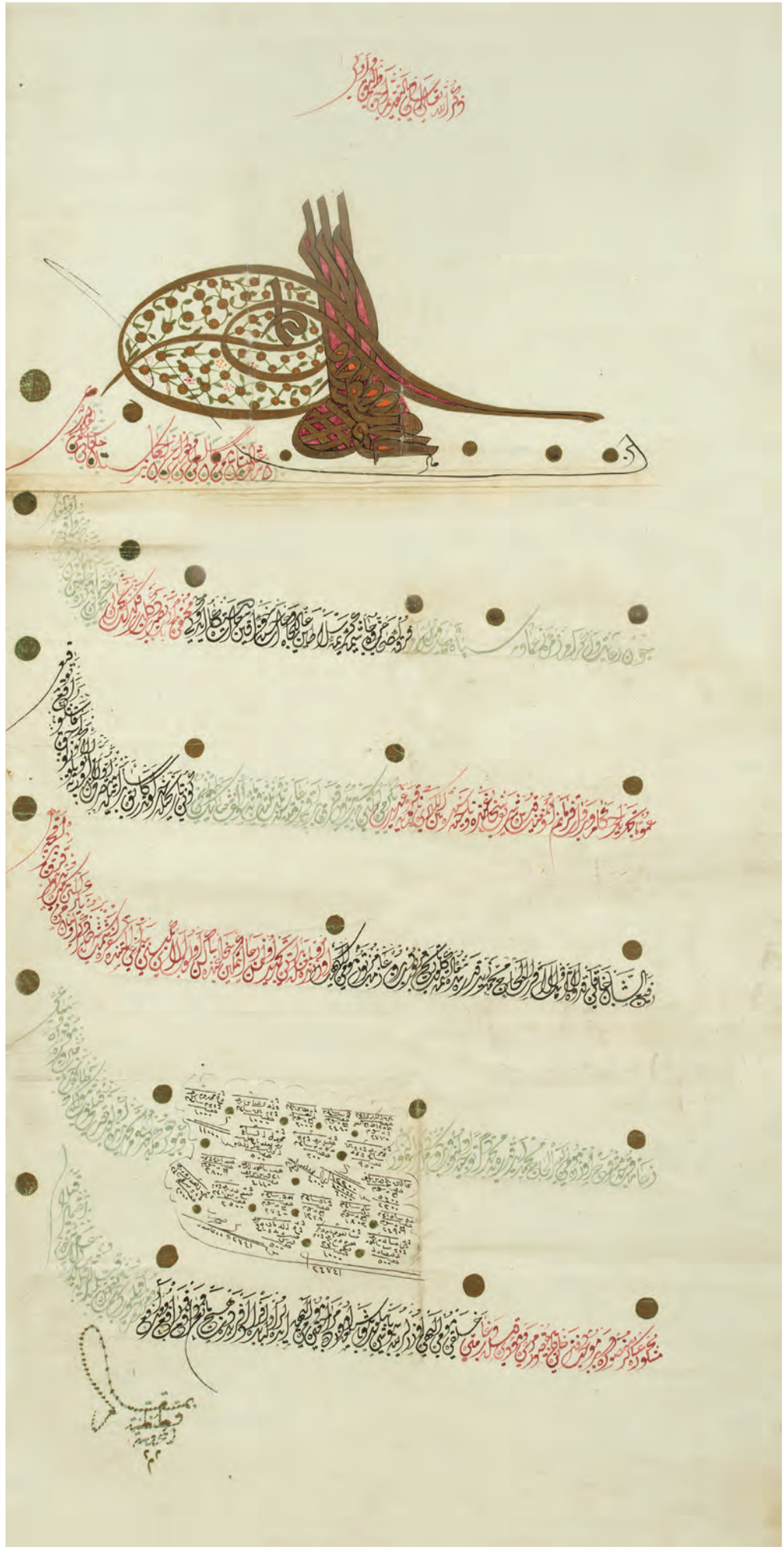
44

Moton Kalesi Süvâriyân-ı Yesâr Ağası Mustafa oğlu Hasan'ın, cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesini istediği beratında yazılı Mora sancağının Andrusa nahiyesindeki zeamet ile söz konusu Ağalığın yeniden kendisine tevcih olunduğuna dair berat.

The berat which was requested to be renewed on the occasion of enthronement of the new Sultan stating that Hasan, son of Mustafa, Agha of *Süvariyan-ı Yesar* (Cavalrymen at Left-Wing) in the castle of Moton, is given again *the zeamet* (large fief) in the sub-district of Andrusa of of Mora sanjak which is written in his *berat* and mentioned *Aghalik.*

14 Zilkade 1143 [21 Mayıs/May 1731]
I. Mahmud
40 x 109 cm

BOA, MFB 1115

45

El-hâc Mehemmed'in, cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesini istediği beratında yazılı Kudüs-i Şerif sancağında ve nahiyesindeki zeametin yeniden kendisine tevcih olunduğuna dair berat.

The berat stating that *the zeamet* (large fief) in the Sanjak of Jerusalem and its sub-district written in el-Hâc Mehemmed's *berat* which he requested to be renewed is given to him again on the occasion of enthronement of the new Sultan.

20 Zilkade 1143 [27 Mayıs/May 1731]
I. Mahmud
48 x 122,8 cm

BOA, MFB 960

46

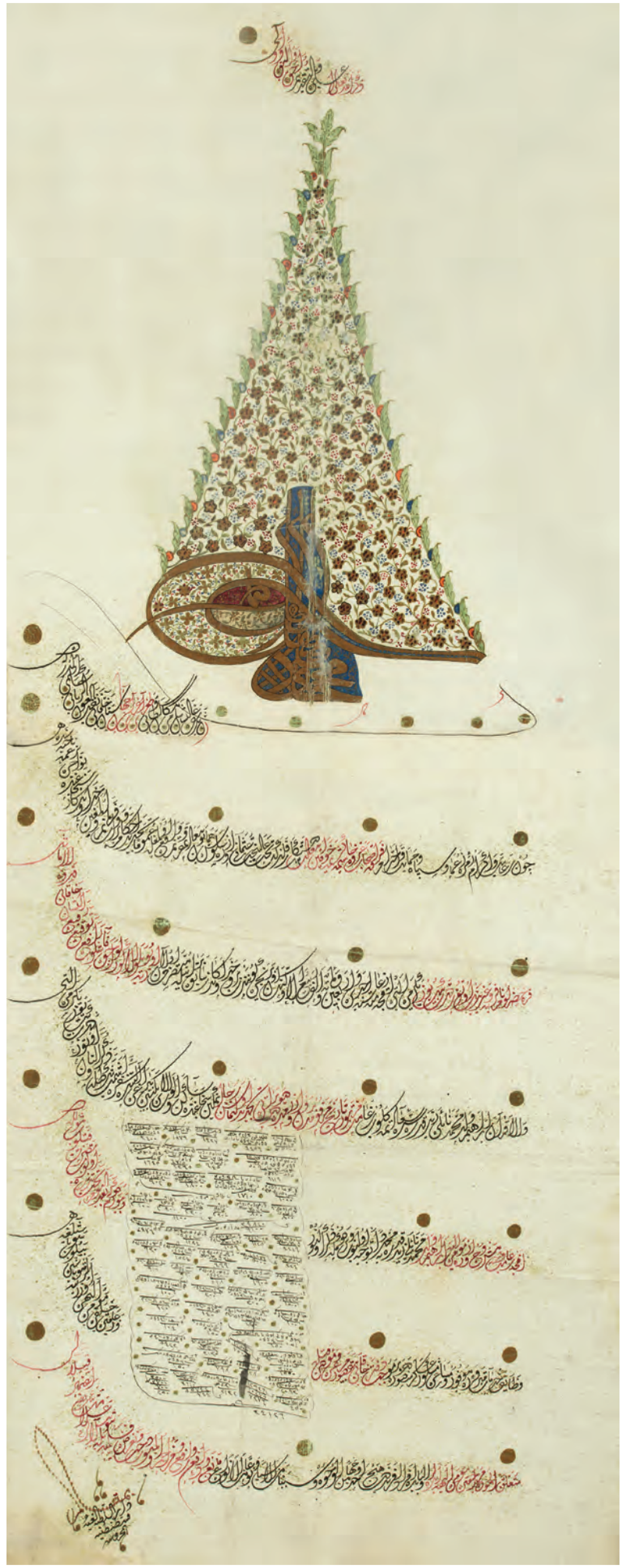
Mukataa ve köylerin mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve hazinenin gelir kaybının önlenmesi amacıyla uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde Tuzluoğlu el-Hâc Mehmed'in tasarrufunda iken onun vefatıyla boşalıp yarı yarıya Reislizade İsmail ve Erzurumî Ahmed'e tevcih edilen Kocaeli'deki Koyluca-i Kebîr ve Tevâbii Mukataası'nın Reislizade İsmail'e ait olan ½ hissesi için adı geçene verilen berat.

The berat given regarding the ½ share of Reislizade Ismail of *the mukataa* (revenue unit subject to tax farming) of Koyluca-i Kebîr and its surroundings in Kocaeli which was vacated due to the death of the former holder Tuzluoğlu el-Hâc Mehmed and given in half shares to Reislizade Ismail and Erzurumi Ahmed according to conditions of the malikâne (life time tax farming) system implemented in order to prevent the victimization of the people and the loss of income of the treasury due to the frequent changes of the holders of *mukataas* (revenue unit subject to tax farming) and villages.

16 Zilhicce 1143 [22 Haziran/June 1731]
I. Mahmud
51 x 145 cm

BOA, MFB 835

47

Mehemmed Nailî oğlu İbrahim'in, cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesini istediği beratında yazılı Hüdavendigâr sancağının Nevâhî-i Bergama nahiyesinde Karahızırlı köyü ile diğer köy, mezraa, yaylak ve çiftliklerden oluşan zeametin yeniden kendisine tevcih olunduğuna dair berat.

The berat which was requested to be renewed on the occasion of enthronement of the new Sultan stating that Ibrahim, son of Mehemmed Nailî is given again *the zeamet* (large fief) consisting of village of Karahızırlı and other villages, hamlets, uplands and farms in Nevâhî-i Bergama sub-district in the Hüdâvendigâr sanjak which is written in his *berat.*

27 Safer 1144 [31 Ağustos/August 1731]
I. Mahmud
43 x 114 cm

BOA, MFB 898

48

Anavarin Kalesi Dizdarı Mehemmed'in, cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesini istediği beratında yazılı Mora sancağının Anavarin nahiyesindeki iki çiftlik ve bir mezraadan oluşan timar ile söz konusu Dizdarlığın yeniden kendisine tevcih olunduğuna dair berat.

The berat which was requested to be renewed on the occasion of enthronement of the new Sultan stating that Mehemmed, *dizdar* (castle commander) of Navarino Castle is given again the timar (small fief) consisting of two farms and a hamlet in the Navarino sub-district of Mora Sanjak which is written in his *berat* and the mentioned *dizdar* position.

25 Receb 1144 [23 Ocak/January 1732]
I. Mahmud
45,5 x 137 cm

BOA, MFB 90

49

Kâtip Seyyid Hidayetullah'ın oğlu Seyyid Feyzullah'ın cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesini istediği beratında yazılı Kengırı sancağının Tosya vs. nahiyelerindeki beş köy ve bir cemaatten oluşan timarın yeniden kendisine tevcih olunduğuna dair berat.

The berat which was requested to be renewed on the occasion of enthronement of the new Sultan stating that Seyyid Feyzullah, son of *Kâtip* (Clerk) Seyyid Hidayetullah, is given again *the timar* (small fief) consisting of five villages and one community in the sub-districts of Tosya etc. of Kengiri sanjak which is written in his *berat.*

10 Şevval 1145 [26 Mart/March 1733]
I. Mahmud
43 x 121 cm

BOA, MFB 889

50

Vezir Kıbleli Mustafa Paşa oğlu Müteferrika Ali'nin oğlu Müteferrika Ömer'in Aydın ve Hüdavendigâr sancaklarının Tire, İzmir, Kebsud, Ulubad vs. nahiyelerinde mutasarrıf olduğu zeamet ile Dergâh-ı Muallâ Müteferrikalığı gediğinin, onun vefatı üzerine Hâne-i Hâssa'dan (Has Oda) Hüseyin'e tevcih olunduğuna dair berat.

The berat stating that *the zeamet* (large fief) in the Tire, İzmir, Kebsud, Ulubad etc. sub-districts of the sanjaks of Aydın and Hüdâvendigâr and *the Gedik* (Tenure) of *Muteferrika* (Royal Servants of the Palace) of *Dergâh-ı Muallâ* (Royal Palace) which was held by *Muteferrika* Omar, son of *Muteferrika* Ali who is the son of Vizier Kıbleli Mustafa Pasha, is given to Huseyin from *Hâne-i Hâssa* (Privy Chamber) due to the death of the former holder.

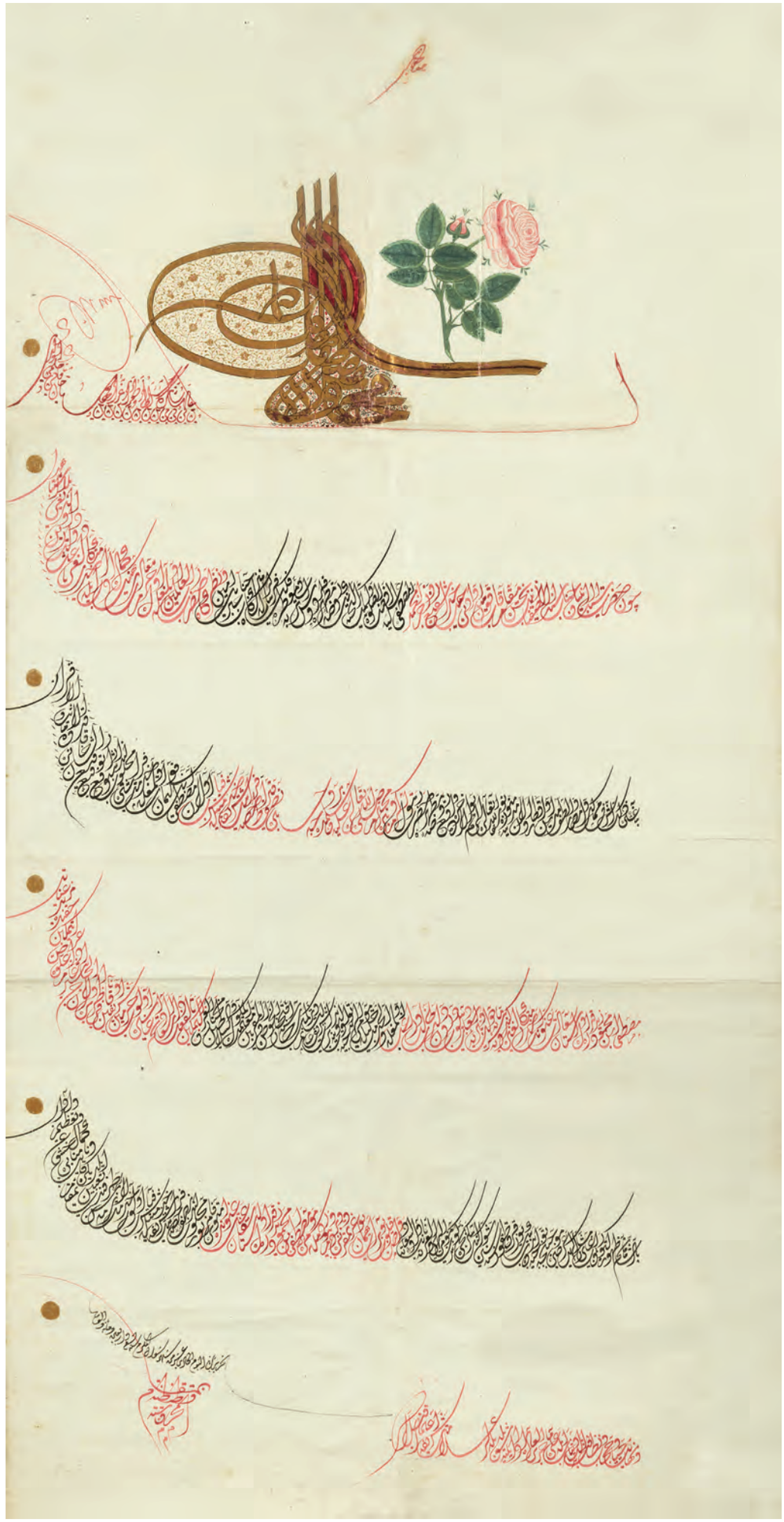
7 Safer 1148 [29 Haziran/June 1735]
I. Mahmud
49 x 155 cm

BOA, MFB 97

51

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin, Süleyman oğlu Mustafa'nın vefatıyla boşalan ½ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat) Mahmud oğlu Mustafa'ya verildiğine dair berat.

The berat stating that the share of ½ carat (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina which is vacated due to the death of Mustafa, son of Suleyman, is given to Mustafa, son of Mahmud.

11 Şevval 1149 [12 Şubat/February 1737]
I. Mahmud
49 x 138 cm

BOA, MFB 101

52

Yeniçeri Ocağı'na, ferman çıkmadıkça yeni nefer alınmaması, meydana gelen mahluller için ödenecek ihbariyenin belirtilen esaslara göre verilmesi, odabaşıların üç yıllık sürelerini doldurmadan sebepsiz yere azlolunmaması, hiçbir Ocak mensubunun ferman çıkmadıkça emekli edilmemesi, çorbacılık, çavuşluk ve serdarlık gibi gediklerin hak edenlere verilmesi vs. hakkında ferman.

The ferman regarding not to recruite new soldiers to the Janissary Guilt unless a decree is issued, the bonuses to be paid for the escheates according to the specified principles, not to dismiss for no reason without completing the three-year term of the head of the chamber, not to retire any member of the janissary unless the decree is issued, to award positions like *çorbacı* (captain), sergeant and *serdar* (commander-in-chief) to well-equipped people.

1-10 Şevval 1153 [20-29 Aralık/December 1740]
I. Mahmud
54 x 79 cm

BOA, MFB 106

53

Mora'nın Anabolu kazasına bağlı beş köyün, Termiş Memlehası'nda çalışan ve tuz çıkarma hizmeti karşılığında cizye dışındaki vergilerden ve tekâliften muaf olan ve olmayan ahalisinin, görevlilerce hukuk ve kanuna aykırı vergi vs. talebiyle rencide edilmemesine dair ferman.

The ferman stating that the inhabitants of five villages in the Anabolu district of Mora, who work in Termiş Saline and exempt from taxes other than *jizye* (tax paid by non-muslims) in return for salt extraction work and the ones who are not exempt should not be offended by the officials by a tax claim etc. against the law.

25 ( ) 1154 [12 Nisan/April 1741 – 3 Mart/March 1742]*

I. Mahmud

54 x 79 cm

BOA, MFB 935

* Fermanda ay tarihi yazılı olmadığından hicri tarihe ay ismi yazılmamış; miladi tarihe çevirisinde ise 25 Muharrem ve 25 Zilhicce'ye göre tarih aralığı çevirisi yapılmıştır.

* The month was not written in the Hijri calendar and the date range was made according to 25 Muharram and 25 Zilhicce in its conversion into the Gregorian calendar since the month was not written in the ferman.

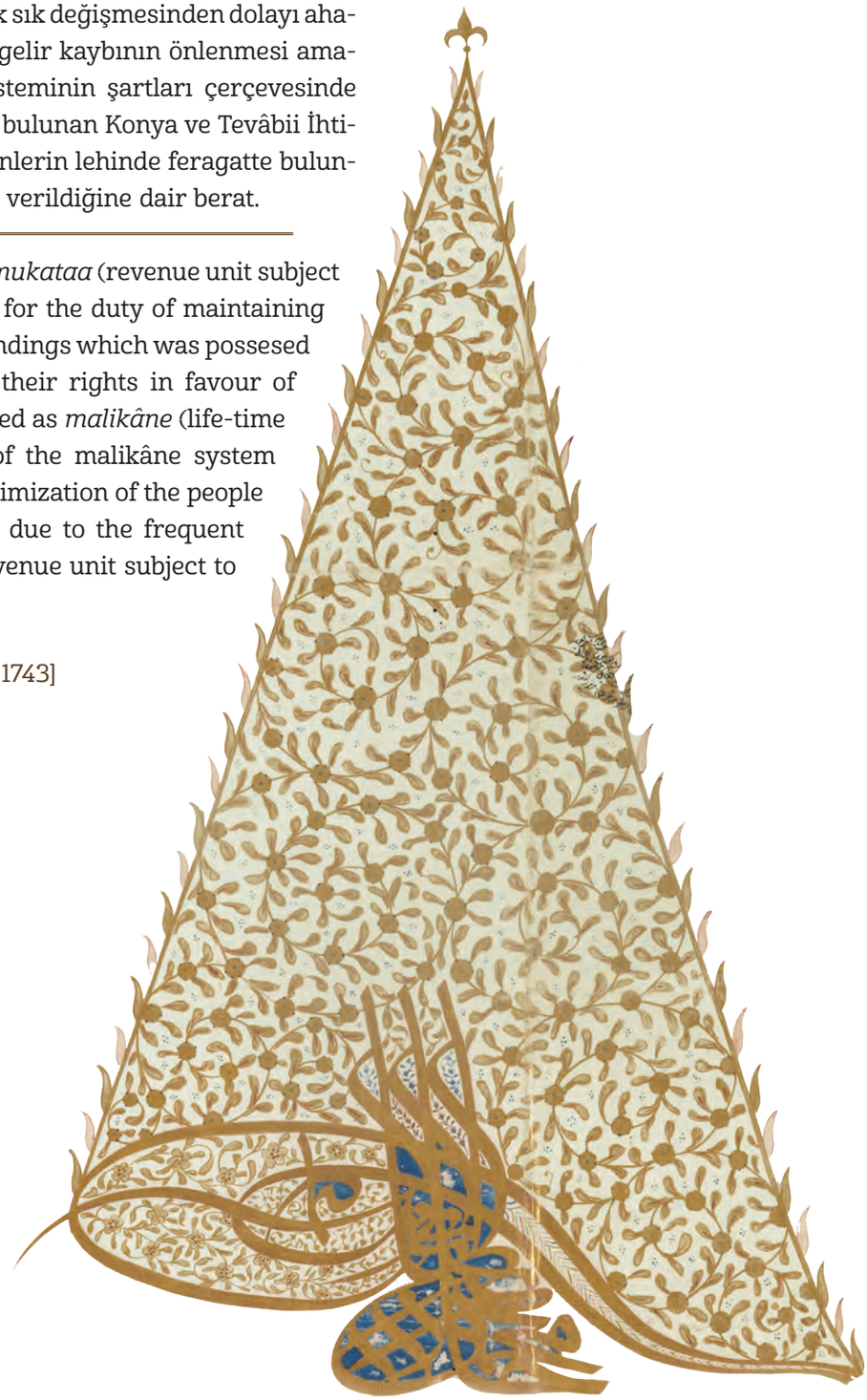
54

Mukataa ve köylerin mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve hazinenin gelir kaybının önlenmesi amacıyla uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde Abdullah ve Mustafa'nın tasarruflarında bulunan Konya ve Tevâbii İhtisab Mukataası'nın ½ hissesinin, adı geçenlerin lehinde feragatte bulundukları Derviş Ahmed'e malikâne olarak verildiğine dair berat.

The berat stating that the ½ share of *the mukataa* (revenue unit subject to tax farming) of *İhtisab* (tax in return for the duty of maintaining the market order) of Konya and its surrondings which was possesed by Abdullah and Mustafa who waived their rights in favour of Darwish Ahmed, is given to forementioned as *malikâne* (life-time tax farming) according to conditions of the malikâne system implemented in order to prevent the victimization of the people and the loss of income of the treasury due to the frequent changes of the holders of *mukataas* (revenue unit subject to tax farming) and villages.

21-30 Muharrem 1156 [17-26 Mart/March 1743]
I. Mahmud
50 x 132 cm

BOA, MFB 902

55

Kandiye Kalesi Gönüllüyân-ı Yesâr Ağalığının ve buna ait zeametin Yusuf oğlu el-Hâc Hüseyin'e tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that the Agha post of *the Gönüllüyan-ı Yesar* (volunteers at left-wing) in the Castle of Candia and its *zeamet* (large fief) is given to el-Hâc Huseyin, son of Yusuf.

2 Rebiülahir 1157 [15 Mayıs/May 1744]
I. Mahmud
48,5 x 148 cm

BOA, MFB 116

56

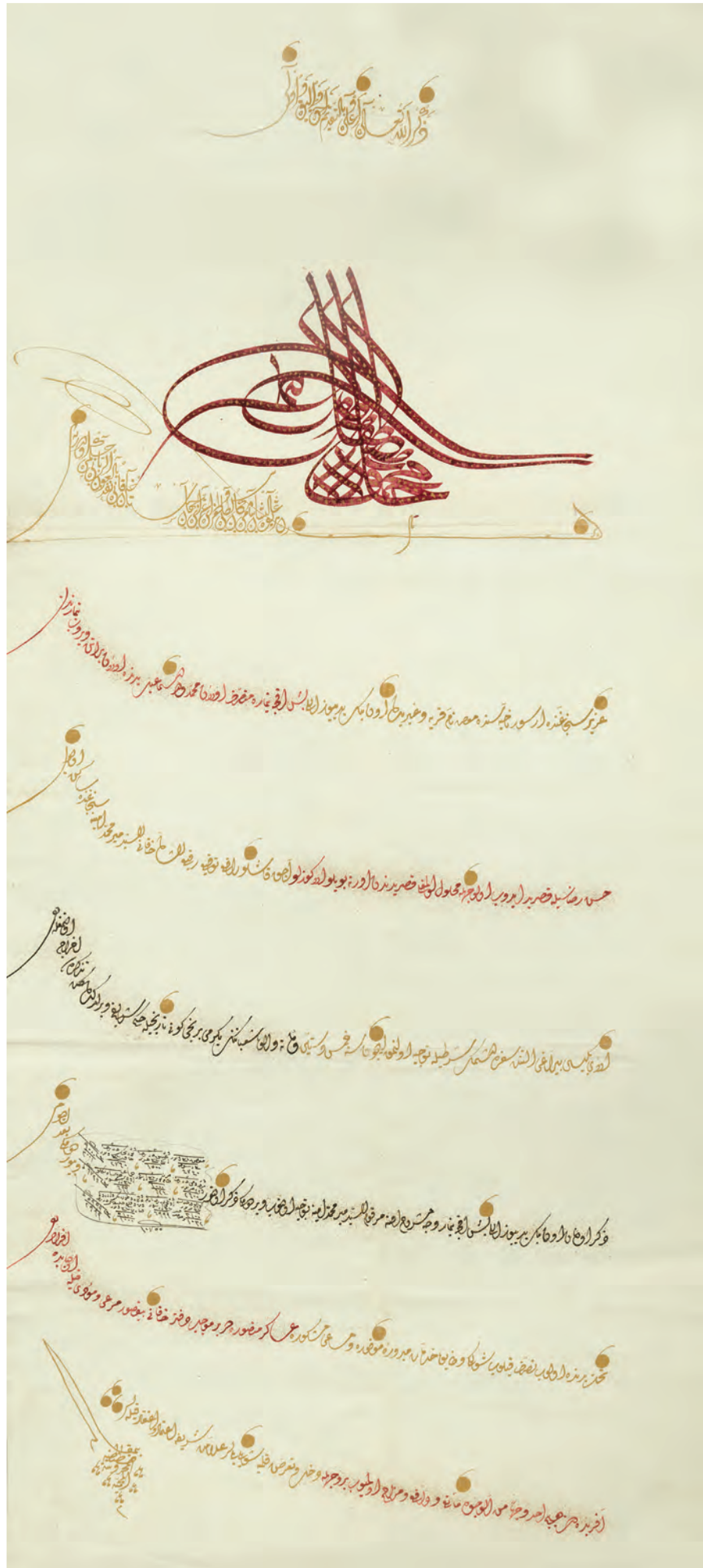
Sivas ve Teke sancaklarında zeamete mutasarrıf olan Defter-i Hâkânî Kâtip Şâkirdi Ömer Rüşdü ve Mehemmed Vasfi'nin semt uygunluğu nedeniyle zeametlerini mübadele etmeye rıza göstermeleri ve bu konuda ferman çıkması üzerine adı geçen Ömer'e zeametinin son hâline göre verilen berat.

The berat given as Omar Rushdi, clerk apprentice of *Defter-i Hâkanî* (Imperial Registry) and Mehemmed Vasfi, who had *zeamets* (large fiefs) in Sivas and Teke Sanjaks, agreed to exchange their fiefs due to the suitability of the location and a ferman issued upon this matter to forementioned Omar according to the final state of his *zeamet.*

23 Cemaziyelevvel 1158 [23 Haziran/June 1745]
I. Mahmud
48,3 x 107 cm

BOA, MFB 833

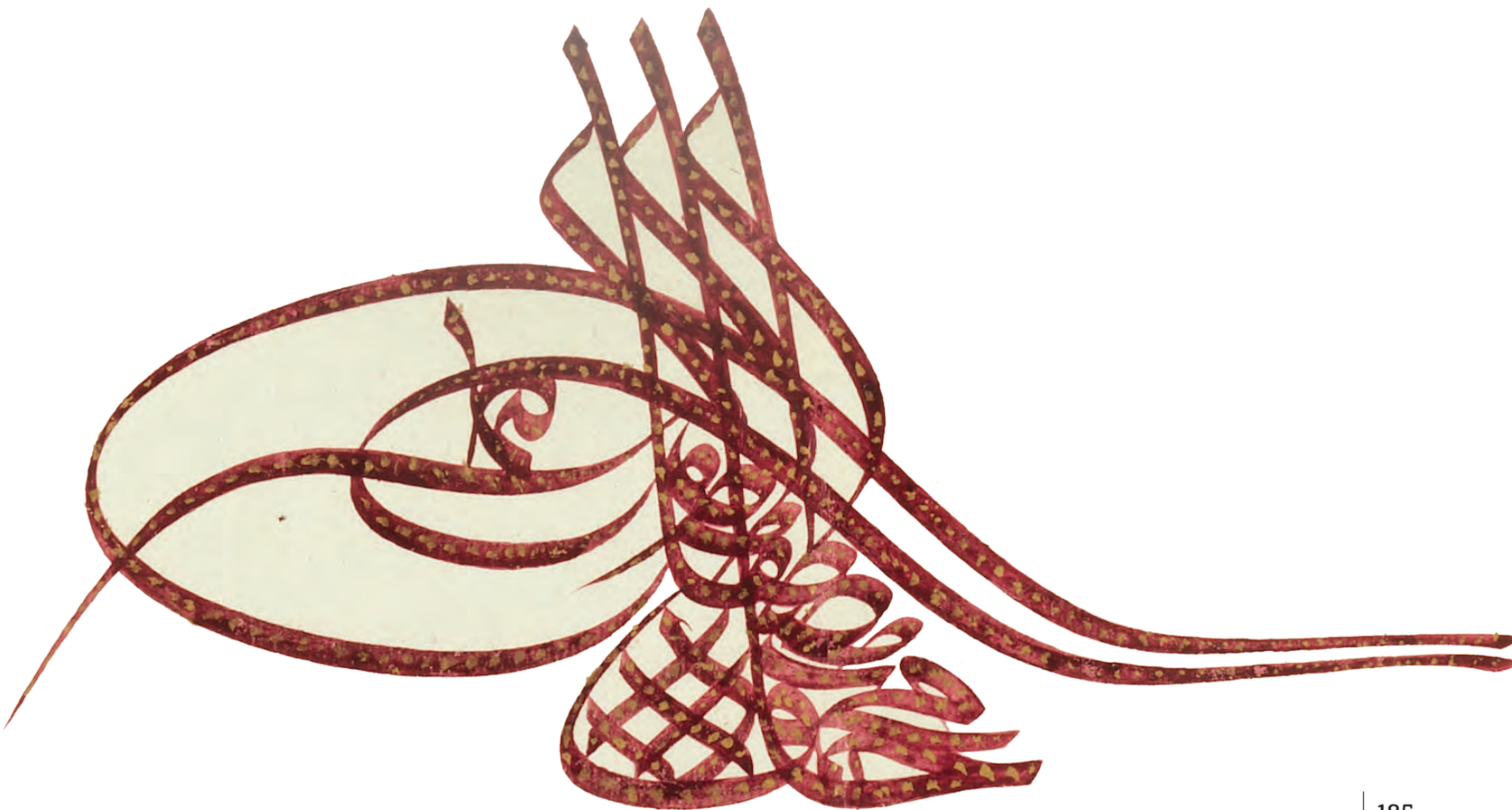
57

İsmail oğlu Mehemmed'in el çekmesiyle boşalan Üzeyr sancağının Arsuz nahiyesindeki timarın es-Seyyid Mir Mehemmed Emin'e tevcih edildiğine dair berat.

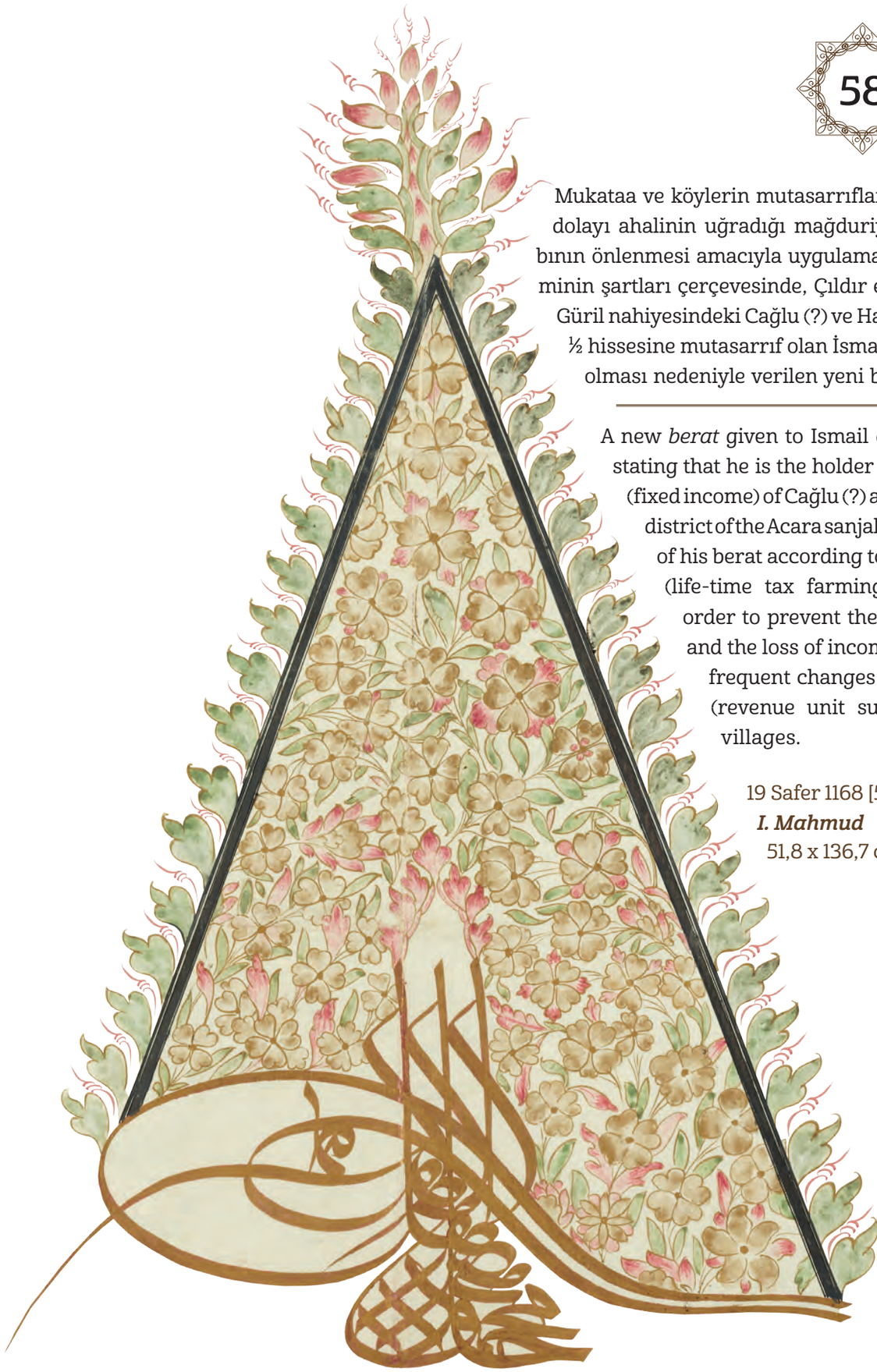
The berat stating that *the timar* (small fief) in the sub-district of Arsuz in the Sanjak of Uzeyr is given to es-Seyyid Mir Mehemmed Emin due to the renunciation of Mehemmed, son of Ismail.

24 Şaban 1165 [7 Temmuz/July 1752]
I. Mahmud
50,5 x 148 cm

BOA, MFB 123

58

Mukataa ve köylerin mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve hazinenin gelir kaybının önlenmesi amacıyla uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde, Çıldır eyaletinin Acara sancağının Güril nahiyesindeki Cağlu (?) ve Hacat (?) Maktûu isimli gelirin ½ hissesine mutasarrıf olan İsmail'e, buna dair beratının zayi olması nedeniyle verilen yeni berat.

A new *berat* given to Ismail due to the loss of his berat, stating that he is the holder of the ½ share of the *maktu* (fixed income) of Cağlu (?) and Hacat (?) in the Güril subdistrict of the Acara sanjak of Çıldır state, due to the loss of his berat according to conditions of the malikâne (life-time tax farming) system implemented in order to prevent the victimization of the people and the loss of income of the treasury due to the frequent changes of the holders of *mukataas* (revenue unit subject to tax farming) and villages.

19 Safer 1168 [5 Aralık/December 1754]
I. Mahmud
51,8 x 136,7 cm

BOA, MFB 901

59

Roma İmparatoru'nun (Nemçe) Halep'teki Konsolos Vekilinin yanındaki Tercümanın ölümü sebebiyle yerine geçen kardeşi Nazarullah Arkaş'a, ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Konsolos Vekili yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given due to the death of the translator in the company of the Deputy Consul of Roman (Austrian) Emperor's in Aleppo and his replacement by his brother, Nazarullah Arkaş, as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with *the ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to be granted a certificate of translatorship and stating that he is a translator in the company of the forementioned Deputy Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial etc. based on that.

22 Cemaziyelevvel 1168 [6 Mart/March 1755]
III. Osman
50 x 113,5 cm

BOA, MFB 131

60

İnebahtı ve ona bağlı iskelelere Roma İmparatoru'nun (Nemçe) patenta ve bayrağıyla gelip giden gemi ve tacirlerin işlerini görmek üzere Tercüman olarak görev yapmakta olan Covani Tasyo'nun beratının cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin orada Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen yeni berat.

The new *berat* given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) which was requested to be renewed on the occasion of enthronement of the new Sultan, of Covani Tasyo, who works as translator to do the works of the ships and merchants who cruise by to Lepanto and its docks with the patentee and flag of the Roman (Austrian) Emperor stating that he is a translator in forementioned places and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial etc. based on that.

1 Muharrem 1169 [7 Ekim/October 1755]
III. Osman
54 x 115 cm

BOA, MFB 130

61

Humbaracı Salih Hasan-ı Saray'ın kendi isteğiyle el çektiği Üsküp'teki timarının Humbaracı Abdi'ye verildiğine dair berat.

The berat stating that *the timar* (small fief) in Skopje vacated by *Humbaracı* (Grenadier) Salih Hasan-ı Saray is given to *Humbaracı* Abdi.

7 Şaban 1169 [7 Mayıs/May 1756]
III. Osman
48 x 114 cm

BOA, MFB 857

62

Fransa'nın Selanik Konsolosu yanında Tercüman olarak görev yapmakta olan Yako oğlu Danyel'in beratının cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Konsolos yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen yeni berat.

The new *berat* given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made to renew *the berat* of Danyel, son of Yako who works as a translator in the company of Consul of Thessaloniki of France on the occasion of enthronement of the new Sultan stating that he is a translator in the company of forementioned consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial etc. based on that.

15 Şaban 1171 [24 Nisan/April 1758]
III. Mustafa
57 x 120 cm

BOA, MFB 149

63

Ücreti Kuşadası'ndaki Öküz Mehmed Paşa Evkafı'ndan karşılanan ve Kuşadası Kalesi'nde Dokuzuncu Oda'dan el-Hâc Mustafa oğlu Ebubekir'in tasarrufunda bulunan Müstahfızlık görevinin (cihet), onun vefatı üzerine, oğlu olduğunu ispat eden es-Seyyid Mustafa'ya tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that *the Müstahfızlık* (Guarding) duty in Kuşadası Castle whose fee is paid by Öküz Mehmed Pasha Waqf in Kuşadası and which was at disposal of Ebubekir, son of el-Hâc Mustafa, from the Ninth Chamber is granted to es-Seyyid Mustafa who proved to be son of the forementioned person.

24 Şaban 1171 [3 Mayıs/May 1758]
III. Mustafa
47 x 70 cm

BOA, MFB 148

64

Osman oğlu Mehemmed'in, cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesini istediği beratında yazılı Sivas sancağı ve nahiyesindeki zeametin yeniden kendisine tevcih olunduğuna dair berat.

The berat which was requested to be renewed on the occasion of enthronement of the new Sultan stating that Mehemmed, son of Osman, is granted again *the zeamet* (large fief) in the sub-district and sanjak of Sivas which is written in his *berat.*

[1] Receb 1172 [28 Şubat/February 1759]
III. Mustafa
58 x 122,5 cm

BOA, MFB 962

65

Mukataaların mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve devletin gelir kaybının önlenmesi amacıyla devlet mukataaları için uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde, Haremeyn-i Şerîfeyn Evkafı'na bağlı Edirne'deki Sultan Bayezid Vakfı'na ait İnöz maa Dalyan ve Tevâbii Mukataası'nın, eski Voyvoda Halil'e malikâne olarak tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that *the mukataa* (revenue unit subject to tax farming) of İnöz and Dalyan and its surrondings belonging to Sultan Bayezid Waqf in Edirne attached to *the Haremeyn-i Şerifeyn* (the Two Holy Places) Waqf is granted to the former voivode Halil as *malikâne* (life-time tax farming) according to conditions of the malikâne system implemented for state *mukataas* in order to prevent the victimization of the people and the loss of income of the state due to the frequent changes of the holders of *the mukataas* and villages.

13 Cemaziyelahir 1173 [1 Şubat/February 1760]
III. Mustafa
53 x 151,5 cm

BOA, MFB 160

66

Mukataaların mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve devletin gelir kaybının önlenmesi amacıyla devlet mukataaları için uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde, Haremeyn-i Şerîfeyn Evkafı'na bağlı Edirne'deki Sultan Selim Vakfı'na ait Köprüköyü ve Tevâbii Mukataası'nın, el-Hâc Hüseyin'e malikâne olarak tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that *the mukataa* (revenue unit subject to tax farming) of Köprüköyü and its surrondings belonging to Sultan Selim Waqf in Edirne attached to *the Haremeyn-i Şerifeyn* (the Two Holy Places) Waqf is granted to el-Hac Huseyin as *malikâne* (life-time tax farming) according to conditions of the malikâne system implemented for state *mukataas* in order to prevent the victimization of the people and the loss of income of the state due to the frequent changes of the holders of *the mukataas* and villages.

6 Receb 1173 [23 Şubat/February 1760]
III. Mustafa
51 x 153 cm

BOA, MFB 161

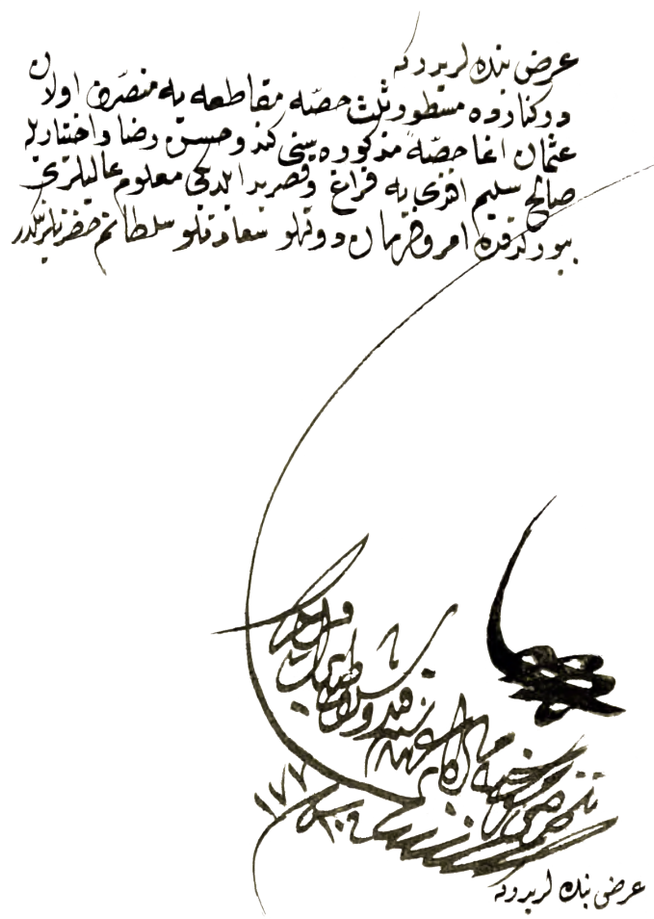
67

Mukataaların mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve devletin gelir kaybının önlenmesi amacıyla devlet mukataaları için uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde Halil, Osman ve Seyyid Hacı Mehmed'e tevcih edilen Sultan I. Mahmud'un İstanbul'daki Kütüphanesi vakıflarından Haremeyn-i Şerîfeyn Evkafı'na bağlı Belgrad'daki Sayd-ı Mâhî ve Geçithâ Mukataası'nın adı geçen Osman'a ait olan ⅓ hissesi için tanzim olunan berat.

The berat issued for the ⅓ share of Osman of *the mukataa* (revenue unit subject to tax farming) of *Sayd-ı Mâhî* (fishing) and *Geçitha* (Passages) in Belgrade of the library waqfs of Sultan Mahmud I in Istanbul attached to *the Haremeyn-i Şerifeyn* (the Two Holy Places) Waqf which is granted to Halil, Osman and Seyyid Haji Mehmed according to conditions of the malikâne (life-time tax farming) system implemented for state *mukataas* in order to prevent the victimization of the people and the loss of income of the state due to the frequent changes of the holders of *the mukataas* and villages.

29 Receb 1173 [17 Mart/March 1760]
III. Mustafa
49 x 151 cm

BOA, MFB 163
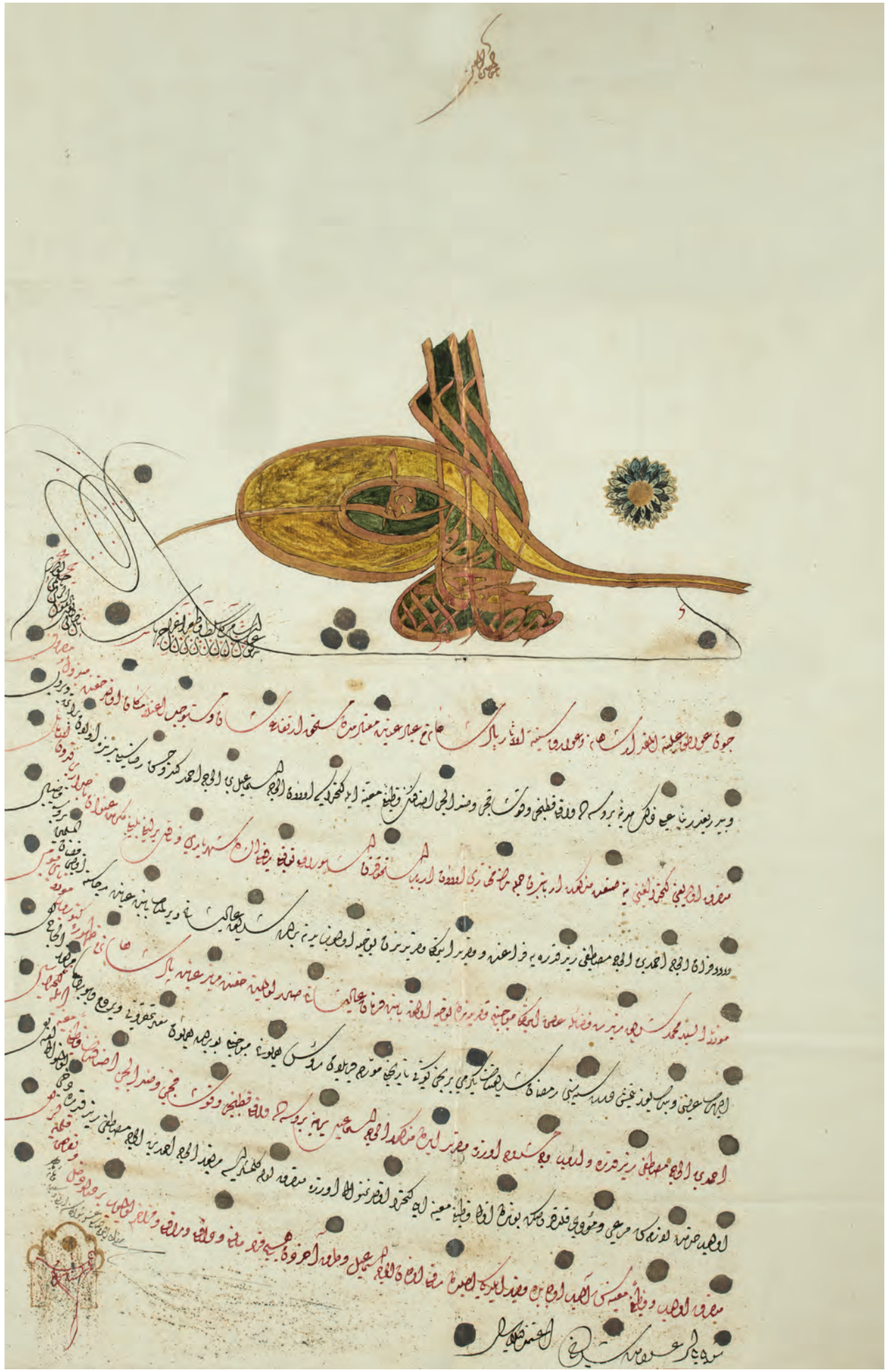

68

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin 1 hissesinin ⅛'inin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat), mutasarrıfı olan İsmail Derviş'in vefatı üzerine boşalmasından dolayı kendisine verilmesi dileğinde bulunan Hüseyin oğlu Seyyid Mehmed'e bunun ancak ½ kıratının verildiğine dair berat.

The berat stating ⅛ of 1 share of (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina which was demanded by Seyyid Mehmed, son of Huseyin to be granted him upon the death of Ismail Darwish, holder of the share, that just ½ carat of the share is given.

6 Şaban 1173 [24 Mart/March 1760]
III. Mustafa
50 x 84 cm

BOA, MFB 164

69

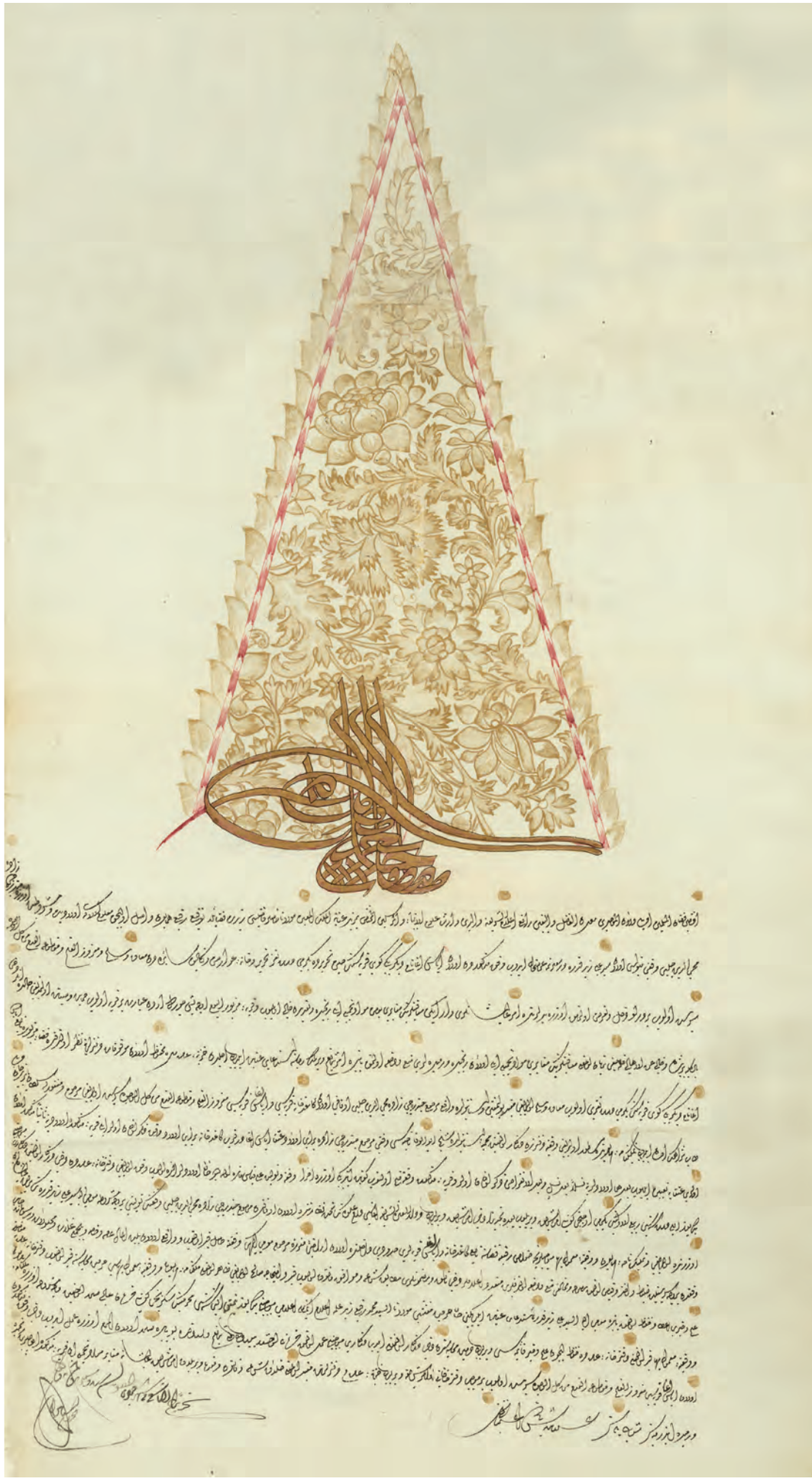
Bursa'daki Kutnucu, Kuşakçı ve Sandalcı Esnafı Kethüdalığının, el-Hâc Ahmed oğlu el-Hâc İsmail'in ferağından el-Hâc Mustafa oğlu el-Hâc Ahmed'e tevcih edildiğine dair berat.

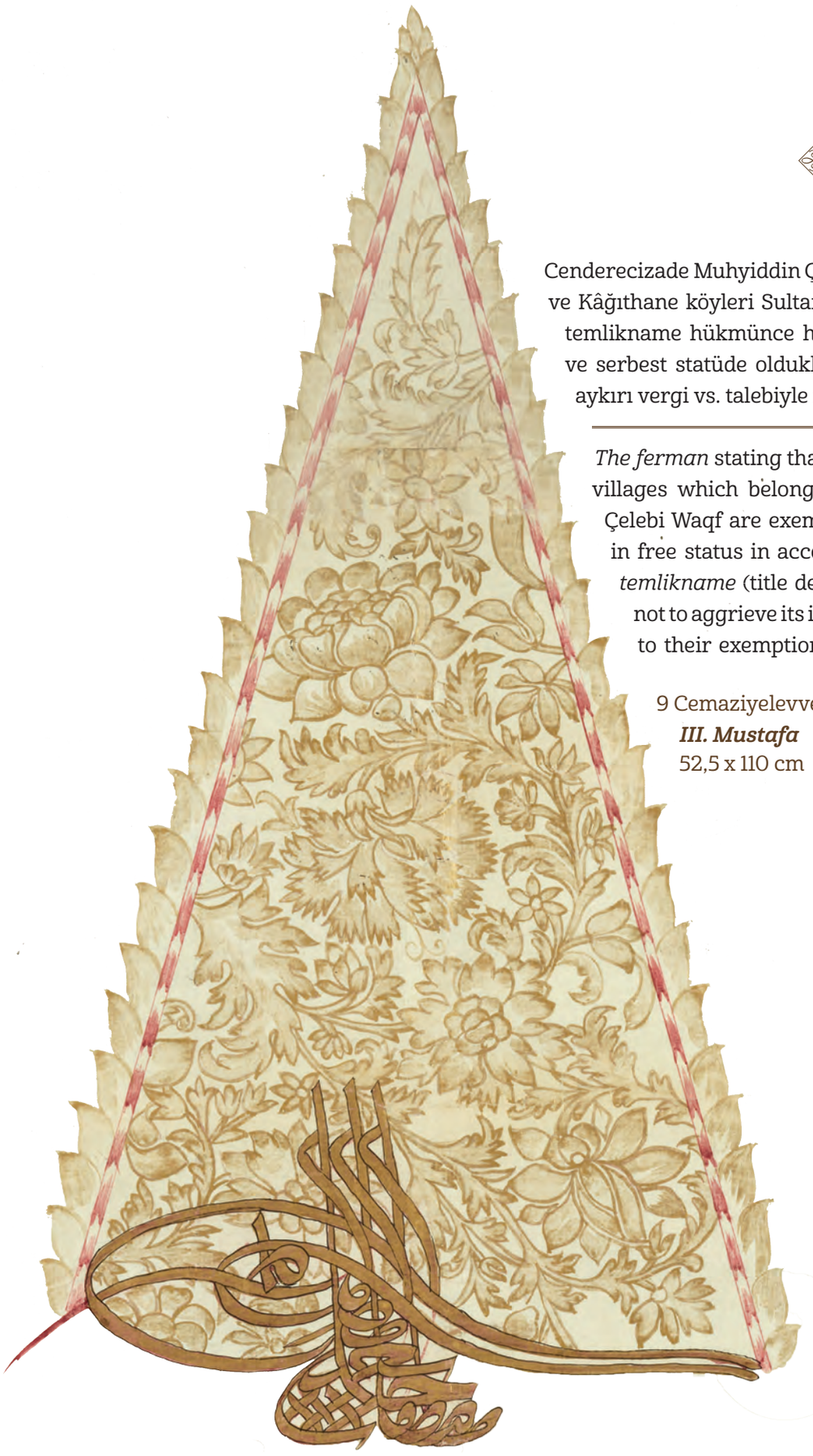
The berat stating that the chamberlain position of the cotton, belt and *sandal* (Silk-Cotton mix Fabric) -manufacturers in Bursa is granted to el-Hâc Ahmed, son of el-Hâc Mustafa after the resignation of el-Hâc Ismail, son of el-Hâc Ahmed.

19 Şevval 1174 [24 Mayıs/May 1761]
III. Mustafa
52 x 78,5 cm

BOA, MFB 839

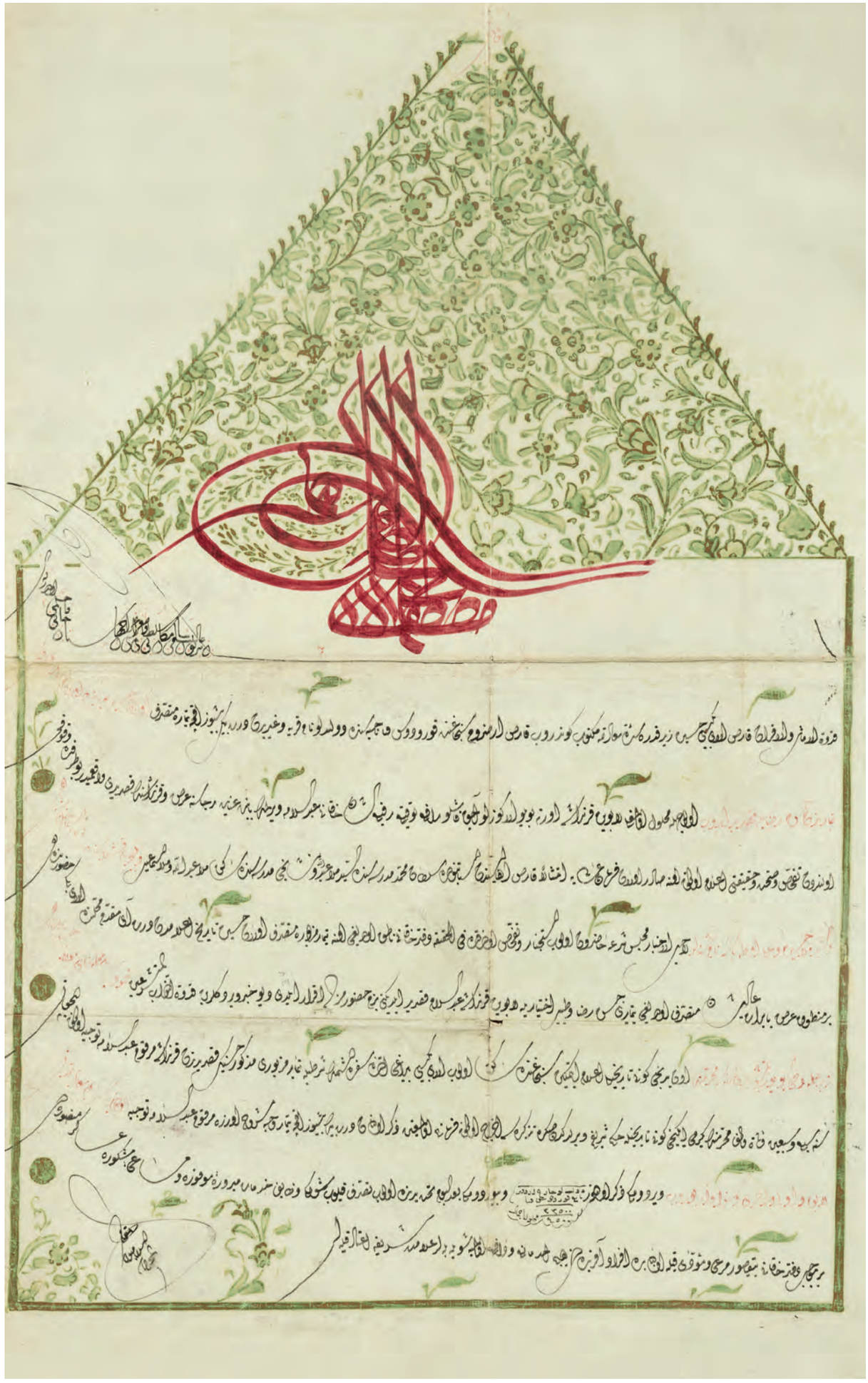
70

Cenderecizade Muhyiddin Çelebi Vakfı'na ait Ayazağa (Yeniköy) ve Kâğıthane köyleri Sultan Bâyezîd-i Velî zamanında verilen temlikname hükmünce her türlü avarız vs. tekâliften muaf ve serbest statüde olduklarından ahalisinin, muafiyetlerine aykırı vergi vs. talebiyle rencide edilmemesine dair ferman.

The ferman stating that Ayazağa (Yeniköy) and Kağıthane villages which belong to the Cenderecizade Muhyiddin Çelebi Waqf are exempt from all kinds of taxes etc. and in free status in accordance with the provisions of *the temlikname* (title deed) given by Sultan Bayezid II and not to aggrieve its inhabitants with tax claims contrary to their exemptions.

9 Cemaziyelevvel 1176 [26 Kasım/November 1762]
III. Mustafa
52,5 x 110 cm

BOA, MFB 176

71

Hüseyin'in el çekmesi ile boşalan Kars-ı Erzurum sancağına bağlı Kurudöşkaya nahiyesindeki timarın, kardeşi Abdüsselam'a verildiğine dair berat.

The berat stating that *the timar* (small fief) which is vacated with the renunciation of Huseyin in the Kurudöşkaya sub-district affiliated to Kars-ı Erzurum sanjak is given to his brother Abdusselam.

22 Muharrem 1177 [2 Ağustos/August 1763]
III. Mustafa
52 x 75 cm

BOA, MFB 184

72

Ereğli ile Ulukışla arasındaki Çavuş Derbendi Ağalığı görevine, mutasarrıfı olan İbrahim'in vefatı sebebiyle oğlu el-Hâc Hüseyin'in tayin edildiğine dair berat.

The berat regarding that after the death of Ibrahim who was the holder of the Agha duty of Çavuş *Derbendi* (mountain pass) located between Ereğli and Ulukışla, his son el-Hâc Huseyin is appointed to the duty.

27 Receb 1178 [20 Ocak/January 1765]
III. Mustafa
50 x 77,5 cm

BOA, MFB 885

73

Bektaş'ın ölümüyle boşalan Tire ve Birgi nahiyelerindeki zeametin es-Seyyid Osman'a verildiğine dair berat.

The berat regarding that *the zeamet* (large fief) which was vacated due to the death of Bektaş, in the districts of Birgi and Tire is given to es-Seyyid Osman.

11-20 Şaban 1178 [3-12 Şubat/February 1765]
III. Mustafa
52,5 x 77 cm

BOA, MFB 205

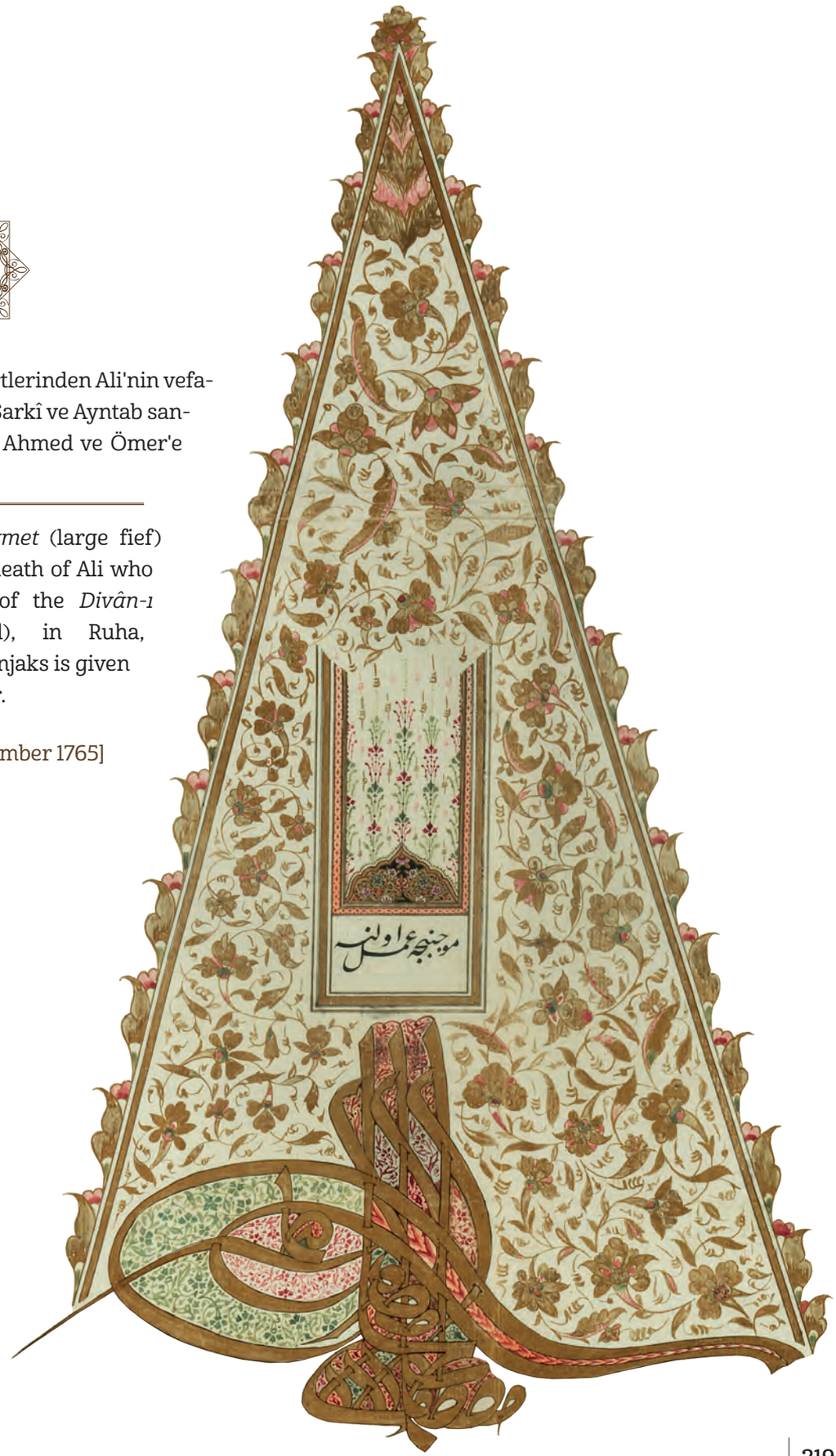
74

Divân-ı Hümâyun kâtipleri şakirtlerinden Ali'nin vefatıyla boşalan Ruha, Karahisâr-ı Şarkî ve Ayntab sancaklarındaki zeametin, oğulları Ahmed ve Ömer'e verildiğine dair berat.

The berat stating that *the zeamet* (large fief) which was vacated due to the death of Ali who was from clerk apprentices of the *Divân-ı Hümâyun* (Imperial Council), in Ruha, Karahisâr-ı Şarkî and Ayntab sanjaks is given to his sons, Ahmed and Omar.

6 Rebiülahir 1179 [22 Eylül/September 1765]
III. Mustafa
52,4 x 150 cm

BOA, MFB 970

75

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin ¼ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat), mutasarrıfı olan Sadr-ı Âlî Devâtdâr Yamağı Yusuf'un vefatı üzerine boşalmasından dolayı Müderris Yahyazade Mevlana İbrahim'e verildiğine dair berat.

The berat stating that the share of ¼ carat (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina which is vacated due to the death of Yusuf, *yamak* (assistant) of *Devâtdâr* (person responsible for state's writing sets) of *Sadr-ı Ali* (Grandvizier), is given to *Mudarris* (Teacher) Yahyazade Mevlana Ibrahim.

21-30 Muharrem 1184 [17-26 Mayıs/May 1770]
III. Mustafa
44,5 x 75 cm

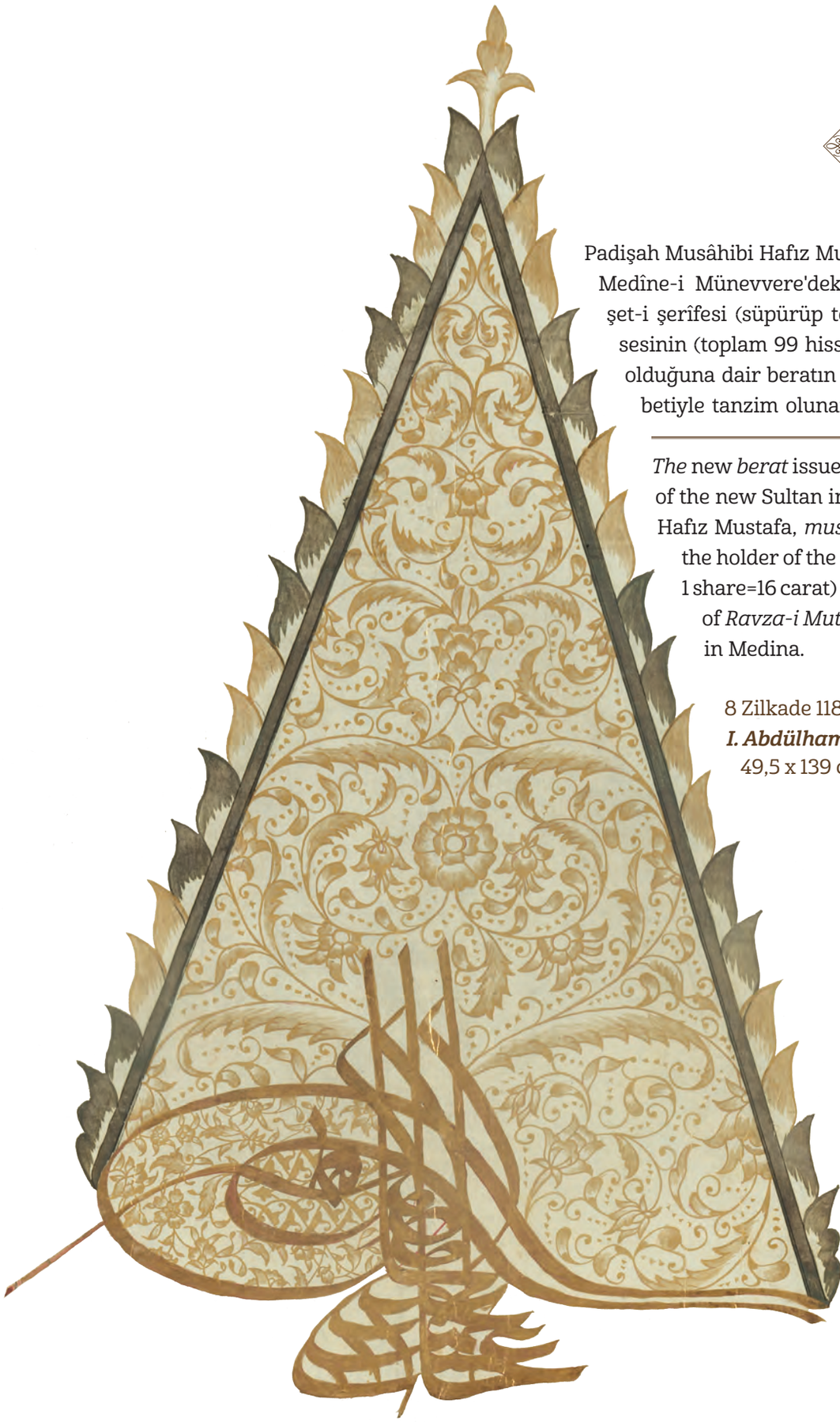
BOA, MFB 258

76

Padişah Musâhibi Hafız Mustafa'nın, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin ½ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat) mutasarrıfı olduğuna dair beratın yerine, cülûs-ı hümâyun münasebetiyle tanzim olunan yeni berat.

The new *berat* issued on the occasion of enthronement of the new Sultan in the place of the *berat* stating that Hafız Mustafa, *musahib* (companion) of the Sultan, is the holder of the share of ½ carat (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina.

8 Zilkade 1187 [21 Ocak/January 1774]
I. Abdülhamid
49,5 x 139 cm

BOA, MFB 270

77

Mevkufat Kalemi'nden Hâcce Fâtıma Hatun Vakfı Mütevellisi Abdullah oğlu el-Hâc Ali'nin, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin ¼ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat) mutasarrıfı olduğuna dair beratın yerine, cülûs-ı hümâyun münasebetiyle tanzim olunan yeni berat.

The new *berat* issued on the occasion of enthronement of the new Sultan in the place of the *berat* stating that el-Hâc Ali, son of Abdullah, from the Department of *Mevkufat* (The financial department that deals with the *avarız* tax etc.), who is the trustee of Hâcce Fâtıma Hatun *Waqf*, is the holder of the share of ¼ carat (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina.

8 Zilkade 1187 [21 Ocak/January 1774]
I. Abdülhamid
49,5 x 138,5 cm

BOA, MFB 271

78

Sabık Sadr-ı Âlî Mühürdarı Müteferrika İbrahim'in vefatıyla boşalan Tırhala sancağının Fener nahiyesi ile Paşa ve Çirmen sancaklarındaki zeametin Süleyman'a tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that *the zeamet* (large fief) which was vacated due to the death of *Müteferrika* (Royal Servants of the Palace) Ibrahim, former *Mühürdar* (seal-keeper) of *Sadr-ı Âlî* (Grand-Vizier), in Fener sub-district of Tırhala sanjak and Pasha and Çirmen sanjaks is granted to Süleyman.

1 Receb 1188 [7 Eylül/September 1774]
I. Abdülhamid
51,5 x 75,5 cm

BOA, MFB 900

79

İstanbul'daki Fransa Elçisinin yanında Tercümanlık yapmakta olan Petros oğlu Abram'ın buna dair beratının cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin Fransa Elçisinin yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen yeni berat.

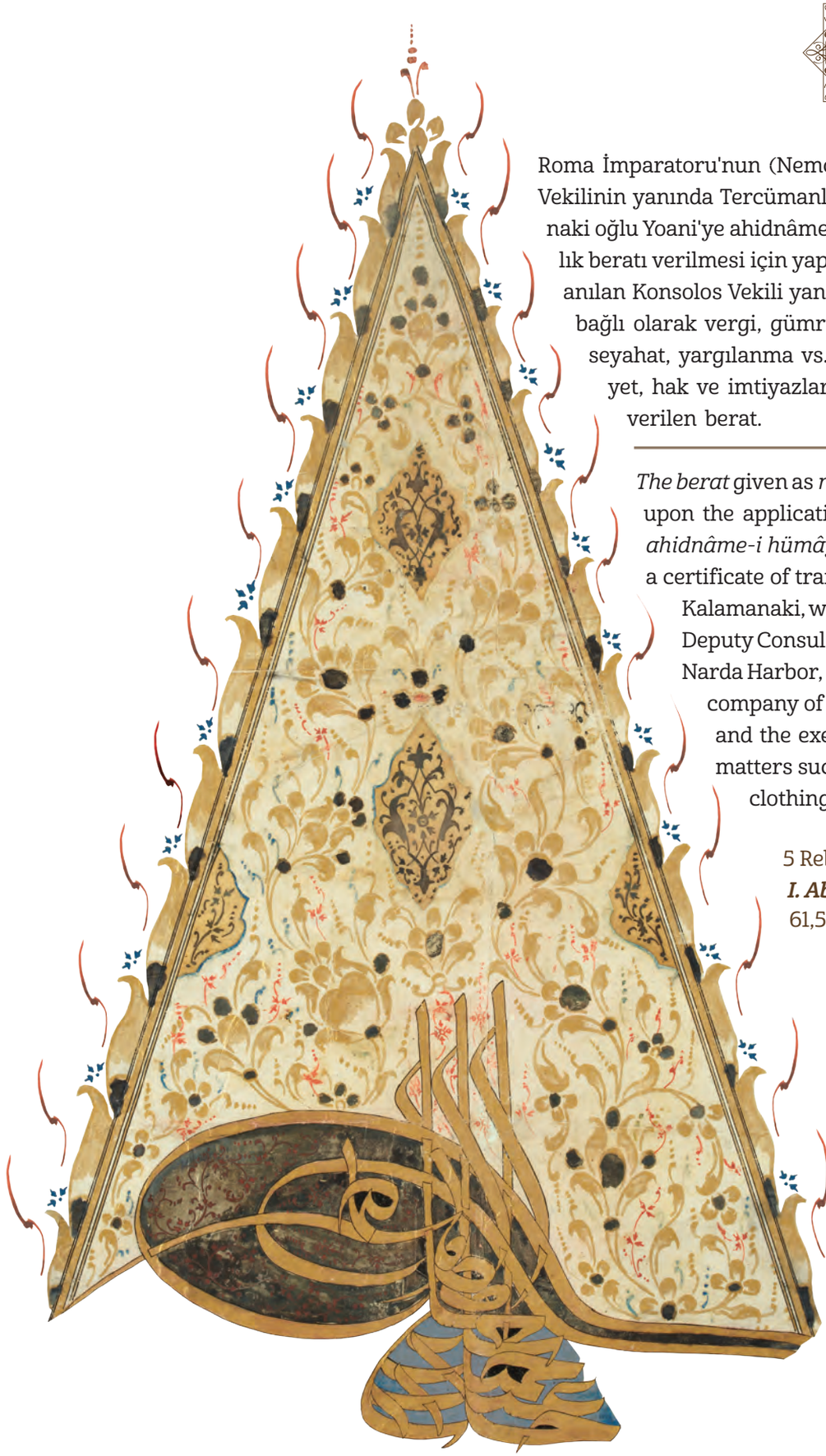
The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application on the occasion of enthronement of the new Sultan to renew *berat* of Abram, son of Petros, who is a translator in the company of French Envoy in İstanbul stating that he is translator in the company of French Envoy and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that.

25 Receb 1188 [1 Ekim/October 1774]
I. Abdülhamid
50 x 122 cm

BOA, MFB 840

80

Roma İmparatoru'nun (Nemçe) Narda İskelesi'ndeki Konsolos Vekilinin yanında Tercümanlık yapmakta olan Nikola Kalamanaki oğlu Yoani'ye ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Konsolos Vekili yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Yoani, son of Nikola Kalamanaki, who is a translator in the company of Deputy Consul of the Roman Emperor (Austria) in Narda Harbor, stating that he is a translator in the company of the forementioned Deputy Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that.

5 Rebiülevvel 1189 [6 Mayıs/May 1775]
I. Abdülhamid
61,5 x 149 cm

BOA, MFB 308

81

Sicilyateyn Devleti'nin Narda İskelesi'ndeki Konsolosu yanında görev yapmakta olan Tercümanın ölümü sebebiyle yerine geçen Aci Grici oğlu Aci Boiso'ya ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Konsolos yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Aci Boiso, son of Aci Grici, who replaced the translator in the company of the Consul of the State of Two Sicilies in Narda Harbor due to his death stating that he is translator in the company of the forementioned Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that.

5 Rebiülevvel 1189 [6 Mayıs/May 1775]
I. Abdülhamid
51,5 x 140 cm

BOA, MFB 309

82

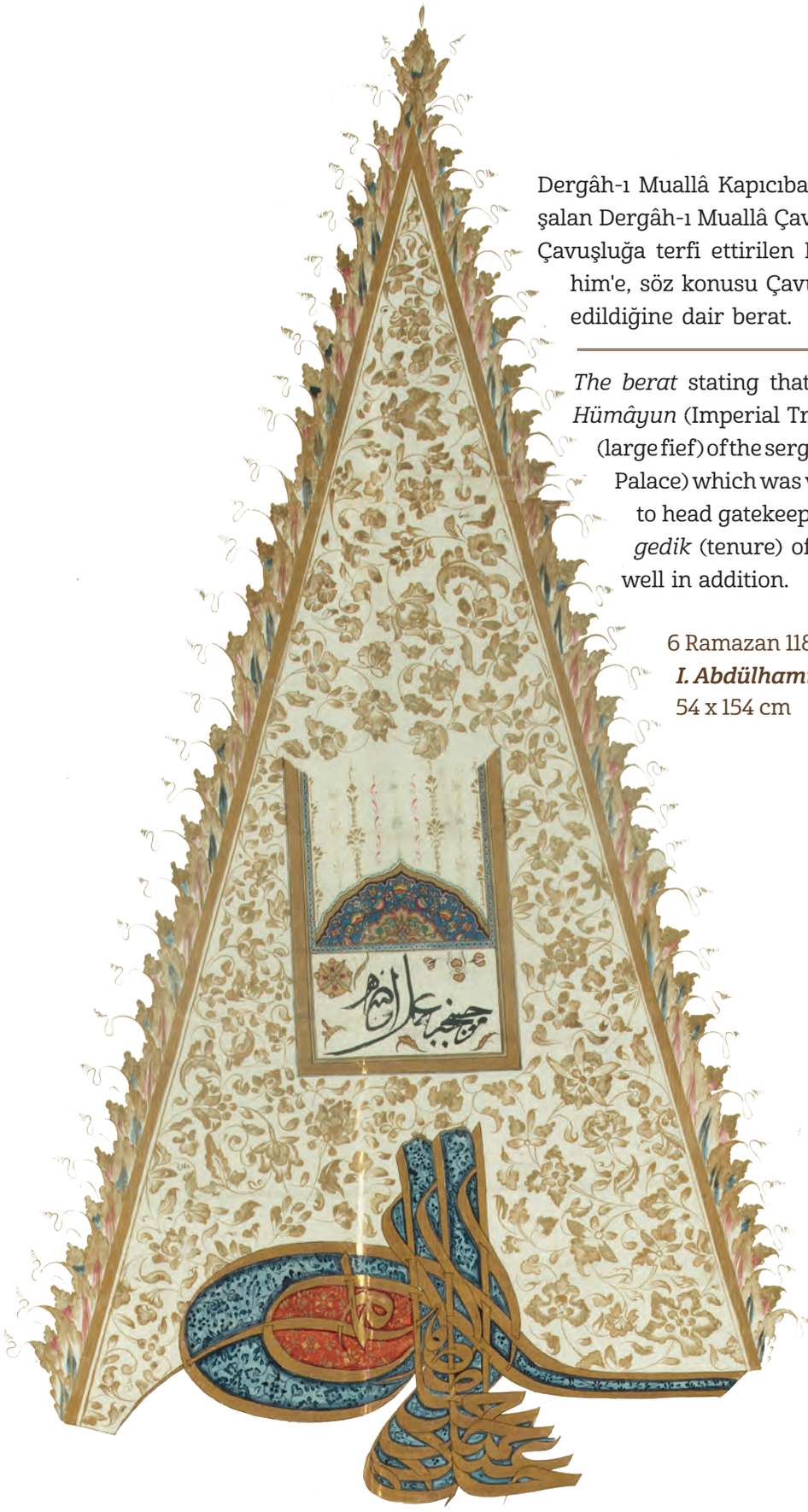
Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin ½ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat), mutasarrıfı olan Haremeyn Muhasebesi'nden Hasan'ın vefatı üzerine boşalmasından dolayı kendisine verilmesi dileğinde bulunan Şeyh Kâşifzade Şeyh Hediyetullah'a bunun ancak ¼ kıratının verildiğine dair berat.

The berat stating ½ carat share (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina which was demanded by Sheikh Kâşifzade Sheikh Hediyetullah to be granted him upon the death of Hasan, from *Haremeyn Muhasebesi* (Accounting of Haramain), holder of the share, that just ¼ carat of it is given.

11 Cemaziyelevvel 1189 [10 Temmuz/July 1775]
I. Abdülhamid
67 x 157,5 cm

BOA, MFB 268

83

Dergâh-ı Muallâ Kapıcıbaşılığı tevcih olunan Mustafa'dan boşalan Dergâh-ı Muallâ Çavuşluğunun sadece zeameti verilerek Çavuşluğa terfi ettirilen Hazîne-i Hümâyun'dan Seyyid İbrahim'e, söz konusu Çavuşluğun gediğinin de ilaveten tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that Seyyid Ibrahim from *the Hazîne-i Hümâyun* (Imperial Treasury) who was given only *zeamet* (large fief) of the sergeantship of *Dergâh-ı Mualla* (Imperial Palace) which was vacant after the promotion of Mustafa to head gatekeeper of *Dergâh-ı Mualla,* is granted the *gedik* (tenure) of the forementioned sergeantship as well in addition.

6 Ramazan 1189 [31 Ekim/October 1775]
I. Abdülhamid
54 x 154 cm

BOA, MFB 310

84

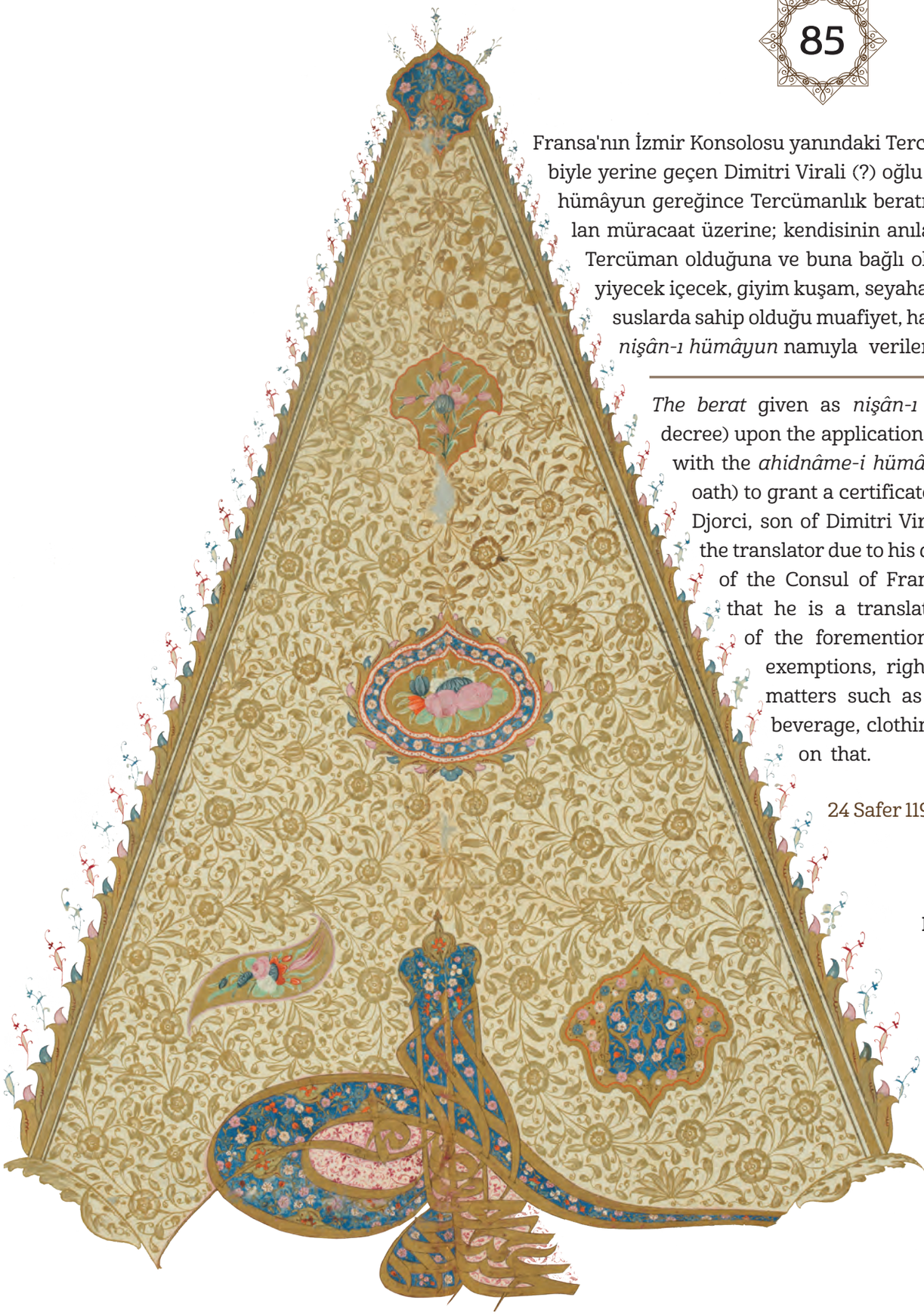
Maliye Kalemi kâtiplerinden Hafız Ahmed Said'in annesi Hanife'nin, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin ¼ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat) mutasarrıfı olduğuna dair beratın yerine, cülûs-ı hümâyun münasebetiyle tanzim olunan yeni berat.

The new *berat* issued on the occasion of enthronement of the new Sultan in the place of *berat* stating that Hanife Hanım, mother of Hafız Ahmed Said, from the clerks of the Department of Finance, is the holder of the share of ¼ carat (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina.

18 Zilkade 1189 [10 Ocak/January 1776]
I. Abdülhamid
52 x 160 cm

BOA, MFB 296

85

Fransa'nın İzmir Konsolosu yanındaki Tercümanın ölümü sebebiyle yerine geçen Dimitri Virali (?) oğlu Corci'ye ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Konsolos yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Djorci, son of Dimitri Virali (?) who replaced the translator due to his death in the company of the Consul of France in İzmir, stating that he is a translator in the company of the forementioned Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that.

24 Safer 1191 [3 Nisan/April 1777]
I. Abdülhamid
58 x 132 cm

BOA, MFB 329

86

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin ½ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat), mutasarrıfı olan Selim Giray oğlu Selamet Giray'ın vefatı üzerine boşalmasından dolayı kendisine verilmesi dileğinde bulunan Kaptan Paşa Kethüdası el-Hâc İbrahim'e bunun ancak ¼ kıratının verildiğine dair berat.

The berat stating the ½ carat share (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina which was demanded by el-Hâc Ibrahim, chamberlain of the Captain Pasha to be granted him upon the death of Selamet Giray, son of Selim Giray, holder of the share, that just ¼ carat of it is given.

18 Cemaziyelahir 1191 [24 Temmuz/July 1777]
I. Abdülhamid
51 x 71,5 cm

BOA, MFB 334

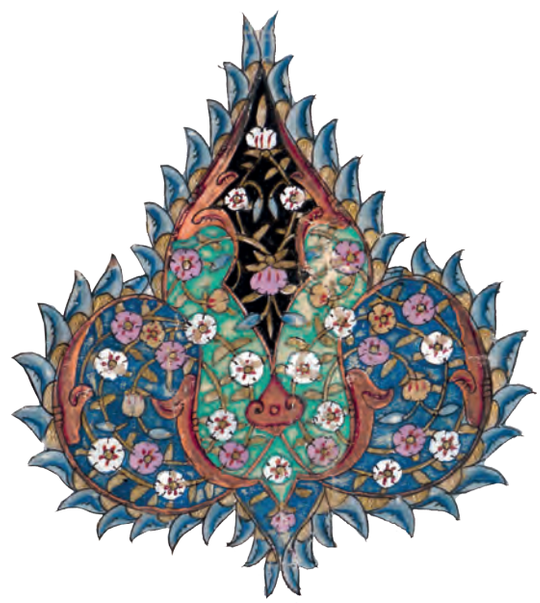
87

Tırhala ve İnebahtı sancaklarına atanan veya azledilen mutasarrıfların, gidiş veya dönüşleri esnasında herkesin gidip geldiği ana yoldan sapıp menfaat ve kazanç temini maksadıyla bu yola uzak mesafede olan Armiye kasabasına konarak imdâd-ı hazariye vergisi nizamına aykırı biçimde ahaliden karşılıksız olarak yem, yiyecek, para vs. almalarına izin verilmemesine ve bu verginin belirtilen esaslar çerçevesinde toplanıp teslim edilmesine dair ferman.

The ferman regarding to prevent the governors who are appointed to or dismissed from Lepanto and Trikala sanjaks from going to Armiye Town, which is far from the road on their way and collecting feed, food or coin etc. from people for the purpose of deviating benefits and income contrary to the regulations of *the imdâd-ı hazariye tax* (kind of tax collected at peace) and to collect and deliver this tax within the framework of the stated principles.

21-29 Cemaziyelahir 1191 [27 Temmuz/July – 4 Ağustos/August 1777]
I. Abdülhamid
53,5 x 77 cm

BOA, MFB 903

88

Ankara, Kayseri, Maraş, Akşehir, Aksaray ve Karaman kervanlarının güzergâhı üzerinde bulunan Konya'nın İnsuyu kazasındaki Zıvarak (Zıvarık) Köyü Derbendi Ağalığına, mutasarrıfı olan Teberdârân-ı Hâssadan Abdurrahman'ın geride çocuk bırakmadan vefatı sebebiyle yine Teberdârân-ı Hâssadan Mehmed'in tayin edildiğine dair berat.

The berat regarding that Mehmed from *Teberdârân-ı Hâssa* (Halberdier of Sultan) is appointed to Agha position of the Derbend (Mountain Pass) of Zıvarak (Zıvarık) village in Insuyu district of Konya, located on the route of Ankara, Kayseri, Maraş, Akşehir, Aksaray and Karaman caravans, due to the death of the holder Abdurrahman from *Teberdârân-ı Hâssa*, withouth leaving any children behind.

7 Cemaziyelevvel 1193 [23 Mayıs/May 1779]
I. Abdülhamid
49,5 x 84 cm

BOA, MFB 352

89

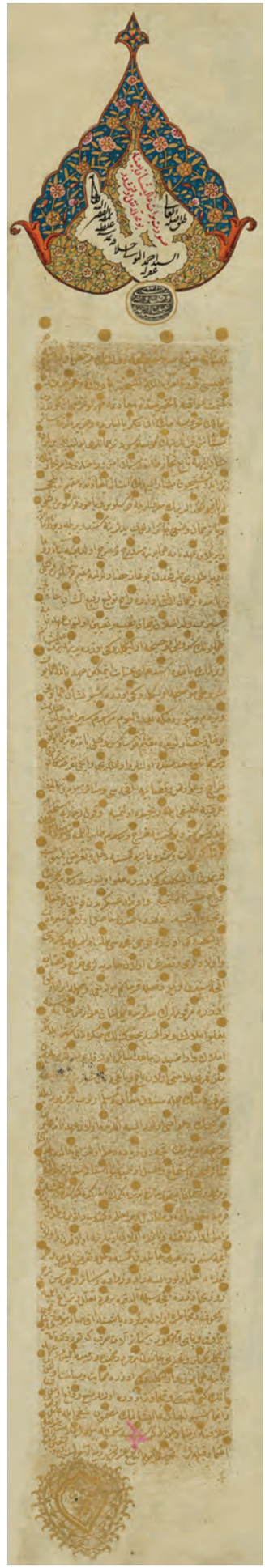

Sancakburnu Kalesi Dizdarlığı ile Saruhan sancağının Manisa nahiyesinin Köseler köyündeki Dizdarlık timarının, mutasarrıfı Yeğencelizade el-Hâc Mustafa oğlu el-Hâc Ahmed'in vefatı sebebiyle boşalması üzerine Enderûn-ı Hümâyun Hazinesi'nden Yahya'ya tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that *the dizdar* (castle commander) position of Sancakburnu Castle and its *timar* (small fief) in Köseler village in Manisa sub-district of Saruhan sanjak is granted to Yahya from *Enderûn-ı Hümâyun* Treasury (Inner Treasury) due to the death of the holder el-Hâc Ahmed, son of Yegencelizade el-Hâc Mustafa.

29 Zilhicce 1193 [7 Ocak/January 1780]
I. Abdülhamid
53,5 x 110 cm

BOA, MFB 312

90

Roma İmparatoru'nun (Nemçe) Boğaz Hisarlarındaki Konsolos Vekilinin yanında Tercüman olan Aslan oğlu Sirap'a ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Konsolos Vekili yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen beratın sureti.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Sirab, son of Aslan, who is a translator in the company of the Deputy Consul of Roman Emperor's (Austria) in the Fortress of the Bosphorus stating that he is a translator in the company of the forementioned Deputy Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that.

19 Rebiülahir 1194 [24 Nisan/April 1780]
I. Abdülhamid
10 x 66 cm

BOA, MFB 374

91

Sicilyateyn Devleti'nin İstanbul'daki Elçisinin yanında görev yapmakta olan Tercümanın ölümü sebebiyle yerine geçen Yosef oğlu Mosi Massaini'ye ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Elçi yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Mosi Massaini, son of Yosef who replaced the translator due to his death in the company of the Envoy of the Duchy of Two Sicilies stating that he is a translator in the company of the forementioned Envoy and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that.

3 Şaban 1194 [4 Ağustos/August 1780]
I. Abdülhamid
50 x 185 cm

BOA, MFB 376

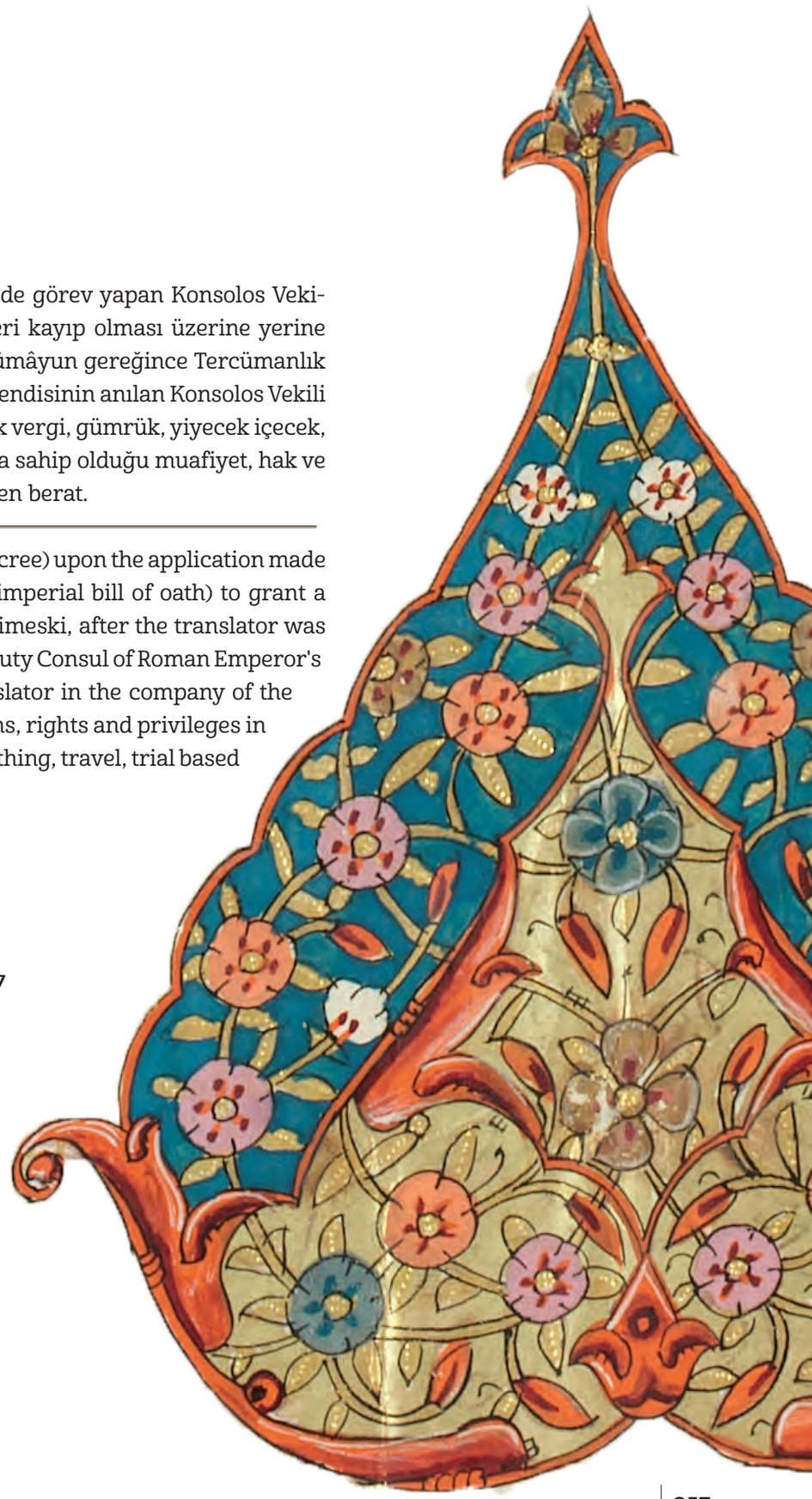
92

Roma İmparatoru'nun (Nemçe) Narda İskelesi'nde görev yapan Konsolos Vekilinin yanındaki Tercümanın uzun zamandan beri kayıp olması üzerine yerine getirilen Dimeski oğlu Corciyo'ya ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Konsolos Vekili yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Corciyo, son of Dimeski, after the translator was missing for a long time in the company of the Deputy Consul of Roman Emperor's (Austria) in Narda Pier stating that he is a translator in the company of the forementioned Deputy Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that.

16 Şaban 1194 [17 Ağustos/August 1780]
I. Abdülhamid
61 x 147,5 cm

BOA, MFB 377

93

Mukataa ve köylerin mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve hazinenin gelir kaybının önlenmesi amacıyla uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde Kalem-i Sofya ve Tevâbii Bedel-i Ağnâm ve Celebkeşân Mukataası'nın ½ hissesinin, mutasarrıfı es-Seyyid İbrahim'in vefatıyla boşalması üzerine yapılan açık artırma neticesinde Bosnavî el-Hâc Musa ve Salih'e tevcih edildiğine ve adı geçenlerden Salih'in söz konusu Mukataanın ¼ hissesinin malikâne mutasarrıfı olduğuna dair berat.

The berat stating that *the ½ share of the mukataa* (revenue unit subject to tax farming) of *bedel-i ağnam* (sheep tax) and *celebkeşan* (sheep dealer) of Sofia and its surronding is granted to Bosnavî el-Hâc Musa and Salih as *malikâne* (life-time tax farming) after the death of the holder, es-Seyyid Ibrahim and the forementioned Salih is the *malikâne* holder of ¼ share of the *mukataa* according to conditions of the *malikâne* system implemented in order to prevent the victimization of the people and the loss of income of the treasury due to the frequent changes of the holders of *mukataas* and villages.

29 Muharrem 1195 [25 Ocak/January 1781]
I. Abdülhamid
54,5 x 148 cm

BOA, MFB 927

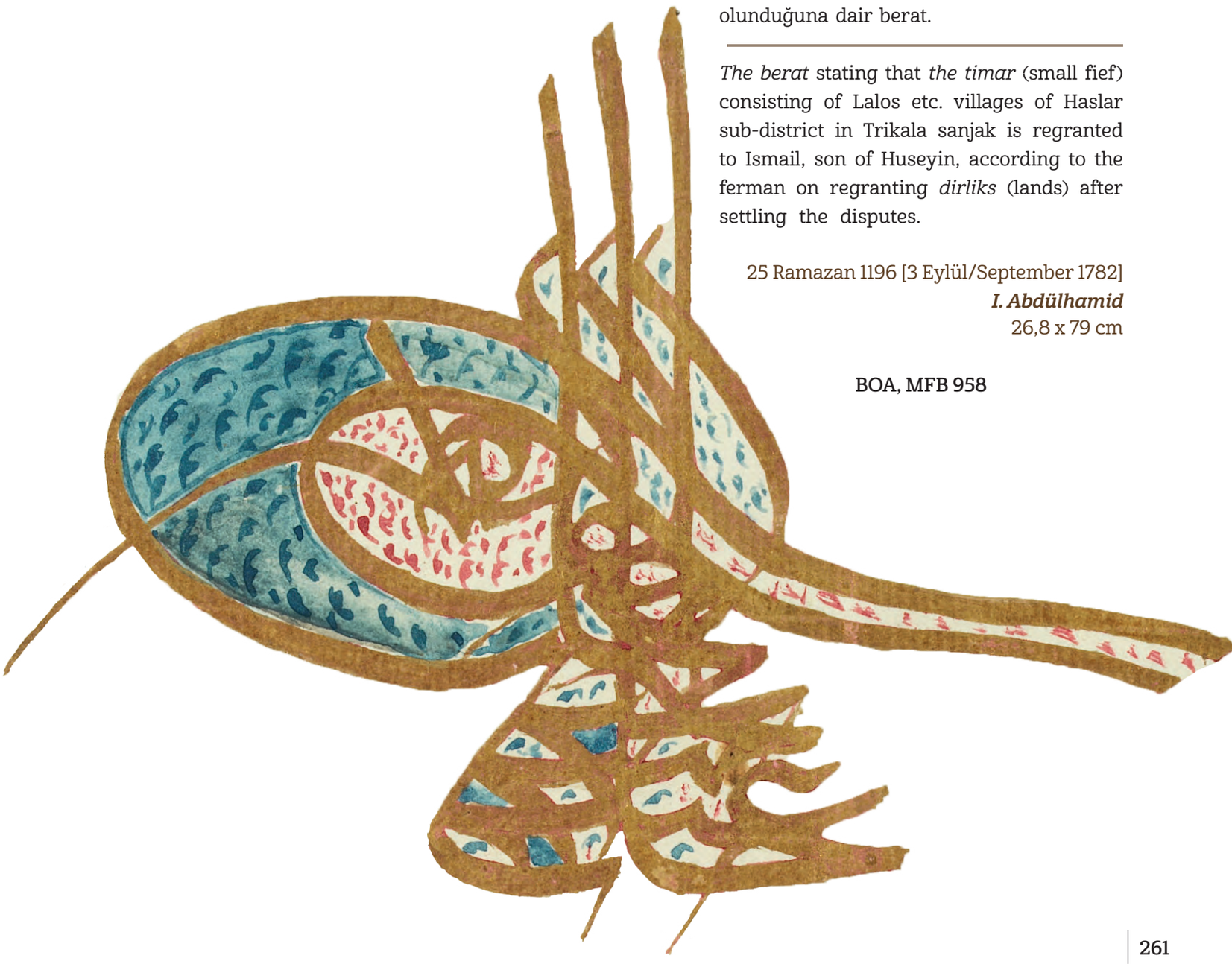
94

Dirliklerin, anlaşmazlıkları giderilip derdest olarak yeniden tevcih ve berat olunması hakkındaki fermana binaen; Hüseyin oğlu İsmail'in Tırhala sancağının Haslar vs. nahiyelerindeki Lalos vs. köylerden oluşan timarının kendisine yeniden tevcih ve üzerinde ibka olunduğuna dair berat.

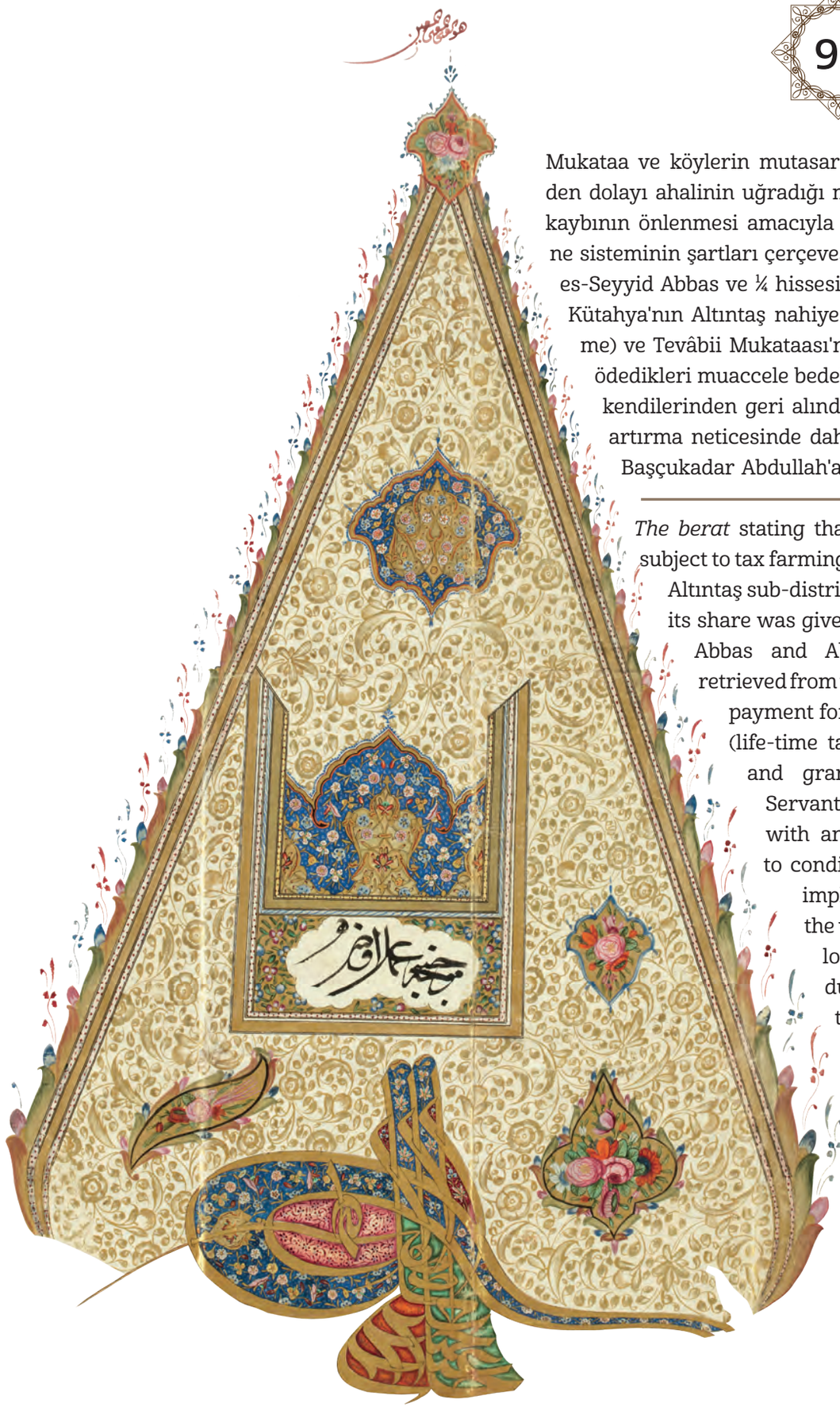
The berat stating that *the timar* (small fief) consisting of Lalos etc. villages of Haslar sub-district in Trikala sanjak is regranted to Ismail, son of Huseyin, according to the ferman on regranting *dirliks* (lands) after settling the disputes.

25 Ramazan 1196 [3 Eylül/September 1782]
I. Abdülhamid
26,8 x 79 cm

BOA, MFB 958

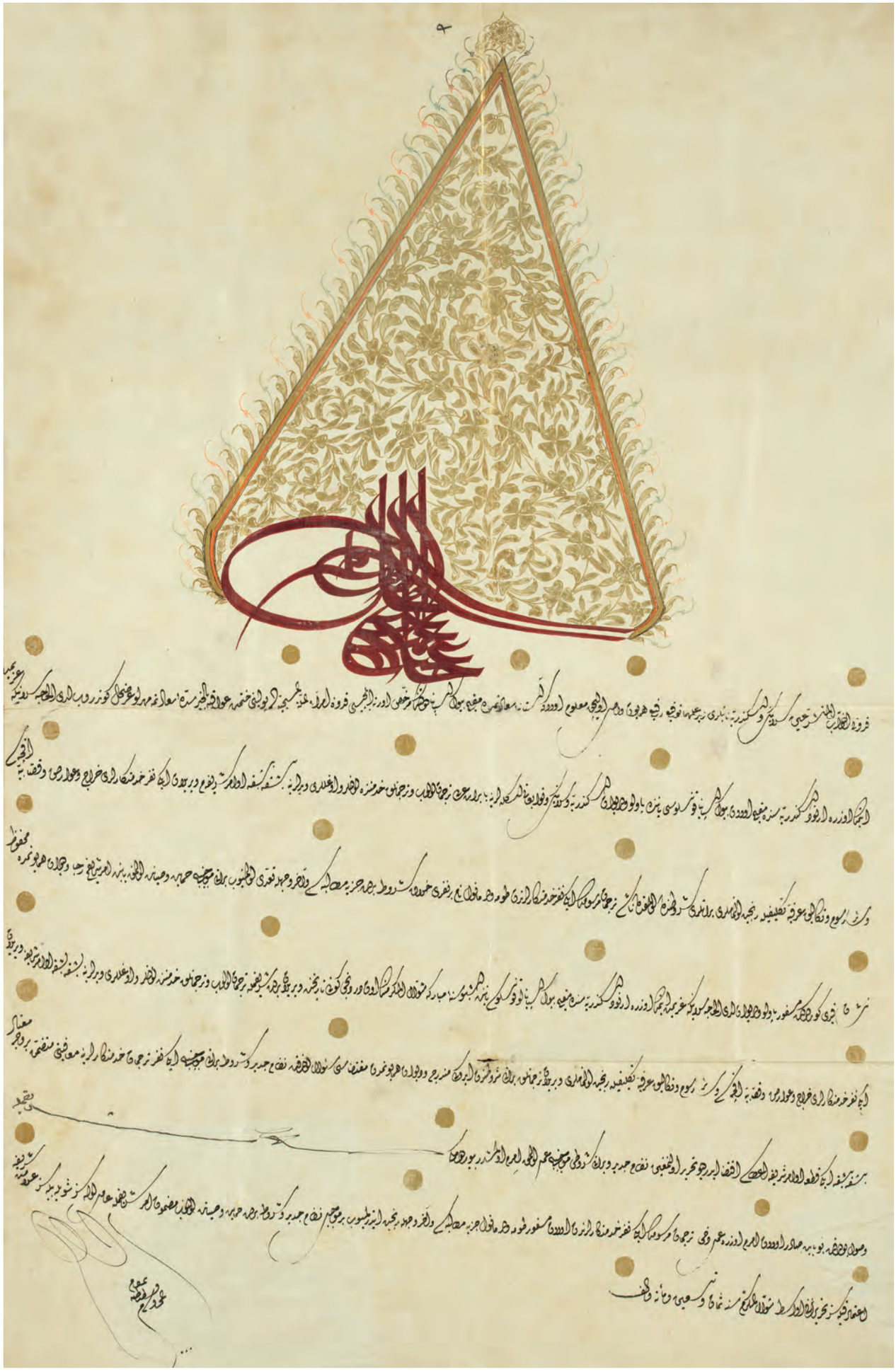
95

Mukataa ve köylerin mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve hazinenin gelir kaybının önlenmesi amacıyla uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde ¾ hissesi Kütahya Âyanı es-Seyyid Abbas ve ¼ hissesi Abdurrahman'a tevcih edilen Kütahya'nın Altıntaş nahiyesindeki Karye-i Zemne (Zemme) ve Tevâbii Mukataası'nın, adı geçenlerin bunun için ödedikleri muaccele bedelinin düşük olmasından dolayı kendilerinden geri alındığına ve yeniden yapılan açık artırma neticesinde daha yüksek muaccele bedeli ile Başçukadar Abdullah'a tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that *the mukataa* (revenue unit subject to tax farming) of Zemne (Zemme) Village in Altıntaş sub-district of Kütahya which ¾ and ¼ of its share was given to *Ayan* (Notable) es-Seyyid Abbas and Abdurrahman respectively is retrieved from them as the *muaccele* (advance payment for *mukataas* given as *malikâne* (life-time tax farming) amount was low and granted to *Başçukadar* (Royal Servant) Abdullah by a new auction with an higher muaccele according to conditions of the *malikâne* system implemented in order to prevent the victimization of people and the loss of income of the treasury due to the frequent changes of the holders of *mukataas* and villages.

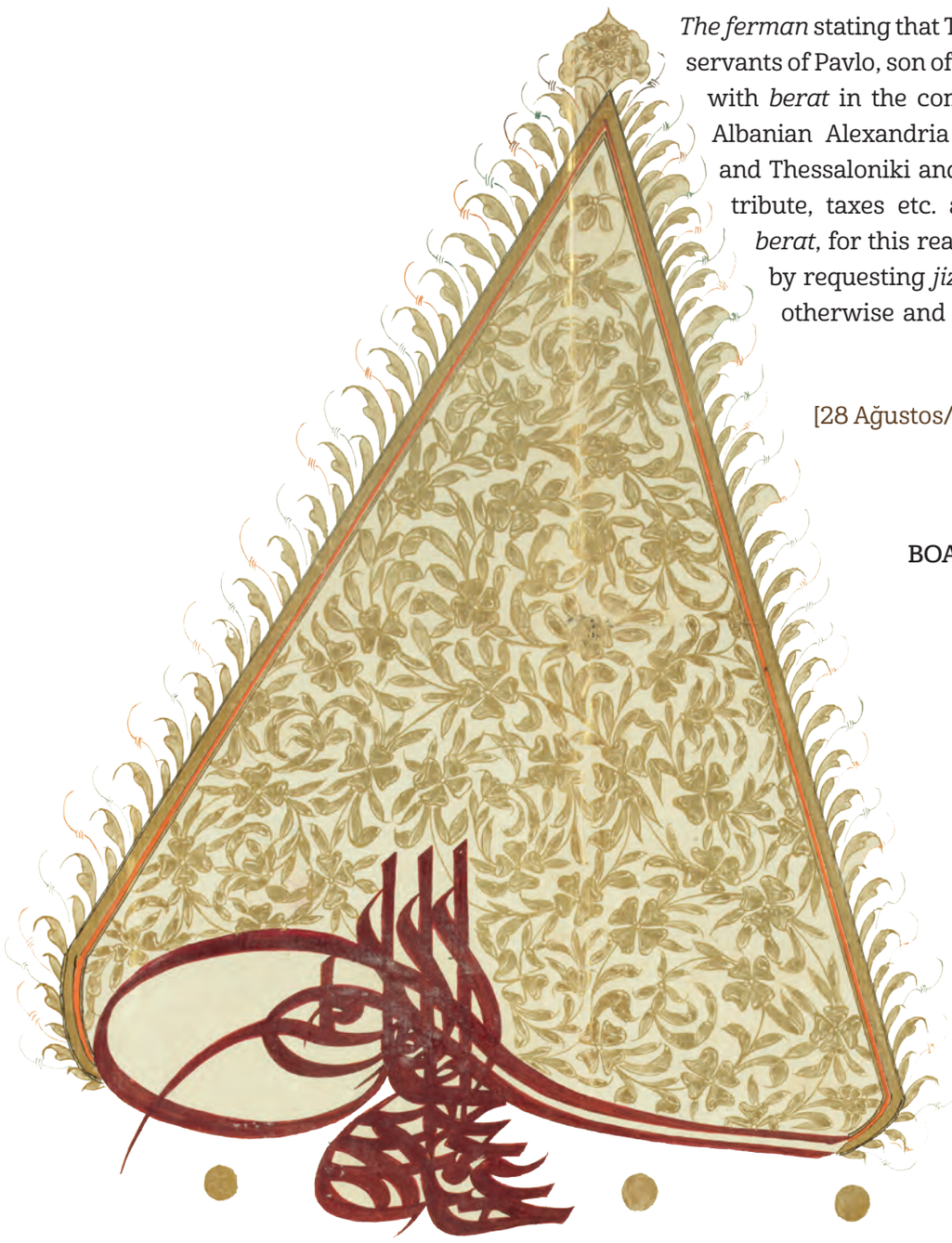
24 Zilkade 1196
[31 Ekim/October 1782]
I. Abdülhamid
51 x 148 cm

BOA, MFB 507

96

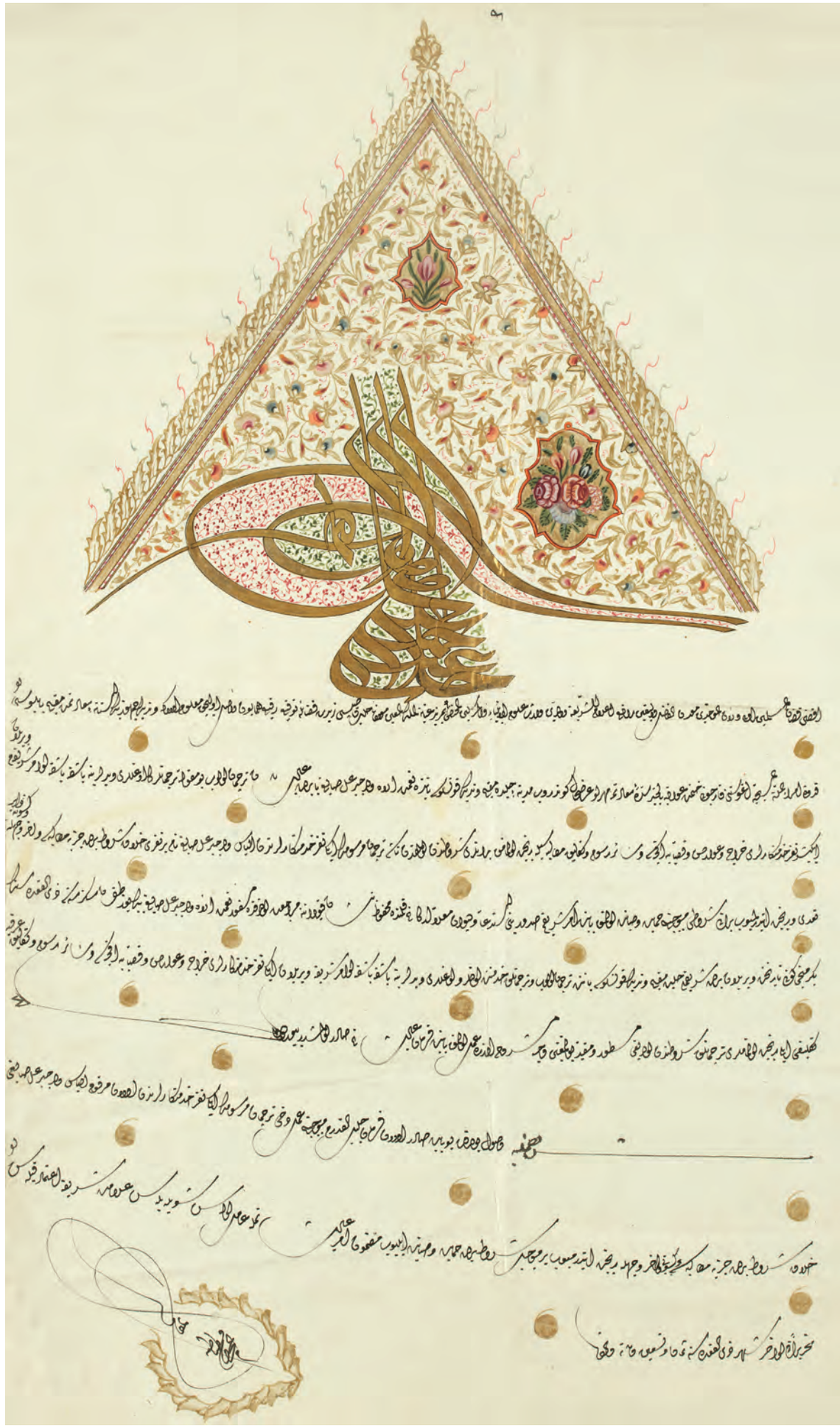
İskenderiye, Selanik ve bağlı iskelelerde görev yapmak üzere Arnavut İskenderiyesi'ndeki (İşkodra) İspanya Konsolosu yanında beratlı Tercüman olan Yovan oğlu Pavlo'nun iki hizmetkârından Manol oğlu Toma'nın, söz konusu beratta yazılı şartlar gereğince haraç, avarız vb. vergiler ile tekâliften muaf olduğu, bu sebeple kendisinin cizye talebiyle veya başka şekilde rencide edilmesine izin verilmeyip himaye olunmasına dair ferman.

The ferman stating that Toma, son of Manol, one of the two servants of Pavlo, son of Yovan, who serves as a translator with *berat* in the company of the Consul of Spain in Albanian Alexandria in the harbours of Alexandria and Thessaloniki and its surrondings is exempt from tribute, taxes etc. according to the forementioned *berat*, for this reason not allow him to be offended by requesting *jizya* (tax paid by non-muslims) or otherwise and to be protected.

11-20 Şevval 1198
[28 Ağustos/August – 6 Eylül/September 1784]
I. Abdülhamid
52 x 77 cm

BOA, MFB 411

97

Halep'teki Venedik Konsolosu yanında beratlı Tercüman olan Kuyumcu Cebrail oğlu Nimetullah'ın iki hizmetkârından Kuyumcu Cebrail oğlu İlyas'ın, söz konusu beratta yazılı şartlar gereğince haraç, avarız vb. vergiler ile tekâliften muaf olduğu, bu sebeple kendisinin cizye talebiyle veya giyiminden dolayı veya başka şekilde rencide edilmesine izin verilmeyip himaye olunmasına dair ferman.

The ferman stating that İlyas, son of *Kuyumcu* (Jeweller) Cebrail, one of the two servants of Nimetullah, son of *Kuyumcu* Cebrail and translator with *berat* in the company of the Consul of Venice in Aleppo, is exempt from tribute, taxes etc. according to the forementioned *berat*, for this reason not allow him to be offended by requesting *jizya* (tax paid by non-muslims) or his dressing or otherwise and to be protected.

21-30 Zilkade 1198 [6-15 Ekim/October 1784]
I. Abdülhamid
50 x 77,5 cm

BOA, MFB 413

98

İspanya'nın Halep Konsolos Vekili yanında Tercüman olan Putrus (?) Karali oğlu Yosef'e ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Konsolos Vekili yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair verilen berat.

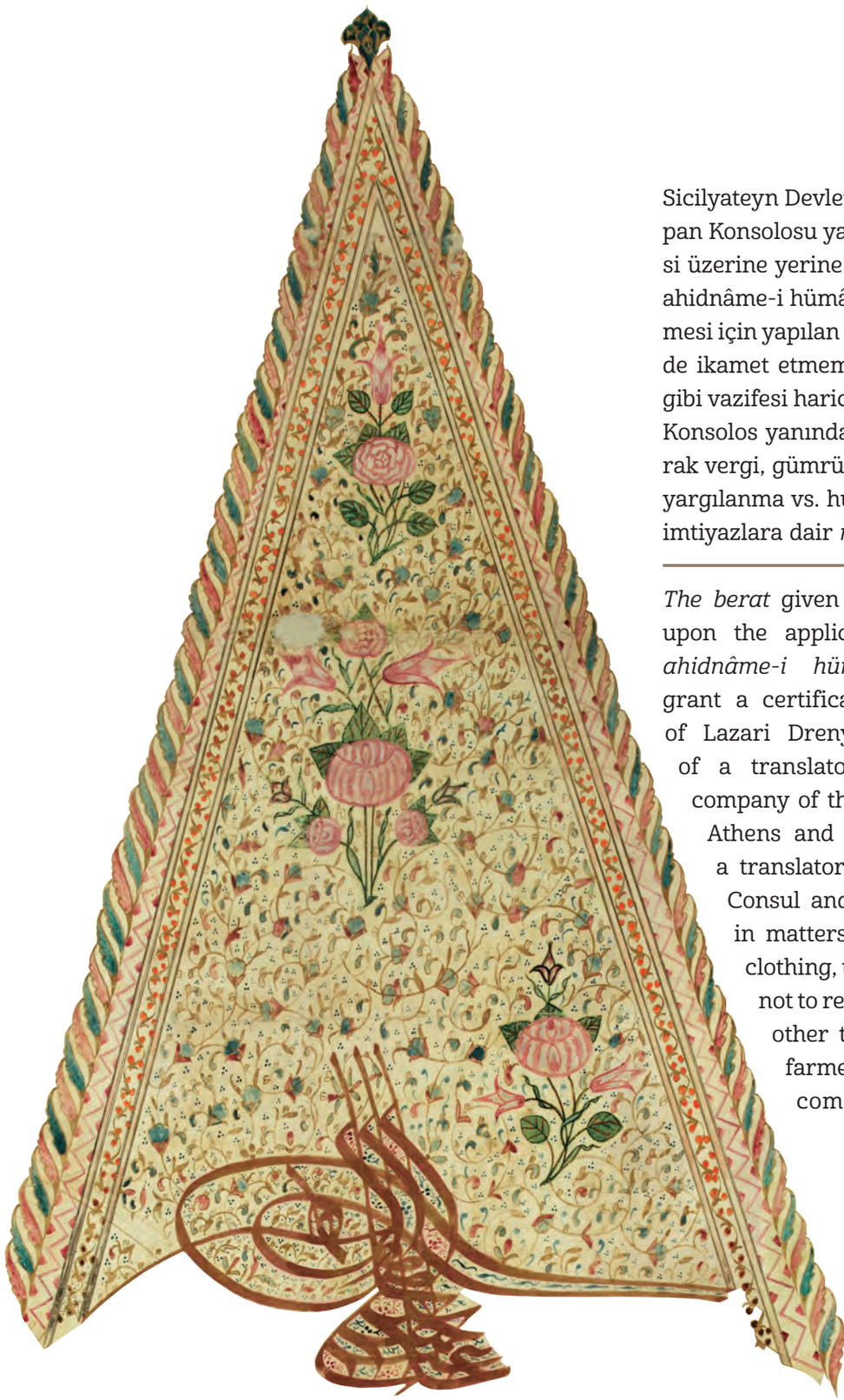
The berat given upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Yosef, son of Putrus (?) Karali, who is a translator in the company of the Deputy Consul of Spain in Aleppo stating that he is a translator in the company of the forementioned Deputy Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that.

9 Cemaziyelevvel 1199 [20 Mart/March 1785]
I. Abdülhamid
58 x 146 cm

BOA, MFB 427

99

Sicilyateyn Devleti'nin Atina ve bağlı iskelelerde görev yapan Konsolosu yanındaki Tercümanın görevini terk etmesi üzerine yerine getirilen Lazari Drenya oğlu Aci Yani'ye ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin, başka yerde ikamet etmemek ve esnaflık, mültezimlik, kocabaşılık gibi vazifesi haricindeki işlere karışmamak şartıyla anılan Konsolos yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Aci Yani, son of Lazari Drenya, who is assigned to the position of a translator who abandoned his duty in the company of the Consul of the State of Two Sicilies in Athens and surronding harbors stating that he is a translator in the company of the forementioned Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that on the condition not to reside else where and involve in businesses other than his duties such as tradesman, tax farmer, or *kocabasi* (notables of non-Muslim communities).

2 Safer 1201 [24 Kasım/November 1786]
I. Abdülhamid
54,5 x 155,5 cm

BOA, MFB 444

100

Boğaz Hisarlarına gelip giden İspanyol ticaret gemilerinin kaptan ve bezirgânları ile diğer İspanyolların iş ve işlemlerinin, İspanya Devleti tarafından asıl Konsolos gelinceye kadar Konsolos Vekili olan Hayim Saraka tarafından görülmesi ve bu görevini yerine getirirken kendisine hiç kimsenin müdahale ettirilmemesine dair ferman.

The ferman stating that the transactions and services of the captains and merchants of Spanish merchant ships and other Spaniards coming and going to the Bosphorus Fortresses will be carried out by Hayim Saraka, the Deputy Consul, until arrival of the main Consul appointed by State of Spain, and that no one to intervene while he performs this duty.

21-30 Rebiülevvel 1201 [11-20 Ocak/January 1787]
I. Abdülhamid
55,5 x 102,5 cm

BOA, MFB 445

101

Roma İmparatoru'nun (Nemçe) Mora adasında Balyabadra'daki Konsolos Vekilinin yanında görev yapmakta olan Tercümanın ölümü sebebiyle yerine geçen Dimitraki Ciyane'ye ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin, başka yerde ikamet etmemek ve esnaflık, mültezimlik, kocabaşılık gibi vazifesi haricindeki işlere karışmamak şartıyla anılan Konsolos Vekili yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Dimitraki Ciyane who replaced the translator due to his death in the company of the Deputy Consul of Roman Emperor's (Austria) in Balyabadra on the island of Mora (the Peloponnesos) stating that he is a translator in the company of the foremention Deputy Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that on the condition not to reside else where and involve in businesses other than his duties such as tradesman, tax farmer, or *kocabasi* (notables of non-Muslim communities).

14 Cemaziyelahir 1201 [3 Nisan/April 1787]
I. Abdülhamid
63 x 157,5 cm

BOA, MFB 440

102

Sipahi Burunsuz Mustafa'nın mutasarrıf olduğu Kocaeli'nin Yoros nahiyesine bağlı Alibahadır köyündeki timarı arazisine ve buradan elde edilen gelire Şeyh İsmail Vakfı Mütevellisi tarafından yapılan haksız ve usulsüz müdahalenin önlenmesine dair ferman.

The ferman regarding to prevent the unjust and unlawful intervention of the trustee of Sheikh Ismail *Waqf* to the *timar* (small fief) in Alibahadır village of Yoros sub-district of Kocaeli and its revenue holded by *Sipahi (timar* holder) Burunsuz Mustafa.

21-29 Cemaziyelahir 1202
[29 Mart/March – 6 Nisan/April 1788]
I. Abdülhamid
55 x 79 cm

BOA, MFB 451

103

Cidde Limanı Ulûfe Kitabeti vazifesinin, mutasarrıfı olan Sarây-ı Atîk Teberdarları Vekilharcı İbrahim'in kendi isteğiyle lehinde feragatte bulunduğu es-Seyyid el-Hâc Yunus'a tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that the clerkship of *ulufe* (salaries) post of Cidde Harbor is granted to es-Seyyid el-Hâc Yunus whom Ibrahim, Steward of the *Teberdars* (halberdiers) of *Saray-i Atîk* (the Old Palace) renounced voluntarily in favor.

29 Cemaziyelahir 1204
[16 Mart/March 1790]
III. Selim
61 x 134 cm

BOA, MFB 481

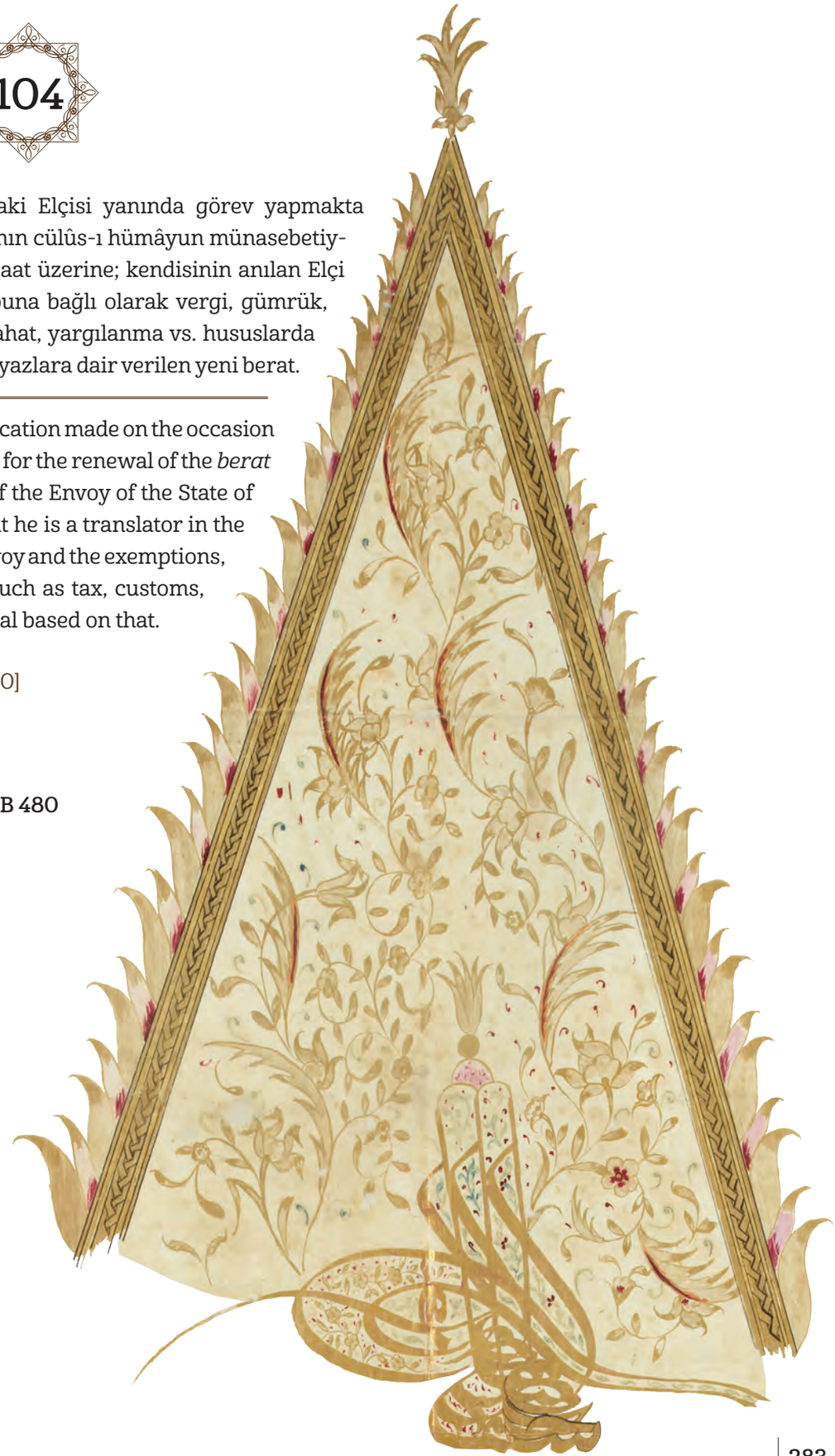
104

Sicilyateyn Devleti'nin İstanbul'daki Elçisi yanında görev yapmakta olan Tercümanın buna dair beratının cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Elçi yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair verilen yeni berat.

The new *berat* given upon the application made on the occasion of enthronement of the new Sultan for the renewal of the *berat* of the translator in the company of the Envoy of the State of Two Sicilies in İstanbul stating that he is a translator in the company of the foremention Envoy and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that.

2 Şevval 1204 [15 Haziran/June 1790]
III. Selim
49 x 143,5 cm

BOA, MFB 480

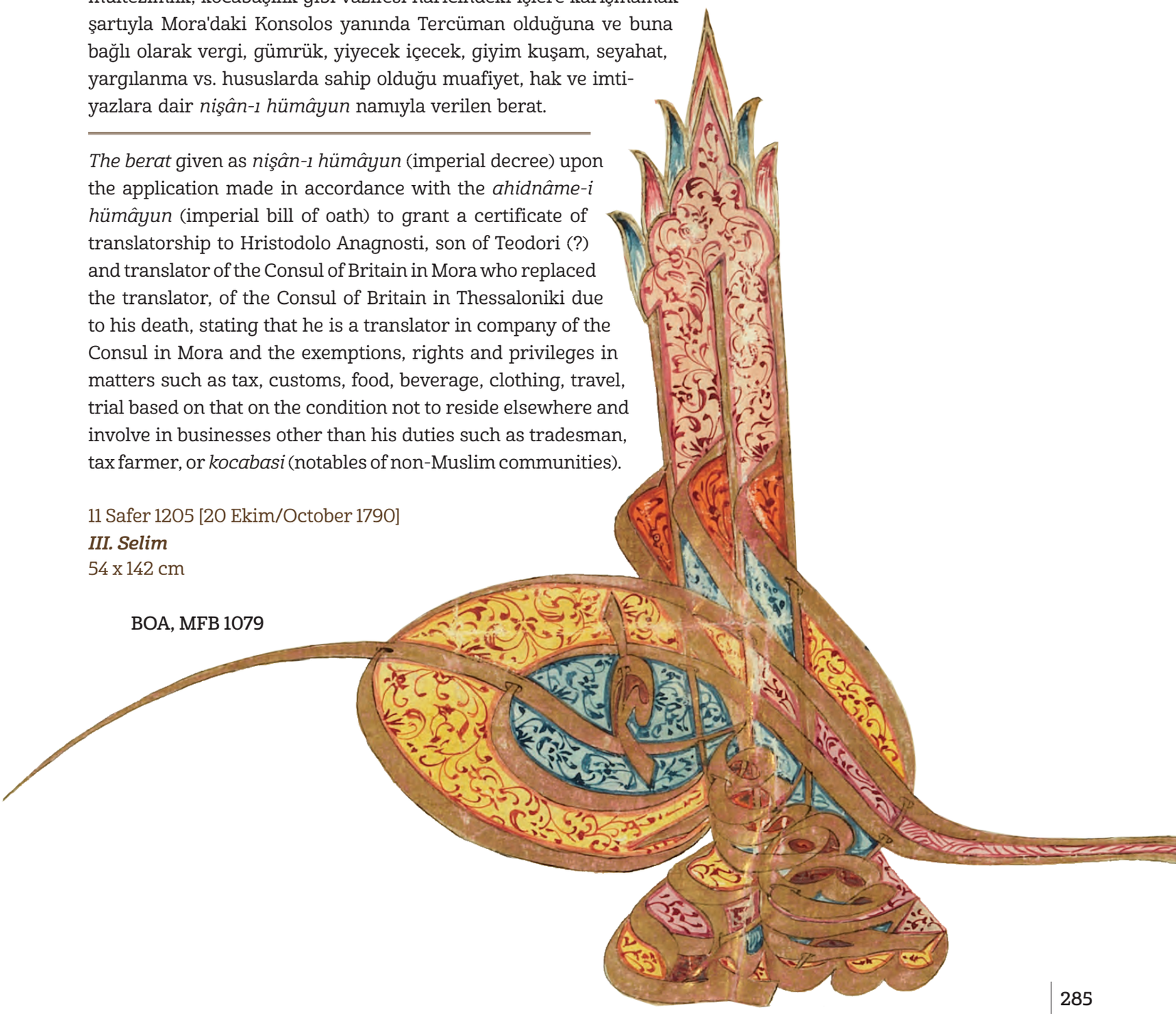
105

İngiltere'nin Selanik'teki Konsolos Tercümanının ölümü sebebiyle yerine getirilen Mora adasındaki İngiltere Konsolos Tercümanı Teodori (?) oğlu Hristodolo Anagnosti'ye ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin başka yerde ikamet etmemek ve esnaflık, mültezimlik, kocabaşılık gibi vazifesi haricindeki işlere karışmamak şartıyla Mora'daki Konsolos yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

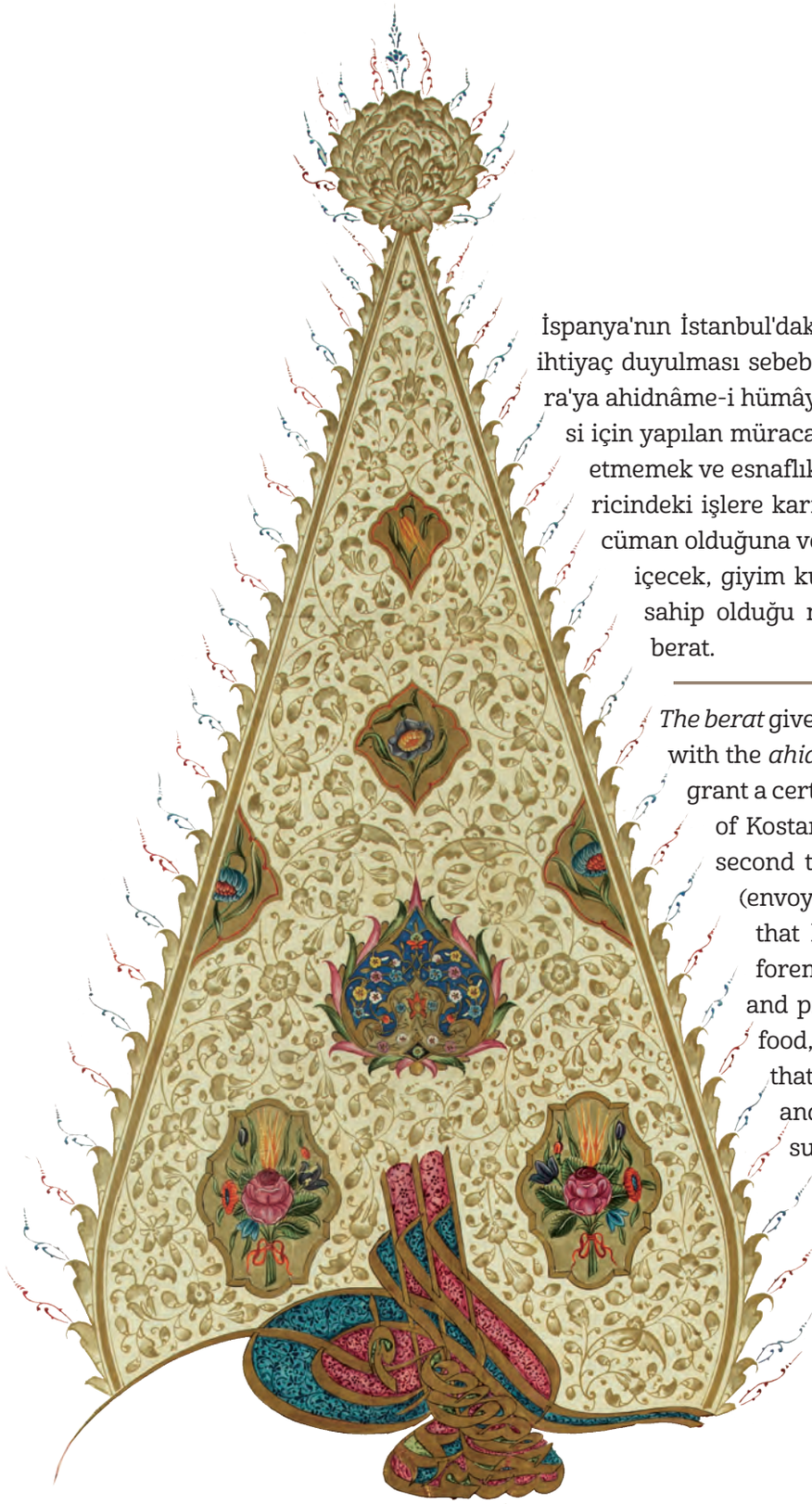
The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Hristodolo Anagnosti, son of Teodori (?) and translator of the Consul of Britain in Mora who replaced the translator, of the Consul of Britain in Thessaloniki due to his death, stating that he is a translator in company of the Consul in Mora and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that on the condition not to reside elsewhere and involve in businesses other than his duties such as tradesman, tax farmer, or *kocabasi* (notables of non-Muslim communities).

11 Safer 1205 [20 Ekim/October 1790]
III. Selim
54 x 142 cm

BOA, MFB 1079

106

İspanya'nın İstanbul'daki Ortaelçisi yanında ikinci bir tercümana ihtiyaç duyulması sebebiyle tayin edilen Kostantin oğlu Aleksandra'ya ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin başka yerde ikamet etmemek ve esnaflık, mültezimlik, kocabaşılık gibi vazifesi haricindeki işlere karışmamak şartıyla anılan Elçi yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair verilen berat.

The berat given upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Aleksandra, son of Kostantin who is appointed due to the need for second translator in the company of the *Ortaelçi* (envoy extraordinary) of Spain in Istanbul stating that he is a translator in the company of the forementioned Envoy and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that on the condition not to reside else where and involve in businesses other than his duties such as tradesman, tax farmer, or *kocabasi* (notables of non-Muslim communities).

24 Cemaziyelevvel 1205
[29 Ocak/January 1791]
III. Selim
50,5 x 151,5 cm

BOA, MFB 486

107

Sicilyateyn Devleti'nin Selanik'teki Konsolosu yanında Tercüman olarak görev yapmakta olan Karacaoğlu oğlu Memmo Manuel'in buna dair beratının cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Konsolos yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen yeni berat.

The new *berat* given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made for the renewal of the *berat* on the occasion of enthronement of the new Sultan to Memmo Manuel, son of Karacaoğlu, who serves as a translator in the company of the Consul of the State of Two Sicilies in Thessaloniki stating that he is a translator in the company of the forementioned Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that.

10 Şevval 1205 [12 Haziran/June 1791]
III. Selim
52 x 145,5 cm

BOA, MFB 494

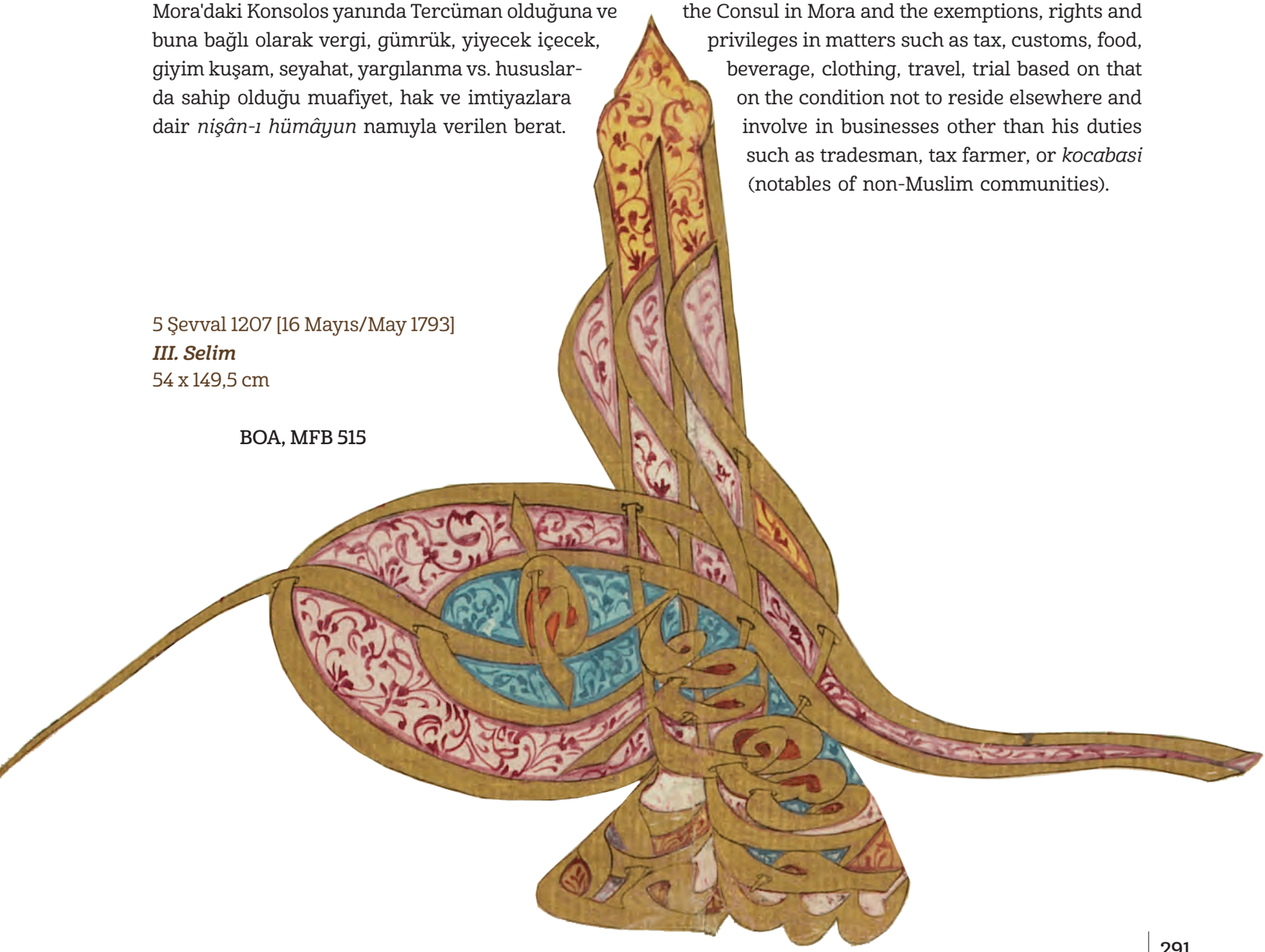
108

İngiltere'nin Halep'teki Konsolos Tercümanının ölümü sebebiyle Mora adasındaki İngiltere Konsolosu maiyetinde bulunmak üzere yerine getirilen Corci Tornule oğlu Nikola Anagnosti'ye ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin başka yerde ikamet etmemek ve esnaflık, mültezimlik, kocabaşılık gibi vazifesi haricindeki işlere karışmamak şartıyla Mora'daki Konsolos yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

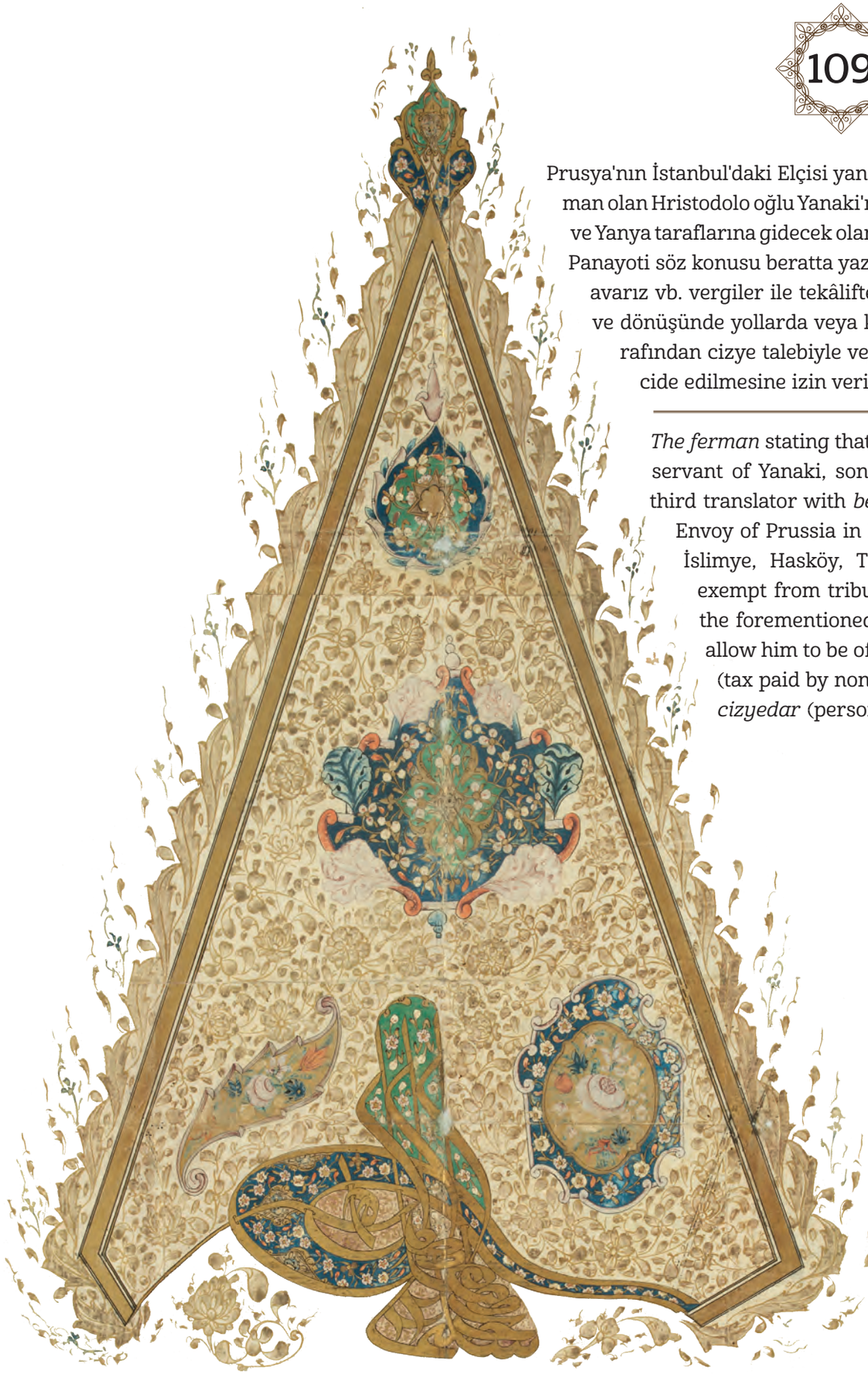
The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Nikola Anagnosti, son of Corci Tornule, who replaced the translator in the company of the Consul of Britain in Mora due to the death of the translator of the Consul of Britain in Aleppo stating that he is a translator in the company of the Consul in Mora and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that on the condition not to reside elsewhere and involve in businesses other than his duties such as tradesman, tax farmer, or *kocabasi* (notables of non-Muslim communities).

5 Şevval 1207 [16 Mayıs/May 1793]
III. Selim
54 x 149,5 cm

BOA, MFB 515

109

Prusya'nın İstanbul'daki Elçisi yanında beratlı Üçüncü Tercüman olan Hristodolo oğlu Yanaki'nin İslimye, Hasköy, Selanik ve Yanya taraflarına gidecek olan hizmetkârı Margariti oğlu Panayoti söz konusu beratta yazılı şartlar gereğince haraç, avarız vb. vergiler ile tekâliften muaf olduğundan, gidiş ve dönüşünde yollarda veya konaklarda cizyedar vs. tarafından cizye talebiyle veya başka gerekçelerle rencide edilmesine izin verilmemesine dair ferman.

The ferman stating that Panayot, son of Margariti, servant of Yanaki, son of Hristodolo, who is the third translator with *berat* in the company of the Envoy of Prussia in Istanbul who will travel to İslimye, Hasköy, Thessaloniki and Yanya is exempt from tribute, taxes etc. according to the forementioned *berat,* for this reason not allow him to be offended by requesting *jizya* (tax paid by non-muslims) or otherwise by *cizyedar* (person collecting jizya) and etc.

1-10 Muharrem 1208
[9-18 Ağustos/August 1793]
III. Selim
53,5x105 cm

BOA, MFB 517

110

İstanbul ve havalisinde, evlenen Rum ve Ermenilerden çeşitli adlar altında eskiden beri alınagelmekte olandan daha fazla vergi, harç vs. alınmaması, bu hususta konulmuş olan nizama uyulması ve ahalinin korunup himaye edilmesine dair ferman.

The ferman stating that not to collect more than the taxes, fees etc. which have been collected since past under various names from the Greeks and Armenians who get married in Istanbul and its environs and that to comply with the order established in this regard and protect the people.

1-10 Cemaziyelevvel 1208 [5-14 Aralık/December 1793]
III. Selim
54,5 x 78,5 cm

BOA, MFB 529

111

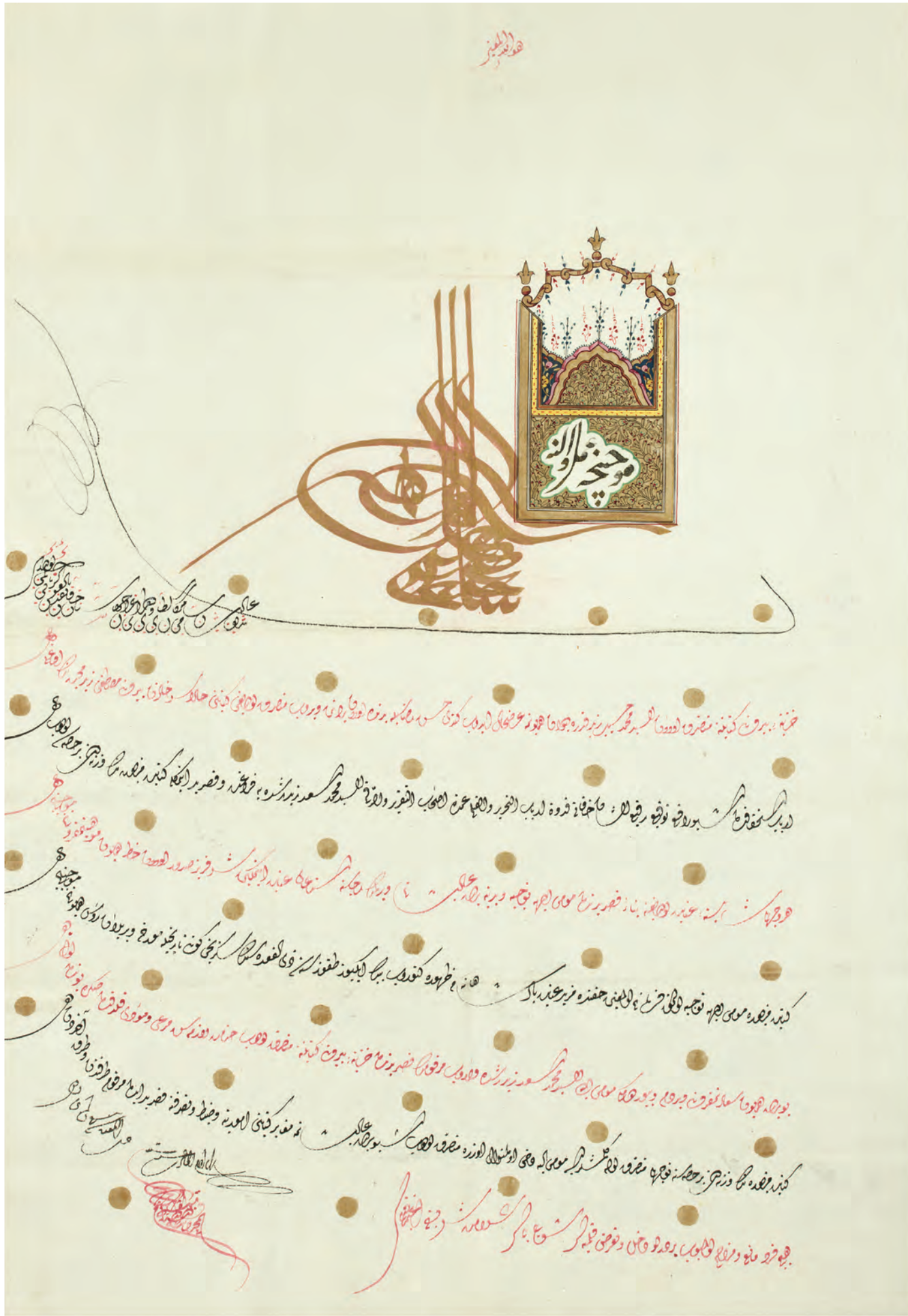
Eğin kazasında bulunan Hızır İlyas isimli kadim Ermeni kilisesinin yıkık duvarının tamirine izin verildiğinden tamirine engel olunmaması, bu bahane ile kimseden para vs. alınmaması ve aslî yapısına herhangi bir ilavede bulunulmasına izin verilmemesine dair ferman.

The ferman stating that as the permission for repairment of the demolished wall of the ancient Armenian Church named Hızır Ilyas in Eğin district is granted, not to prevent its repair, not to receive money etc. from anyone with this excuse and not to allow any additions to its original structure.

21-30 Ramazan 1208 [22 Nisan/April – 1 Mayıs/May 1794]
III. Selim
53 x 96,5 cm

BOA, MFB 528

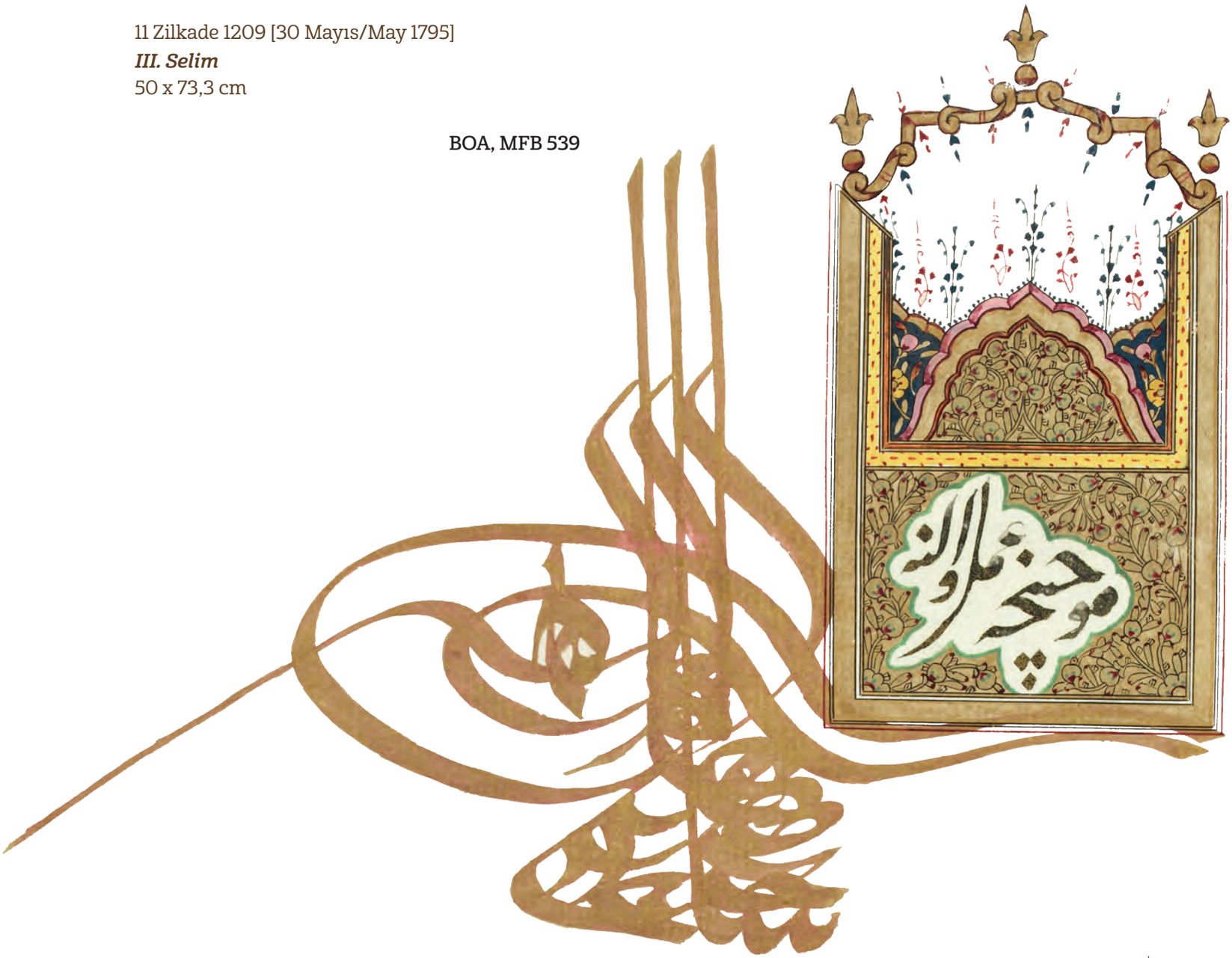
112

Hazîne-i Bîrûnî Kâtipliği görevinin, mutasarrıfı olan es-Seyyid Mehmed Hasib'in kendi isteğiyle lehinde feragatte bulunduğu Hazîne-i Bîrûnî Başhazinedarı Mustafa'nın oğlu Mehmed Esad'a tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that the clerkship of *Hazine-i Birunî* (Inner Treasury) duty is granted to Mehmed Esad, son of *Başhazinedar* (Chief Treasurer) of *Hazine-i Birunî* Mustafa, whom es-Seyyid Mehmed Hasib, holder of the post, renounced voluntarily in favor.

11 Zilkade 1209 [30 Mayıs/May 1795]
III. Selim
50 x 73,3 cm

BOA, MFB 539

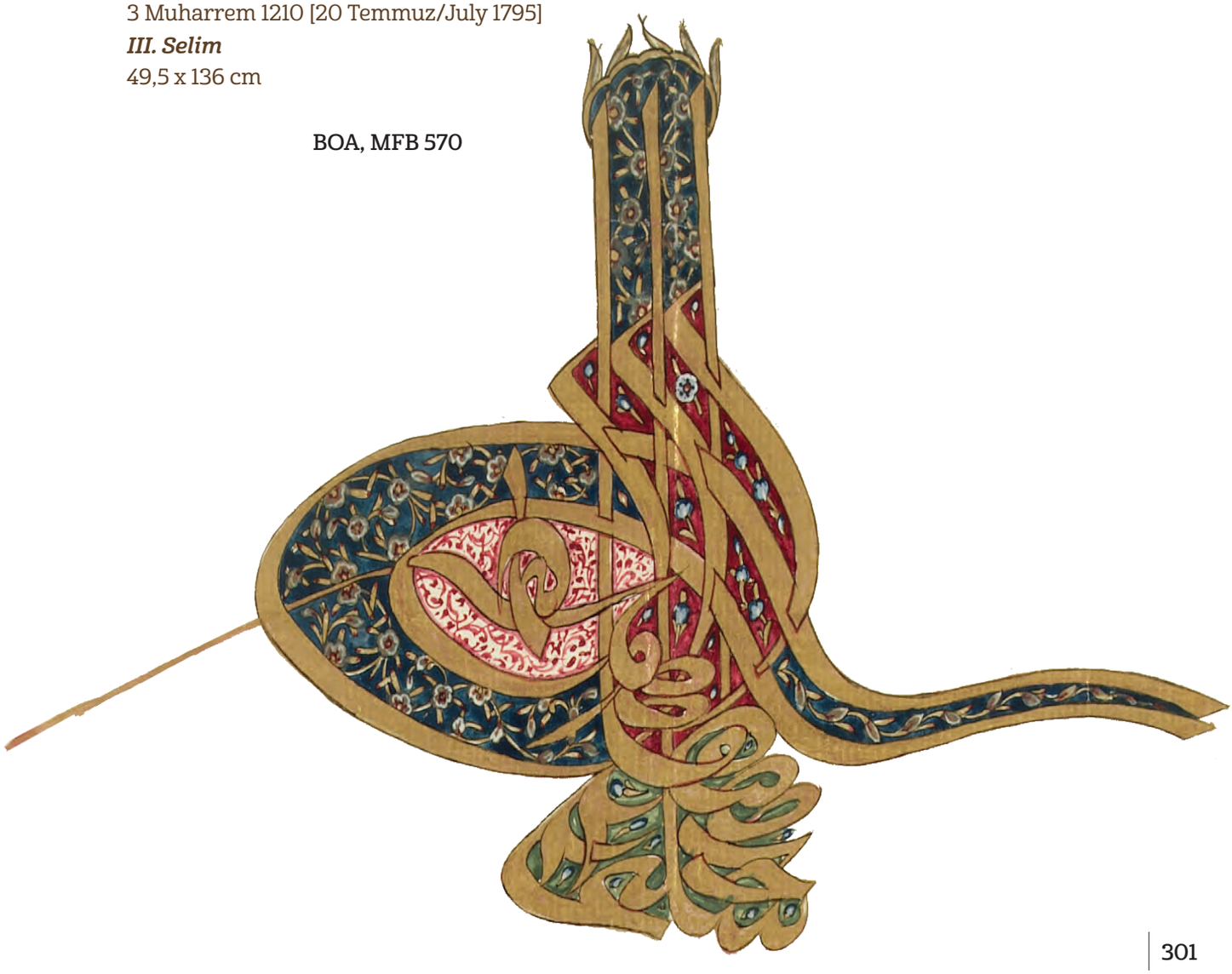
113

Fransa'nın İzmir Konsolosu yanında Tercüman olarak görev yapmakta olan Civan Mıgırdış'ın buna dair beratının yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Konsolos yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen yeni berat.

The new *berat* given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made for the renewal of the *berat* to Civan Mıgırdış who serves as a translator in the company of the İzmir Consul of France stating that he is a translator in the company of the forementioned Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that.

3 Muharrem 1210 [20 Temmuz/July 1795]
III. Selim
49,5 x 136 cm

BOA, MFB 570

114

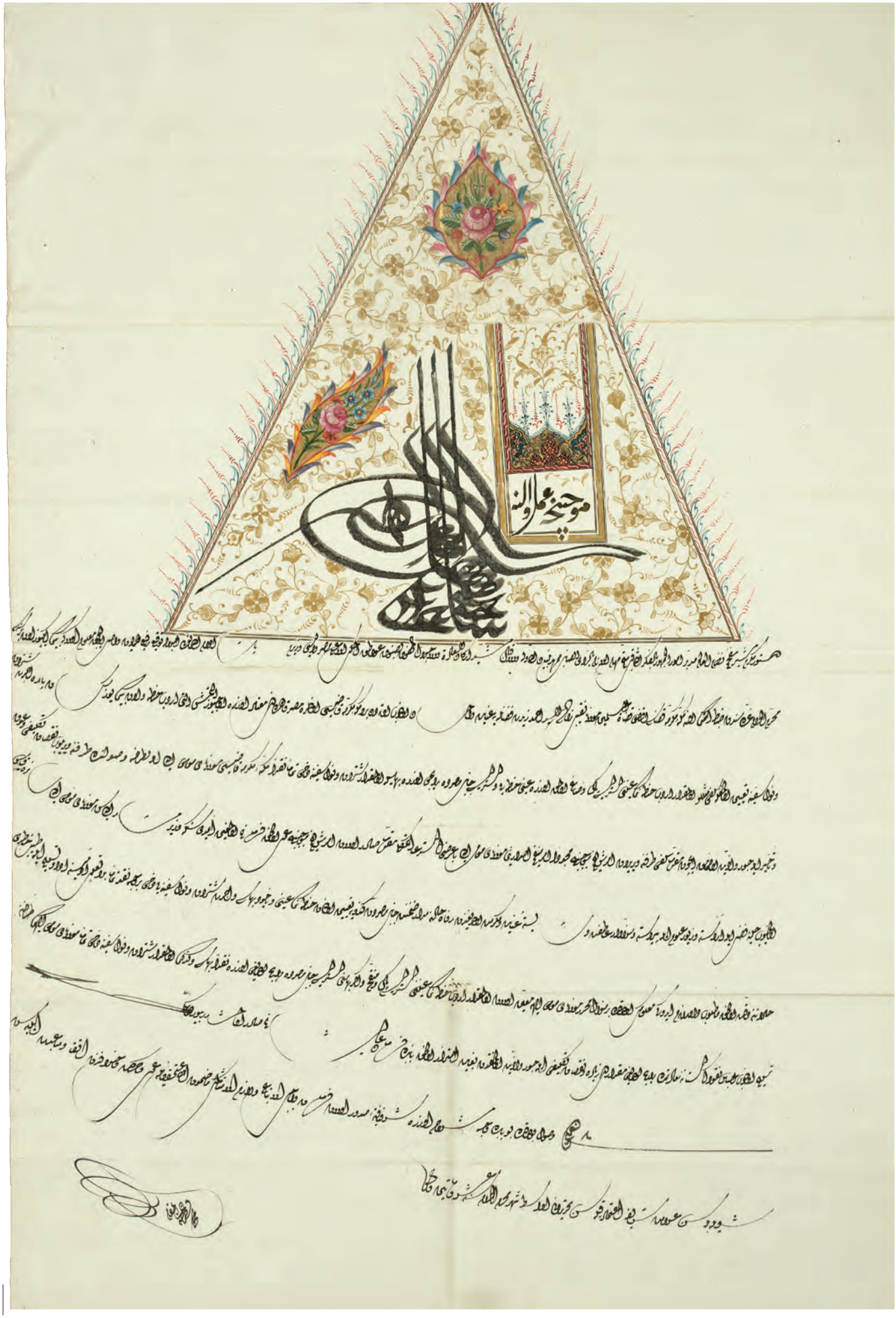
Fransa'nın İzmir Konsolosu yanında Tercüman olarak görev yapmakta olan Abraham oğlu Yovakim'in buna dair beratının yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin başka yerde ikamet etmemek ve esnaflık, mültezimlik, kocabaşılık gibi vazifesi haricindeki işlere karışmamak şartıyla anılan Konsolos yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen yeni berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made for the renewal of the *berat* to Yovakim, son of Abraham, who serves as a translator in the company of the İzmir Consul of France stating that he is a translator in the company of the forementioned Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that on the condition not to reside elsewhere and involve in businesses other than his duties such as tradesman, tax farmer, or *kocabasi* (notables of non-Muslim communities).

15 Muharrem 1210 [1 Ağustos/August 1795]
III. Selim
51 x 132 cm

BOA, MFB 569

115

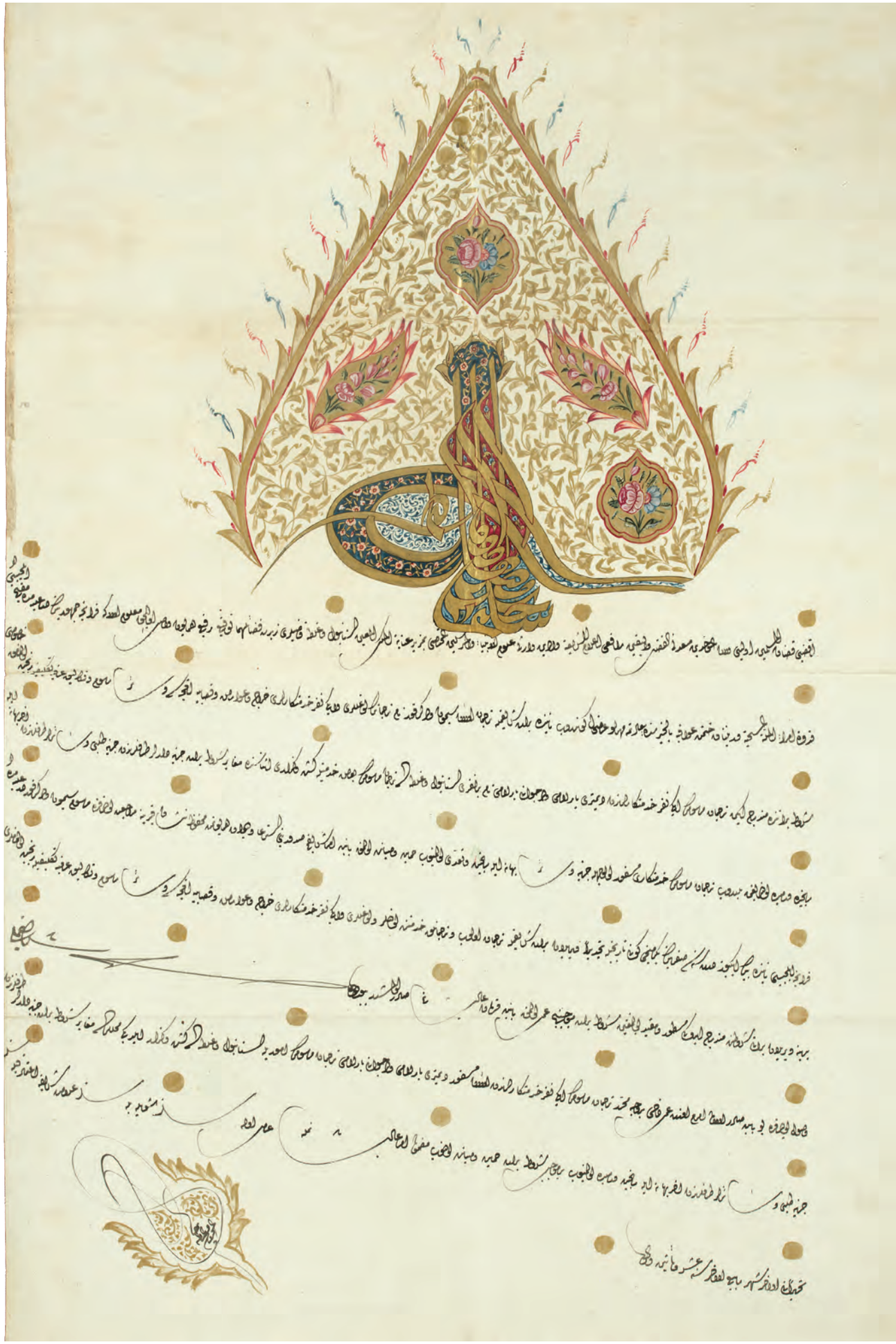
Mekke-i Mükerreme Kadılığı Mevlana Nakibzade es-Seyyid Ahmed'e ihsan olunduğundan, eskiden beri Mekke kadılarına Mısır'dan verilegelmekte olan buğdayın, isteğine göre aynen veya nakden ve deve ve gemi ücretinin nakden kendisine eksiksiz olarak verilmesine dair ferman.

The ferman stating that as *Kadi* position of Mecca, the Holy City, was bestowed upon Nakibzade es-Seyyid Ahmed; the fee of which has been given to the *kadis* of Mecca from Egypt since the past, wheat should be given to him in kind or in cash at his pleasure and of camel and ship in cash in full.

11-20 Muharrem 1210 [28 Temmuz/July – 6 Ağustos/August 1795]
III. Selim
54 x 79 cm

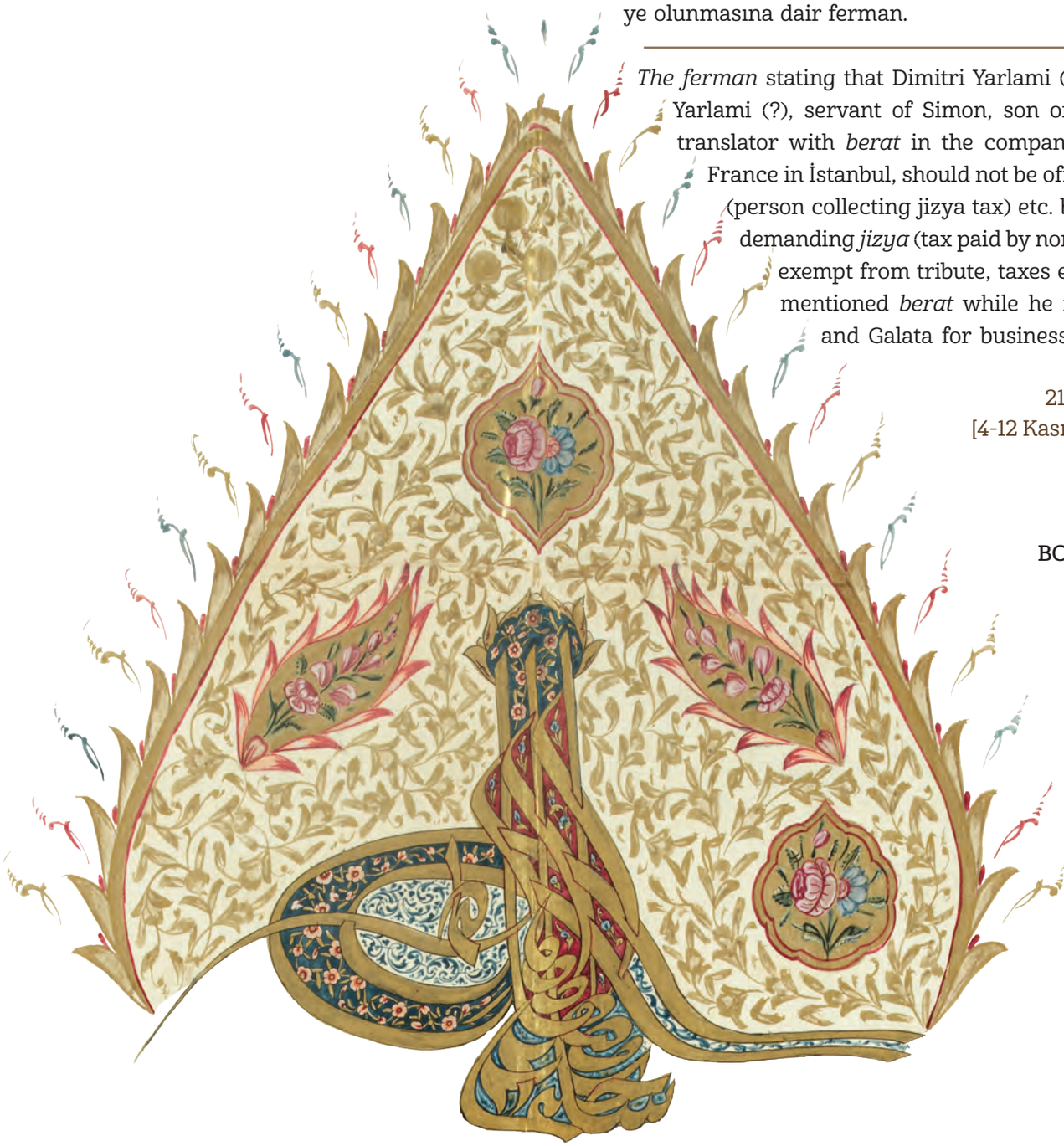
BOA, MFB 551

116

Fransa'nın İstanbul'daki Elçisi yanında beratlı Tercüman olan Kirkor oğlu Simon'un, söz konusu beratta yazılı şartlar gereğince haraç, avarız vb. vergiler ile tekâliften muaf olan hizmetçisi Covanni Yarlami (?) oğlu Dimitri Yarlami'nin (?), işi gereği İstanbul ve Galata'da dolaşırken cizyedar vs. tarafından cizye talebi vs. bahanelerle rencide edilmesine izin verilmeyip himaye olunmasına dair ferman.

The ferman stating that Dimitri Yarlami (?), son of Covanni Yarlami (?), servant of Simon, son of Kirkor, who is a translator with *berat* in the company of the Envoy of France in İstanbul, should not be offended by *cizyedar* (person collecting jizya tax) etc. by excuses such as demanding *jizya* (tax paid by non-muslims) as he is exempt from tribute, taxes etc. as stated in the mentioned *berat* while he is around İstanbul and Galata for business.

21-29 Rebiülahir 1210
[4-12 Kasım/November 1795]
III. Selim
53,4 x 77,5 cm

BOA, MFB 559

117

Mevkufat Kalemi kâtiplerinden Hüsnü Hasan Efendi'nin, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin ¼ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat) mutasarrıfı olduğuna dair beratın yerine, cülûs-ı hümâyun münasebetiyle tanzim olunan yeni berat.

The berat prepared on the occasion of enthronement of the new Sultan in the place of the *berat* regarding that Hüsnü Hasan Effendi from the clerks of the Department of *Mevkufat* (The financial department that deals with the *avarız* tax etc.) is the holder of the share of ¼ carat (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina.

3 Şaban 1210 [12 Şubat/February 1796]
III. Selim
53 x 78 cm

BOA, MFB 548

118

Fransa'nın İstanbul'daki Elçisi yanında beratlı Tercüman olan Aleksan oğlu Margos'un, iki hizmetkârından Cebrail oğlu Nimetullah söz konusu beratta yazılı olduğu üzere haraç, avarız vb. vergiler ile tekâliften muaf olduğundan, başka yerde ikamet etmemek şartıyla kendisinin cizye talebiyle veya başka şekilde rencide edilmesine izin verilmeyip himaye olunmasına dair ferman.

The ferman stating that Nimetullah, son of Cebrail and one of the two servants of Margos, son of Aleksan who is a translator with *berat* in the company of the Envoy of France in İstanbul, should not be offended by demanding *jizya* (tax paid by non-muslims) or otherwise as he is exempt from tribute, taxes etc. as stated in the mentioned *berat* on the condition not to reside elsewhere.

1-10 Zilkade 1210 [8-17 Mayıs/May 1796]
III. Selim
54,5 x 78,5 cm

BOA, MFB 566

119

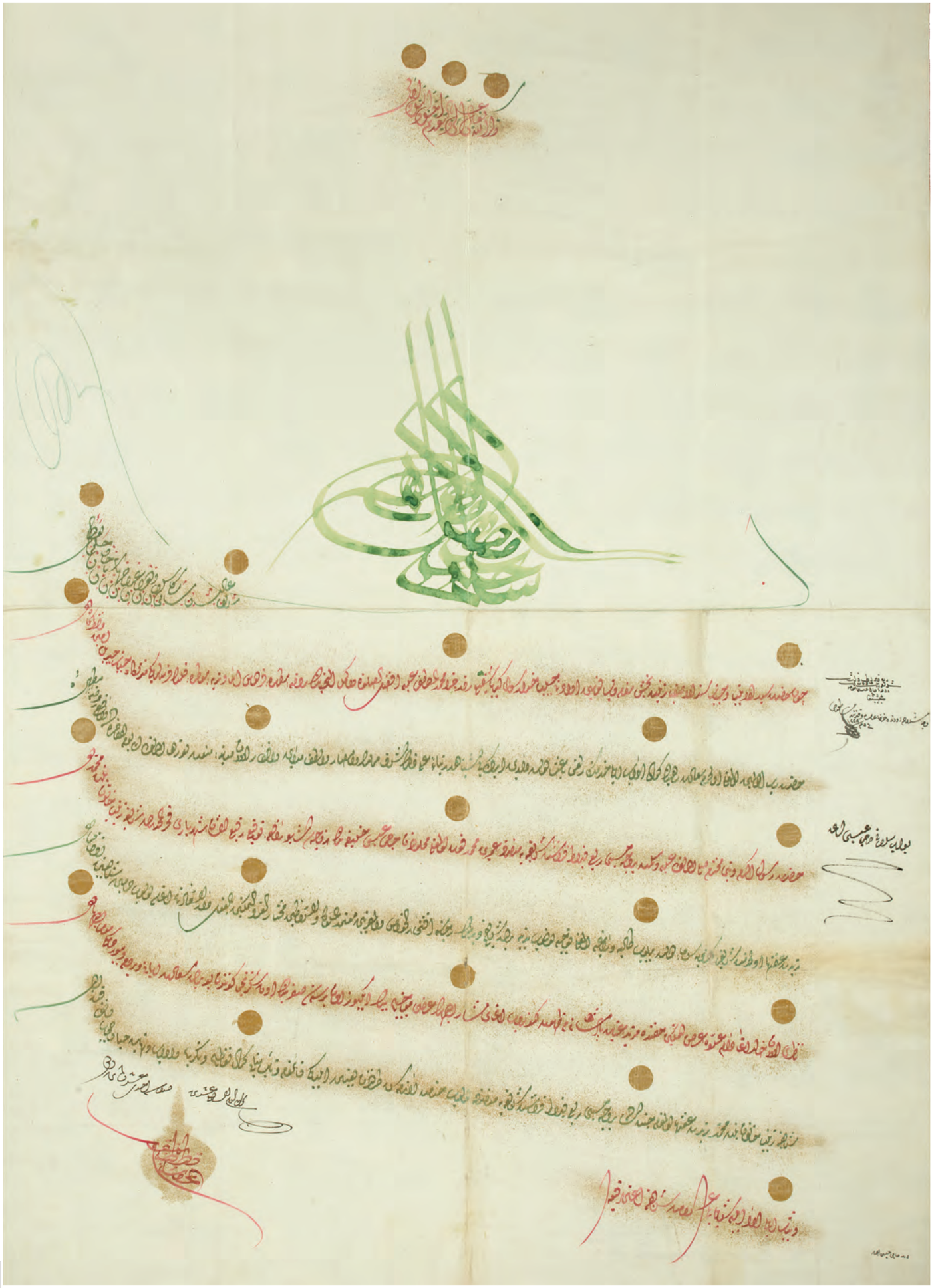
Fransa'nın İstanbul'daki Elçisi yanında Tercüman olarak görev yapmakta olan Dimitraki oğlu Tanaşaki'nin buna dair beratının yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan Elçi yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen yeni berat.

The new *berat* given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made for the renewal of the *berat* of Tanaşaki, son of Dimitraki, who serves as a translator in the company of the Envoy of France in İstanbul regarding that he is a translator in the company of the foremented Envoy and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial etc. based on that.

5 Muharrem 1211 [11 Temmuz/July 1796]
III. Selim
50 x 136 cm

BOA, MFB 586

120

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin, Mehmed oğlu Ömer'in vefatıyla boşalan ¼ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat) Mehemmed kızı Şerife Zeynep Hatun'a verildiğine dair berat.

The berat stating that the share of ¼ carat (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina which is vacated due to the death of Omar, son of Mehmed, is given to Şerife Zeynep Hatun, daughter of Mehemmed.

27 Safer 1211 [1 Eylül/September 1796]
III. Selim
53 x 78,2 cm

BOA, MFB 576

121

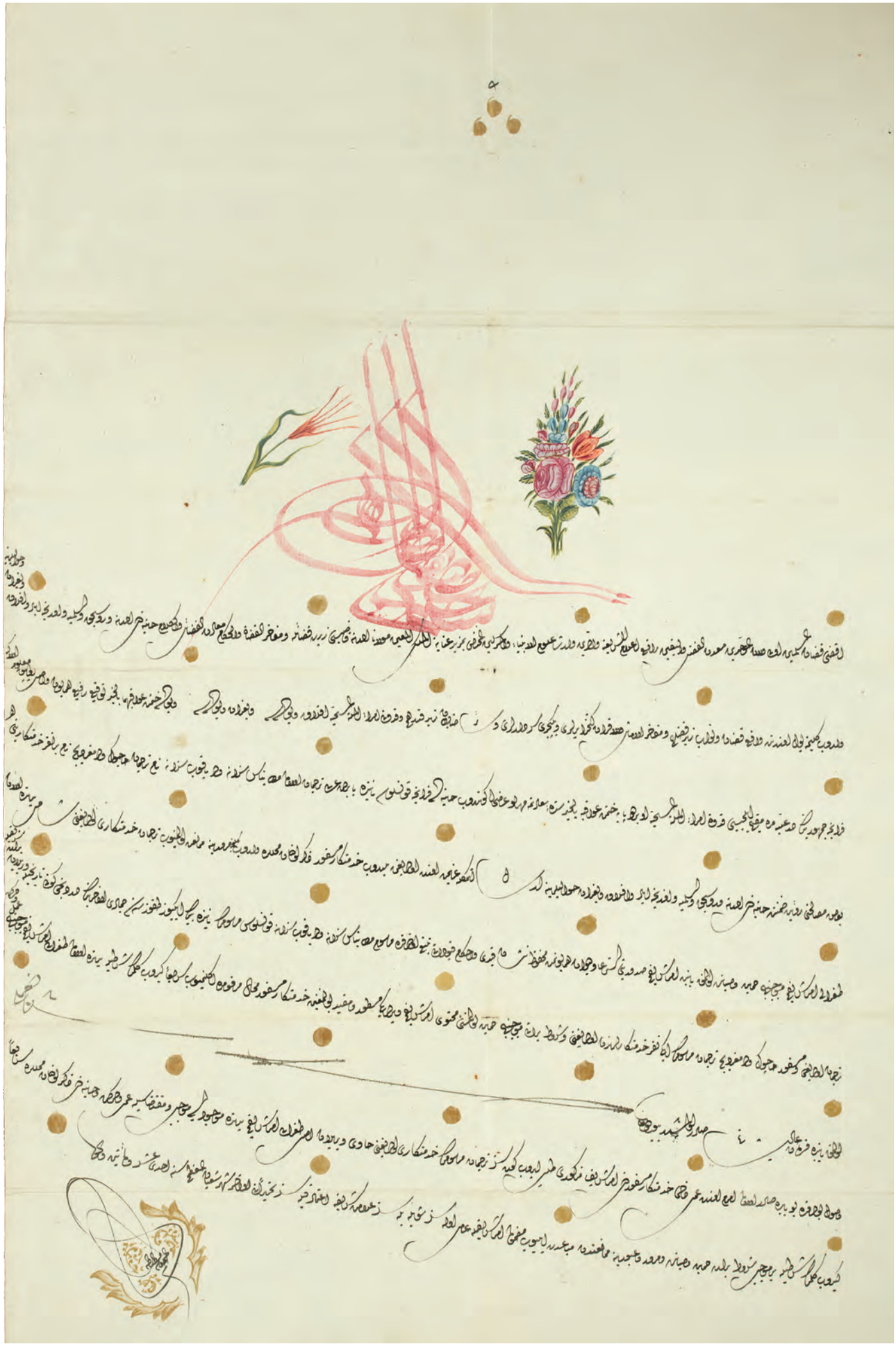
Fransa'nın, Halep ve bağlı iskelelere gelip giden Fransa uyruklu tüccar taifesinin işlerini görmek üzere görev yapmakta iken azlolunan Konsolosu Setmarsel'in (?) yerine tayin edilen Şoderlo'ya, ahidnâme-i hümâyun gereğince Konsolosluk beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin anılan yerlerde Konsolos olduğuna ve buna bağlı olarak kendi vatandaşlarına karşı sahip olduğu geniş yetkiler ile diğer devlet konsoloslarına göre protokol önceliği, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma, vs. hususlardaki imtiyaz, hak ve muafiyetlerine dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a Consulship *berat* to Şoderlo who is appointed in the place of Consul Setmarsel who was dismissed while executing the businisses of France origin merchants who come and go to Aleppo and its piers regarding that he is the Consul in the aforementioned places and the broad powers he has over his own citizens according to that and his protocol priority over other consuls along with his customs, food and beverage, dressing, travel, trial, etc. privileges, rights and exemptions in these matters.

6 Cemaziyelevvel 1211 [7 Kasım/November 1796]
III. Selim
50 x 139 cm

BOA, MFB 589

122
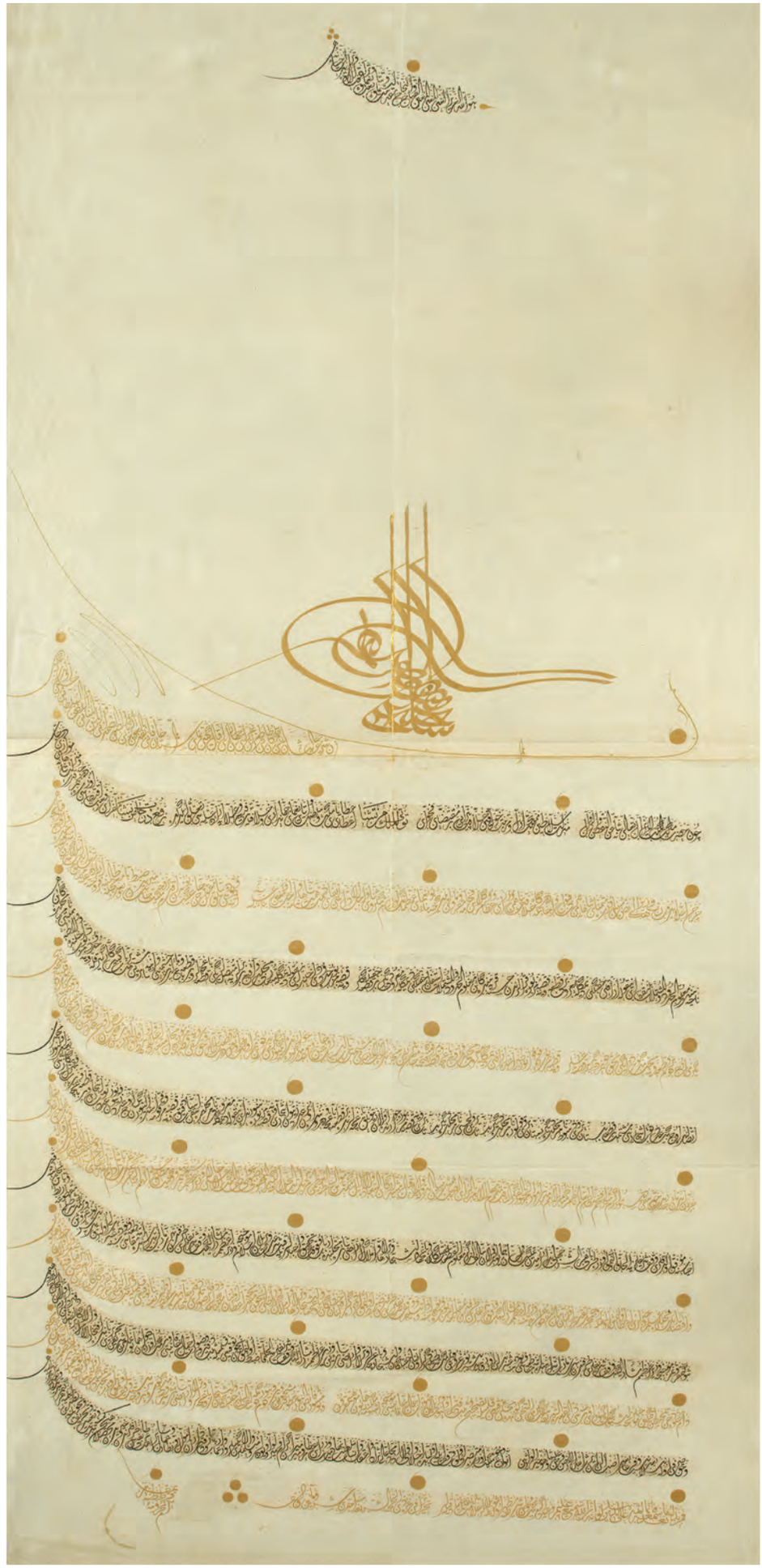
Fransa'nın Hanya'daki Konsolosu yanında Tercüman olan Yakop Sazana oğlu Matanyas Sazana'nın, bazı işleri için Hanya'dan Edirne, Ruscuk, İslimye, Uzuncaabad, Eflak ve Boğdan taraflarına gönderdiği hizmetçisi Mıgırdıç oğlu Haçük'ün gidişinde ve dönüşünde himaye olunmasına dair ferman.

The ferman regarding the protection of Haçük, son of Mıgırdıç who was sent by Matanyas Sazana, son of Yakop Sazana, who is a translator in the company of the Consul of France in Hania, from Hania to Edirne, Ruse, Islimye, Uzuncaabad, Wallachia and Bogdan for his businesses on his way and back.

21-29 Şaban 1211 [19-27 Şubat/February 1797]
III. Selim
54 x 77,5 cm

BOA, MFB 590

123

Atina eski Voyvodası maktul Hacı Ali'nin Atina'daki çiftlik, bağ, bahçe, bostan, ağaç, tarla, emlak vs. arazisinin Sadrazam Mehmed İzzet Paşa'ya, kurmuş olduğu vakfa katılıp vakfedilmek üzere ve Vakıf tarafından da Atina Mukataası'na öşür bedeli olarak yıllık maktu bir bedel ödenmesi şartıyla temlik edildiğine dair *mülkname* namıyla verilen berat.

The berat given as *mulkname* (deed of property) stating that the land of the deceased Haji Ali, former Voivode of Athens; farm, vineyard, garden, orchard, tree, field and real estate etc. is granted to Grand Vizier Mehmed Izzet Pasha to donate to the waqf he established on the condition that an annual fixed amount will be paid by the Waqf as the tithe fee to the Athens *mukataa* (revenue unit subject to tax farming).

1 Zilhicce 1211 [28 Mayıs/May 1797]
III. Selim
79,5 x 169,5 cm

BOA, MFB 854

124

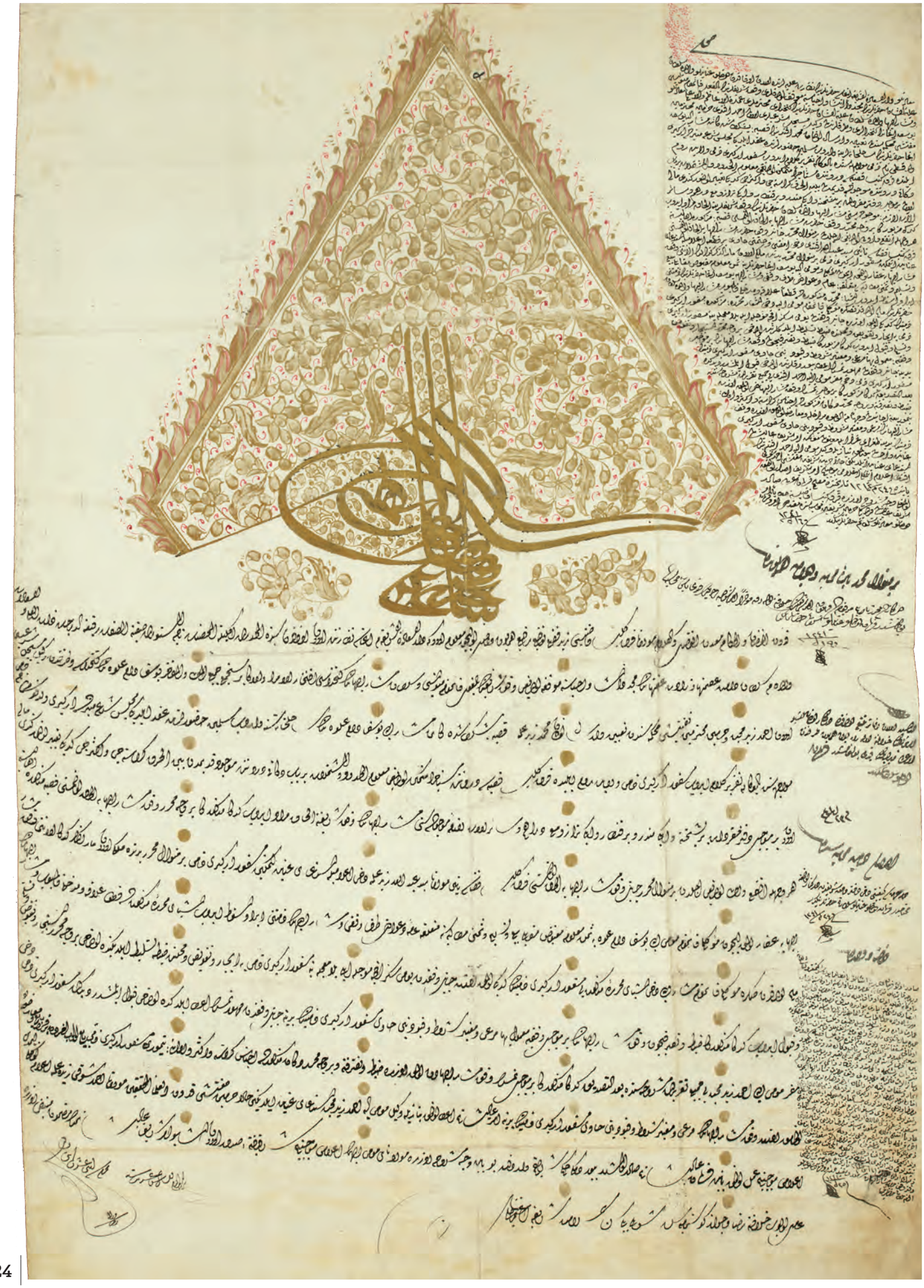
Ramazan ayında vs. günlerde İstanbul'daki saraylar, askerî birimler, Padişah'ın kendisi ve ahali için ihtiyaç duyulacak koyun ve keçilerin tayin olunan sayıcılar marifetiyle Rumeli ve Bosna vilayetlerindeki Sofya, Üsküp vs. kazalardan belirtilen şartlar ve devlet tarafından belirlenmiş olan fiyatlarla şimdiden mübayaa edilip isimleri yazılı kışlaklarda hazır edilmesine dair ferman.

The ferman regarding to purchase already the sheep and goats that will be needed by the palaces in Istanbul, military units, Sultan himself and people during Ramadan and such days, by the appointed counters from Sofia, Skopje and other districts in Rumelia and Bosnia at prices determined by the state and to keep it ready in mentioned winter quarters.

26 Zilhicce 1211 [22 Haziran/June 1797]
III. Selim
54 x 79 cm

BOA, MFB 583

125

Kosti oğlu Argiri'nin mülkü olan Kırkkilise'deki enserci (çivici) ve keresteci gediğinin adı geçen tarafından mahkeme huzurunda Valide Sultan (Mihrişah Sultan) Vakfı'na ilhak ve Vakıf Mütevellisi Kaymakamı tarafından tekrar kendisine icar olunup tasarrufuna verildiğine ve buna göre hareket edilip aksine izin verilmemesine dair ferman.

The ferman stating that the *gedik* (tenure) post of nailmaker and lumberworker in Kırkkilise which was property of Argiri, son of Kosti, is annexed to Valide Sultan (Mihrişah Sultan) Waqf before the court and it is leased to him again by the deputy of the truestee of the Waqf and to act according to this and not to allow the contrary.

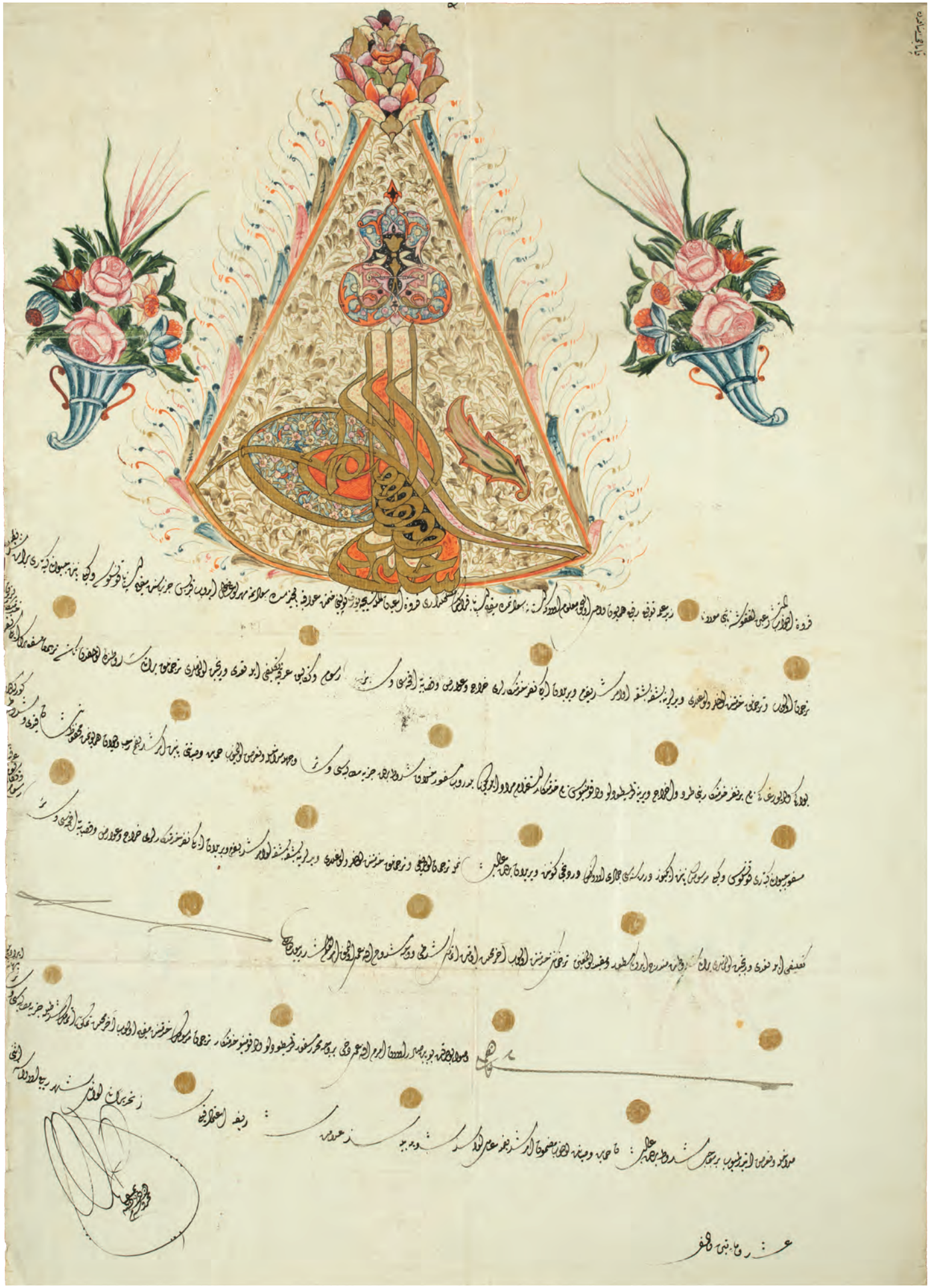
26 Muharrem 1212 [21 Temmuz/July 1797]
III. Selim
53,5 x 77,3 cm

BOA, MFB 595

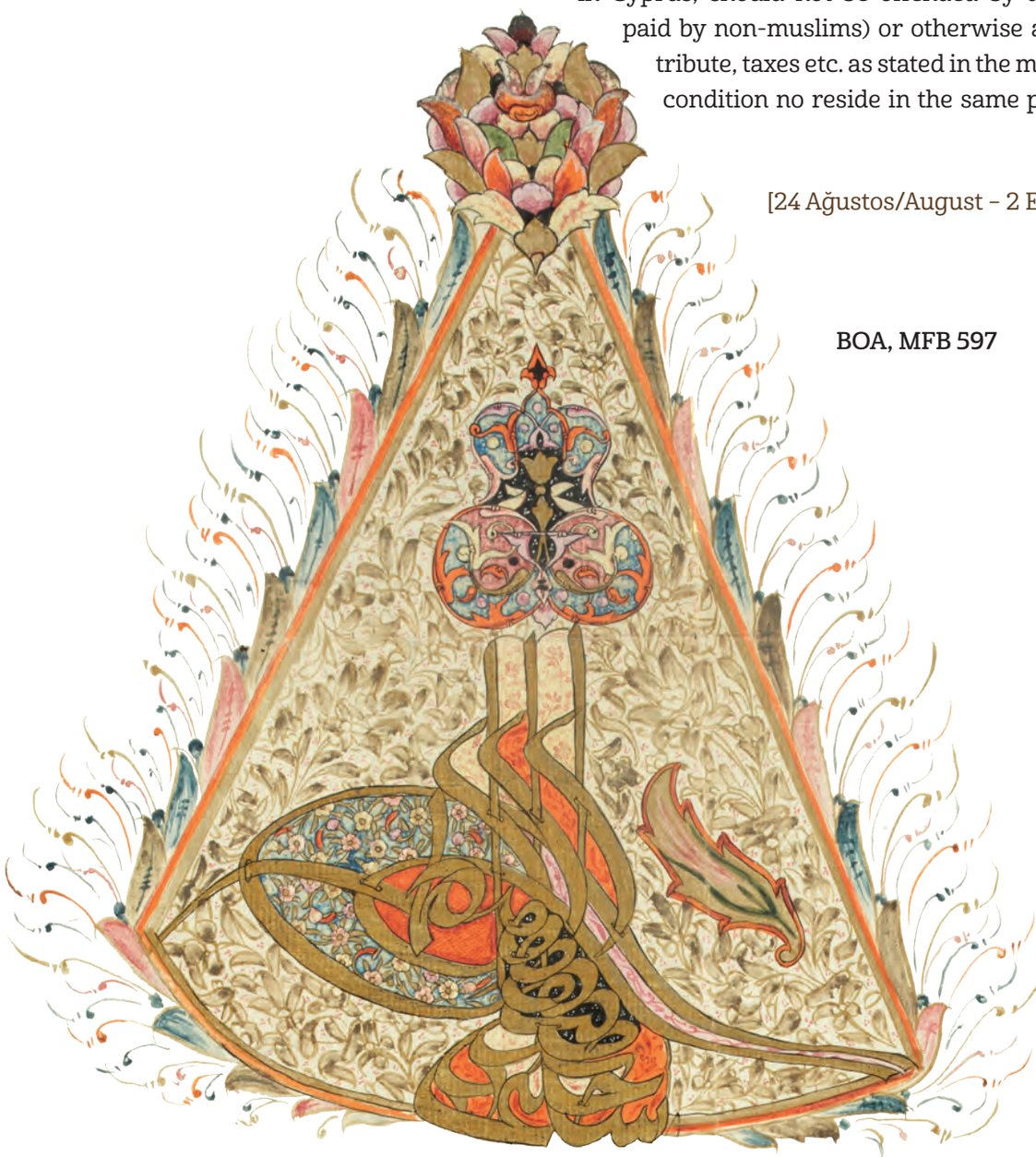

126

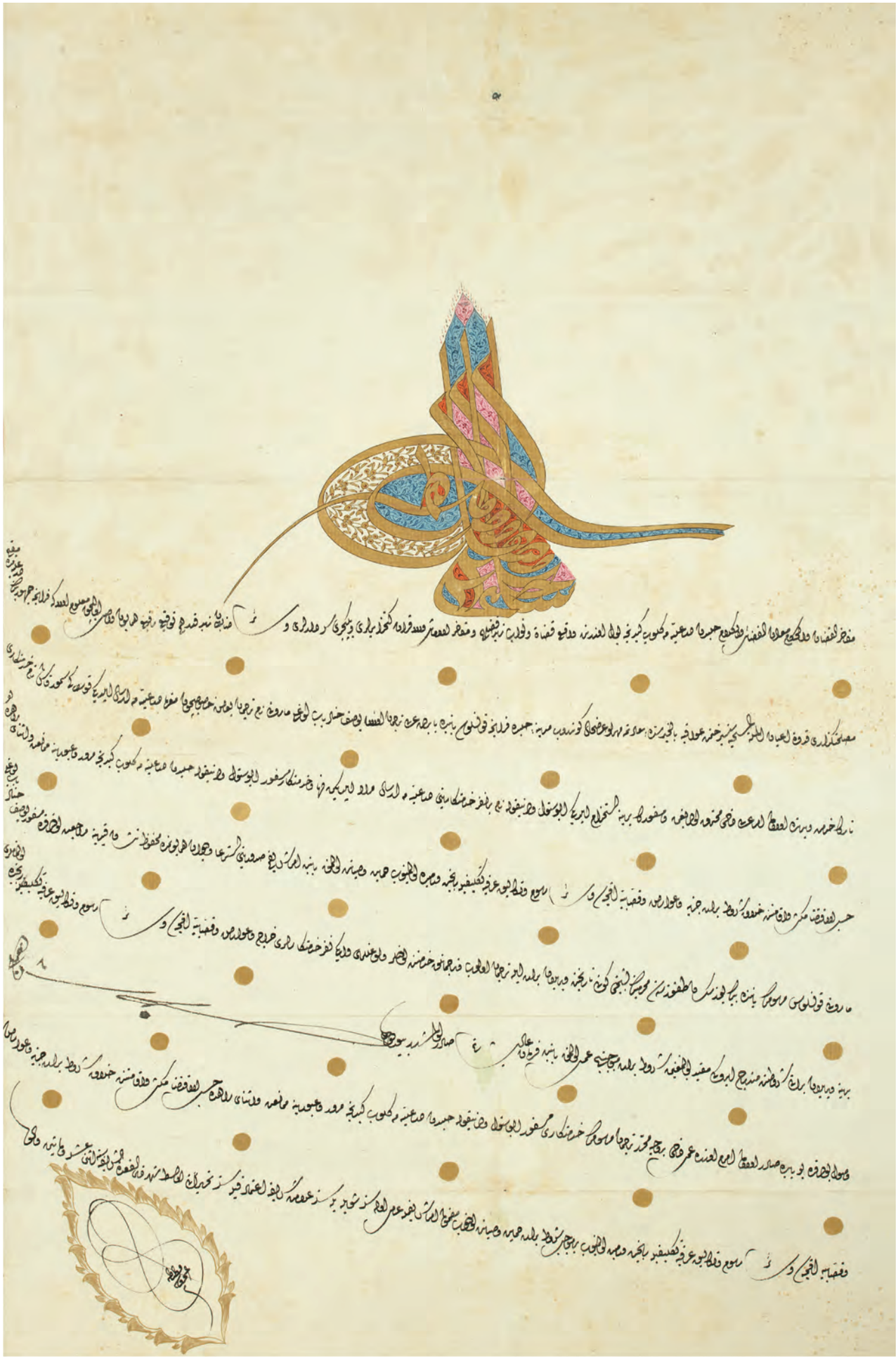
İspanya'nın Kıbrıs'taki Konsolos Vekili yanında beratlı Tercüman olan Ciyovani Giyyeri'nin hizmetkârı Komeniyus oğlu Kristodolo, söz konusu beratta yazılı olduğu üzere haraç, avarız vb. vergiler ile tekâliften muaf olduğundan, kendisinin aynı yerde ikamet etmek şartıyla cizye talebiyle veya başka şekilde rencide edilmesine izin verilmeyip himaye olunmasına dair ferman.

The ferman stating that Kristodolo, son of Komeniyus and servant of Ciyovani Giyyeri who is a translator with *berat* in the company of the Consul of Spain in Cyprus, should not be offended by demanding *jizya* (tax paid by non-muslims) or otherwise as he is exempt from tribute, taxes etc. as stated in the mentioned *berat* on the condition no reside in the same place.

1-10 Rebiülevvel 1212
[24 Ağustos/August – 2 Eylül/September 1797]
III. Selim
54,5 x 76 cm

BOA, MFB 597

127

Fransa'nın Halep'teki Konsolosu yanında beratlı Tercüman olan Yosef Hannâ Diyab oğlu Maroni'nin İstanbul'a gelip geri dönecek olan hizmetkârı Nikola oğlu Apostol, söz konusu beratta yazılı şartlar gereğince haraç, avarız vb. vergiler ile tekâliften muaf olduğundan, geliş ve gidişine engel çıkarılmaması ve yollarda veya konaklarda cizye vs. talebiyle rencide edilmesine izin verilmeyip himaye olunmasına dair ferman.

The ferman regarding that as Apostol, son of Nikola and servant of Maroni, son of Yosef Hannâ Diyab, who is a translator with *berat* in the company of the Consul of France in Aleppo, and will come to İstanbul and return is exempt of tribute, taxes etc. according to the conditions written in the mentioned *berat,* not to prevent his arrival and departure and offend him on the roads or mansions with the demand of *jizya* (tax paid by non-muslims) etc.

11-20 Zilkade 1212 [27 Nisan/April – 6 Mayıs/May 1798]
III. Selim
53,5 x 77 cm

BOA, MFB 606

128

Fransa'nın İzmir Konsolosu yanındaki Tercümanı Yanaki'nin ölümü sebebiyle yerine geçen Koko Damyano'ya ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin başka yerde ikamet etmemek ve esnaflık, mültezimlik, kocabaşılık gibi vazifesi haricindeki işlere karışmamak şartıyla anılan Konsolos yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Koko Damyano who replaced the translator Yanaki due to his death in the company of the Consul of France in İzmir stating that he is a translator in the company of the forementioned Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that on the condition not to reside elsewhere and involve in businesses other than his duties such as tradesman, tax farmer, or *kocabasi* (notables of non-Muslim communities).

18 Zilhicce 1212 [3 Haziran/June 1798]
III. Selim
49 x 140 cm

BOA, MFB 602

129

İngiltere'nin Atina'daki Konsolosu yanında beratlı Tercüman olan Canıtın oğlu Nikoli'nin hizmetkârı Moralı Yorgi Rigopolo oğlu Galani, söz konusu beratta yazılı olduğu üzere haraç, avarız vb. vergiler ile tekâliften muaf olduğundan, kendisinin aynı yerde ikamet etmek şartıyla cizye talebiyle veya başka şekilde rencide edilmeyip himaye olunmasına dair ferman.

The ferman stating that Galani, son of Yorgi Rigopolo from Mora and servant of Nikoli, son of Canıtın who is a translator with *berat* in the company of the Consul of Britain in Athens, should not be offended by demanding *jizya* (tax paid by non-muslims) or otherwise as he is exempt from tribute, taxes etc. as stated in the mentioned *berat* and to be protected on the condition to reside in the same place.

21-29 Şevval 1213 [28 Mart/March – 5 Nisan/April 1799]
III. Selim
54 x 77,5 cm

BOA, MFB 612

130

El-hâc Mehmed oğlu Seyyid Abidin'in vefatıyla boşalan Foça-i Atîk Kalesi Dizdarlığı ve Menemen nahiyesindeki gedik timarın Kuşçu Teberdar Uzun Mehmed'e tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that *Dizdar* (castle commander) post of the Castle of Foça-i *Atîk* (Old) and *gedik* (tenure attached to the fief) *timar* (small fief) in Menemen sub-district which was vacated due to the death of Seyyid Abidin, son of el-Hâc Mehmed, is granted to *Kuşçu* (Birdman) *Teberdar* (Halberdier) Uzun Mehmed.

13 Cemaziyelevvel 1214 [13 Ekim/October 1799]
III. Selim
51 x 76 cm

BOA, MFB 843

Alâmet-i şerîfe (tuğra) i'timâd kılalar!

19. Yüzyıl Ferman ve Beratları
19th Century Fermans and Berats

131

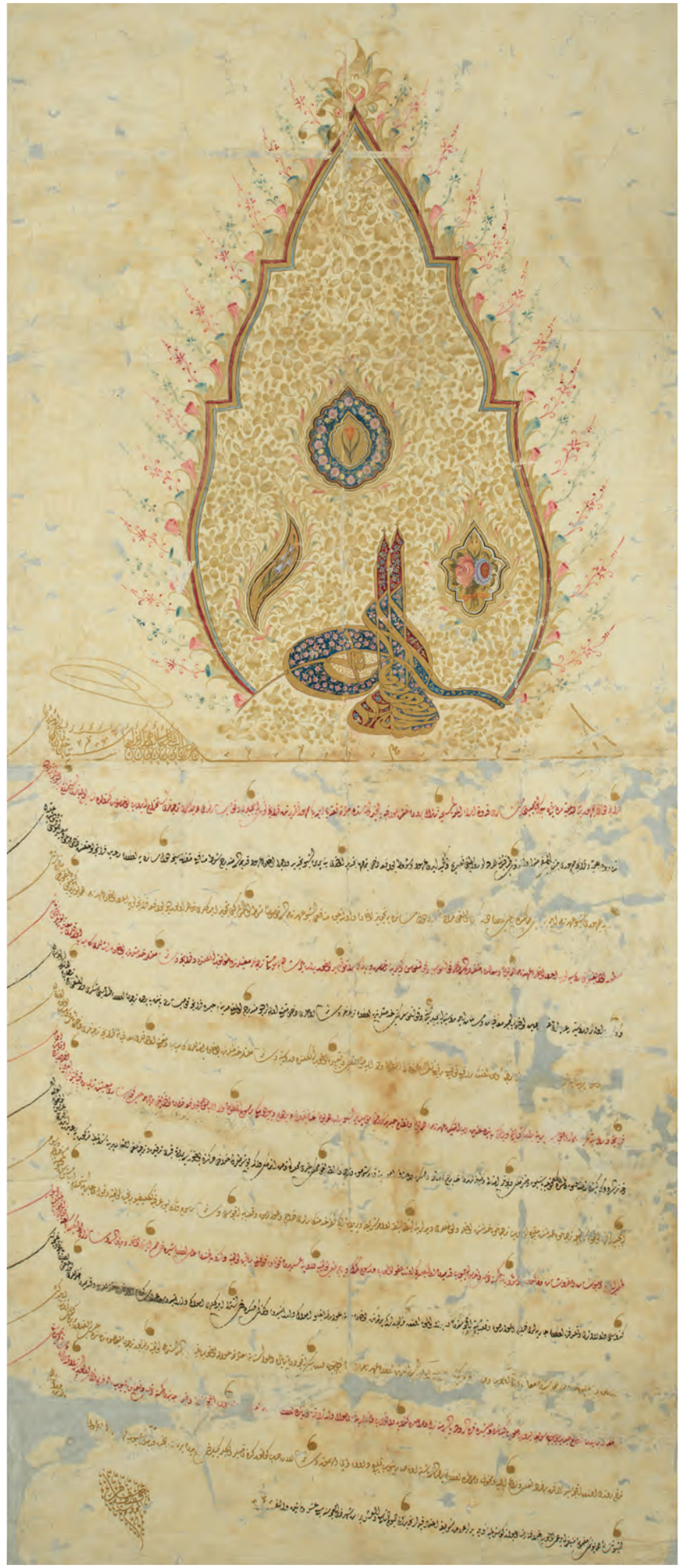
Rusya Devleti'nin Balyabadra İskelesi'ndeki Konsolos Vekili yanında Tercüman olan Andoni Malugini oğlu Vasilo'ya ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin başka yerde ikamet etmemek ve esnaflık, mültezimlik, kocabaşılık gibi vazifesi haricindeki işlere karışmamak şartıyla anılan Konsolos Vekili yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Vasilo, son of Andoni Malugini, who is a translator in the company of the Deputy Consul of the State of Russia in Balyabadra Pier stating that he is a translator in the company of the forementioned Deputy Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that on the condition not to reside elsewhere and involve in businesses other than his duties such as tradesman, tax farmer, or *kocabasi* (notables of non-Muslim communities).

3 Ramazan 1216 [7 Ocak/January 1802]
III. Selim
66,5 x 138 cm

BOA, MFB 640

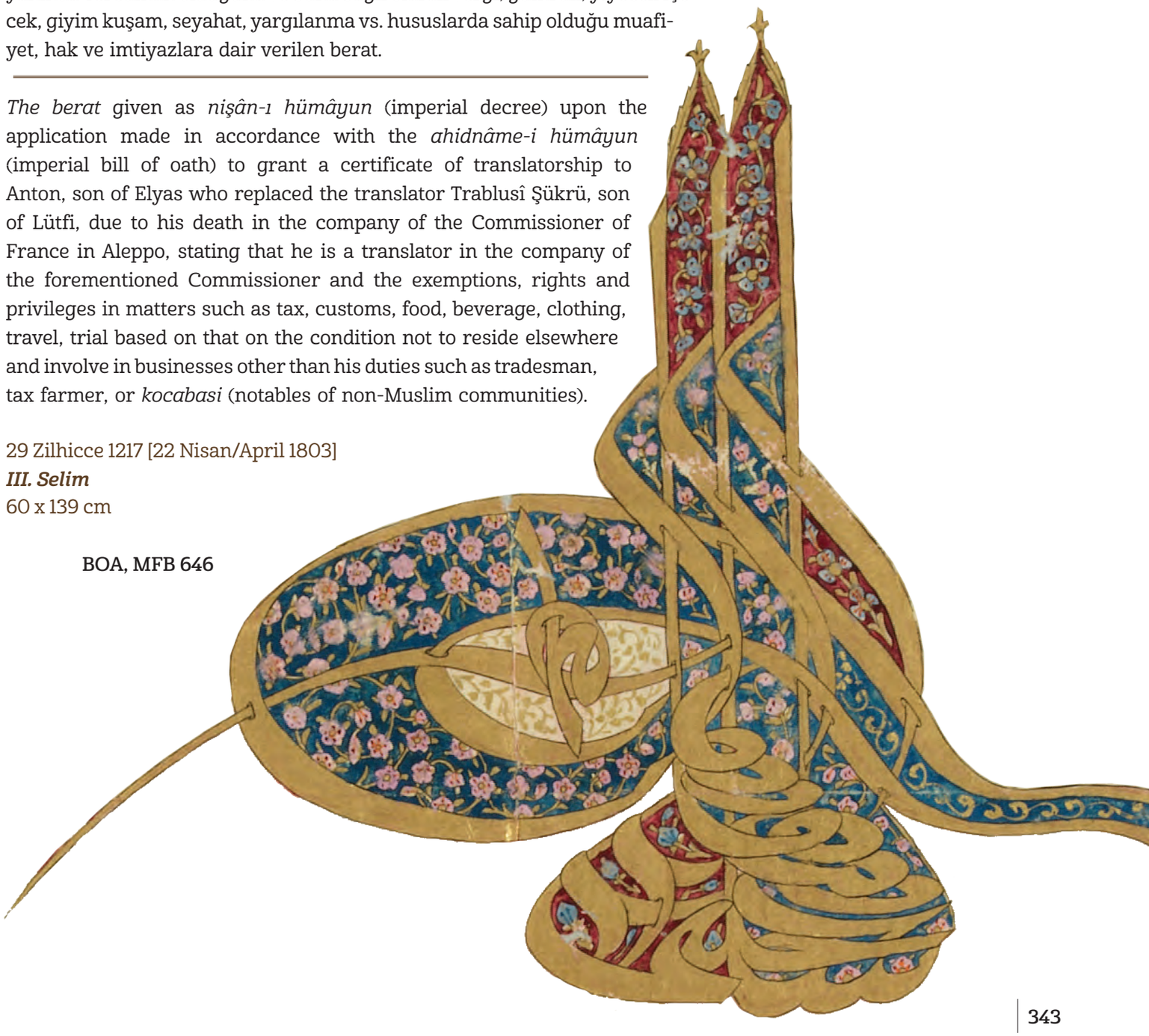
132

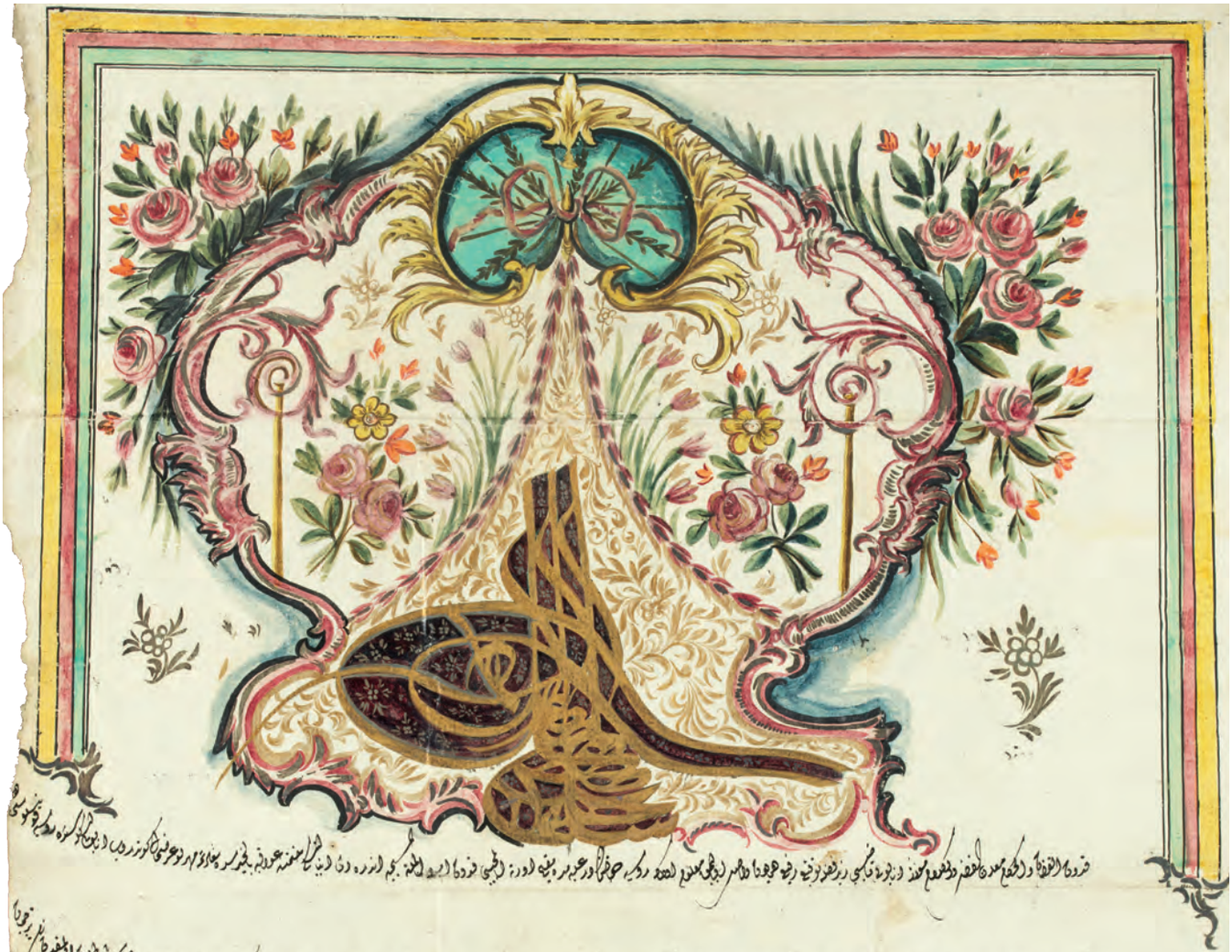
Fransa'nın Halep'teki Komiseri yanında Tercüman olan Lütfi oğlu Trablusî Şükrü'nün ölümü sebebiyle yerine geçen Elyas oğlu Anton'a ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin başka yerde ikamet etmemek ve esnaflık, mültezimlik, kocabaşılık gibi vazifesi haricindeki işlere karışmamak şartıyla anılan Komiser yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Anton, son of Elyas who replaced the translator Trablusî Şükrü, son of Lütfi, due to his death in the company of the Commissioner of France in Aleppo, stating that he is a translator in the company of the forementioned Commissioner and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that on the condition not to reside elsewhere and involve in businesses other than his duties such as tradesman, tax farmer, or *kocabasi* (notables of non-Muslim communities).

29 Zilhicce 1217 [22 Nisan/April 1803]
III. Selim
60 x 139 cm

BOA, MFB 646

133

Rusya Devleti'nin Anabolu İskelesi'ndeki Konsolos Vekili yanında beratlı Tercüman olan Lazaro oğlu Andriyako'nun hizmetkârı Todori Dente (?) oğlu Santo, söz konusu beratta yazılı olduğu üzere haraç, avarız vb. vergiler ile tekâliften muaf olduğundan, kendisinin aynı yerde ikamet etmek şartıyla cizye talebiyle veya başka şekilde rencide edilmeyip himaye olunmasına dair ferman.

The ferman stating that Santo, son of Todori Dente (?) and servant of Andriyako, son of Lazaro, who is a translator in the company of the Deputy Consul of the State of Russia in Anabolu Harbor, should not be offended by demanding *jizya* (tax paid by non-muslims) or otherwise as he is exempt from tribute, taxes etc. as stated in the mentioned *berat* and to be protected on the condition to reside in the same place.

11-20 Muharrem 1218 [3-12 Mayıs/May 1803]
III. Selim
54 x 78 cm

BOA, MFB 650

134

Boğaz Hisarlarındaki Dubrovnik Konsolos Vekili yanında Tercümanlığa getirilen Anton oğlu Serkiz'e ahidnâme-i hümâyun gereğince Tercümanlık beratı verilmesi için yapılan müracaat üzerine; kendisinin başka yerde ikamet etmemek ve esnaflık, mültezimlik, kocabaşılık gibi vazifesi haricindeki işlere karışmamak şartıyla anılan Konsolos Vekili yanında Tercüman olduğuna ve buna bağlı olarak vergi, gümrük, yiyecek içecek, giyim kuşam, seyahat, yargılanma vs. hususlarda sahip olduğu muafiyet, hak ve imtiyazlara dair verilen berat.

The berat given upon the application made in accordance with the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) to grant a certificate of translatorship to Serkiz, son of Anton who is assigned as translator in the company of the Deputy Consul of Dubrovnik in Fortress of the Bosphorus stating that he is a translator in the company of the forementioned Deputy Consul and the exemptions, rights and privileges in matters such as tax, customs, food, beverage, clothing, travel, trial based on that on the condition not to reside elsewhere and involve in businesses other than his duties such as tradesman, tax farmer, or *kocabasi* (notables of non-Muslim communities).

2 Muharrem 1220 [2 Nisan/April 1805]
III. Selim
54 x 152 cm

BOA, MFB 1268

135

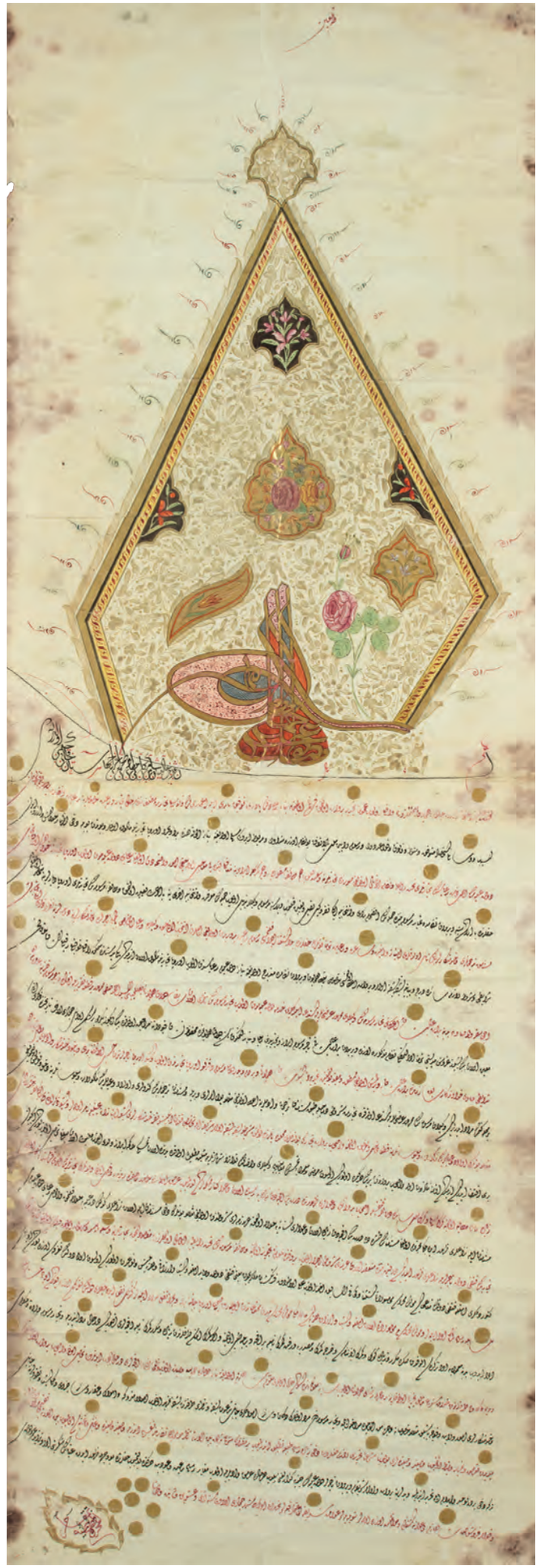
Mora adasında Gastun ve Fener kazalarındaki Sultan Abdülhamid Han Evkafı'na bağlı Bergos Çiftliği ile ona bağlı dokuz çiftlik serbest statüde olduklarından kendi voyvoda ve zabitleri dışında hiçbir görevli ve mültezimin buralara karışmasına izin verilmemesi, avarız, tekâlif vs.ye mukabil buralardan adı geçen iki kazaya ödenmesi daha önce nizam altına alınmış olan maktu vergi dışında valilerce herhangi bir vergi talep edilmemesi ve reayanın cizyeleri ile söz konusu maktu verginin de yine kendi voyvodalarınca tahsil ve teslim edilmesine dair ferman.

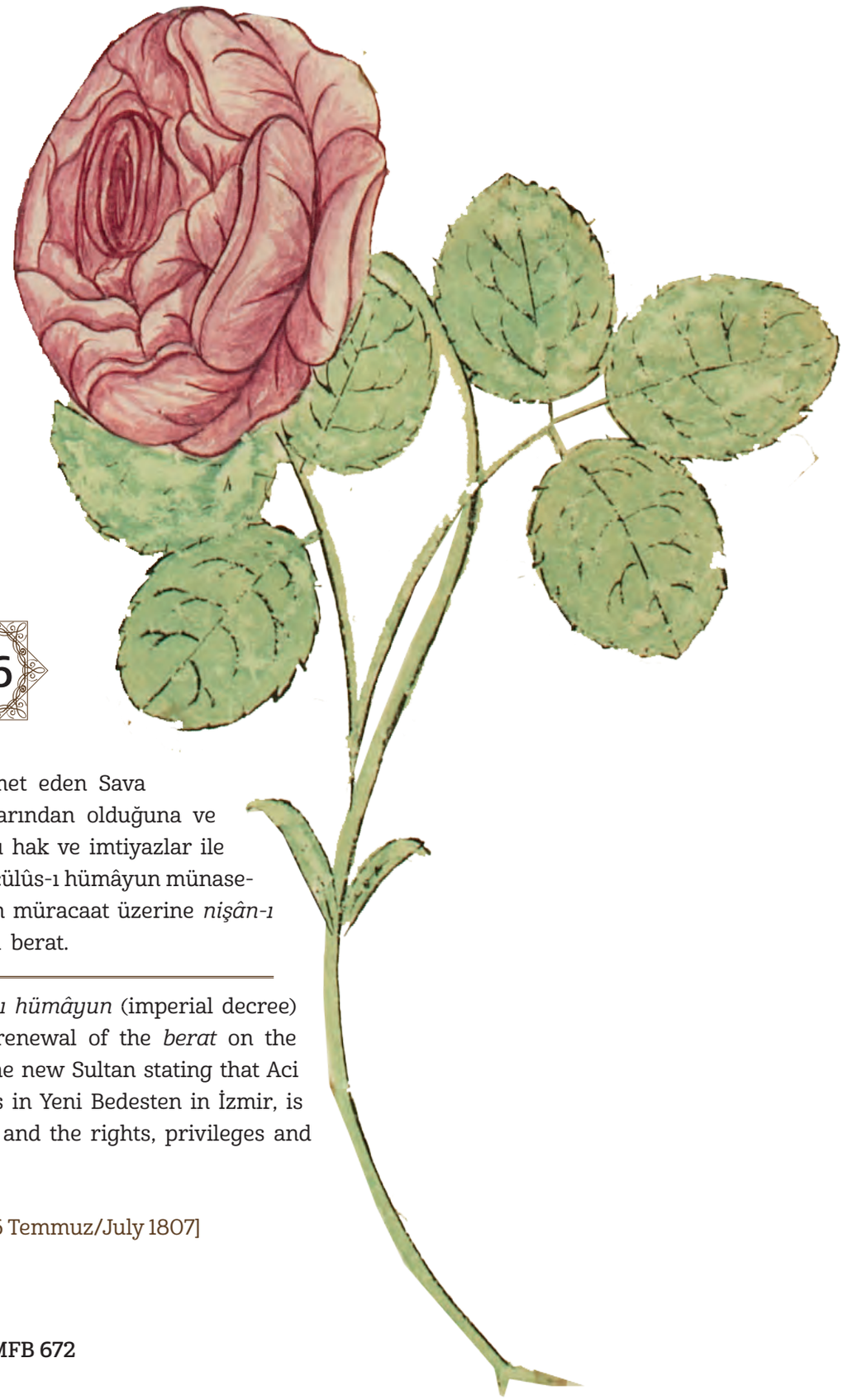
The ferman regarding that officers and tax farmers other than their own voivode and officers are not allowed to interfere since Bergos Farm affiliated to Sultan Abdulhamid Han *Waqf* and nine farms affiliated with it in the counties of Gastun and Fener on the island of Mora are in free status, no tax shall be demanded by governors other than the previously regulated fixed tax which was paid to the mentioned two districts from here in return for tax etc., the collection and delivery of *jizya* (tax paid by non-muslims) of *reaya* (subjects) and the mentioned fixed tax shall be done by their own voivodes.

3 Muharrem 1222 [13 Mart/March 1807]
III. Selim
54 x 76,5 cm

BOA, MFB 669

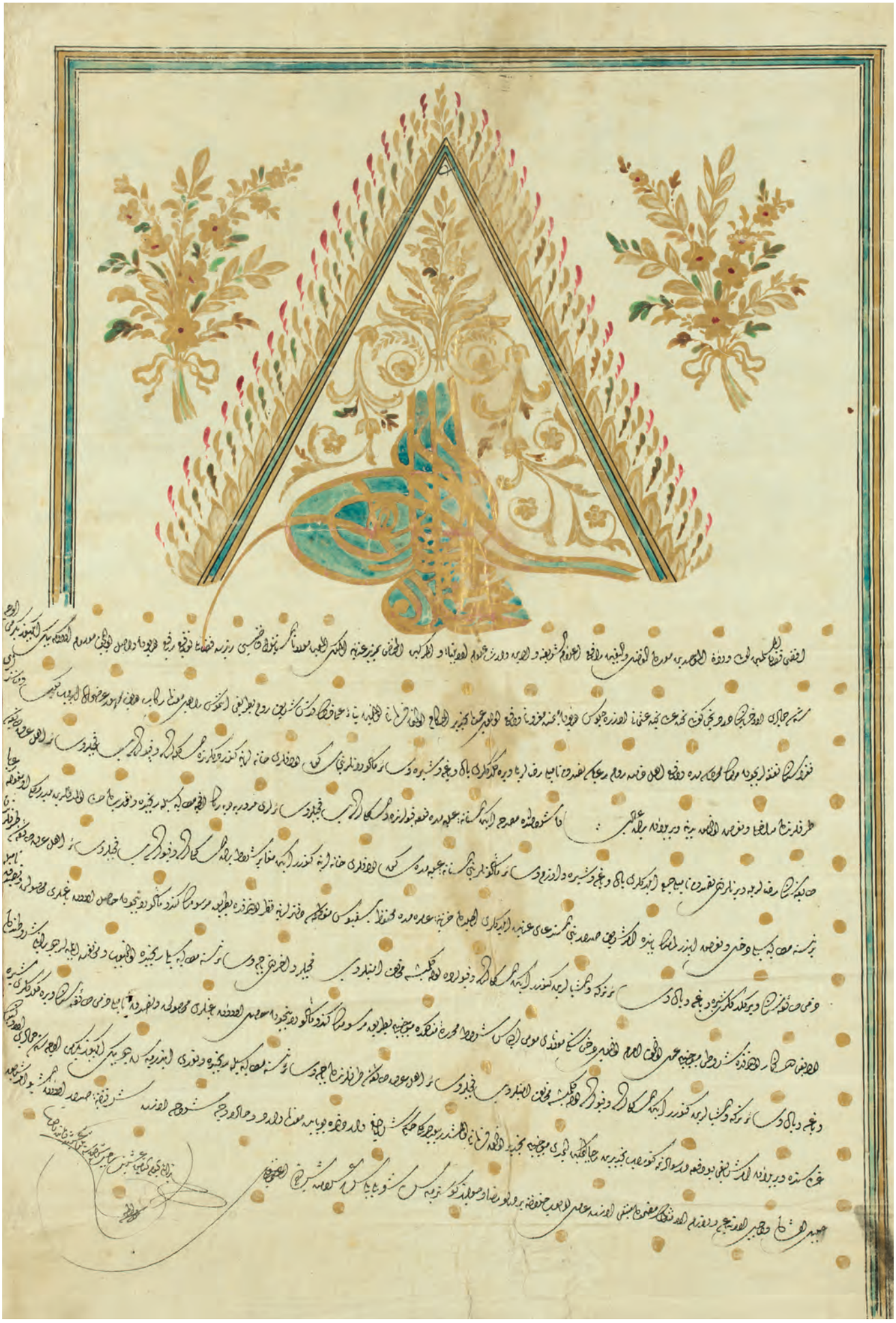
136

İzmir'de Yeni Bedesten'de ikamet eden Sava oğlu Aci Sefer'in Avrupa tüccarından olduğuna ve buna bağlı olarak sahip olduğu hak ve imtiyazlar ile yükümlülüklere dair beratının cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen yeni berat.

The new *berat* given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) upon the application for the renewal of the *berat* on the occasion of enthronement of the new Sultan stating that Aci Sefer, son of Sava, who resides in Yeni Bedesten in İzmir, is from the European merchants and the rights, privileges and obligations according to that.

11-20 Cemaziyelevvel 1222 [17-26 Temmuz/July 1807]
IV. Mustafa
53 x 149,5 cm

BOA, MFB 672

137

Kudüs Rum Patriğinin kendi yiyecek ihtiyacı için bağlarında yetişen ürünler ile Osmanlı ülkesindeki ehl-i zimmet Rum reayanın kendi istekleriyle tasadduk olarak verdikleri şıra, yağ, bal vs. yiyecek ve eşyadan iskelelerde ve kale kapılarında görevliler tarafından hiçbir ad altında vergi alınmamasına dair fermanın cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine verilen yeni ferman.

The ferman issued upon the renewal request on the occasion of enthronement of the new Sultan stating that the products grown in the yards of the Jerusalem Greek Patriarch for their own needs and the items such as must, oil, honey, etc. which are donated by *the ehl-i zimmet* (non-Muslim tax-payer Ottoman subjects) Greek citizens in the Ottoman country with their own will, on the piers and the castle gates not to be taxed under any name.

28 Receb 1223 [19 Eylül/September 1808]
II. Mahmud
52,5 x 76 cm

BOA, MFB 682

138

Kanunî Sultan Süleyman'ın Budin Kalesi'ni fethettiği sırada yararlılığı görülen Yasef adlı Yahudi'nin neslinden gelenlere öteden beri tecdit edilerek verilegelmekte olan ve çeşitli vergi, tekâlif vs.den muafiyet ile bazı haklar bahşeden muafnamesinin cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesi müracaatında bulunan adı geçenin torunlarından Yasef oğlu Saltı'ya *muafnâme-i hümâyun* namıyla verilen yeni berat.

The new *berat* given as *muafnâme-i hümâyun* (imperial decree on exemption) upon the application for the renewal of the *berat* on the occasion of enthronement of the new Sultan which has been given since to the descendants of a Jew named Yasef who proved to be uselful at the time of Suleiman the Magnificent conquered Budin Castle, granted to Saltı, son of Yasef, grand son of the forementioned person stating some exemptions and granting some rights.

21-30 Receb 1223 [12-21 Eylül/September 1808]
II. Mahmud
52,5 x 139,5 cm

BOA, MFB 680

139

Rumeli'de Premedi kazasının Boştine (?) ve Laşova (?) köyleri ahalisinden olup Üsküdar Doğancılar'da Sultan Mustafa Evkafı'na, Yenikapı'da Sarây-ı Atîk Helvahane Ocağı Mühimmatı Vakfı'na ve Tekfurdağı'nda Sultan Mehmed Çelebi Vakfı'na ait dükkânlarda çarıkçılık ve kayışçılık yapan esnafın üretim ve satış mekân ve bölgeleri, üretim tekeli, vakıflarına her yıl verecekleri meblağ vs. hususlarda nizam hâline gelmiş esaslara dair daha önce çıkmış olup cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenen ferman.

The ferman issued before and renewed on the occasion of enthronement of the new Sultan regarding the production and sales places and regions of the craftsmen, the production monopoly, the amount they will give to their *Waqf* every year, etc. on the principles that have become regular in matters of craftsmen –from the villages of Boştine (?) and Laşova (?) of the district of Premedi– who make sandals and belts in the shops belonging to the Sultan Mustafa *Waqf* in Doğancılar Üsküdar, *the Saray-ı Atik* (the Old Palace) *Helvahane* (the section of the imperial kitchen used for making sweets) *Waqf* in Yenikapı and Sultan Mehmed Çelebi *Waqf* in Tekfurdagi.

12 Safer 1224 [29 Mart/March 1809]
II. Mahmud
52 x 93,5 cm

BOA, MFB 685

140

Şam'daki Emeviye Camii Vakfı Mütevelliliğinin, bu görevi İstanbul'da oturup yerine tayin ettiği vekil aracılığıyla yürütmekte olan Hibetullah'tan alınarak Dersiam Süyûtîzade Mustafa Efendi'ye tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that Trustee position of the Mosque of Emeviye in Damascus is taken from Hibetullah who lives in Istanbul and carries out this duty through a proxy he appointed and is granted to Dersiam Süyûtîzade Mustafa Efendi.

17 Cemaziyelahir 1224 [30 Temmuz/July 1809]
II. Mahmud
54 x 78 cm

BOA, MFB 774

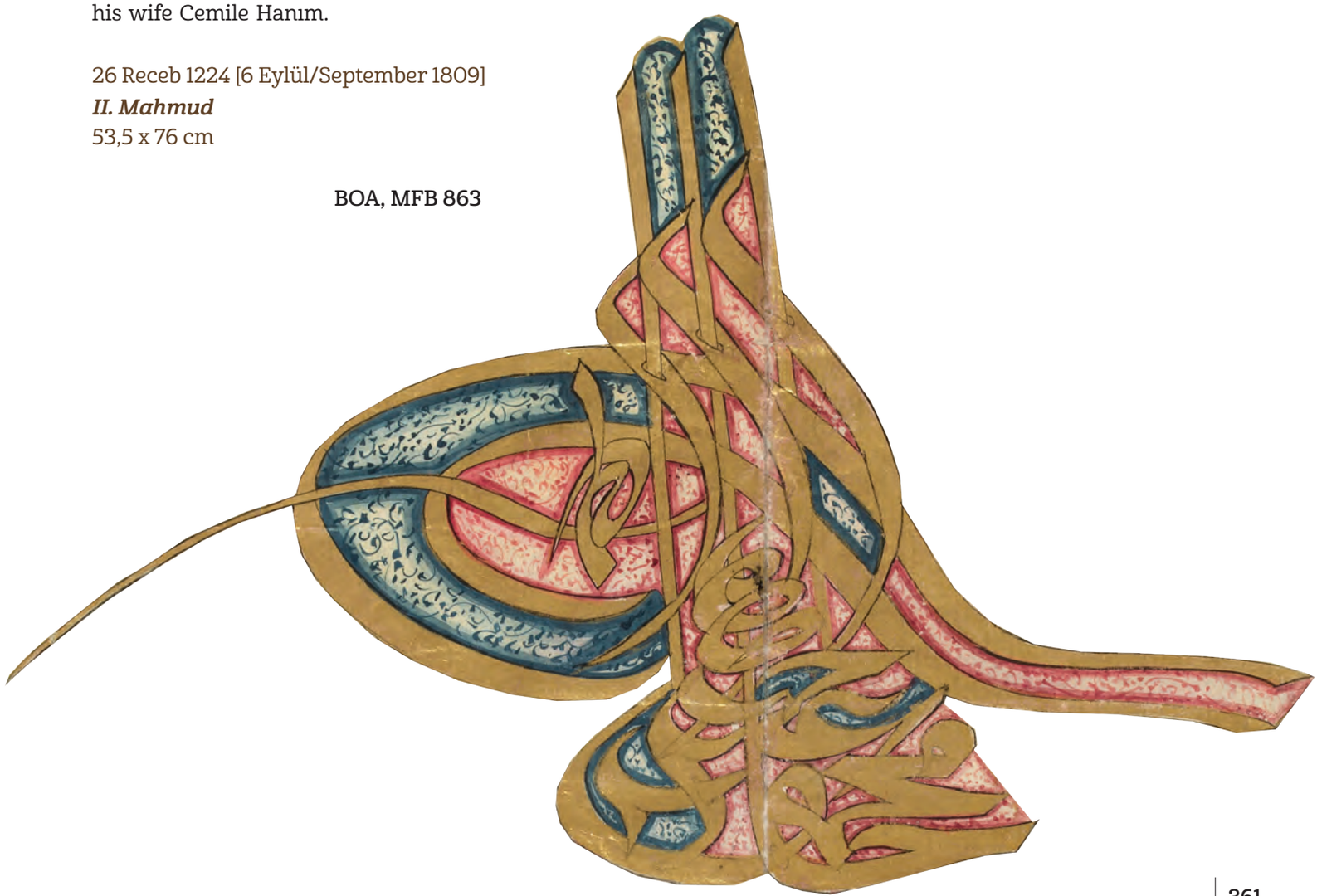
141

İstanbul'da Laleli Çeşme yakınındaki Sultan Mustafa Evkafı'na bağlı İzmir ve Tevâbii Meyve-i Ter Mukataası'nın açık artırma ile malikâne olarak satışa çıkarılan 50 bin kuruşluk gelir fazlasının (fazla-i fâiz) 25 hisse itibarıyla 1 hissesinin yarı yarıya Dergâh-ı Muallâ Sekbanbaşısı Mehmed Bey'in oğlu Osman Bey ile eşi Cemile Hanım'a satılması üzerine söz konusu 1 hissenin Cemile Hanım'a ait olan ½'si için adı geçene verilen berat.

The berat given to Cemile Hanım for her ½ share of 1 share of 25 shares of 50.000 kurus income surplus of *the mukataa* (revenue unit subject to tax farming) of *Meyve-i Ter* (Fresh Fruit) in İzmir and its surrondings belonging to the Sultan Mustafa *Waqf* in the vicinity of Lâleliçeşme in Istanbul which was sold with auction as *malikâne* (life-time tax farming) to Osman Bey, son of the *Sekbanbaşı* (Commander of Sekbans) of *Dergâh-ı Muallâ* (Imperial Palace) Mehmed Bey, and his wife Cemile Hanım.

26 Receb 1224 [6 Eylül/September 1809]
II. Mahmud
53,5 x 76 cm

BOA, MFB 863

142

Kudüs-i Şerif'teki Kutsal Kabir Kilisesi'nde çıkan yangından sonra buranın tamiri hususunda Rum ve Ermeni milletleri arasında çıkan anlaşmazlığın giderilmesi için Rumeli ve Anadolu Kazaskerleri huzurunda yapılan duruşmada tarafların, müşterek kutsal mekânları olan Hz. İsa'nın Kabri, Muğtesel, Gülgüle ve Beytullahm'daki Hz. İsa'nın doğduğu Mağara, Hz. Meryem'in Kabri, buraların ziyareti, yapılan ayinler vs. konularda ileri sürdükleri iddialara, verdikleri cevaplara ve varılan uzlaşmanın neticelerinin uygulanmasına dair Rum milletine verilen ferman.*

The ferman given to the Greek nation on the claims put forward, answers and the implementation of the results of the compromise reached on the common sacred places of the parties; the grave of Jesus, Mugtesel, Gülgüle and the Cave in which Jesus was born in Bethlehem, the tomb of Mary and the visit of these places, the rites and other issues in the hearing held before Rumelia and Anatolian *Kazaskers* in order to resolve the dispute between the Greek and Armenian nations regarding the repair of the Holy Sepulcher Church in Jerusalem, after the fire that broke out in the Holy Sepulcher.

1-10 Şaban 1224 [11-20 Eylül/September 1809]
II. Mahmud
54 x 149,5 cm

BOA, MFB 930

* Bu fermanın bir benzeri de Ermeni milletine verilmiştir. Ancak bu konuda daha sonra yeniden duruşma yapılarak her iki millete yeniden ayrı ayrı fermanlar verilmesinden dolayı önceki fermanlar geri alınıp iptal edilmiş ve defterdeki kayıtları silinmiştir. Bu ferman da, söz konusu iptal edilen fermanlardan Rum tarafına verilmiş olan fermandır ve geri alınıp Padişah'a sunulup üzerindeki hatt-ı hümâyun kesilip (bk. belge görüntüsündeki tuğranın sağ üst tarafındaki kesik kısım) çıkarıldıktan sonra battal olarak muhafaza edilmek üzere Name sandığına konulmuştur. Bu bilgi ve bu fermanın Ermenilere verilen benzerinin deftere kaydedilen sureti için bk. BOA, A.DVNS.KLS.d. 9, s. 54-57'deki ferman kaydı ve kaydın sonundaki "Bir sureti Rum tâifesi tarafına ..." kısmı üzerindeki şerh. Ayrıca söz konusu defterin karşılaştırmalı neşri için bk. Heyet, *Kudüs'te Hristiyan Mezhep ve Milletlerin İdaresi*, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı yayını, İstanbul 2019, s. 138-142.

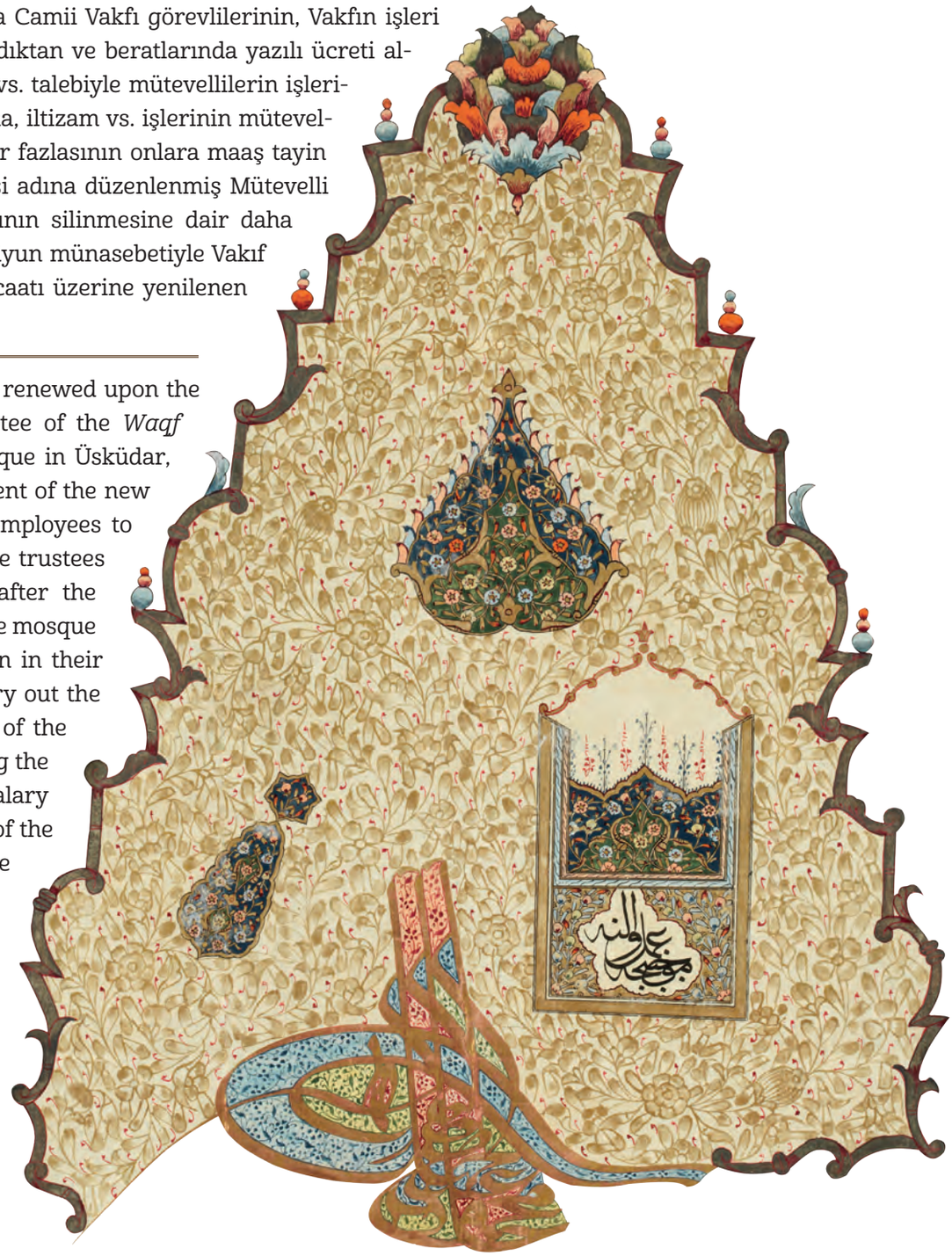
* A similar ferman was given to the Armenian nation. However, a hearing was held later on this issue and the previous fermans were revoked and their records in the registry book were deleted due to the separate decrees given to both nations. This is the ferman given to the Greek side of the canceled ferman and it was taken back and presented to the Sultan and placed in the Name chest to be preserved as a invalid after cutting out (see the sheared part in the upper right of the tughra in the document image) the hatt-ı hümâyun (handwriting of sultan) on it. For this information and the copy of this decree given to the Armenians registered in the registry book, see. BOA, A.DVNS.KLS.d. 9, p. The registry of ferman in 54-57 and the annotation on the section "One copy to the Greek side ..." at the end of the record. In addition, for the comparative publication of the book mentioned, see; Administration of Christian Denominations and Communities in Jerusalem, prepared by a commitee, Directorate of State Archives Publications, Istanbul 2019, p. 138-142.

143

Üsküdar'daki Kara Davud Paşa Camii Vakfı görevlilerinin, Vakfın işleri görülüp Camiin tamiratı yapıldıktan ve beratlarında yazılı ücreti aldıktan sonra daha fazla ücret vs. talebiyle mütevellilerin işlerine karışmamaları, Vakfın atama, iltizam vs. işlerinin mütevelliler marifetiyle yürütülüp gelir fazlasının onlara maaş tayin olunması ve İbrahim isimli kişi adına düzenlenmiş Mütevelli Kaymakamlığı beratının kaydının silinmesine dair daha önce çıkmış olup cülûs-ı hümâyun münasebetiyle Vakıf Mütevellisi Süleyman'ın müracaatı üzerine yenilenen ferman.

The ferman issued before and renewed upon the application of Suleyman, trustee of the *Waqf* of the Kara Davud Pasha Mosque in Üsküdar, on the occasion of enthronement of the new Sultan regarding to prevent employees to interfere with the affairs of the trustees by demanding more wages after the works of the *Waqf* are done, the mosque is repaired and the fee written in their certificates is received; to carry out the appointment and tax farming of the Waqf by the trustees and giving the excess income to them as a salary and to cancel the registration of the Deputy of Trusteeship certificate issued in the name of Ibrahim.

11 Rebiülevvel 1225
[16 Nisan/April 1810]
II. Mahmud
53,7 x 97,5 cm

BOA, MFB 936

144

Mukataa ve köylerin mutasarrıflarının sık sık değişmesinden dolayı ahalinin uğradığı mağduriyet ve hazinenin gelir kaybının önlenmesi amacıyla uygulamaya konulan malikâne sisteminin şartları çerçevesinde Erzurum Gümrüğü Mukataası'na bağlı Hasankale Damgâ-yı Siyâh ve Şüregel Sancağı Bâc-ı Ubûr, Damgâ-yı Siyâh, Yava ve Kaçkun mukataalarının ½ hissesine mutasarrıf olan Firuz ve Osman'ın, hisselerini kendi istekleriyle Abdurrahman Bey, İshak ve Hüseyin Bey'e devrettiklerine ve bu yeni duruma göre söz konusu mukataaların ⅙ hissesinin malikâne mutasarrıfının adı geçen Hüseyin Bey olduğuna dair berat.

The berat stating that Firuz and Osman who are the ½ share holders of the *mukataas* (revenue unit subject to tax farming) of Damga-yı Siyah, Yava and Kackun of Şüregel Sanjak and Hasankale Damga-yı Siyah belonging to the *mukataa* of the Custom of Erzurum transferred their shares with their own will to Abdurrahman Bey, Ishak and Huseyin Bey and according to this new situation Hüseyin Bey is the *malikâne* (life-time tax farming) holder of ⅙ share of forementioned mukataas according to conditions of the *malikâne* system implemented in order to prevent the victimization of the people and the loss of income of the treasury due to the frequent changes of the holders of the *mukataas* and villages.

26 Safer 1226 [22 Mart/March 1811]
II. Mahmud
50 x 71,5 cm

BOA, MFB 693

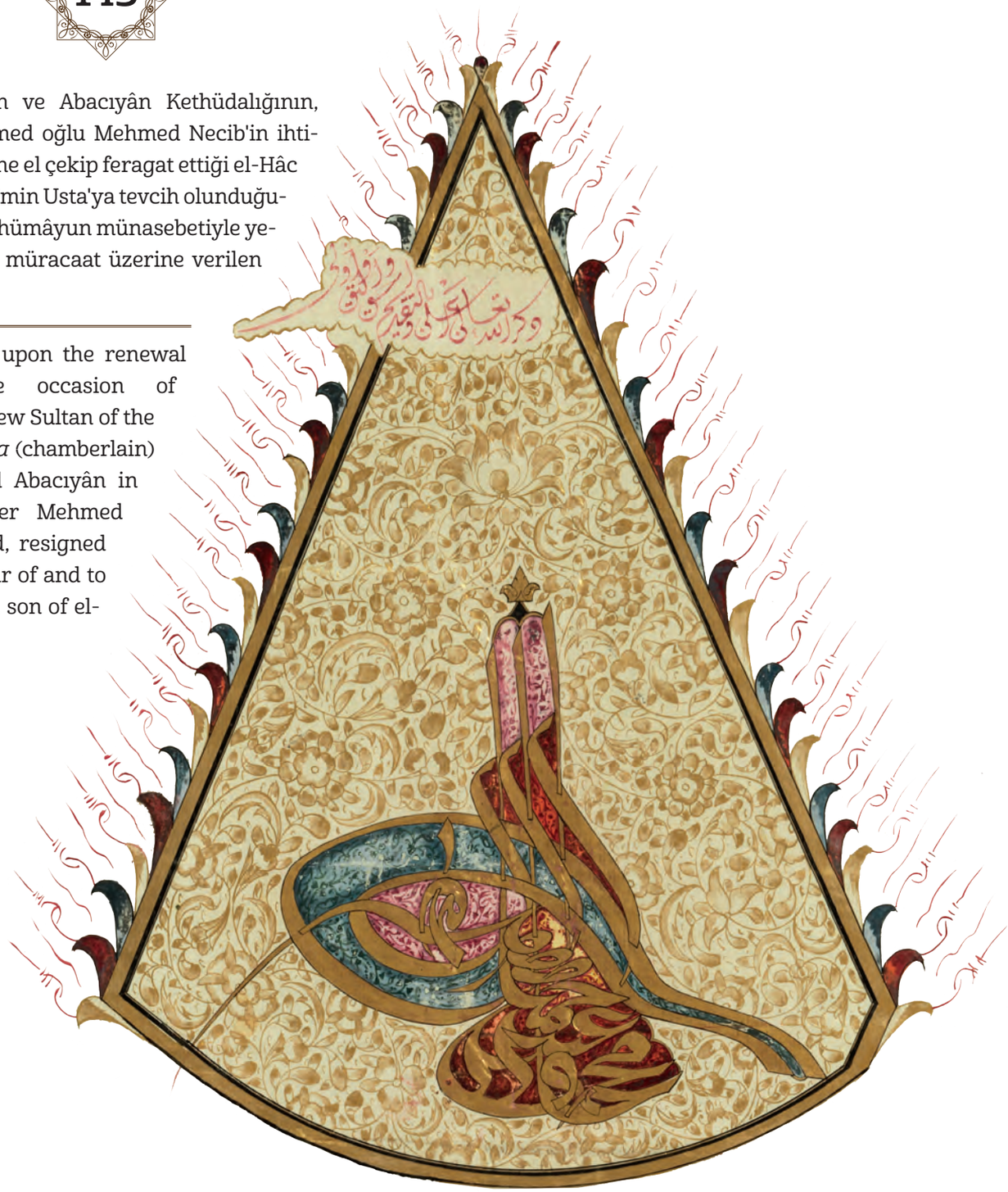
145

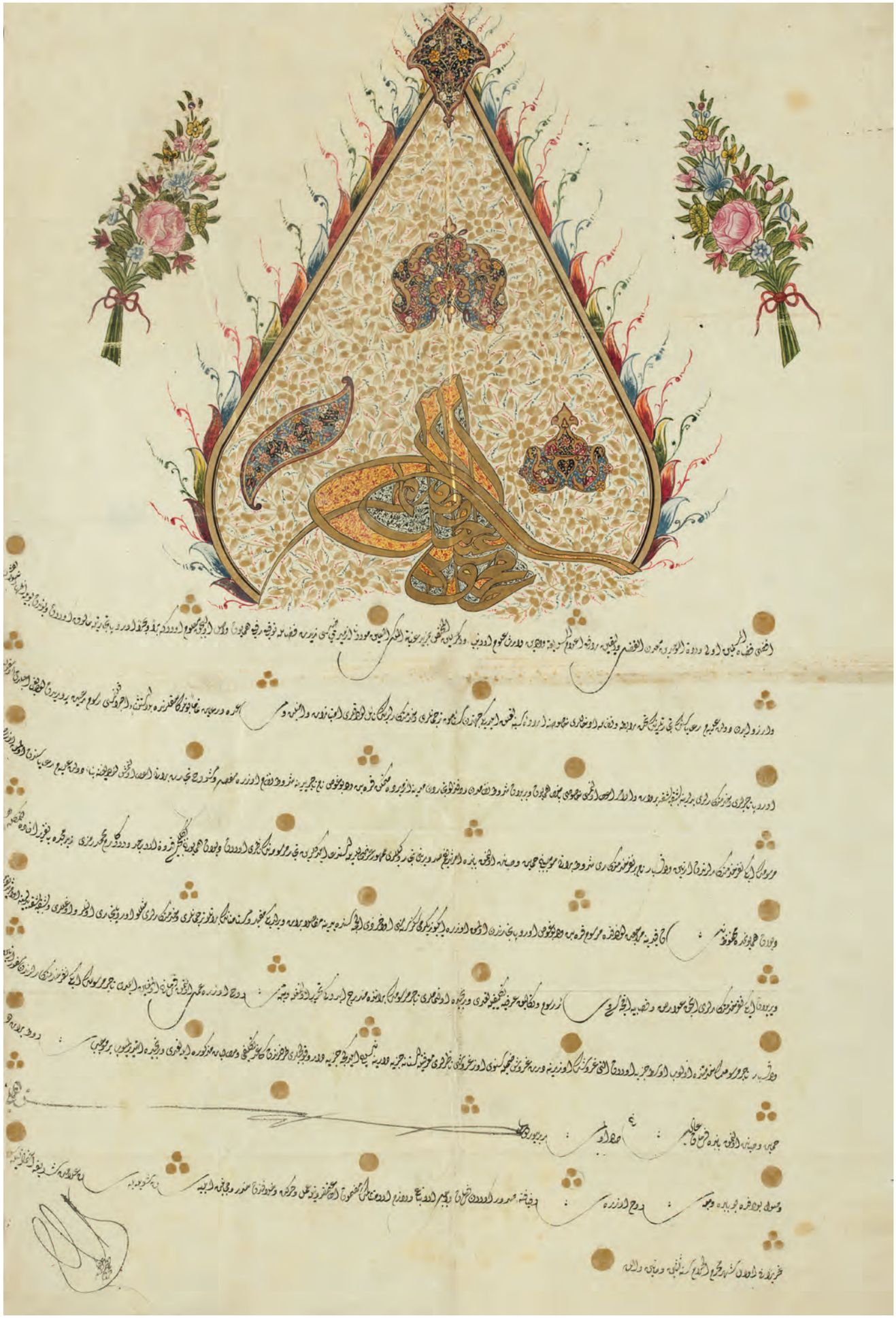
İstanbul'daki Bezzâzân ve Abacıyân Kethüdalığının, mutasarrıfı olan Mehmed oğlu Mehmed Necib'in ihtiyarlığından dolayı lehine el çekip feragat ettiği el-Hâc Ahmed oğlu Mehmed Emin Usta'ya tevcih olunduğuna dair beratın cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine verilen yeni berat.

The new *berat* given upon the renewal application on the occasion of enthronement of the new Sultan of the *berat* granting *kethuda* (chamberlain) post of Bezzâzân and Abacıyân in İstanbul whose holder Mehmed Necib, son of Mehmed, resigned due to his age in favour of and to Master Mehmed Emin, son of el-Hâc Ahmed.

2 Cemaziyelevvel 1229
[22 Nisan/April 1814]
II. Mahmud
54 x 78,5 cm

BOA, MFB 715

146

İzmir'de ikamet eden beratlı Avrupa Taciri Bogos oğlu Karabet'in hizmetkârı Kaspar oğlu Artin'in, söz konusu beratta yazılı şartlar gereğince himaye edilmesi ve kendisinden cizye haricinde vergi alınmamasına dair ferman.

The ferman regarding to protect and not to collect tax other than *jizya* (tax paid by non-muslims) from Artin, son of Kaspar and servant of Karabet, son of Bogos, who is a European merchant with *berat* and reside in Izmir, according to the conditions written in the foremention*ed berat.*

1-10 Muharrem 1230 [14-23 Aralık/December 1814]
II. Mahmud
53,5 x 78 cm

BOA, MFB 721

موجبنجه عمل اولنه

147

Zeytun kazasında bulunan Penay Eksene Manastırı rahiplerine subaşı adamları, yolcular vs. tarafından yapılan zulüm ve haksızlıkların önlenmesine dair ferman.

The ferman on the prevention of the persecution and injustice against the priests of the Penay Eksene Monastery in Zeytun district committed by guards, travelers, etc.

11-20 Muharrem 1230 [24 Aralık/December – 2 Ocak/January 1815]
II. Mahmud
54,5 x 76,5 cm

BOA, MFB 722

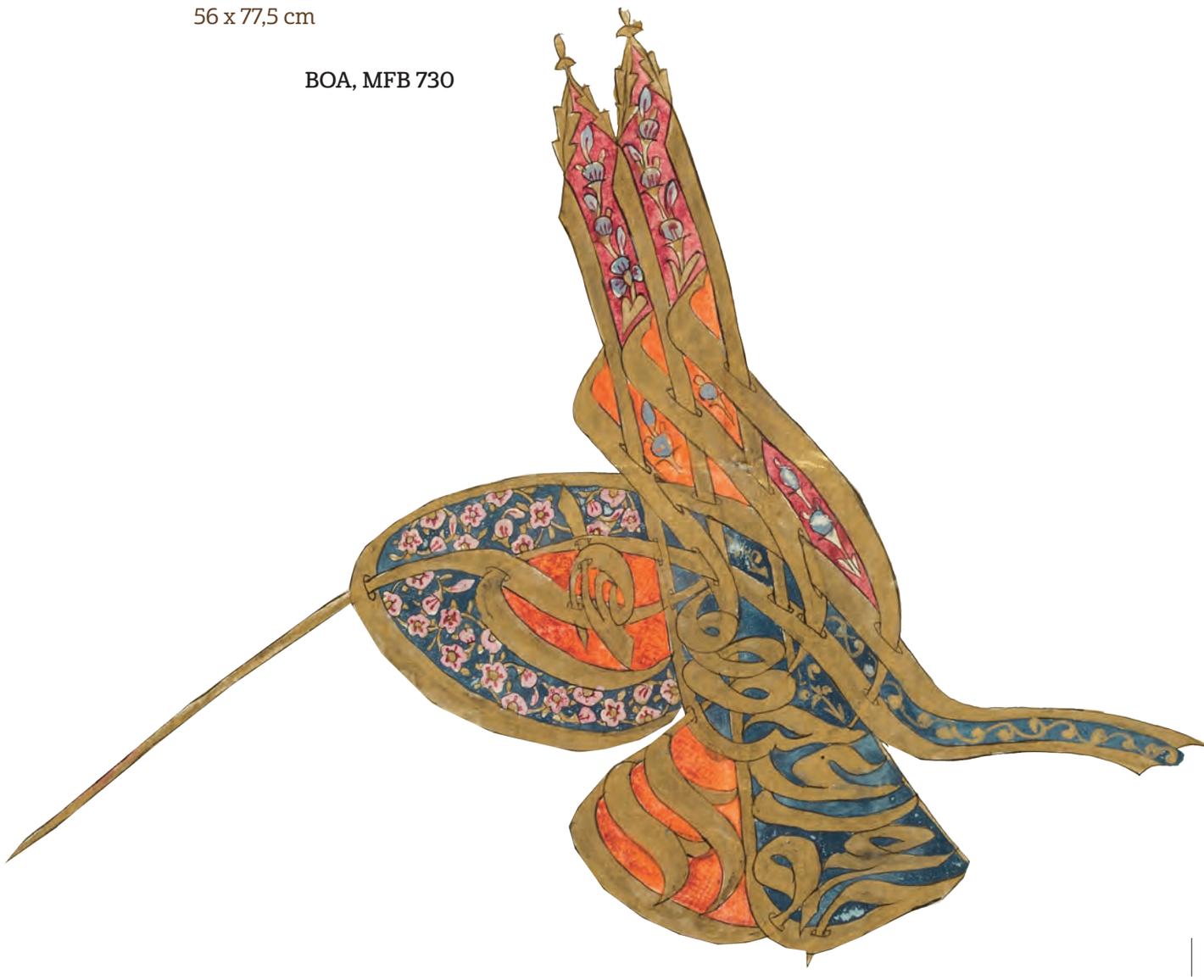
148

İzmir'de Arap Hanı'nda ikamet eden beratlı Avrupa Taciri Silleli Murat oğlu Somalı Dimitri'nin hizmetkârı Silleli Murat oğlu Mihail'in, söz konusu beratta yazılı şartlar gereğince himaye edilmesi ve kendisinden cizye haricinde vergi alınmamasına dair ferman.

The ferman regarding to protect and not to collect tax other than *jizya* (tax paid by non-muslims) from Mihail, son of Silleli Murat and servant of Somalı Dimitri, son of Silleli Murat, who is a European merchant with *berat* and reside in the Arap Khan in Izmir, according to the conditions written in the forementioned *berat.*

11-20 Şevval 1232 [24 Ağustos/August – 2 Eylül/September 1817]
II. Mahmud
56 x 77,5 cm

BOA, MFB 730

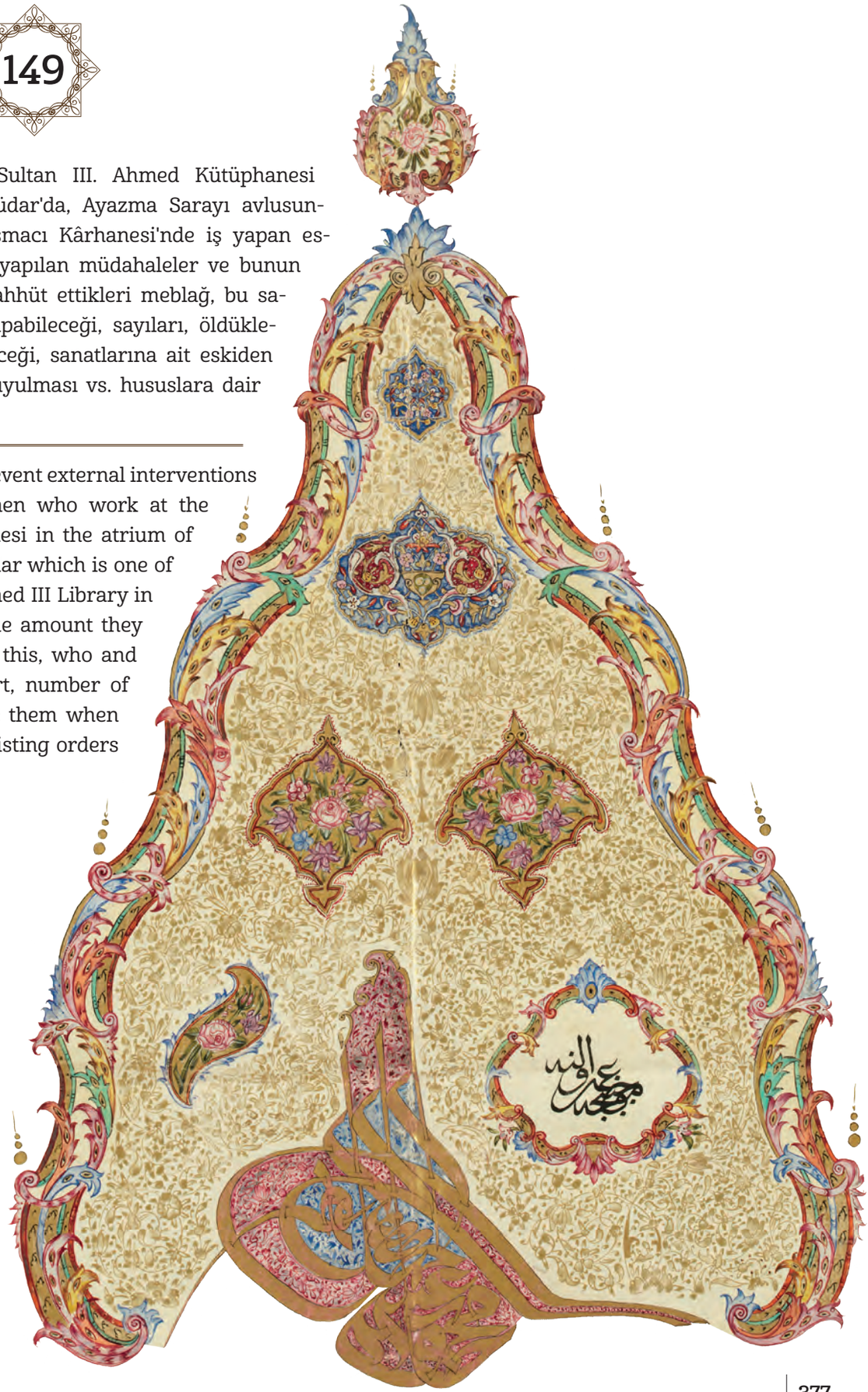
149

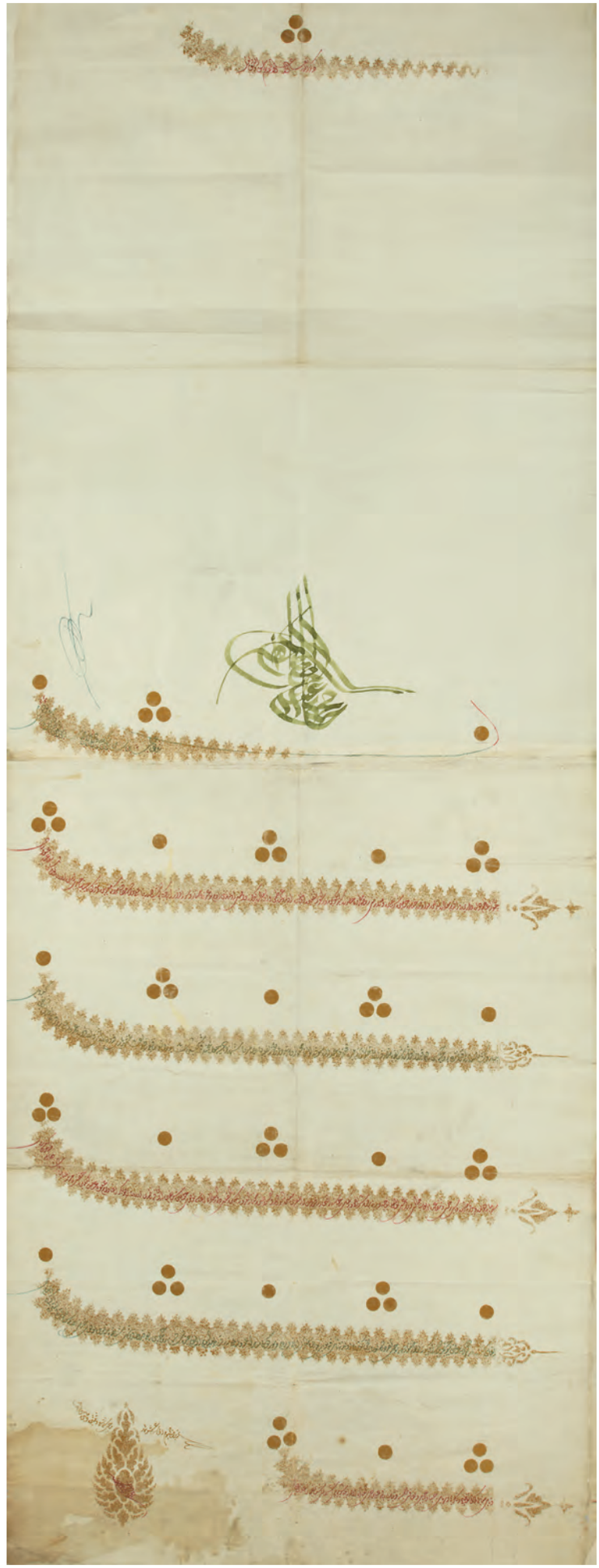
Enderûn-ı Hümâyun'daki Sultan III. Ahmed Kütüphanesi vakıflarından olan ve Üsküdar'da, Ayazma Sarayı avlusunda bulunan Mücessem Basmacı Kârhanesi'nde iş yapan esnafın sanatlarına hariçten yapılan müdahaleler ve bunun önlenmesi için ödemeyi taahhüt ettikleri meblağ, bu sanatı kimlerin ve nerede yapabileceği, sayıları, öldüklerinde yerlerine kimin geçeceği, sanatlarına ait eskiden beri var olan nizamlarına uyulması vs. hususlara dair ferman.

The ferman regarding to prevent external interventions in the arts of the tradesmen who work at the Mucessem Basmacı Kârhanesi in the atrium of the Ayazma Palace in Üsküdar which is one of the waqfs of the Sultan Ahmed III Library in Enderûn-ı Hümâyun and the amount they have committed to pay for this, who and where can perform this art, number of them and who will replace them when they die, to obey the pre-existing orders of their arts.

6 Rebiülahir 1235
[22 Ocak/January 1820]
II. Mahmud
56 x 124 cm

BOA, MFB 741

150

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin, Abdullah kızı Hoşzîbende Kalfa'nın vefatıyla boşalan ¼ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat) Ali oğlu Teberdârân-ı Zülüflüyân-ı Hâssa zümresinden Şehzade Kuşçusu Ömer'e verildiğine dair berat.

The berat stating that the share of ¼ carat (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina which is vacated due to the death of Hoşzîbende Kalfa, daughter of Abdullah, is given to *Prince Birdman* from the community of *Teberdârân-ı Zülüflüyân-ı Hâssa* (Halberdiers of Sultan) Omar, son of Ali.

15 Receb 1239 [16 Mart/March 1824]
II. Mahmud
56 x 150 cm

BOA, MFB 762

151

Yurtluk ve Ocaklık olarak tasarruf edilegelmekte iken Abdülhamid Paşa'nın tasarrufu esnasında bu statüsüne son verilen Bayezid sancağının tekrar eski statüsüne döndürülerek Bayezid sancak ve nahiyesindeki haslarıyla birlikte daha önceki mutasarrıfı Rumeli Beylerbeyiliği rütbesi sahibi Mehmed Behlül Paşa'ya tevcih olunduğuna dair berat.

The berat stating that the Bayezid sanjak whose status was terminated during the disposal of Abdülhamid Pasha while it was being used as *yurtluk* (fief) and *ocaklık* (hereditary property) was restored to its former status and given to Mehmed Behlül Pasha who is the former holder and has the rank of Rumelia *Beylerbeyi* (Governor) along with its Hass (dirlik with an income of more than 100 thousand coins) in Bayezid sanjak and sub-district.

[1] Zilhicce 1239 [28 Temmuz/July 1824]
II. Mahmud
54,8 x 78,9 cm

BOA, MFB 763

152

İstanbul'da Valide Hanı'nda ikamet eden Kayserili Hızır oğlu Agop'un defterli Avrupa, Acem ve Hindistan tüccarından olduğuna ve buna bağlı olarak sahip olduğu hak ve imtiyazlar ile yükümlülüklere dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) stating that Agop, son of Kayserili Hızır, residing in the Valide Khan in İstanbul, is from the European, Persian and Indian merchants with *berat* and the rights and privileges along with responsibilities based on that.

1-10 Safer 1240 [25 Eylül/September – 4 Ekim/October 1824]
II. Mahmud
78 x 161,5 cm

BOA, MFB 765

153

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin, Abdullah kızı Tayyibe'nin vefatıyla boşalan ¼ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat) Nefise Sadiye Hanım'a tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that the share of ¼ carat (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina which is vacated due to the death of Tayyibe, daughter of Abdullah, is given to Nefise Sadiye Hanım.

2 Muharrem 1241 [17 Ağustos/August 1825]
II. Mahmud
56,5 x 78 cm

BOA, MFB 768

154

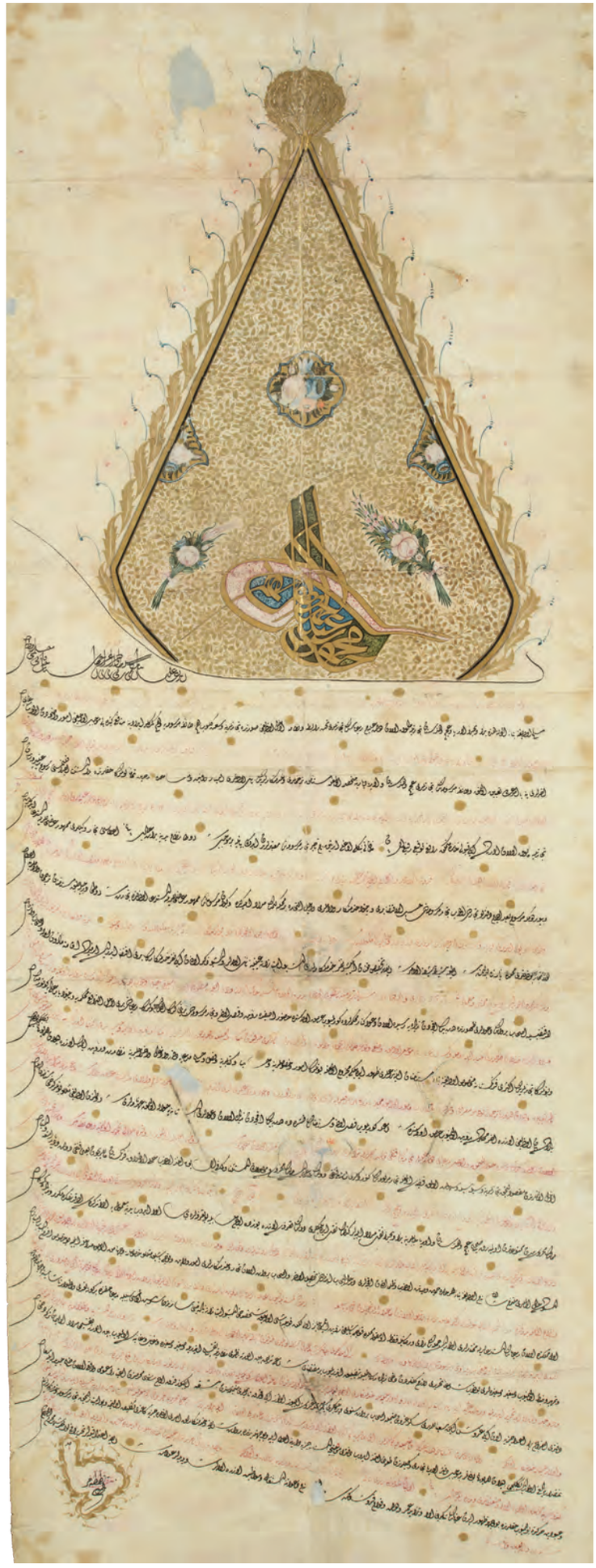
Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin, Hazîne-i Hümâyun ağalarından Çukadâr-ı Şehriyârî Mehemmed Emin'in vefatıyla boşalan ¼ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat), Mehmedpaşa Yokuşu'nda sakin olan Şerefzade es-Seyyid Mehmed oğlu Seyyid Mehmed'e tevcih edildiğine dair berat.

The berat stating that the share of ¼ carat (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina which is vacated due to the death of *Çukadâr-ı Şehriyârî* (Sultan's royal servant) Mehemmed Emin from the aghas of Imperial Treasury, is given to Seyyid Mehmed, son of Şerefzade es-Seyyid Mehmed and residing in Mehmedpaşa Yokuşu.

7 Muharrem 1243 [31 Temmuz/July 1827]
II. Mahmud
54,5 x 80,5 cm

BOA, MFB 773

155

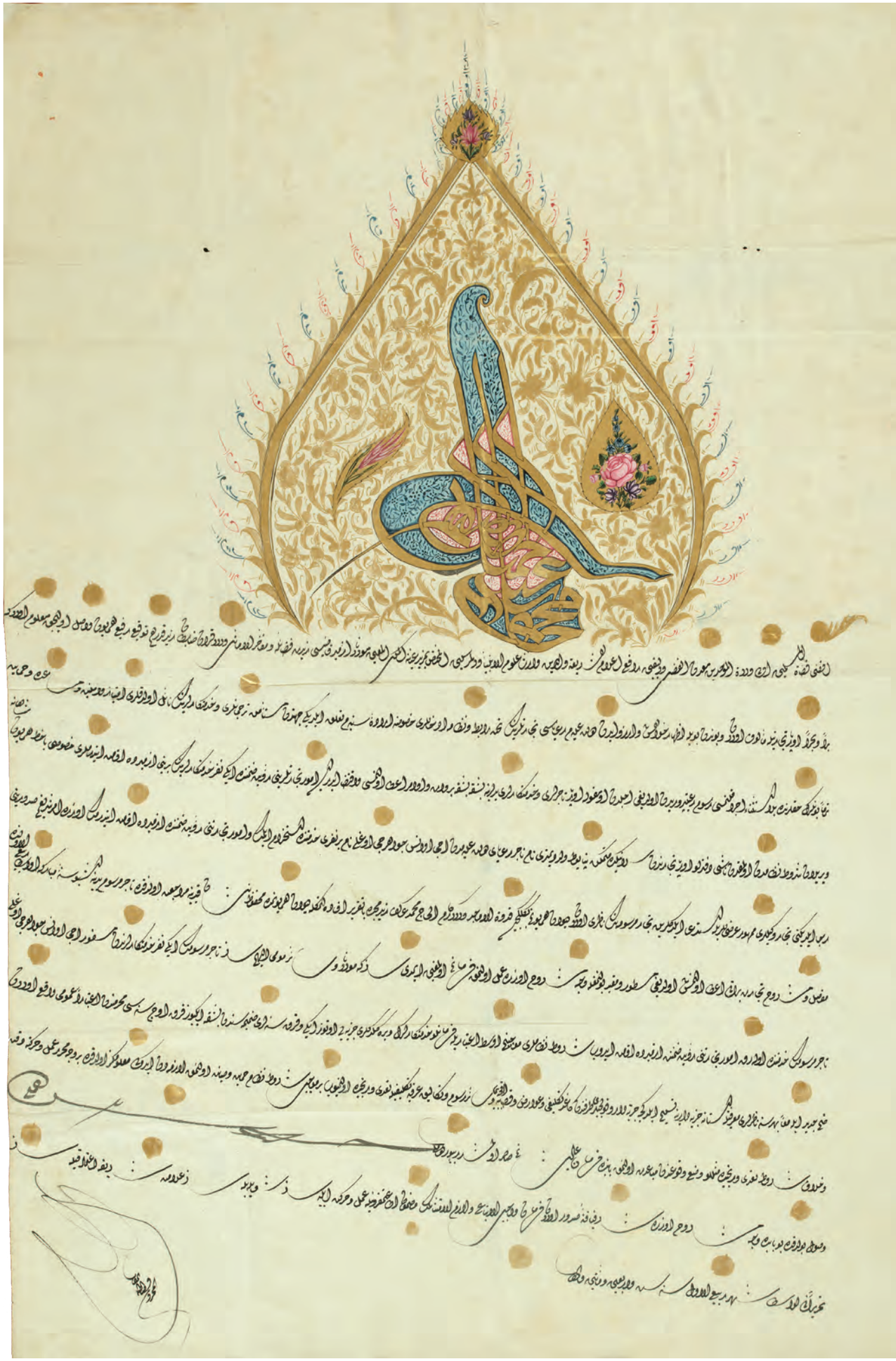
Edirne'de İkikapılı Hanı'nda yerleşik Beneklioğlu Artin'in muteber Acem, Hindistan ve Avrupa tüccarından olduğuna ve buna bağlı olarak sahip olduğu hak ve imtiyazlar ile yükümlülüklere dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *Nişân-ı Hümâyun* (imperial decree) stating that Beneklioğlu Artin, resident in the İkikapılı Khan in Edirne, is from the reliable Persian, Indian and European merchants and the rights and privileges along with responsibilities based on that.

21-30 Muharrem 1246 [12-21 Temmuz/July 1830]
II. Mahmud
54,5 x 139,5 cm

BOA, MFB 784

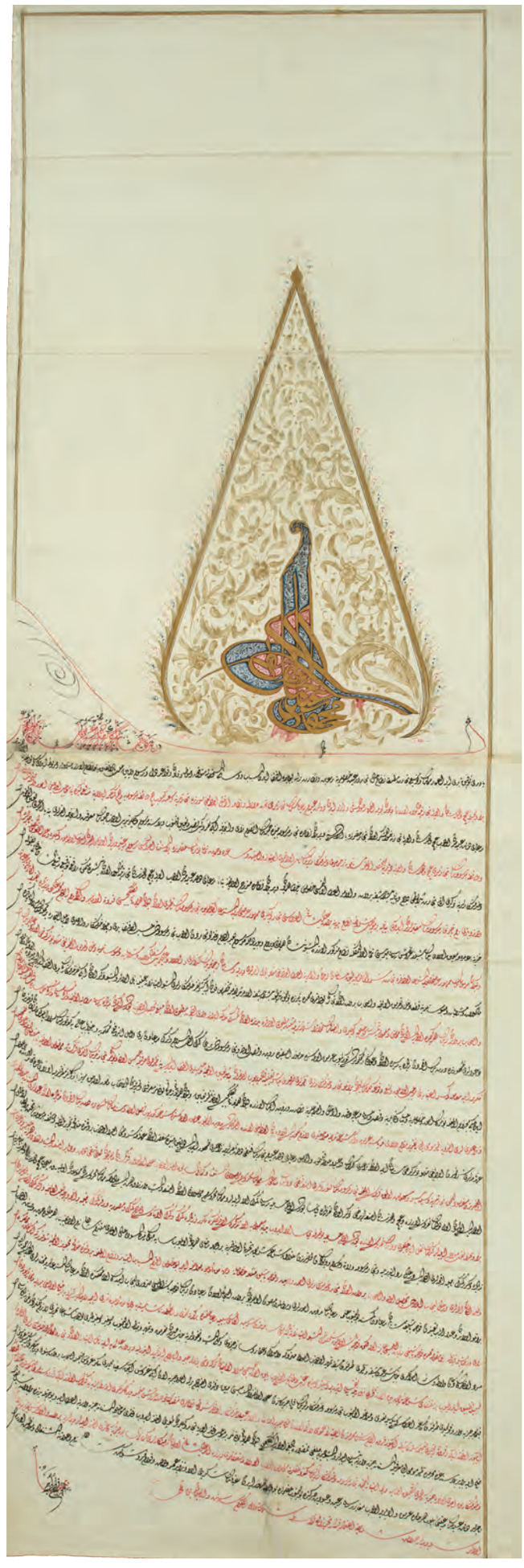
156

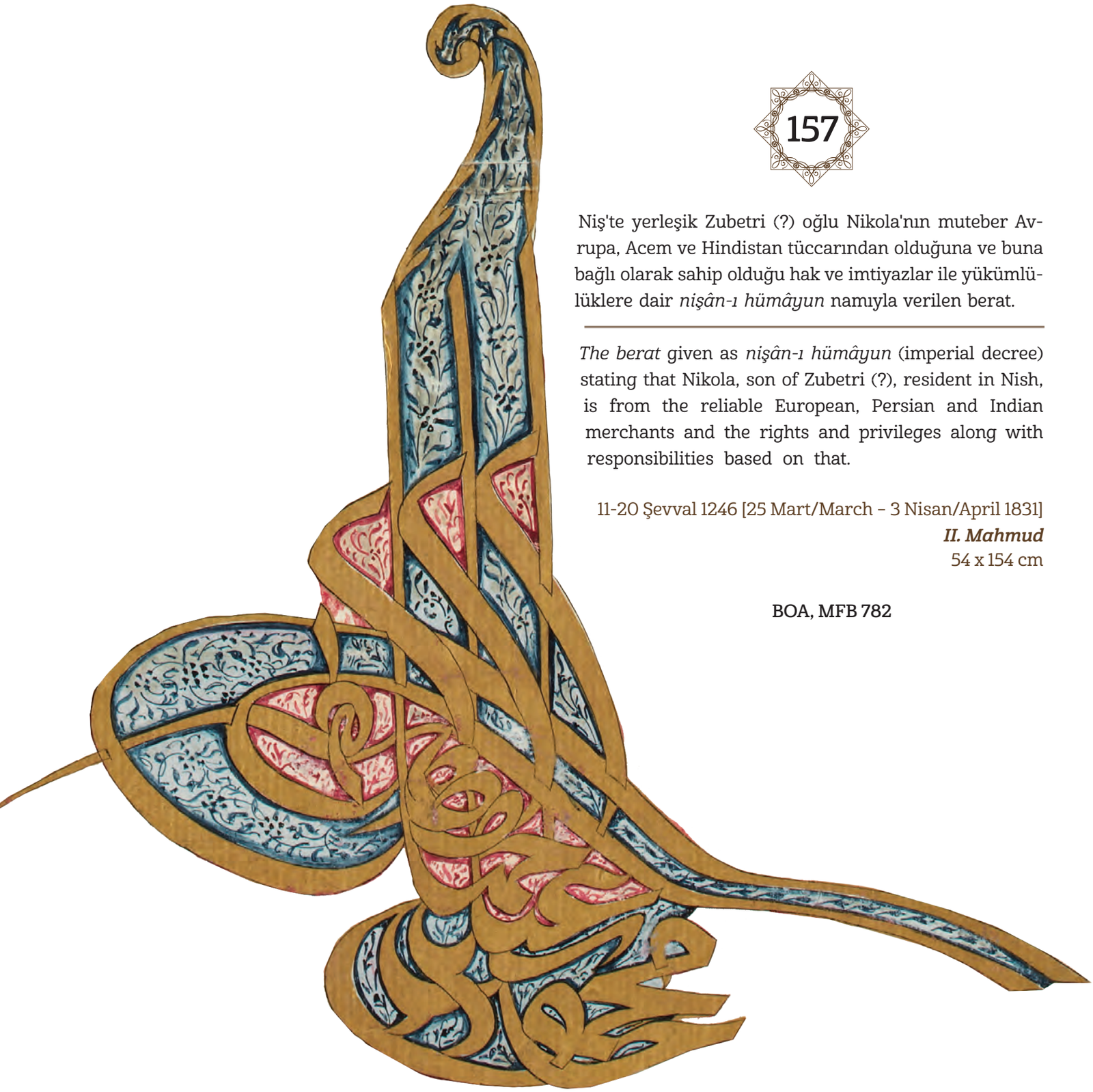
Selanik'te ikamet eden beratlı Avrupa Taciri Dimitri oğlu Panayot'un İzmir'de ikamet etmek üzere hizmetkârı olan Aci Ovanes Cevahircioğlu'nun, söz konusu beratta yazılı şartlar gereğince himaye edilmesi ve kendisinden cizye haricinde vergi alınmamasına dair ferman.

The ferman regarding to protect and not to collect tax other than *jizya* (tax paid by non-muslims) from Aci Ovanes Cevâhircioğlu, servant of Panayot provided to reside in İzmir, son of Dimitri, who is a European merchant with *berat* residing in Thessaloniki according to the conditions written in the forementioned berat.

11-20 Rebiülevvel 1246
[30 Ağustos/August – 8 Eylül/September 1830]
II. Mahmud
54 x 77,5 cm

BOA, MFB 764

157

Niş'te yerleşik Zubetri (?) oğlu Nikola'nın muteber Avrupa, Acem ve Hindistan tüccarından olduğuna ve buna bağlı olarak sahip olduğu hak ve imtiyazlar ile yükümlülüklere dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) stating that Nikola, son of Zubetri (?), resident in Nish, is from the reliable European, Persian and Indian merchants and the rights and privileges along with responsibilities based on that.

11-20 Şevval 1246 [25 Mart/March – 3 Nisan/April 1831]
II. Mahmud
54 x 154 cm

BOA, MFB 782

158

Tırnovi kazasında Eleneli Köseoğlu Aci Yanako oğlu Aci Yordan'ın muteber Acem, Hindistan ve Avrupa tüccarından olduğuna ve buna bağlı olarak sahip olduğu hak ve imtiyazlar ile yükümlülüklere dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) stating that Aci Yordan, son of Eleneli Köseoğlu Aci Yanako in Tırnovi district, is from the realiable Persian, Indian and European merchants and the rights and privileges along with responsibilities based on that.

1-10 Şaban 1248 [24 Aralık/December – 2 Ocak/January 1833]
II. Mahmud
52,5 x 144,5 cm

BOA, MFB 791

159

Kızanlık'ta ikamet eden Todor İstepanoviç'in muteber Acem, Hindistan ve Avrupa tüccarından olduğuna ve buna bağlı olarak sahip olduğu hak ve imtiyazlar ile yükümlülüklere dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) stating that Todor Istepanoviç, residing in Kızanlık, is from the realiable Persian, Indian and European merchants and the rights and privileges along with responsibilities based on that.

21-29 Şevval 1249
[3-11 Mart/March 1834]
II. Mahmud
53,5 x 150 cm

BOA, MFB 795

160

Kızanlık'ta ikamet eden beratlı Avrupa, Acem ve Hindistan tüccarından Todor İstepanoviç'in hizmetkârı Simon Nedelkoviç'in, söz konusu beratta yazılı şartlar gereğince himaye edilmesi ve kendisinden cizye haricinde vergi alınmamasına dair ferman.

The ferman regarding to protect and not to collect tax other than *jizya* (tax paid by non-muslims) from Simon Nedelkoviç, servant of Todor Istepanoviç who is from the European, Persian and Indian merchants with *berat* residing in Kızanlık according to the conditions written in the forementioned *berat.*

21-29 Şevval 1249 [3-11 Mart/March 1834]
II. Mahmud
55 x 78,5 cm

BOA, MFB 864

161

Çarşamba, Cumapazarı ve Eğribucak kazasına bağlı Kozana köyü ahalisinden Yorgi ve isimleri yazılı diğer beş kişinin çarık imal edip satmalarına ruhsat verildiğine dair ferman.

The ferman stating that Yorgi and other five persons whose names are written from the people of Kozana village of Çarşamba, Cumapazarı and Eğribucak district, are licensed to manufacture and sell sandals.

3 Rebiülahir 1250 [9 Ağustos/August 1834]
II. Mahmud
55,5 x 77 cm

BOA, MFB 102

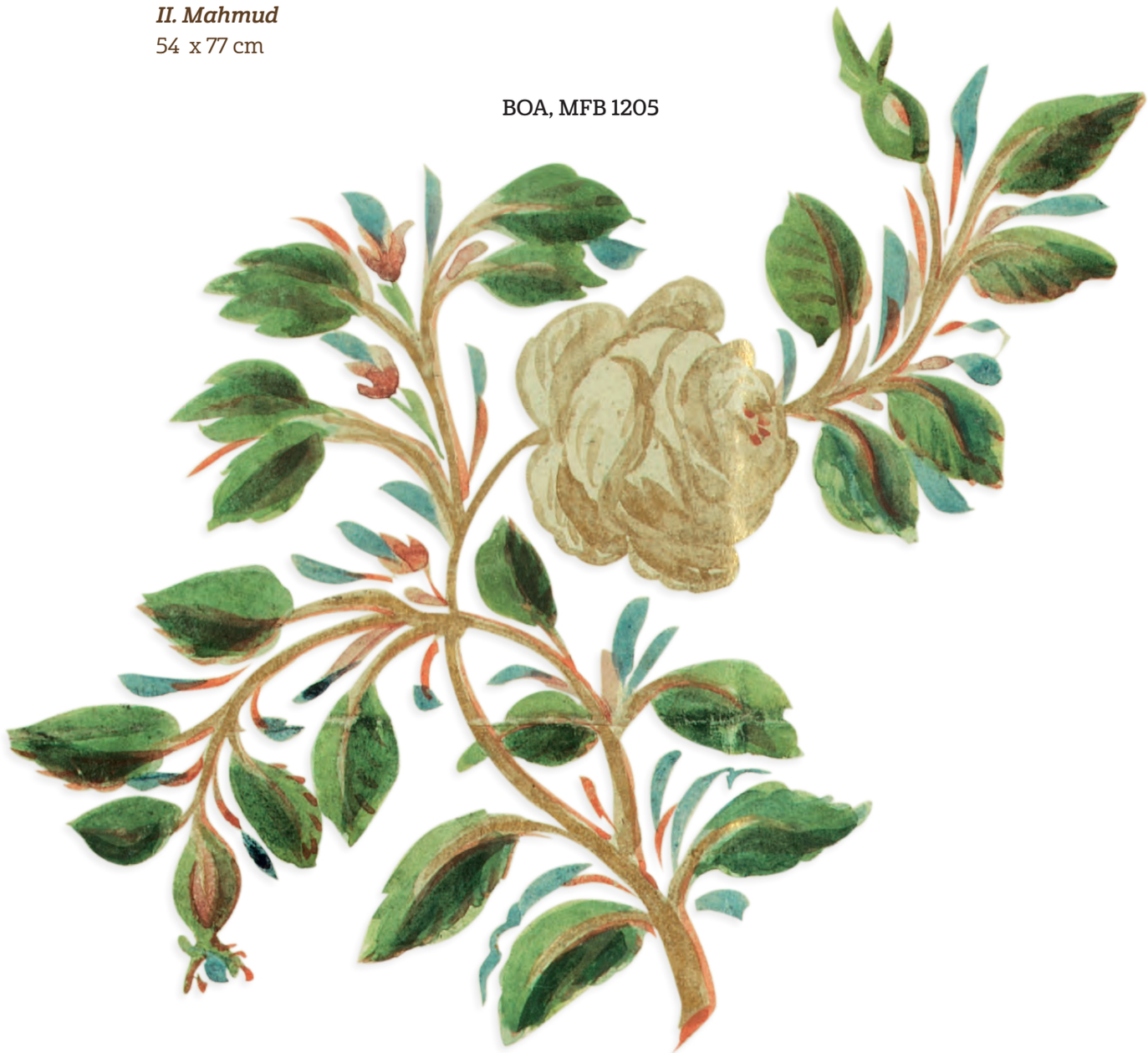
162

Cumapazarı ahalisinden Yorgi ve isimleri yazılı diğer üç kişinin çarık imal edip satmalarına ruhsat verildiğine dair ferman.

The ferman stating that Yorgi and other three persons whose names are written from the people of Cumapazarı are licensed to manufacture and sell sandals.

19 Muharrem 1251 [17 Mayıs/May 1835]
II. Mahmud
54 x 77 cm

BOA, MFB 1205

163

İstanbul'un et ihtiyacının karşılanması için celepler tarafından getirilen koyun, kuzu ve keçilerin mezbahalara dağıtımı, kesimi, kasap esnafına tevzii, satışı, fiyatı vb. hususlarda konulmuş nizam ve şartlar hakkında değişik tarihlerde çıkarılmış olan fermanların ayrıntıları ile bu esaslara uyulmasına ve bunların ilgili dairelerdeki kayıtlarında yapılacak bazı düzeltmelere dair ferman.

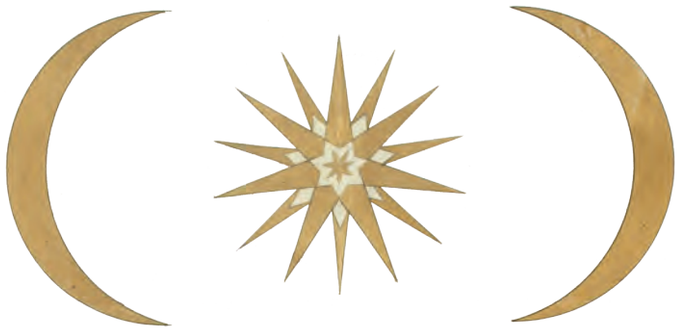

The ferman regarding the distribution and slaughter of sheep, lambs and goats brought by the *celeps* (drovers) to the slaughterhouses to meet the meat needs of Istanbul; details of the decrees issued on different dates regarding the order and conditions imposed on issues such as distribution, sale and price to butchers; the compliance with these principles and some corrections to be made in records of these in the relevant departments.

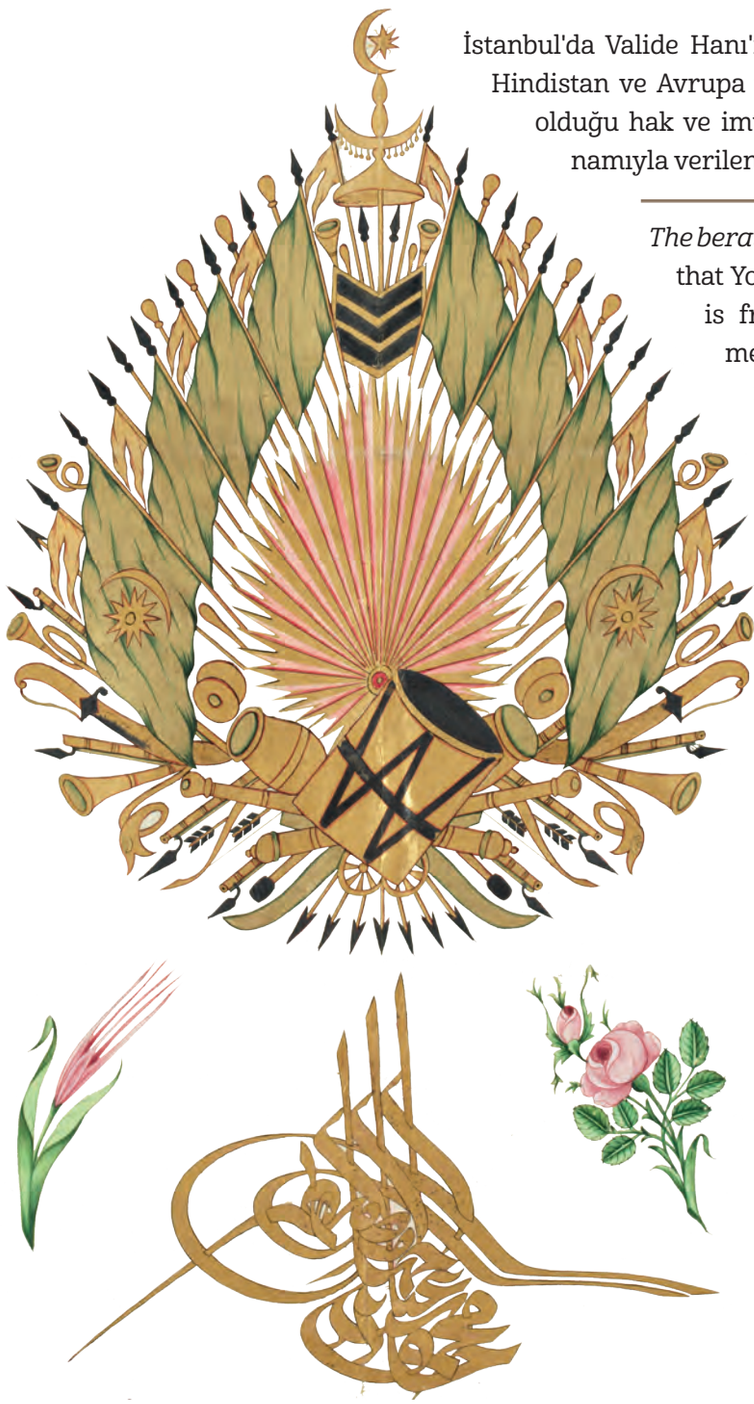
28 Rebiülevvel 1251
[24 Temmuz/July 1835]
II. Mahmud
55 x 105,5 cm

BOA, MFB 856

164

İstanbul'da Valide Hanı'nda yerleşik Yorgi Aleksioğlu'nun muteber Acem, Hindistan ve Avrupa tüccarından olduğuna ve buna bağlı olarak sahip olduğu hak ve imtiyazlar ile yükümlülüklere dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) stating that Yorgi Aleksioğlu, resident in Valide Khan in İstanbul, is from the realiable Persian, Indian and European merchants and the rights and privileges along with responsibilities based on that.

1-10 Zilhicce 1253
[26 Şubat/February – 7 Mart/March 1838]
II. Mahmud
53 x 150 cm

BOA, MFB 799

موجنجه عمل والنه

165

Halife Hz. Ömer'in neslinden gelen ve Yabanabad kazasının Şeyhler köyündeki Sığırcık Suyu'na (Çekirge Suyu) memur olan Şeyh Ali Semerkandî hazretlerinin evlatlarının avarız, tekâlif ve raiyyet rüsumundan muaf olduklarına ve hiçbir görevlinin bu yüzden kendilerini rencide etmemesine dair önceki padişahlar tarafından tecdit edilerek verilegelmekte olan fermanın cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesi müracaatı üzerine verilen yeni ferman.

The new *ferman* given upon the application to renew the *ferman* on the occasion of enthronement of the new Sultan which has been issued by former sultans by renewing stating that the children of Sheikh Ali Semerkandî, descendants of Khalifa Omar and the holders of the Spring of *Sığırcık* at the village of Şeyhler in the district of Yabanâbâd are exempt from taxes and no official to offend them for this.

6 Receb 1255 [15 Eylül/September 1839]
Abdülmecid
52,5 x 76,5 cm

BOA, MFB 963

166

Yıldız Hanı'nda ikamet eden beratlı Avrupa, Acem ve Hindistan Taciri Yovan oğlu Simon'un hizmetkârı Hazer oğlu Lamik'in, söz konusu beratta yazılı şartlar gereğince himaye edilmesi ve kendisinden cizye haricinde vergi veya mükerrer cizye alınmamasına dair ferman.

The ferman regarding to protect and not to collect tax other than *jizya* (tax paid by non-muslims) or double charge *jizya* from Lamik, son of Hazer and servant of Simon, son of Yovan who is the European, Persian and Indian merchants with *berat* and residing in Yıldız Khan according to the conditions written in the forementioned *berat.*

21-30 Zilhicce 1256
[13-22 Şubat/February 1841]
Abdülmecid
55 x 76 cm

BOA, MFB 838

167

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin ½ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat) Fatma Sultan'ın vefatıyla boşalması üzerine söz konusu hizmetin ¼ kırat hissesinin Şehzade Ahmed Kemaleddin Efendi'ye verildiğine dair berat.

The berat stating that the share of ¼ carat (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina of which ½ carat share is vacated due to the death of Fatma Sultan, is given to *Şehzade* (Prince) Ahmed Kemaleddin Effendi

17 Şaban 1264
[19 Temmuz/July 1848]
Abdülmecid
75 x 167 cm

BOA, MFB 810

168

Azledilen Edirne ve Tevâbii Rum Metropoliti Kirilos'un yerine seçilen Diyonisyos'a, bu görevinden dolayı sahip olduğu yetki, hak ve sorumluluklar ile cemaat mensuplarının din işlerinin yürütülmesi hususundaki esaslara dair verilen Metropolitlik beratı.

The berat given for Metropolitan position to Diyonisyos who is elected to replace Kirilos, the dismissed Greek Metropolitan of Edirne and its environs, on his authority, rights and responsibilities along with the principles regarding to conduct religious affairs of members of the community.

18 Rebiülevvel 1290 [16 Mayıs/May 1873]
Abdülaziz
56,5 x 77,2 cm

BOA, MFB 875

169

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Medîne-i Münevvere'deki Ravza-i Mutahharalarının ferâşet-i şerîfesi (süpürüp temizleme) hizmetinin, Mehmed kızı Rukiye Hatun'un vefatıyla boşalan ¼ kırat hissesinin (toplam 99 hisse ve 1 hissesi 16 kırat) Harem-i Hümâyun'da Başkadın olan Nâzikedâ Kadın'a tevcih olunduğuna dair berat.

The berat stating that the share of ¼ carat (99 shares in total; 1 share=16 carat) of the service of *ferashet* (cleaning) of *Ravza-i Mutahhara* (Tomb of the Holy Prophet) in Medina which is vacated due to the death of Rukiye Hatun, daughter of Mehmed, is given to Nâzikedâ Kadın who is the *Başkadın* (head of the women) in the *Harem-i Hümâyun* (Imperial Harem).

28 Cemaziyelevvel 1295 [30 Mayıs/May 1878]
II. Abdülhamid
74 x 113,5 cm

BOA, MFB 883

170

Yovakim Efendi'nin maluliyetinden dolayı istifası ile boşalan İstanbul ve Tevâbii Rum Patrikliğine seçilen sabık Edirne Metropoliti Diyonisyos'a, bu görevinden dolayı sahip olduğu yetki, hak ve sorumluluklar ile cemaat mensuplarının din işlerinin yürütülmesi hususundaki esaslara dair verilen Patriklik beratı.

The berat given for Patriarchate position to former Edirne Metropolitan Diyonisyos who is elected as Greek Patriarchate of Istanbul and its environs which is vacated due to the physical infirmity of Yovakim Efendi, on his authority, rights and responsibilities along with the principles regarding to conduct religious affairs of members of the community.

13 Cemaziyelahir 1304 [9 Mart/March 1887]
II. Abdülhamid
71 x 146 cm

BOA, MFB 934

Alâmet-i şerîfe (tuğra) i'timâd kılalar!

Yabancı Arşivlerden Alınan Belgeler
Documents from Foreign Archives

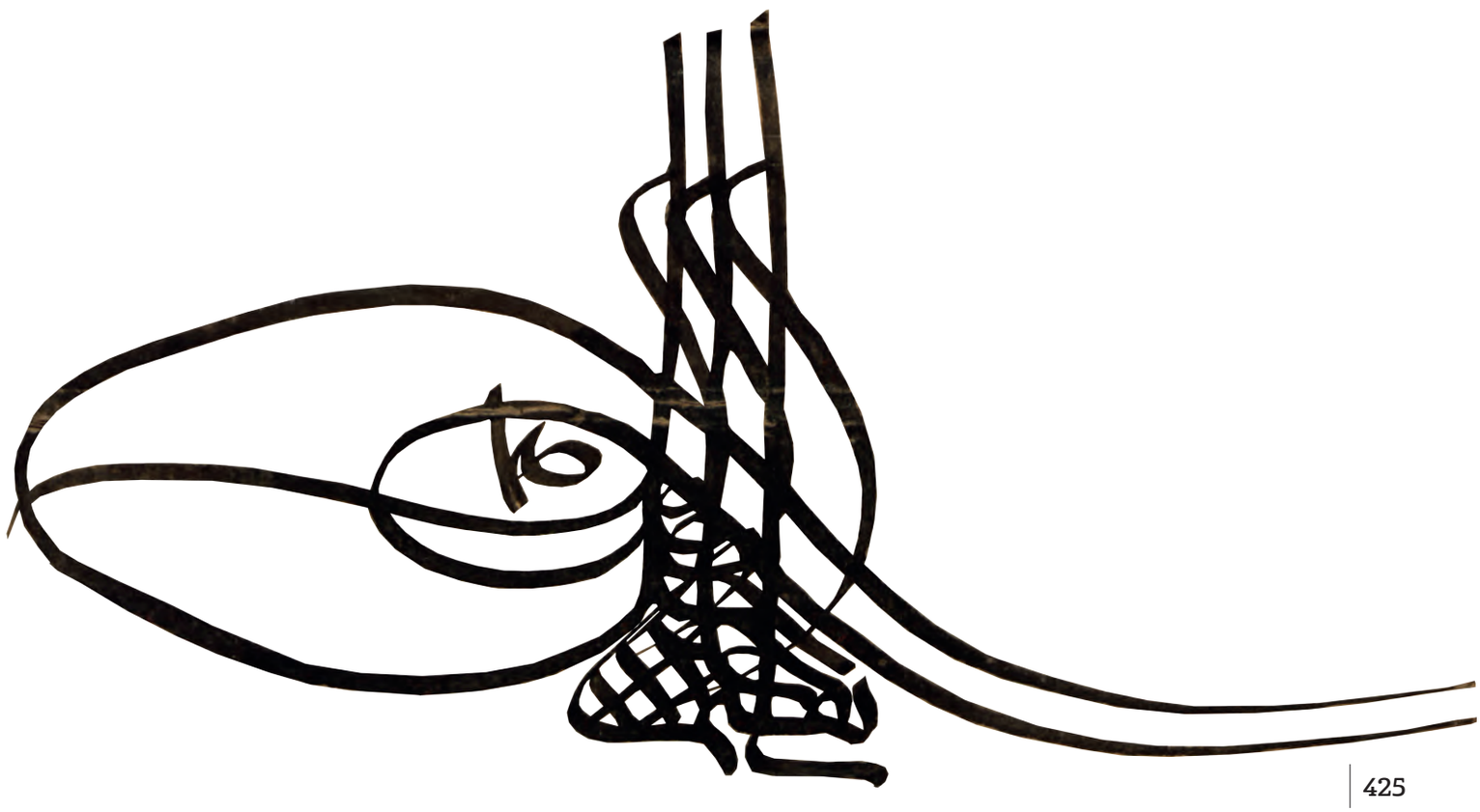
171

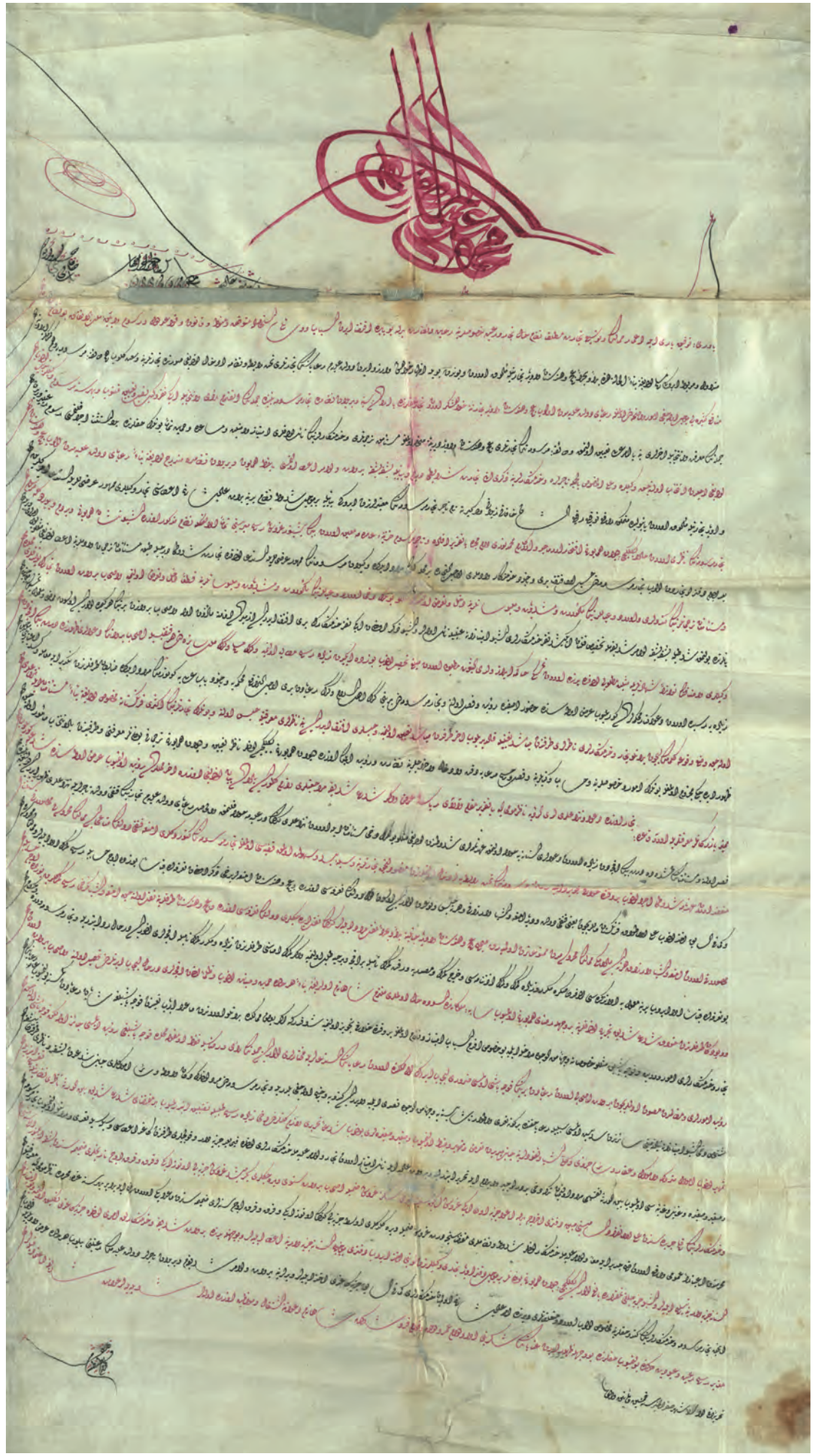
Lofça kazasına bağlı Lin (?) köyü ahalisinin, eskiden beri kendi tasarruflarında olan Yamna (?) yaylağına İzladi kazasına bağlı Beşayed (?) köyü ahalisinden bazı kişilerce yapılan tecavüzle ilgili şikâyetlerinin, taraflar mahkemeye çıkarılarak temessük ve defter kayıtlarına göre teftiş olunması ve bir hak ihlali varsa engellenmesine dair ferman.

The ferman stating that the complaint of the inhabitants of Lin (?) village in Lofça district about the trespassing committed by some people from Beşayed (?) village in İzladi district to Yamna (?) Summer Pastures which has always been at their disposal, to be inspected according to the deed and registry book records by bringing the parties to court and to prevent the violation of rights, if any exists.

21-30 Cemaziyelevvel 1055 [15-24 Temmuz/July 1645]
İbrahim

Bulgaristan Arşivi/Archive of Bulgaria
SA – Sofia, a.f. 605K, inv. 2, a.u. 7

172

Yanbolu'da yerleşik Kirte oğlu Zilati'nin muteber Acem, Hindistan ve Avrupa tüccarından olduğuna ve buna bağlı olarak sahip olduğu hak ve imtiyazlar ile yükümlülüklere dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen berat.

The berat given as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) stating that Zilati son of Kirte, resided in Yanbolu, is from the realiable Persian, Indian and European merchants and the rights and privileges along with responsibilities based on that.

11-20 Safer 1250 [19-28 Haziran/June 1834]
II. Mahmud

Bulgaristan Arşivi/Archive of Bulgaria
SA – Yambol, partial accrual 35

173

Rahip Antimos'un kötü yönetiminden dolayı azledilmesi neticesinde boşalan Bulgar Eksarhlığına seçilen sabık Lofça Metropoliti Rahip Yosef'e, bu görevinden dolayı sahip olduğu yetki, hak ve sorumluluklar, görev bölgeleri, cemaat mensuplarının din işlerinin yürütülmesi hususundaki esaslar vs.ye dair verilen Eksarhlık beratı.

The berat given for Exarchate position to Priest Yosef, the former Metropolitan of Lofça, who is elected to the Bulgarian Exarchate which is vacated due to the dismissal of Priest Antimos due to his misconduct, on his authority, rights and responsibilities, area of jurisdiction along with the principles regarding to conduct religious affairs of members of the community.

21 Cemaziyelevvel 1294 [3 Haziran/June 1877]
II. Abdülhamid

Bulgaristan Arşivi/Archive of Bulgaria
CSA, a.f. 989 к, inv. 1, a.u. 2

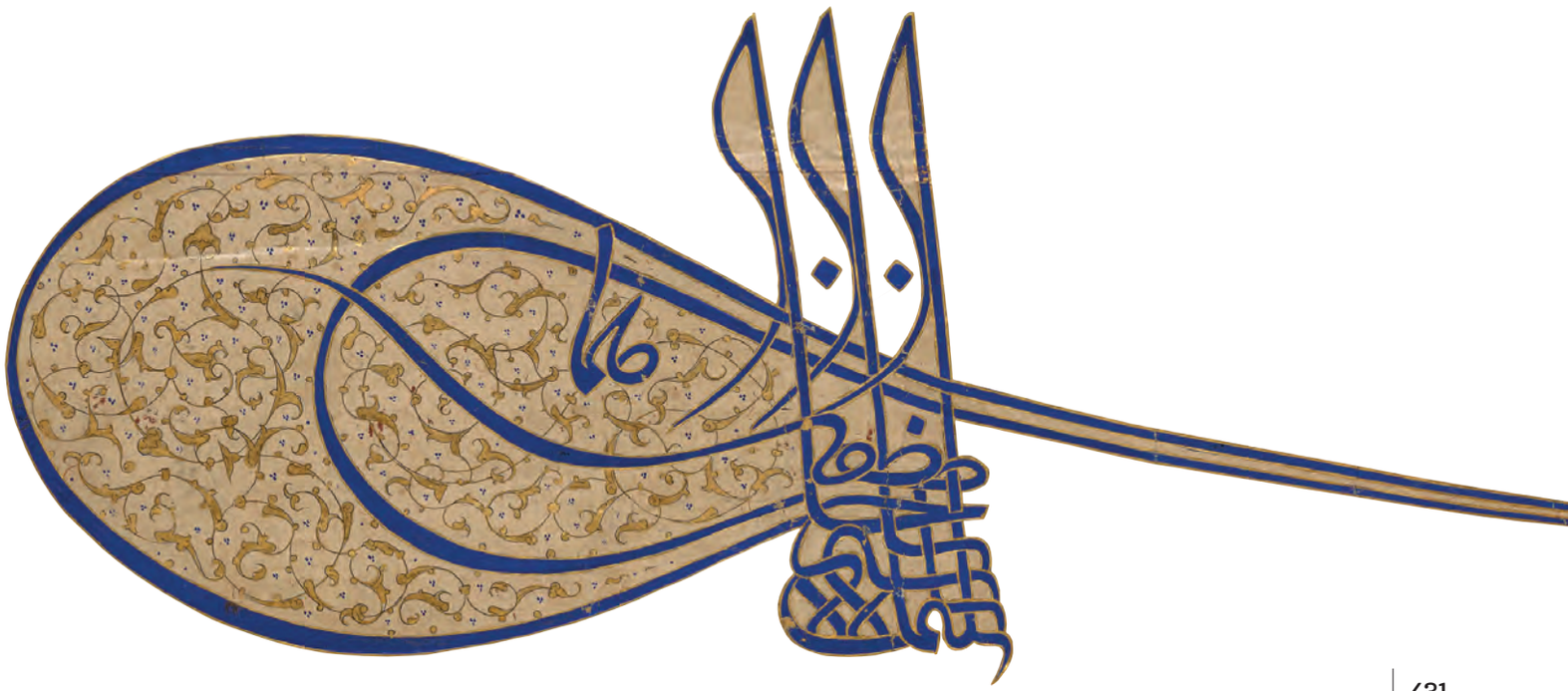
174

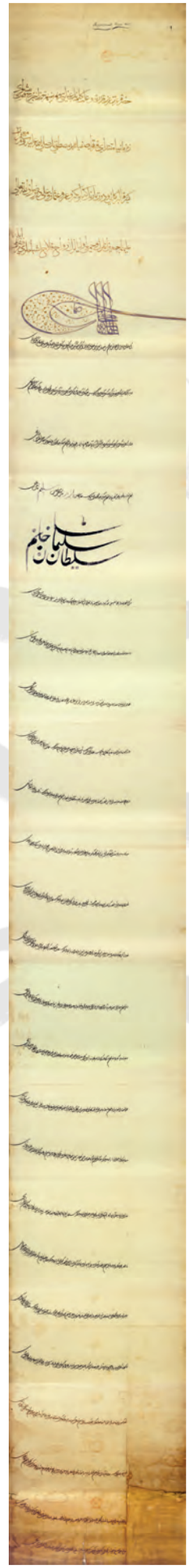
Fransa Kralı Fransuva'nın, ülkesinin düşman istilasına uğradığı ve kendisinin hapiste olduğundan bahisle kurtarılması için yardım edilmesi isteğine dair adamı Frankpan vasıtasıyla gönderdiği mektuba; padişahlar için yenilgi ve hapsin şaşılacak bir durum olmadığı, gönlünü hoş tutup küskünlüğe düşmemesi, Osmanlı'nın her zaman sefere hazır olduğu ve malumat ve ahvali adı geçen adamının kendisine aktaracağına dair cevaben gönderilen nâme-i hümâyun.

The nâme-i hümâyun (Imperial Letter) sent in response to the letter sent by Francis, King of France, through Frankpan, the King's man, asking for help in rescue, saying that his country was invaded by the enemy and that he was in prison; stating that the defeat and imprisonment is not surprising for the sultans, to keep his heart at ease and not fall into resentment the Ottomans are always ready for the campaign, and his aforementioned man will convey the information and circumstances to him.

1-10 Rebiülahir 932 [15-24 Ocak/January 1526]
I. Süleyman

Fransa Arşivi/The Archive of France
BnF Archives et manuscrits, Supplément Turc 1638

175

Kanunî Sultan Süleyman'ın; İran üzerine açılan sefer (Irakeyn seferi), bu sırada yapılan savaşlar, kazanılan zaferler ve fethedilen diyarlar ile İran Şahı'na verilen emana dair İstanbul'a dönerken Tebriz'den Fransa Kralı Fransuva'ya *hükm-i şerîf* namıyla gönderdiği fetihname.

The fetihname (Imperial letter on the conquests) sent from Tabriz to Francis, King of France, on the way to Istanbul as *hükm-i şerîf* (Imperial decree) by Suleiman the Magnificent regarding the campaign on Iran (Campaign of Irakeyn), the wars, victories and conquered lands along with the *aman* (assurance) granted to the Shah of Iran.

11 Muharrem [942] / 12 Temmuz/July [1535]*

I. Süleyman

Fransa Arşivi/The Archive of France
La Bibliotheque National, Supplement Turc No: 815

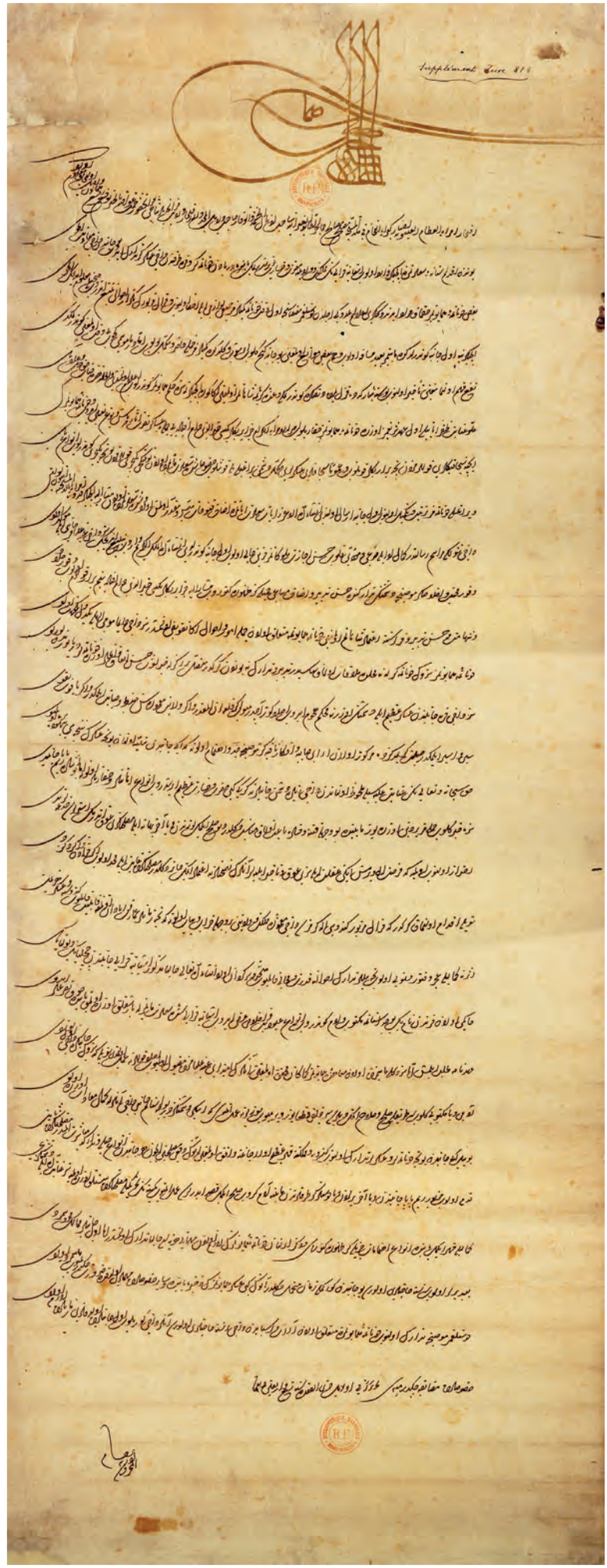

* Belgede sadece hicri ve miladi gün ve ay tarihleri yazılı olup yıl tarihi mevcut olmadığından yıl tarihi söz konusu gün ve ay tarihleri eşleştirilerek belirlenmiştir.

* Since only Hijri and Gregorian day and month are written in the document and there is no year, the year is determined by matching the dates of the aforementioned day and month.

176

Fransa Kralı Fransuva'ya; İspanya'ya yapacağı askerî harekâta destek için isteği üzerine bir Osmanlı donanmasının Cezayir Beylerbeyi Hayreddin Paşa emrinde o tarafa gönderildiği, ancak bu kadar hazırlığın boşa gitmemesi için, bu harekâtı engellemek amacıyla Papalık vs. tarafından yapılacak girişimlere itibar etmemesi, Sicilya ve Pulya Hâkimi'nin bu maksatla Osmanlı Devleti'ne yaptığı müracaatın Fransa ile olan dostluktan dolayı dikkate alınmadığı hususlarına ve donanmanın ihtiyaçlarının karşılanmasına dair gönderilen nâme-i hümâyun.

The nâme-i hümâyun (Imperial Letter) sent to the King of France, Francis; stating that an Ottoman navy has been sent to there under the command of Hayreddin Pasha, the *Beylerbeyi* (Governor) of Algeria upon his request to support his military campaign against Spain, but in order not to fail so much preparation, he should disregard the initiatives by the Papacy and so on, the issues that the King of Sicily and the Puglia's appeal to the Ottoman State for this purpose were not taken into account due to the friendship with France and providing the needs of the navy.

1-10 Zilkade 949 [6-15 Şubat/February 1543]
I. Süleyman

Fransa Arşivi/The Archive of France
La Bibliotheque National, Supplement Turc No: 818

177

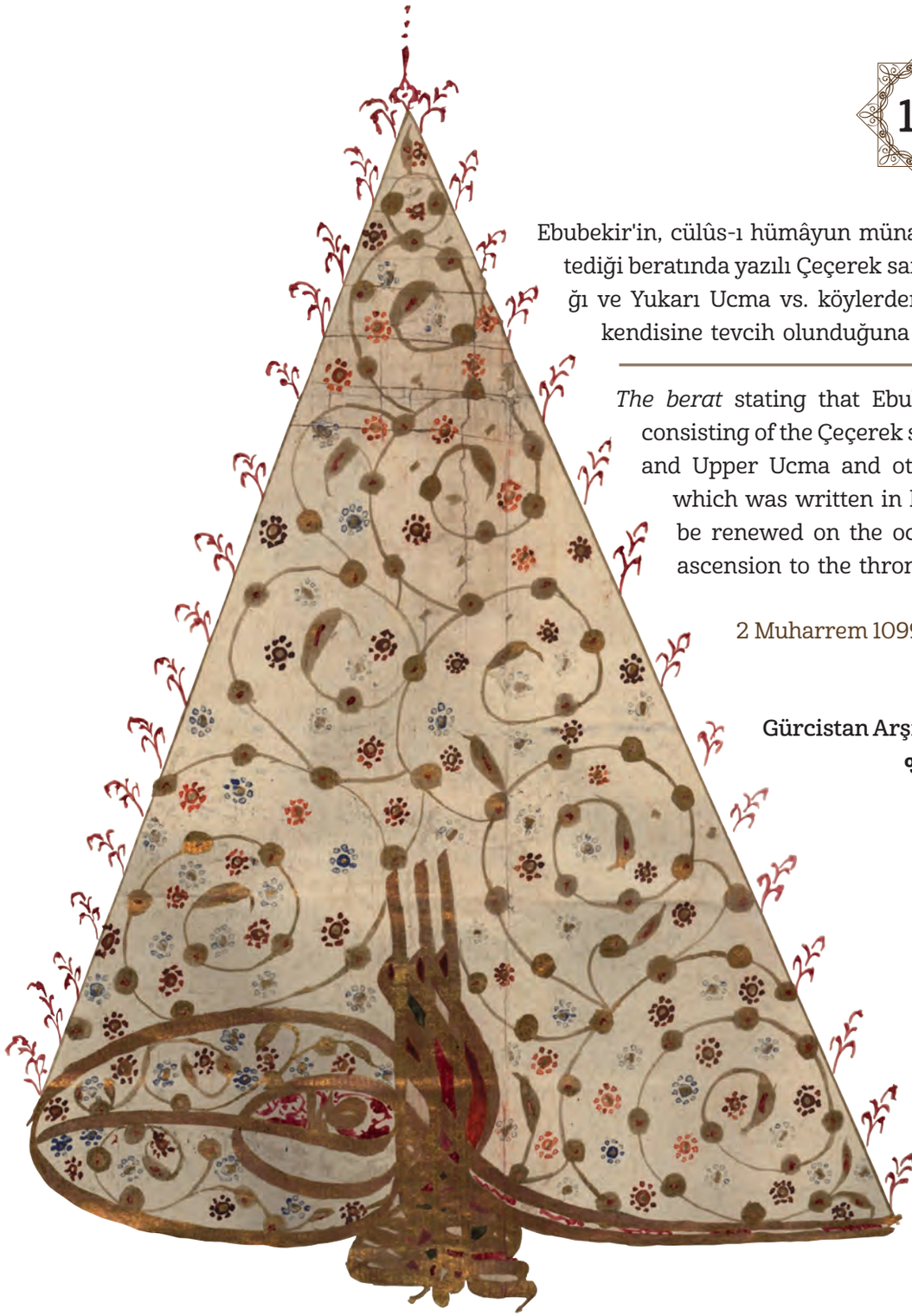
Osman'ın tasarrufunda iken onun başka dirliğe çıkmasından dolayı boşalan Ahıska sancağının Kuzey ve Güney nahiyelerindeki Aşağı ve Yukarı Nuhrebi (Naokhrebi) vs. köylerden oluşan zeametin Ahmed'e verildiğine dair berat.

The berat stating that the *zeamet* (large fief) consists of the villages of Lower and Upper Nuhrebi (Naokhrebi) and so on, in the Northern and Southern sub-districts of *Ahıska* (Meskhetian) sanjak, which was vacated by Osman as he moved to another *dirlik* (fief), is granted to Ahmed.

1-10 Zilhicce 1068 [30 Ağustos/August – 8 Eylül/September 1658]
IV. Mehmed

Gürcistan Arşivi/The Archive of Georgia
ფ.1453- 13 1658 წ.

178

Ebubekir'in, cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesini istediği beratında yazılı Çeçerek sancağı ve nahiyesindeki Aşağı ve Yukarı Ucma vs. köylerden oluşan zeametin yeniden kendisine tevcih olunduğuna dair berat.

The berat stating that Ebubekir's *zeamet* (large fief) consisting of the Çeçerek sanjak and villages of Lower and Upper Ucma and other villages in its district, which was written in his *berat* that he wanted to be renewed on the occasion of the new sultan's ascension to the throne, is granted to him again.

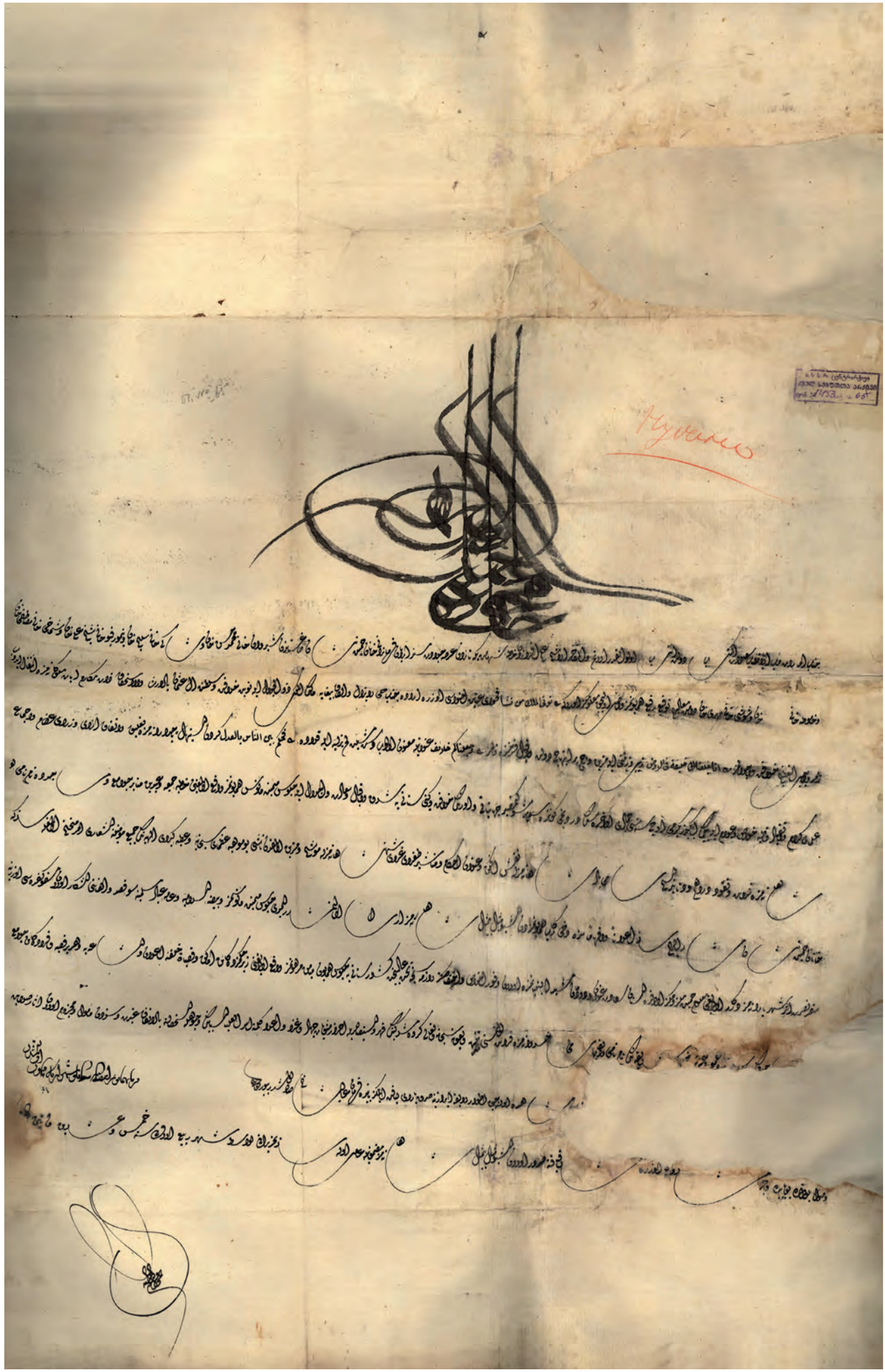
2 Muharrem 1099 [8 Kasım/November 1687]*

II. Süleyman

Gürcistan Arşivi/The Archive of Georgia
ფ.1453-14 1678 წ.

* Belgede tanzim tarihi mevcut olmadığından belgenin tarihi olarak berattaki tuğranın sahibi Sultan II. Süleyman'ın tahta çıkış tarihi olan bu tarih kabul edilmiştir.

* Since the date of issue in the document is not available, this date, which is the date of the enthronement of Sultan Suleyman II, the owner of the tughra in the berat, was accepted as the date of the berat.

179

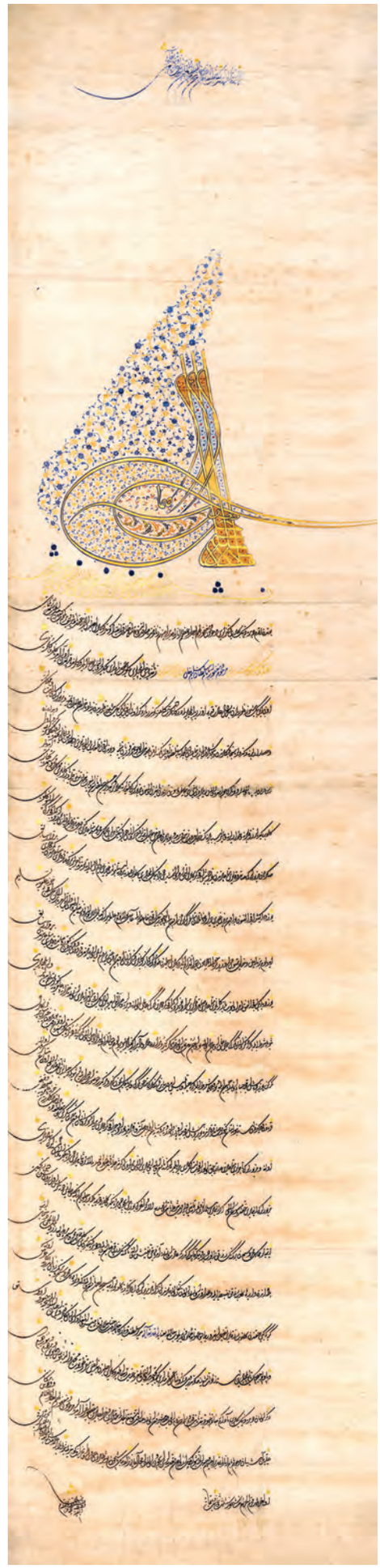
Sultan II. Mahmud'un, Dağıstan hanlarından Şirvan Hanı Mehmed Hasan Han, Şeki Hanı Selim Han, Demirkapı Hanı Şeyh Ali Han, Şemahı Hanı Mustafa Han ve Şuşa Hanı Mehdi Han'a, Osmanlı tahtına ve Hilafet makamına kendisinin geçtiği, durumun hükümranlıkları altındaki ahaliye ilan edilip hutbenin kendi adına okutulması ve savaş hâlinde bulunulan Rusya'ya karşı zafer kazanılması için elden gelen gayretin gösterilmesi hususlarında gönderdiği ferman.

The ferman sent by Sultan Mahmud II to Mehmed Hasan Khan of Shirvan, Selim Khan of Şeki, Sheikh Ali Khan of Demirkapı, Mustafa Khan of Şemah (Şamah) and Mehdi Khan of Şuşa of the Dagestan khans, announcing that he ascended the Ottoman throne and Caliphate that to announce the situation to the people under their rule and have the khutbah read on his behalf and demanding the utmost effort to win a victory against Russia in a state of war.

11-20 Rebiülevvel 1225 [16-25 Nisan/April 1810]
II. Mahmud

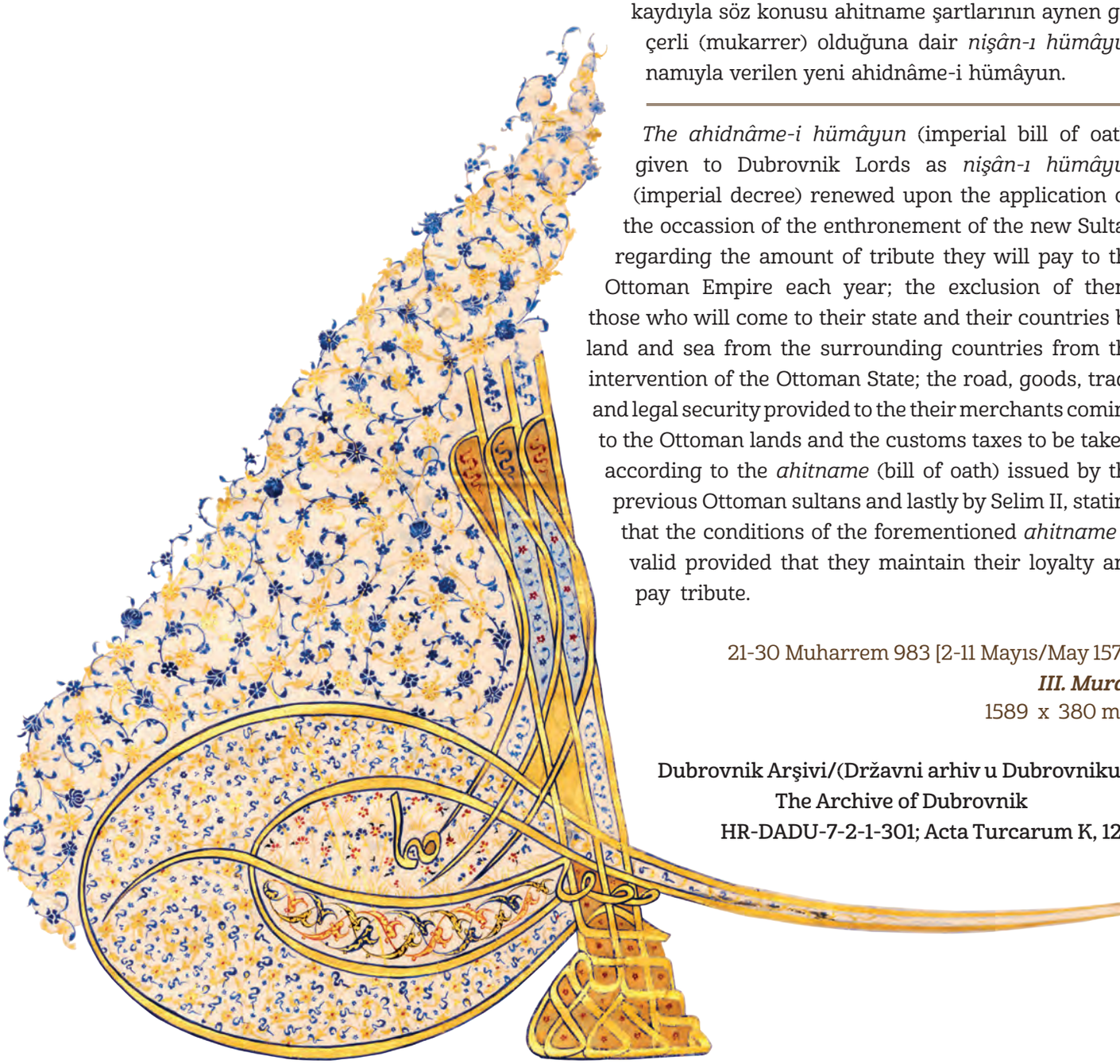
Gürcistan Arşivi/The Archive of Georgia
ფ.1453 - 65 1808 წ.

180

Dubrovnik beylerine; Osmanlı Devleti'ne her yıl ödeyecekleri haraç miktarı, kendileri, ülkeleri ve ülkelerine etraftaki memleketlerden kara ve deniz yoluyla gelecek olanların Osmanlı Devleti'nin müdahalesinden masuniyeti, Osmanlı ülkesine gelen bezirgânlarına sağlanan yol, mal, ticaret ve hukuk emniyeti ile mallarından alınacak gümrük vs.ye dair önceki Osmanlı padişahları ve son olarak II. Selim tarafından verilen ahitnamenin cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine, sadakatlerini sürdürmeleri ve haraçlarını ödemeleri kaydıyla söz konusu ahitname şartlarının aynen geçerli (mukarrer) olduğuna dair *nişân-ı hümâyun* namıyla verilen yeni ahidnâme-i hümâyun.

The ahidnâme-i hümâyun (imperial bill of oath) given to Dubrovnik Lords as *nişân-ı hümâyun* (imperial decree) renewed upon the application on the occassion of the enthronement of the new Sultan regarding the amount of tribute they will pay to the Ottoman Empire each year; the exclusion of them, those who will come to their state and their countries by land and sea from the surrounding countries from the intervention of the Ottoman State; the road, goods, trade and legal security provided to the their merchants coming to the Ottoman lands and the customs taxes to be taken, according to the *ahitname* (bill of oath) issued by the previous Ottoman sultans and lastly by Selim II, stating that the conditions of the forementioned *ahitname* is valid provided that they maintain their loyalty and pay tribute.

21-30 Muharrem 983 [2-11 Mayıs/May 1575]
III. Murad
1589 x 380 mm

Dubrovnik Arşivi/(Državni arhiv u Dubrovniku)/
The Archive of Dubrovnik
HR-DADU-7-2-1-301; Acta Turcarum K, 125

181

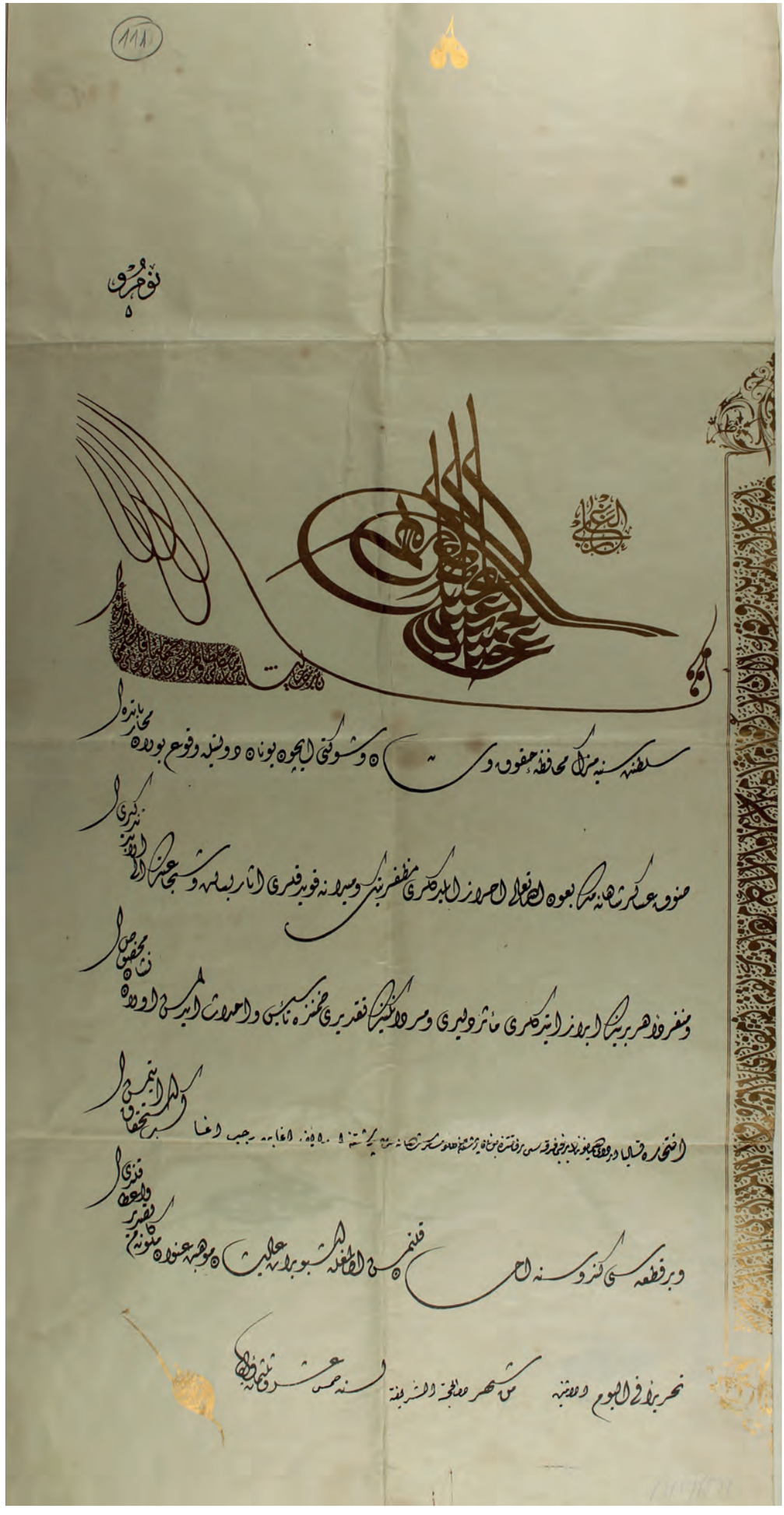
Dubrovnik beylerine Osmanlı Devleti'ne her yıl ödeyecekleri haraç miktarı, Osmanlı Devleti'nin müdahalesinden masuniyet, Osmanlı ülkesine gelen bezirgânlarına sağlanan haklar ile mallarından alınacak gümrük vs.ye dair önceki Osmanlı padişahları ve son olarak II. Selim tarafından verilip cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenen ahitnamenin yollarda zayi olması endişesiyle bezirgânlara aynısı yerine verilen kadı tasdikli suretinin bazı görevlilerce kabul edilmeyip tuğralı ahitname istenmesi üzerine çıkarılan ve söz konusu ahitnamenin şartlarını ve bunlara riayet edilmesi emrini havi ferman.

The ferman includes the conditions and order to fully comply to the conditions of the *ahitname* (bill of oath) issued by the previous Ottoman sultans and lastly by Selim II and renewed on the occassion of the enthronement of the new Sultan which states the amount of tribute that Dubrovnik will pay to the Ottoman Empire every year, the exemption from the intervention of the Ottoman State, the rights granted to their merchants who came to the Ottoman lands and the customs etc. to be taken from their goods issued upon the rejection of some officials of the certified copy of the bill of oath given to the merchants with the concern of the loss on the roads.

21-29 Zilhicce 983 [22-30 Mart/March 1576]
III. Murad
780 x 432 mm

Dubrovnik Arşivi/(Državni arhiv u Dubrovniku)/
The Archive of Dubrovnik
HR-DADU-7-2-1-326; Acta Turcarum K, 136/2

182

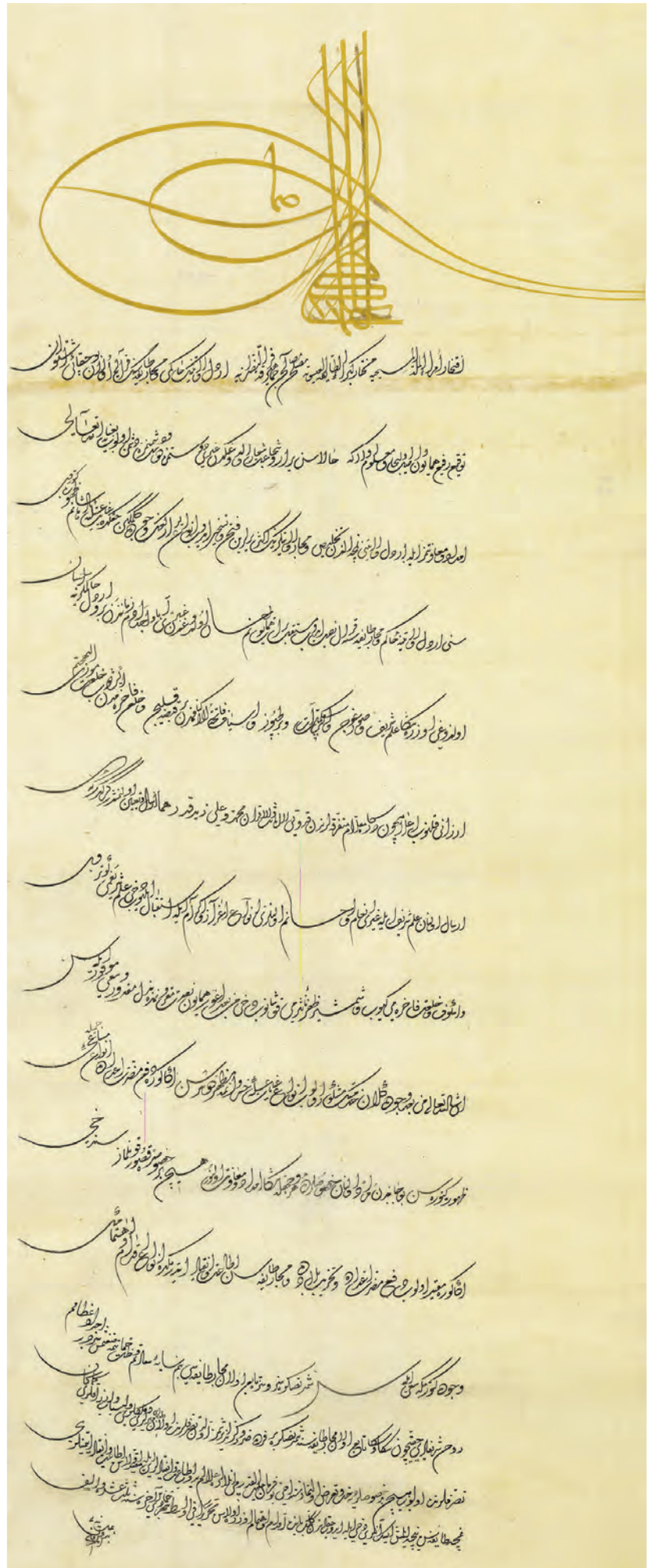
1897 Osmanlı – Yunan harbinde kazanılan muzafferiyet ve gösterilen kahramanlığın hatırası olmak üzere ihdas edilmiş bulunan iftihar nişanına layık görülen Teselya Ordu-yı Hümâyunu Birinci Fırkası nezdinde görev yapan Priştine gönüllü askerlerinden Receb Ağa oğlu Priştineli Raif Ağa'ya verilen nişan beratı.

The berat of *nişan* (medal) awarded for the honor of the victory won and the heroism shown in the Ottoman – Greek war in 1897 that granted to Raif Agha of Pristina, one of the volunteer soldiers of Prishtina, son of Recep Agha who served under the First Division of the *Ordu-yı Hümâyun* (Imperial Army) of Thessaly.

2 Zilhicce 1315 [24 Nisan/April 1898]
II. Abdülhamid

Kosova Arşivi/The Archive of Kosovo
K1- 01-1315-1897

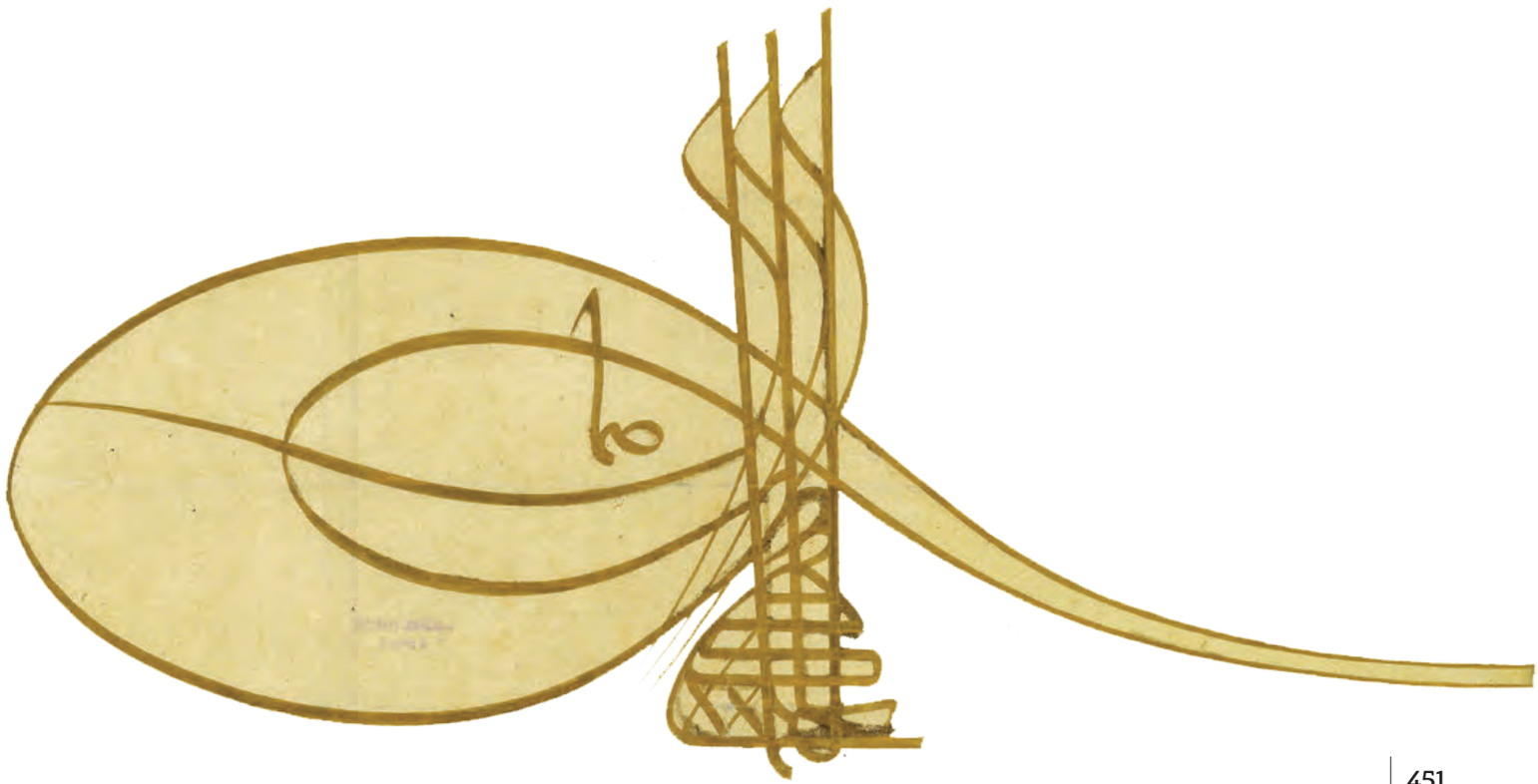
183

Bockai İştvan'a; Erdel vilayetini Nemçe elinden kurtarıp Macar vilayetlerinin çoğunu fethetmesinden dolayı Erdel Hâkimi ve Macar Kralı nasbolunarak kendisine müstakil berat ve eskiden beri âdet olduğu üzere sancak, sorguç, at, topuz, kılıç ve hilat ihsan olunduğuna ve bunları hürmetle istikbal edip giyinmesi, kuşanması ve hizmetlerini aynı şekilde devam ettirip kendisine itaat etmeyenleri cezalandırmasına dair gönderilen nâme-i hümâyun.

The nâme-i hümâyun (Imperial Letter) sent to István Bocskay regarding his assignment as the Prince of Erdel (Transylvania) and Hungarian King due to his liberation of Erdel province from Austria and conquest of most of the Hungarian provinces; to grant a berat and a banner, crest, horse, mace, sword and caftan, as it has been customary for a long time to accept and dress with respect and to continue his services in the same way and to punish those who do not obey him.

11-20 Cemaziyelahir 1013 [4-13 Kasım/November 1604]
I. Ahmed

Macaristan Arşivi/The Archive Of Hungary
HU. MNL OL R 315, 2. tétel, No. 18.

184

Sipahi Ali'nin vefatı üzerine, Peçuy sancağının Vaşas köyündeki timarının oğlu Hasan'a tevcih olunduğuna dair berat.

The berat stating that upon the death of Sipahi Ali, his *timar* (small fief) in Vaşas village of Peçuy sanjak, is granted to his son Hasan.

9 Rebiülahir 1058 [3 Mayıs/May 1648]
IV. Mehmed

Macaristan Arşivi/The Archive Of Hungary
HU. MNL OL P 1286, 8. tétel, No. 11.

185

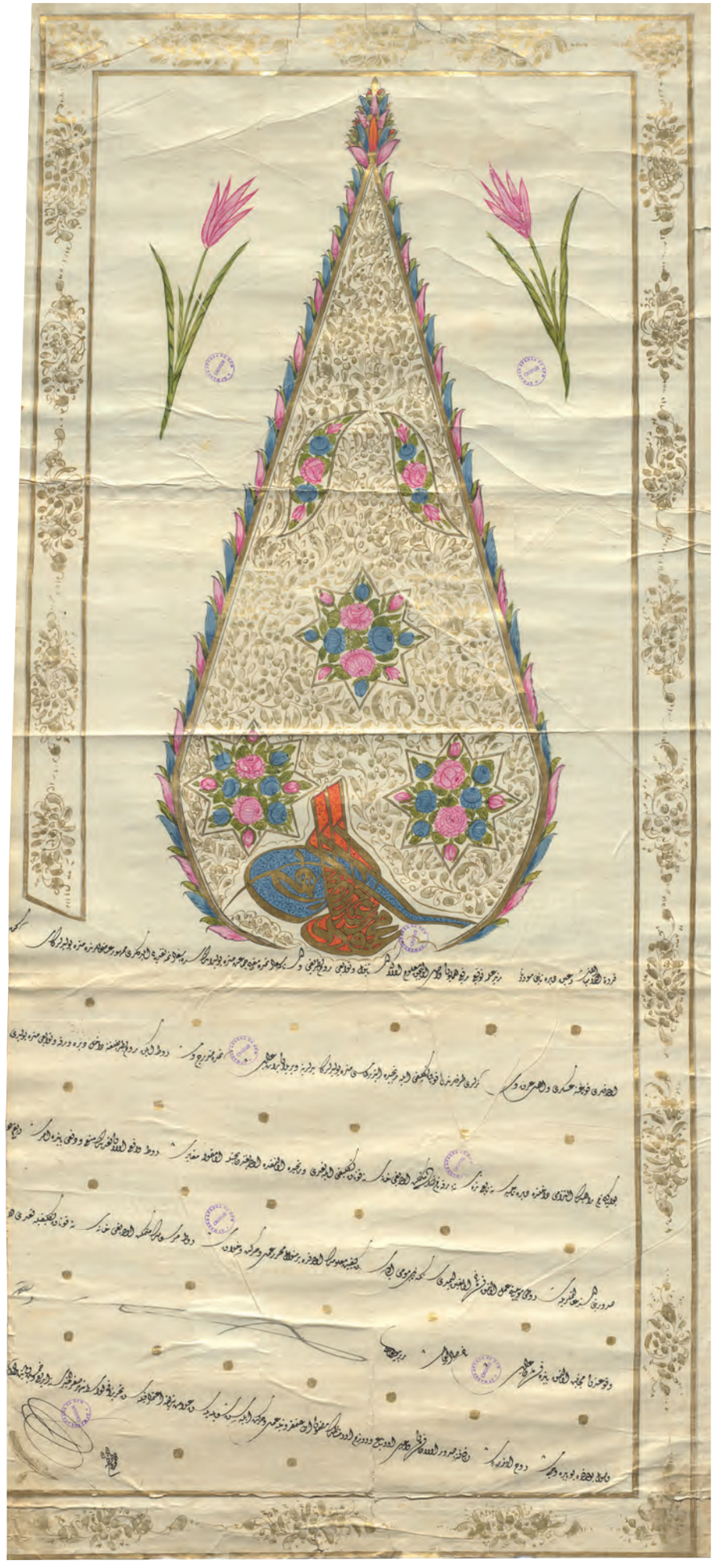
Orta Macar Kralı ve Erdel Hâkimi Tököli İmre'ye; Rokal (?) Boğazı'nı kapatmak isteyen Nemçelileri ortadan kaldırmasından dolayı kendisine hilat ihsan olunduğu, bunu hürmetle istikbal edip giyinmesi, memleketini düşmandan tamamen kurtarması ve itaat edenleri koruyup isyan edenleri cezalandırmasına dair gönderilen nâme-i hümâyun.

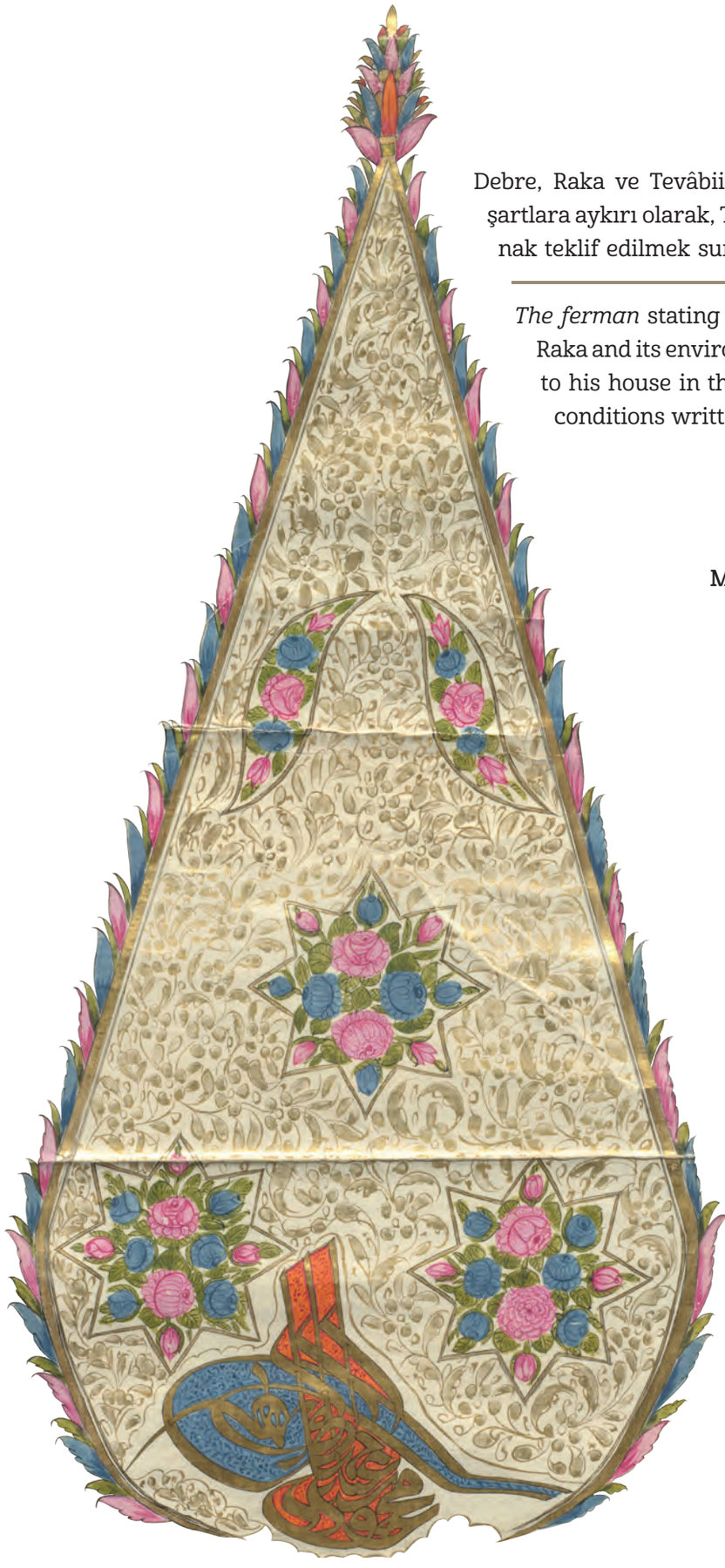
The nâme-i hümâyun (Imperial Letter) sent to the Central Hungarian King and Prince of Erdel, Thököly İmre, that he was granted a caftan as he eliminated the Austrians who wanted to close the Rokal (?) Strait, to accept it with respect and dress, to save his country from the enemy completely, and to protect those who obey and punish those who rebelled.

21-30 Zilkade 1101 [26 Ağustos/August – 4 Eylül/September 1690]
II. Süleyman

Macaristan Arşivi/The Archive Of Hungary
HU. MNL OL G 15, Capsa A.1., Fasc. 19. No. 2.

186

Debre, Raka ve Tevâbii Metropoliti Rahip Yovakim'in, beratında yazılı şartlara aykırı olarak, Trebiste-i Raka Manastırı'nda oturduğu evine konak teklif edilmek suretiyle rencide edilmemesine dair ferman.

The ferman stating that Priest Yovakim, the Metropolitan of Debre, Raka and its environs, should not be offended by offering a mansion to his house in the Trebiste-i Raka Monastery, in violation of the conditions written in his berat.

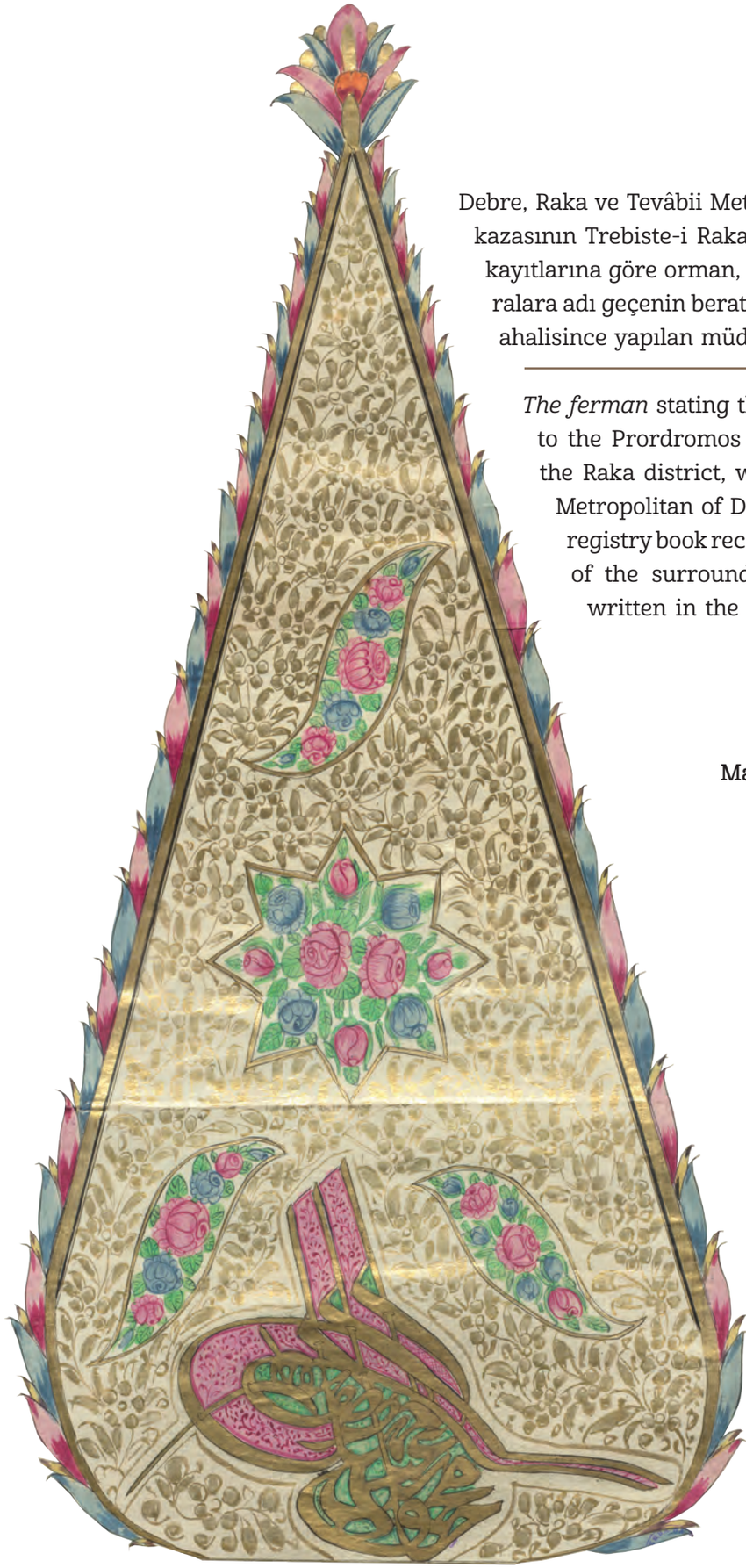
11-20 Safer 1254 [6-15 Mayıs/May 1838]
II. Mahmud

Makedonya/Kuzey Makedonya Arşivi/
Archive Of North Macedonia
BOA, YB_021, 65/18*

* Bu referans Makendonya Arşivi'nin değil Osmanlı Arşivi'nin Yabancı Arşivler bölümünün referansıdır.

* This reference is not the reference of the Archive of North Macedonia, but the Foreign Archives section of the Ottoman Archive.

187

Debre, Raka ve Tevâbii Metropoliti Rahip Yovakim'e bağlı bulunan Raka kazasının Trebiste-i Raka köyündeki Prordromos Manastırı'na defter kayıtlarına göre orman, tarla ve mera tahsis ve tahrir edilmiş ise buralara adı geçenin beratında yazılı şartlara aykırı olarak çevre köyler ahalisince yapılan müdahalenin önlenmesine dair ferman.

The ferman stating that if a forest, field or a pasture is allocated to the Prordromos Monastery in the Trebiste-i Raka village of the Raka district, which is affiliated to the Priest Yovakim, the Metropolitan of Debre, Raka and its environt according to the registry book records, to prevent the intervention by the people of the surrounding villages in violation of the conditions written in the berat of the foremention person.

1-10 Şaban 1254 [20-29 Ekim/October 1838]
II. Mahmud

Makedonya/Kuzey Makedonya Arşivi/
Archive Of North Macedonia
BOA, YB_021, 65/22*

* Bu referans Makendonya Arşivi'nin değil Osmanlı Arşivi'nin Yabancı Arşivler bölümünün referansıdır.

* This reference is not the reference of the Archive of North Macedonia, but the Foreign Archives section of the Ottoman Archive.

AGAD-TMK
books 5

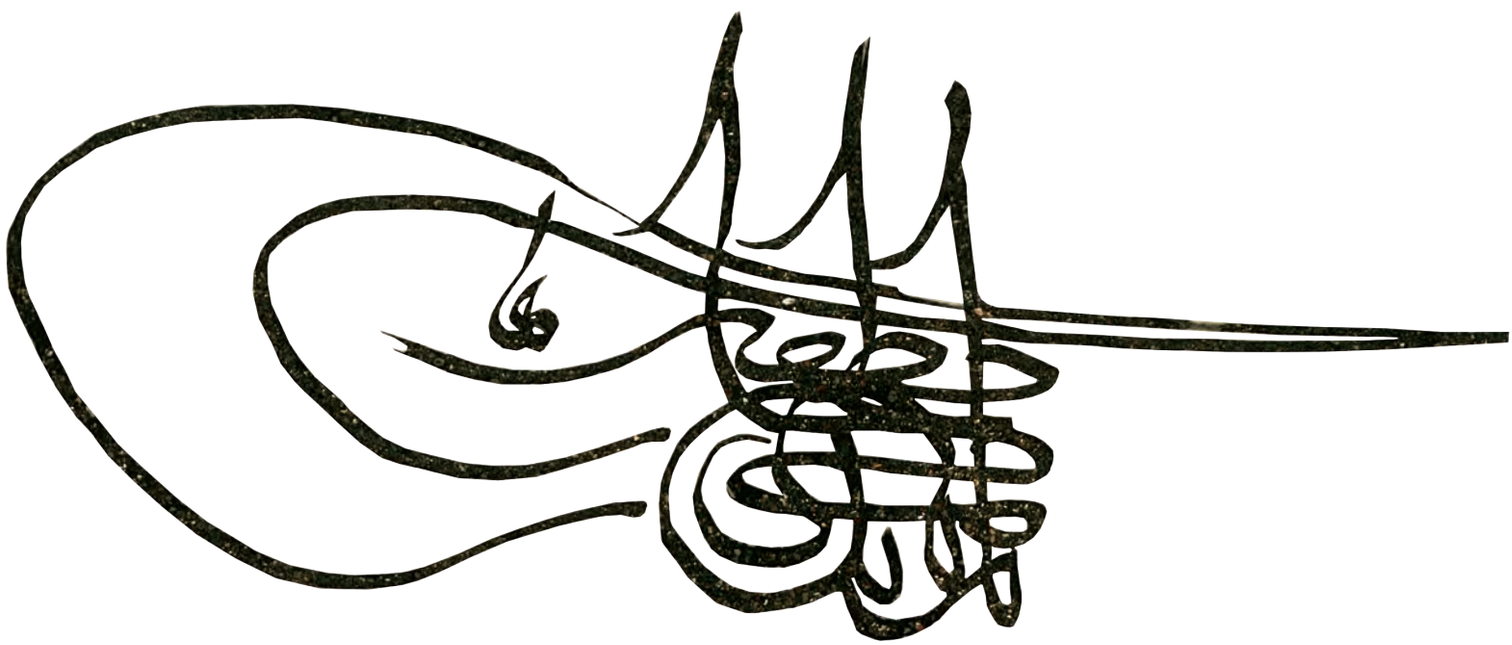
188

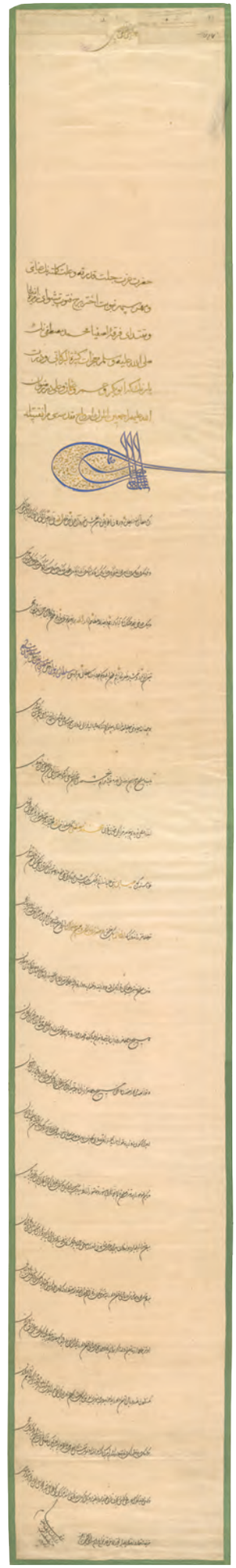
Sultan II. Bayezid ile Leh Kralı Gazomir (IV. Kazimierz Jagiellon) arasındaki barış ve dostluğa binaen Leh bezirgânlarının Osmanlı ülkesine gelerek yürürlükteki vergileri ödemek kaydıyla serbestçe ticaret yapıp geri dönebileceklerine dair Leh tarafına *hükm-i şerîf* namıyla verilen berat.

The berat given as *hükm-i şerîf* (Imperial decree) to the Polish side on the peace and friendship between Sultan Bayezid II and the Polish King Gazomir (Kazimierz Jagiellon IV), stating that Polish merchants can freely trade and return from the Ottoman lands provided that they pay the current taxes.

21-29 Rebiülahir 894 [24 Mart/March – 1 Nisan/April 1489]
II. Bayezid

Polonya Arşivi/The Archive of Poland
AGAD, PL_1_3_34-66-5-8_0002

189

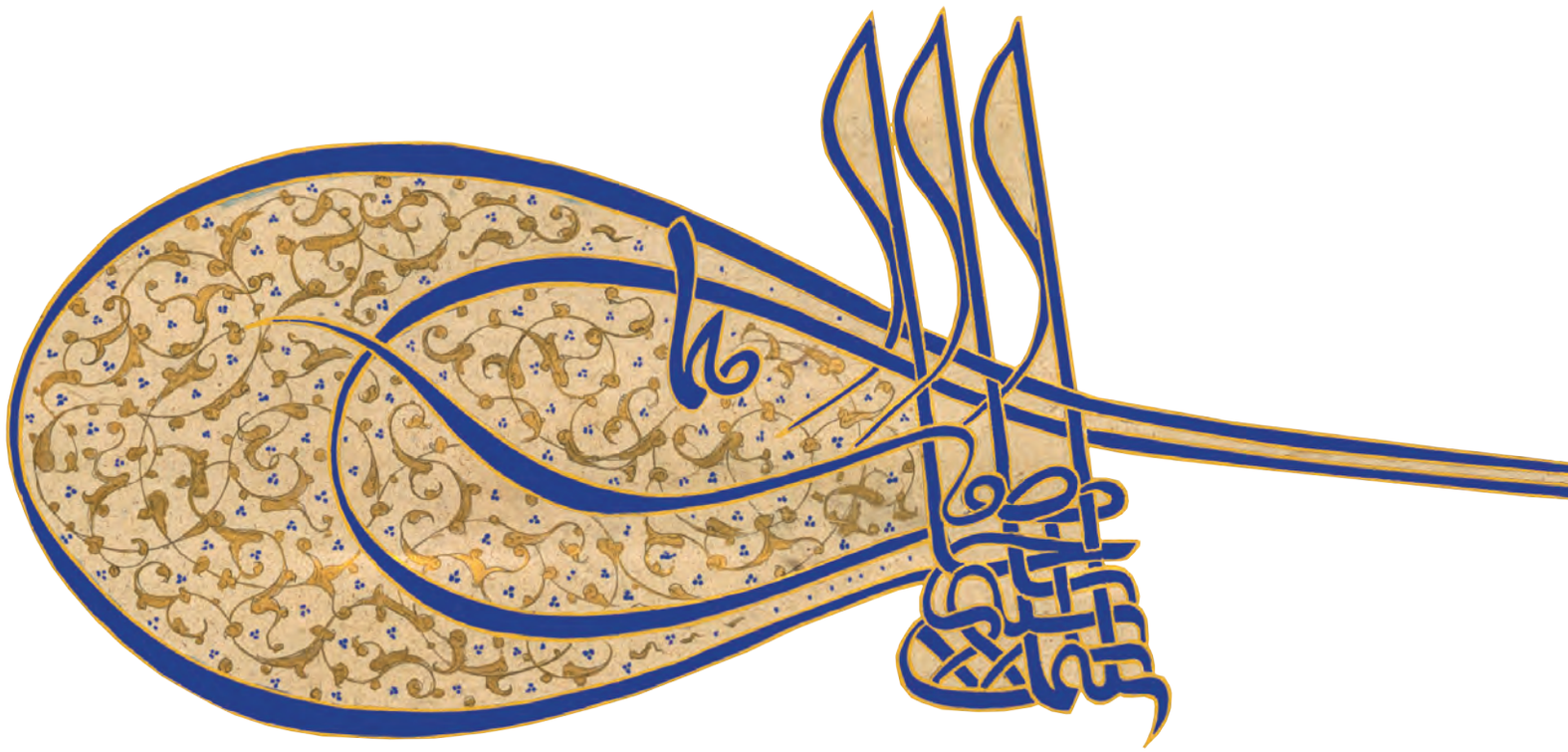
Osmanlı ve Leh taraflarının birbirlerinin ülkelerine zarar vermemeleri, elçilerin ve bezirgânların emniyeti, karşılıklı ticaret, sulh öncesinde ve sonrasında alınan esirler vs.ye dair Osmanlı Padişahı tarafından Leh Kralı Sicizmundus'a (I. Zygmunt) verilen üç yıl süreli ahidnâme-i hümâyun.

The ahidnâme-i hümâyun (imperial bill of oath) for three-years given by the Ottoman Sultan to the King of Poland, Sicizmundus (I Zygmunt), regarding the Ottoman and Polish sides not to harm each other's countries, the security of the ambassadors and merchants, mutual trade, captives taken before and after the peace, and so on.

1 Muharrem 932 / 15 Ekim/October 1525*

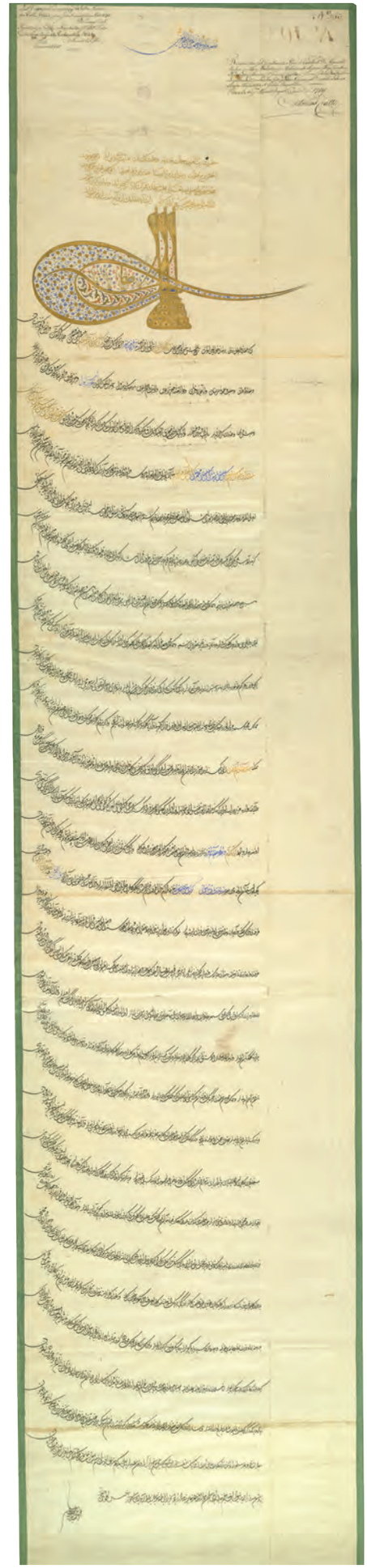
I. Süleyman

Polonya Arşivi/The Archive of Poland
AGAD, PL_1_3_34-66-19-41_0001

* Ahitname metninde hem hicri hem de miladi takvime göre bu iki tarih zikredildiğinden, tarih çevirisi sonucunda çıkan 18 Ekim 1525 tarihi dikkate alınmamıştır.

* The date of October 18, 1525, which came out as a result of the date conversion, was not taken into account since these two dates are mentioned in both the Hijri and Gregorian calendars in the text of the bill of oath.

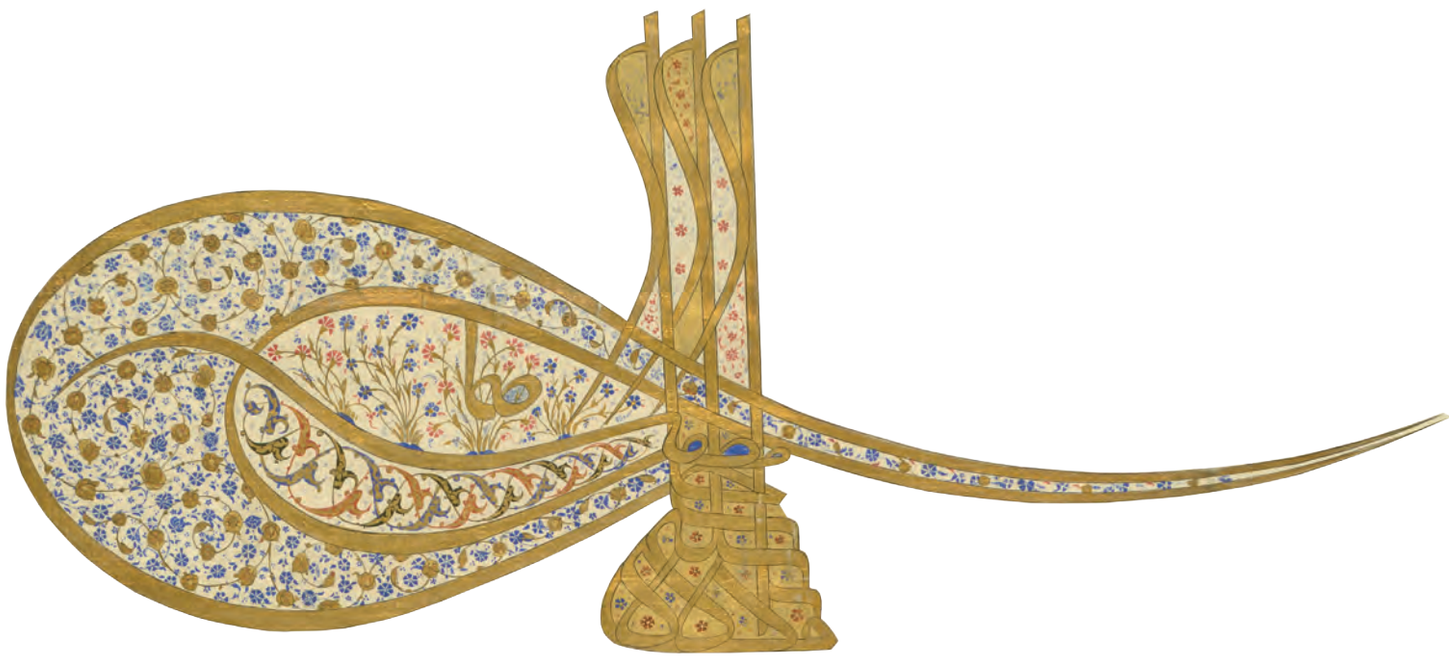
190

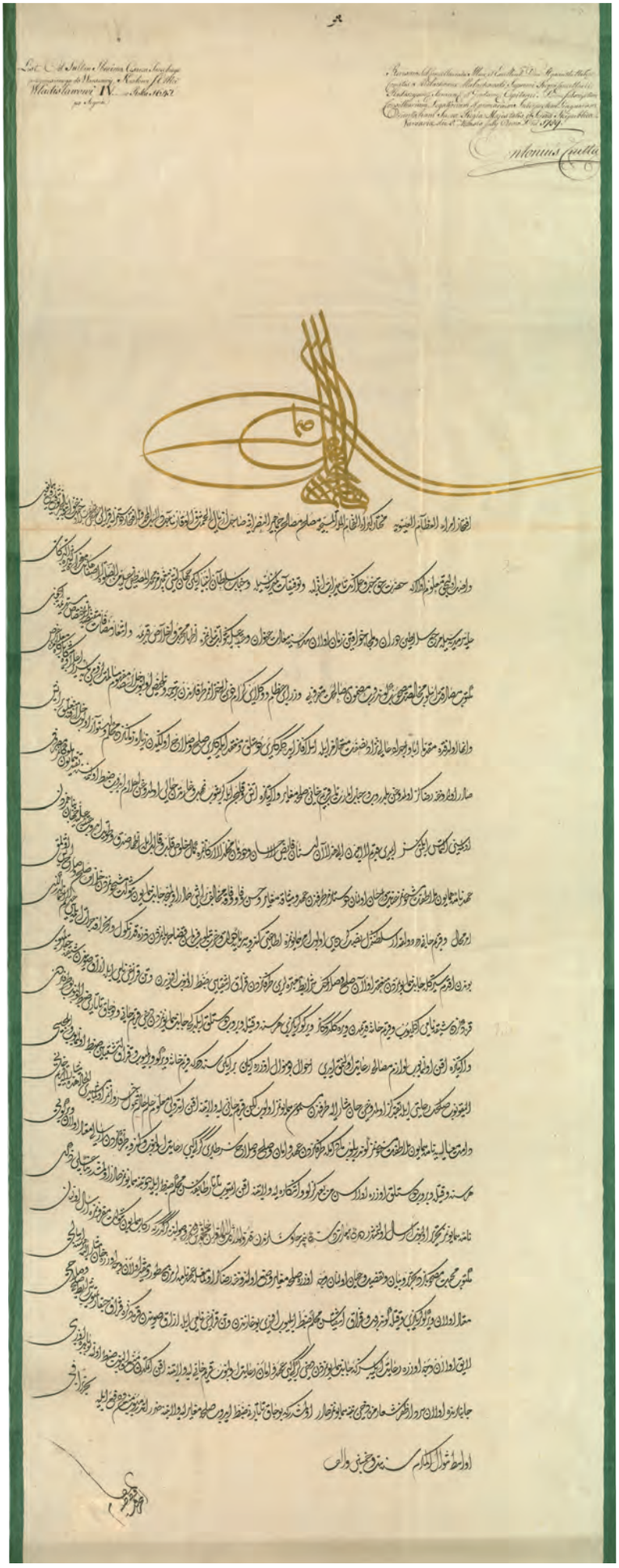
Osmanlı ve Leh taraflarının birbirlerinin ülkelerine zarar vermemeleri, elçilerin ve bezirgânların emniyeti, karşılıklı ticaret, sulh öncesinde ve sonrasında alınan esirler, tarafların birbirlerine verdikleri zararların tazmini, Leh tarafının Kırım Hanı'na ödemesi gereken vergi, Kırım ve Boğdan tarafından Leh ülkesine ve Lehliler tarafından da onlara zarar verilmemesi, Leh ülkesine kaçan Boğdanlı bozguncuların iadesi, her iki ülke halkından kişilerin birbirlerine olan borçları ve hukuki güvenlikleri, mal ve can emniyeti, davar otlatan çobanların durumu, gümrük ve vergiler, Leh Kralı'nın Moskov ülkesinden fethedeceği yerler vs.ye dair Osmanlı Padişahı tarafından Leh Kralı Batori İştvan'a (Stefan Batory) verilen ahidnâme-i hümâyun.

The ahidnâme-i hümâyun (imperial bill of oath) given by the Ottoman Sultan to the King of Poland, Stefan Batory, regarding the Ottoman and Polish sides not to harm each other's countries, the security of the ambassadors and merchants, mutual trade, captives taken before and after the peace, the compensation of the damages caused by the parties to each other, the tax that the Polish side should pay to the Crimean Khan, the Crimea and Moldavia not harming the country of Polish and the Crimea and Moldavia by the Poles, the extradite of the Moldavian rebels who fled to the Polish country, the debts of the people of both countries to each other and legal security, security of property and life, the situation of drovers, customs and taxes, the lands to be conquered by the King of Poland from Moscow and etc.

1 Cemaziyelevvel 985 [17 Temmuz/July 1577]
III. Murad

Polonya Arşivi/The Archive of Poland
AGAD, PL_1_3_34-71-260-486_0002

191

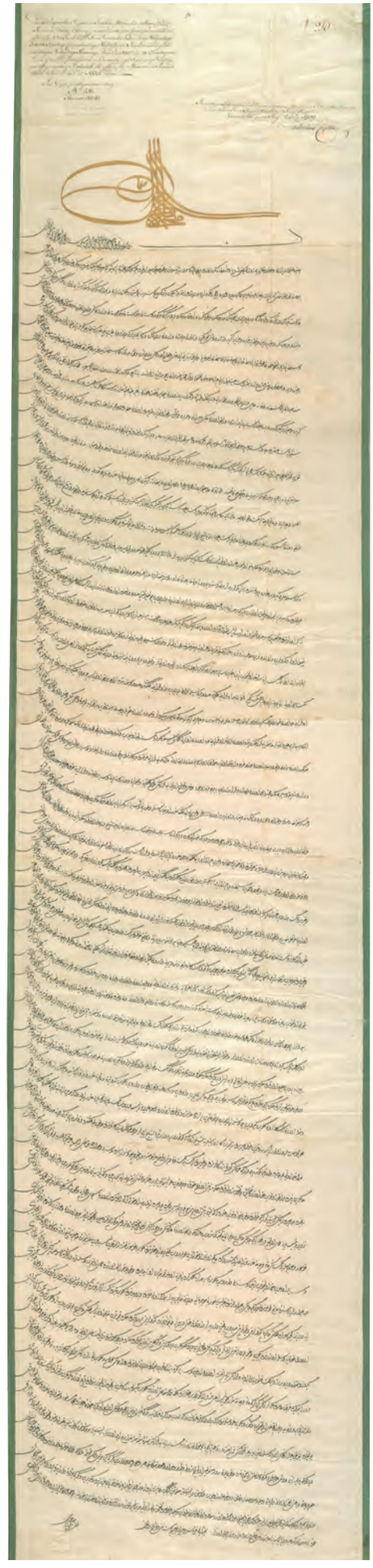
Osmanlı Devleti'ne bağlı olan Kırım Hanı'nın Leh ülkesine yönelik saldırılarının Osmanlı ve Leh devletleri arasındaki ahitname gereğince önlenmesini talep eden Leh Kralı IV. Wladislaw'a (IV. Wladyslaw Waza); ahitname gereğince Kırım Hanı'na ödemesi gereken vergiyi ödediği ve Kazak eşkıyasını zapturapt altına aldığı takdirde Kırım Hanı tarafından ülkesine herhangi bir saldırı yapılmayacağına dair gönderilen nâme-i hümâyûn.

The nâme-i hümâyun (Imperial Letter) sent to the Polish King Wladislaw IV (Wladyslaw Waza IV), who demanded the prevention of the attacks of the Crimean Khan, which is affiliated to the Ottoman State, against the Polish country in accordance with *the ahitname* (bill of oath) between the Ottoman and Polish states; stating that the Crimean Khan will not commit any attack on his country if he pay the tax that he had to pay to the Crimean Khan in accordance with *the ahitname* (bill of oath) and capture the Kazakh bandit.

11-20 Şevval 1056 [20-29 Kasım/November 1646]
İbrahim

Polonya Arşivi/The Archive of Poland
AGAD, PL_1_3_34-75-392_686_0001

192

Leh Kralı Mihail'in (Michal Korybut Wisniowiecki), aradaki savaşın sona erdirilip barış yapılmasını istemesi üzerine; tarafların birbirlerine zarar vermemesi, Leh tarafının, Kırım Hanı'na vergi ödeme, Osmanlı Devleti'nin düşmanına yardım etmeme, Erdel hâkim ve Macar kralları ile dostluk içerisinde bulunma ve Leh ülkesine kaçan Erdel, Boğdan ve Eflaklı bozguncuları iade etme yükümlülükleri ile esirler, elçi ve bezirgânlar, karşılıklı ticaret, her iki ülke halkından kişilerin birbirlerine olan borçları ve hukuki güvenlikleri, davar otlatan çobanlar, gümrük, vergi vs.ye dair iki devlet arasında var olan antlaşmaya Leh tarafının Lipka Tatarlarının çıkmasına izin vermesi, Osmanlı Devleti'ne yıllık vergi ödemesi, Podolya'yı Osmanlı Devleti'ne, Ukrayna'yı da Kazaklara terk etmesine dair dört yeni madde ilave edilerek yapılan yeni antlaşmaya (Bucaş Antlaşması) uyulacağına dair Osmanlı Padişahı tarafından verilen ahidnâme-i hümâyun.

The ahidnâme-i hümâyun (imperial bill of oath) given by the Ottoman Sultan to comply with the new treaty (Treaty of Bucaş) issued upon the demand of the Polish King Mikhail (Michal Korybut Wisniowiecki) to end the war and make peace adding four new articles which are permission of the Polish side to Lipka Tatars to leave, annual tax payment to the Ottoman State, the addition of on the abandonment of Podolia to the Ottoman State and Ukraine to the Kazakhs to the treaty existing between the two states which states that the parties not to harm each other, the Polish side oblige to pay taxes to the Crimean Khan, not to help the enemy of the Ottoman State, to be in friendship with the Prince of Erdel and the Hungarian kings and to extradite the rebels of Erdel, Moldavia and Wallachia who fled to the Polish country, and the prisoners, ambassadors and merchants, mutual trade, debts to each other and legal security of the people of both countries, drovers, customs, taxes etc.

1 Receb 1083 [23 Ekim/October 1672]
IV. Mehmed

Polonya Arşivi/The Archive of Poland
AGAD, PL_1_3_34-77-467-783_0001

193

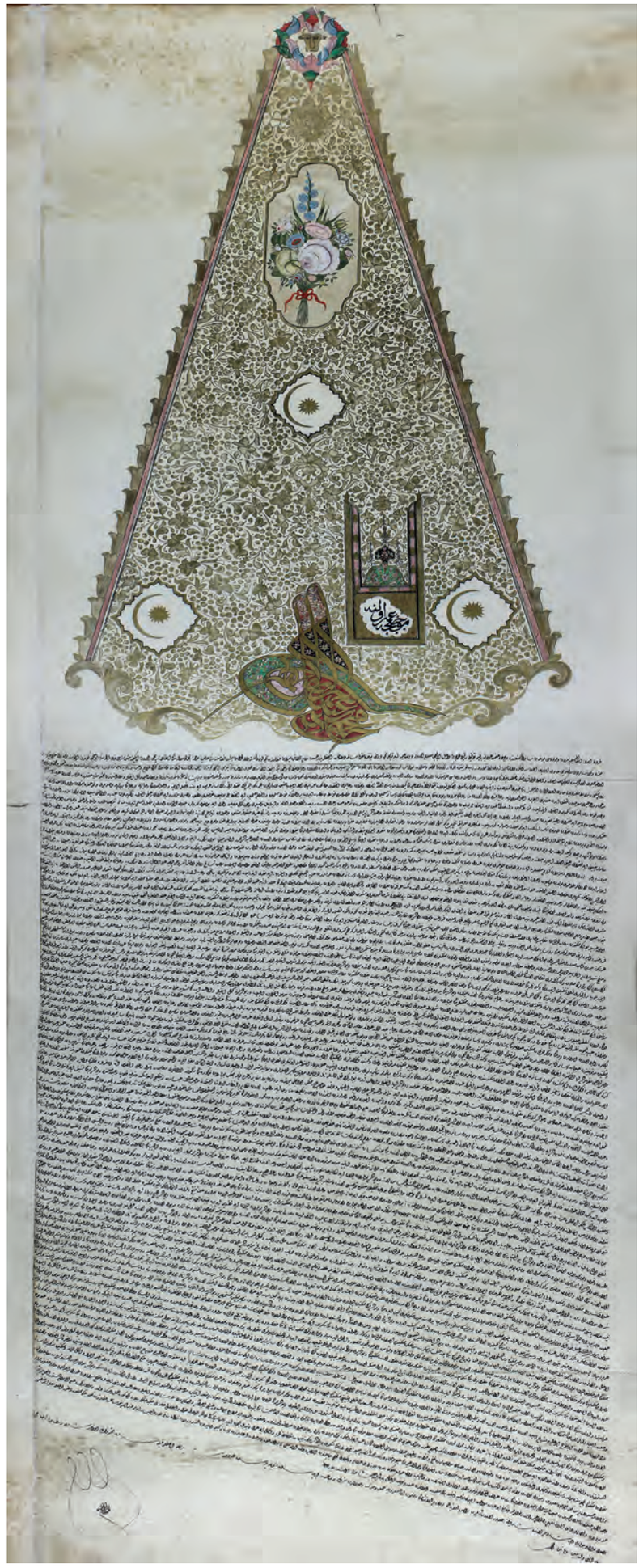
Nemçe'ye bağlı Erdel ahalisinden Dimitri Gorgoviç isimli tacirin Osmanlı ülkesine getirdiği ve buradan ülkesine götürdüğü ticaret mallarından Nemçe Devleti ile yapılan Pasarofça Antlaşması'nda ve Rusya ile yapılan Ticaret Antlaşması'nda yazılı olan şart ve esaslara aykırı olacak şekilde gümrük, vergi ve hizmetkârından cizye vs. talep edilmemesine dair ferman.

The ferman stating not to demand any customs, tax from trade goods brought to the Ottoman country and his country from here by the merchant named Dimitri Gorgoviç, who is from Erdel, Austria and *jizya* (tax paid by non-muslims) from his servant in violation of the terms and principles written in the Treaty of Passarowitz with the Austrian State and the Trade Agreement with Russia.

1-10 Receb 1216 [7-16 Kasım/November 1801]
III. Selim

Romanya Arşivi/The Archive of Romania
Documente Turceşti, 1609

194

Eflak ve Boğdan memleketlerine 1774 yılından itibaren idari, mali, adli vs. konularda değişik tarihlerde verilmiş olan nizama dair son olarak 1802 tarihinde çıkarılmış olan fermanın, Osmanlı ve Rusya Devletleri arasında 1812 yılında yapılmış olan Bükreş Antlaşması temelinde 1826'da imzalanan Akkirman Antlaşması gereğince boyarlar, voyvodalar vs. hususlarda yeni esaslar ilave edilerek tecdid olunduğuna ve bu esaslara aynen uyulmasına dair Boğdan Voyvodası'na gönderilen ferman.

The ferman sent to the Moldavian Voivode stating that the fermans lastly issued in 1802 regarding the order given to the countries of Wallachia and Moldavia on different dates in administrative, financial and judicial matters since 1774 is renewed by adding new principles on *boyars* (lords), voivodes, etc. in accordance with the Akkirman Treaty signed in 1826 on the basis of the Treaty of Bucharest signed between the Ottoman and Russian States in 1812, and to strictly comply with these principles.

21-30 Ramazan 1242 [18-27 Nisan/April 1827]
II. Mahmud

Romanya Arşivi/The Archive of Romania
Documente Turceşti, 2507

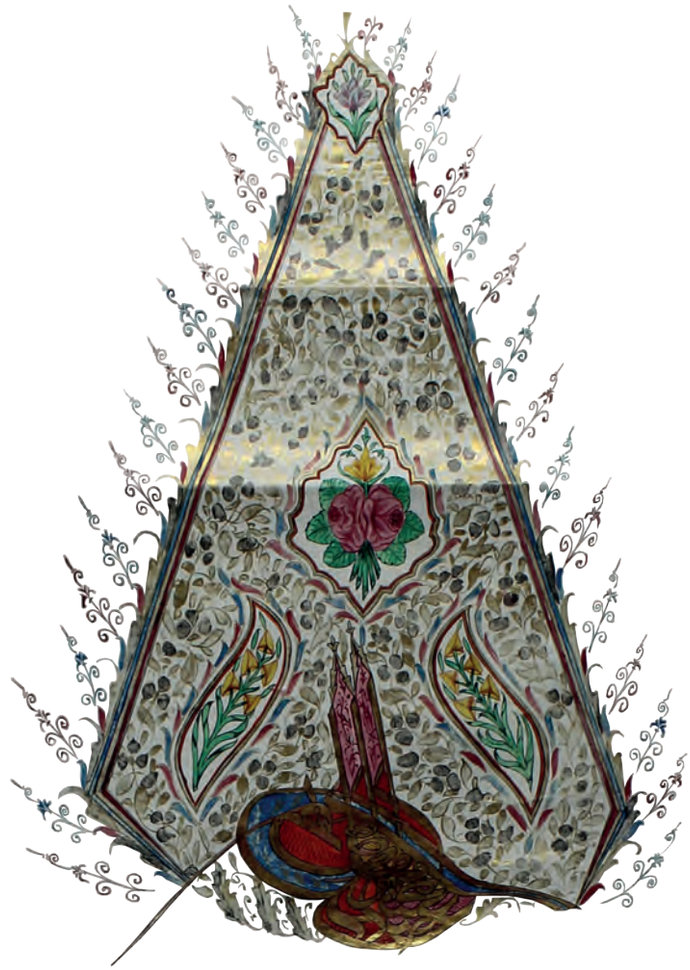
195

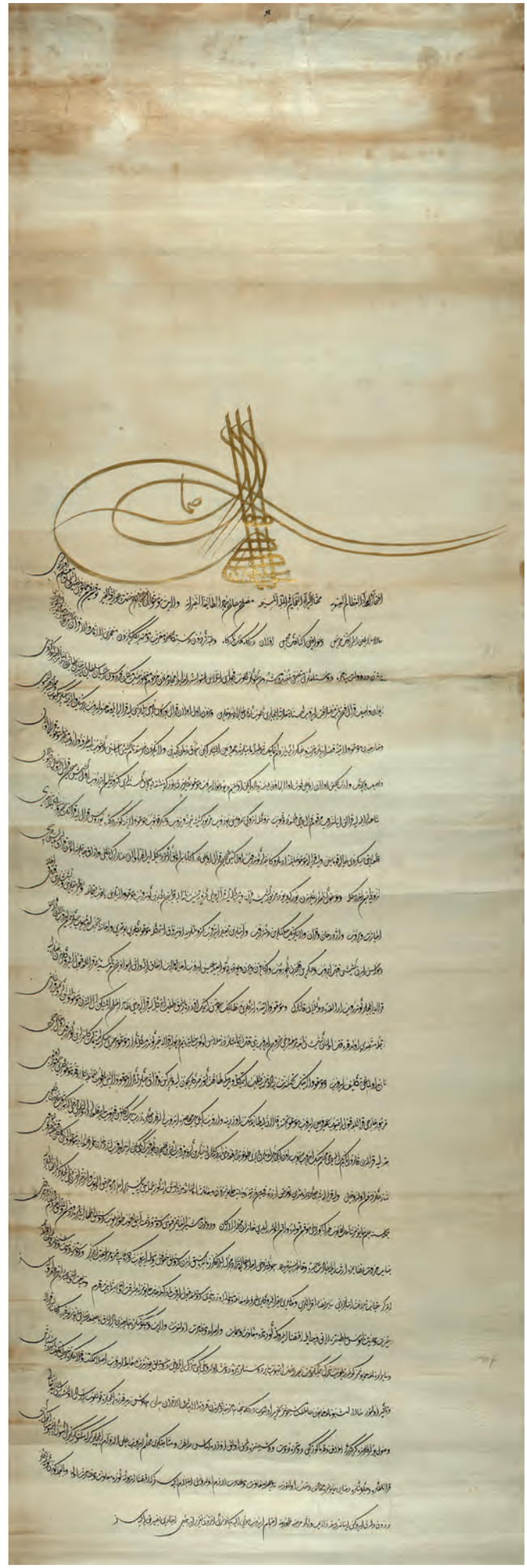
Rahip Melitos'un Lofça Piskoposluğuna nakledilmesi üzerine boşalan Eski Yoğan Metropolitliğine seçilen Rahip Agappyos'a, bu görevinden dolayı sahip olduğu yetki, hak ve sorumluluklar, cemaat mensuplarının din işlerinin yürütülmesi hususundaki esaslar vs.ye dair verilen Metropolitlik beratı.

The berat given for Metropolitan position to the Priest Yosef who is elected to Eski Yoğan Metropolit which is vacated due to the transfer of the Priest Melitos to Lofça Episcopate, on his authority, rights and responsibilities, along with the principles regarding to conduct religious affairs of members of the community.

11-20 Muharrem 1265 [7-16 Aralık/December 1848]
Abdülmecid

Romanya Arşivi/The Archive of Romania
Suluri 76

196

Önceki Moskov Kralı ile yaptığı muahedeye rağmen eski Moskov Kralı Vasil Viçe'nin oğlu olduğu iddiasıyla Moskov tahtında hak iddia eden Keşiş Hriska'ya yardım edip ülkesinde karışıklıklar çıkaran Leh Kralı'na karşı kendisine yardım edilmesi isteğinde bulunan Moskov Kralı Fyodoroviç Mihayilov'a; gönderdiği hediyelerin alındığı, Osmanlı hanedanının kapısının herkese açık olduğu ve dostluk gösterenlerin geri çevrilmediği, bu itibarla dostlukta devam ettiği müddetçe kendisine de yardım edileceği ve memleketine saldırmaması için Leh Kralı'na nâme-i hümâyun yazılacağına dair gönderilen nâme-i hümâyun.

[5 Receb 1024 / 31 Temmuz/July 1615]*

I. Ahmed

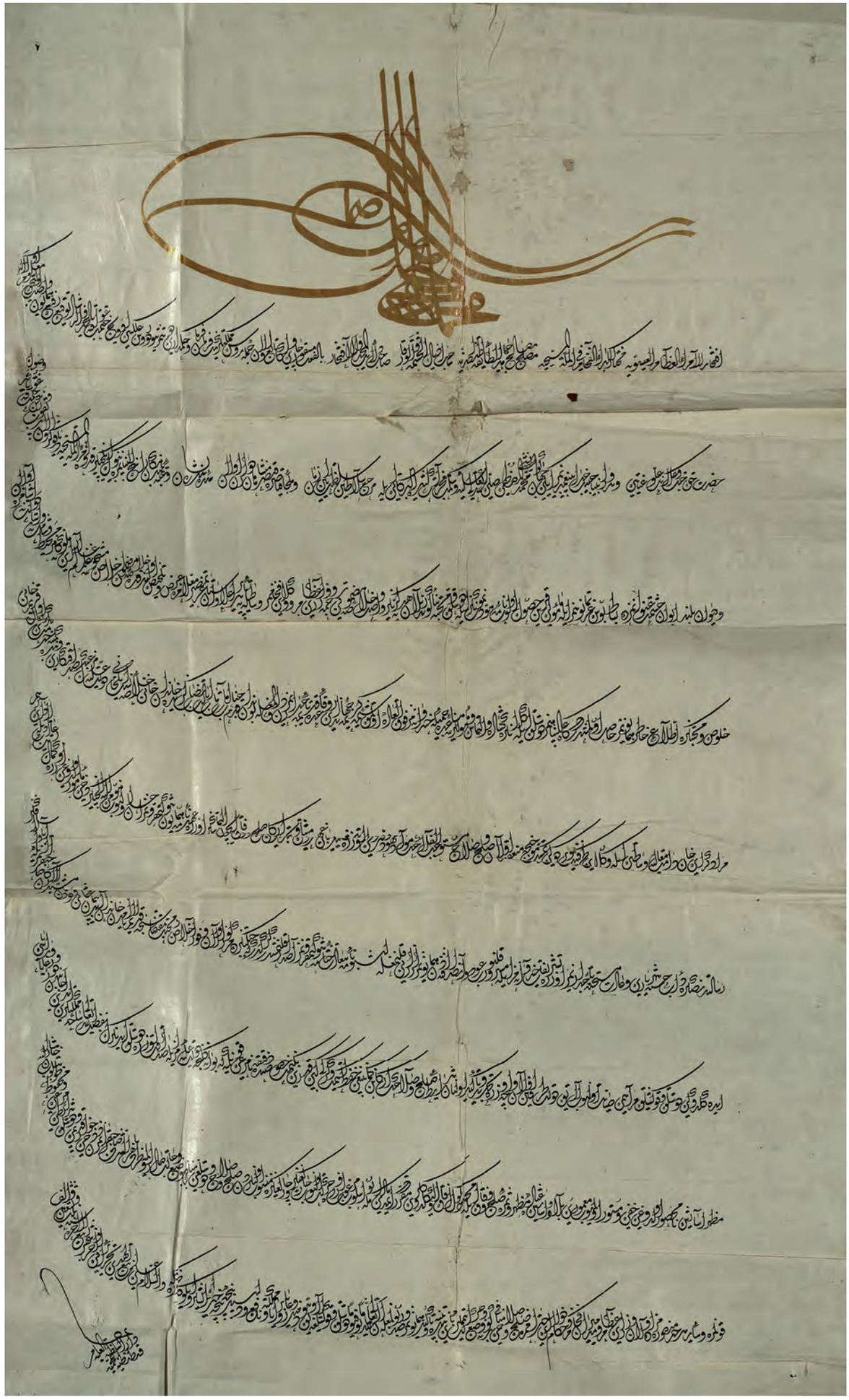
The nâme-i hümâyun (Imperial Letter) sent to Moskov King Fyodorovich Mikhailov upon his help request against the Polish king who helped Monk Hriska, who claimed to be the son of the former Moskov King Vasil Vice, despite his treaty with the previous King of Moskov, and caused chaos in his country stating that the gifts sent by him are received, that the door of the Ottoman dynasty is open to everyone and those who showed friendship are not rejected, that he would be helped as long as he continued in friendship in this respect and that *a nâme-i hümâyun* (Imperial Letter) will be sent to the King of Poland so that he would not attack his country.

Rus Arşivi/The Archive of Russia
РГАДА. Ф.89. ОП.2, 1615 г. No 1. Л.1

* Belgede tanzim tarihi mevcut değildir. Buradaki tarih ise T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünün Rusya Federasyonu Federal Arşiv Ajansı ile müştereken yaptığı katalog çalışmasından alınmıştır. Bkz. *Arşiv Belgeleriyle Moskova-İstanbul İlişkileri Tarihi (XV.-XVIII. Yüzyıl Başlangıcı)*, s. 85.

* The date of issue does not exist in the document. The date here is taken from the catalog study of the General Directorate of State Archives of the Republic of Turkey jointly with the Russian Federation Federal Archive Agency. *See History of Moscow-Istanbul Relations with Archive Documents (Beginning of XV.-XVIII Centuries.),* p. 85.

197

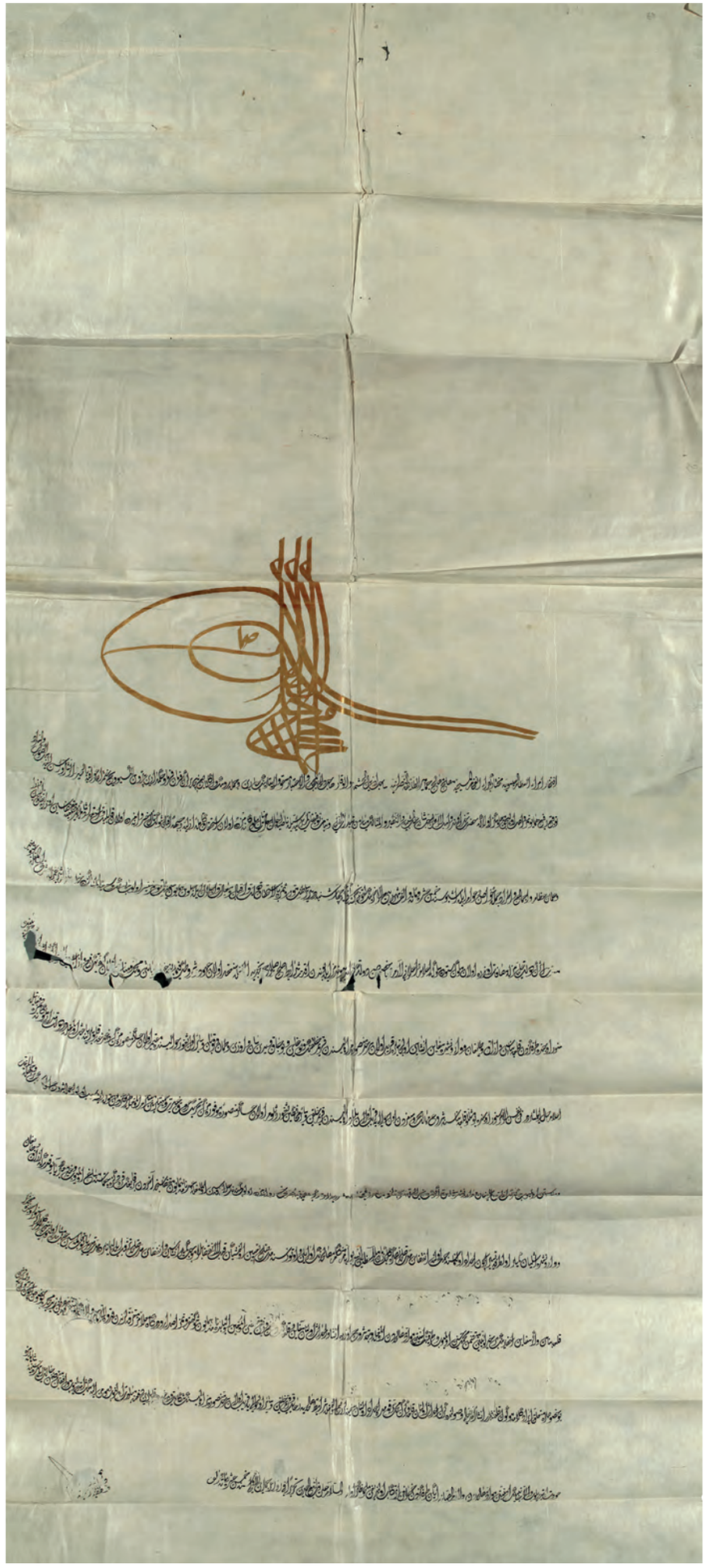
Moskov Çarı Teyodoros Aleksioviç'e (Fyodor III. Alekseevich); gönderdiği elçisinin gelip dostluk mektubunu ve hediyelerini ulaştırdığı, Kırım Hanı Murad Giray aracılığıyla ve her iki taraf vekillerinin verdiği temessük gereğince akdedilen sulh için isteği üzerine ahidnâme-i hümâyun verildiği ve elçisinin görevini yerine getirip gönlü hoş edilerek dönüşüne izin verildiği hususlarına ve Moskov Çarlığı ile bağlıları tarafından barış ve dostluğa aykırı bir hareket vuku bulmadıkça Osmanlı Devleti ile bağlıları tarafından da barış ve dostluğa riayet edileceğine dair gönderilen nâme-i hümâyun.

The nâme-i hümâyun (Imperial Letter) sent to the Moscow Tsar Teyodoros Aleksiovich (Fyodor III Alekseevich) regarding that his envoy arrived and delivered the letter of friendship and gifts, the *ahidnâme-i hümâyun* (imperial bill of oath) is granted upun his request for the peace, which was signed in accordance with the document given by the deputies of both parties through the Crimean Khan Murad Giray and his envoy fulfilled his duty and allowed return by pleasing and that peace and friendship will be respected by the Ottoman State and its affiliates unless an act contrary to peace and friendship occurs by the Moscow Tsardom and its affiliates.

21-29 Rebiülahir 1093 [29 Nisan/April – 7 Mayıs/May 1682]
IV. Mehmed

Rus Arşivi/The Archive of Russia
РГАДА. Ф.89. ОП.2. Д.54 Л.1

198

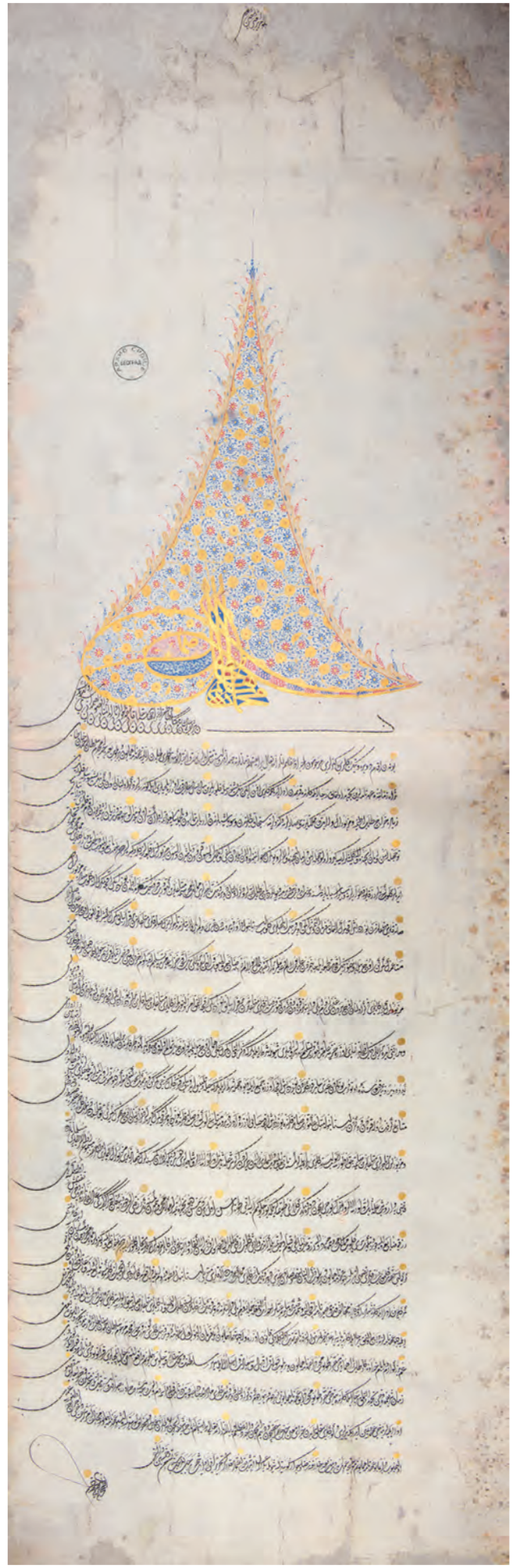
Sultan III. Ahmed'in; Osmanlı tahtına kendisinin geçtiğine, Moskov tarafının iki devlet arasındaki muahedeye (İstanbul Antlaşması) aykırı olarak ve o bölgedeki Osmanlı ahalisi ile askerlerini endişeye sevk edecek şekilde sınır ucunda bina ettiği kale ile Azak, Taygan ve Varonş'ta (?) inşa ettiği gemilerin ortadan kaldırılması gereğine ve bu hususta konuşmaya yetkili olarak Dergâh-ı Muallâ müteferrikası Mustafa'nın gönderildiğine dair Rus Çarı Petros Aleksiyoviç'e (I. Petro) gönderdiği nâme-i hümâyun.

The nâme-i hümâyun (Imperial Letter) sent by Sultan Ahmed III to Russian Tsar Petros Alexiović (Petro I) stating that he assumed the throne of the Ottoman Empire and that the fortress and the ships built at the border in violation of the treaty between the two states (Istanbul Treaty) in Azov, Taygan and Varonsh (?) that the Ottoman people and soldiers in that region are worried, should be destroyed by the Mossow side and sent *Muteferrika* (Royal Servant) Mustafa of *Dergâh-ı Muallâ* (Imperial Palace) as authorized to speak on this issue.

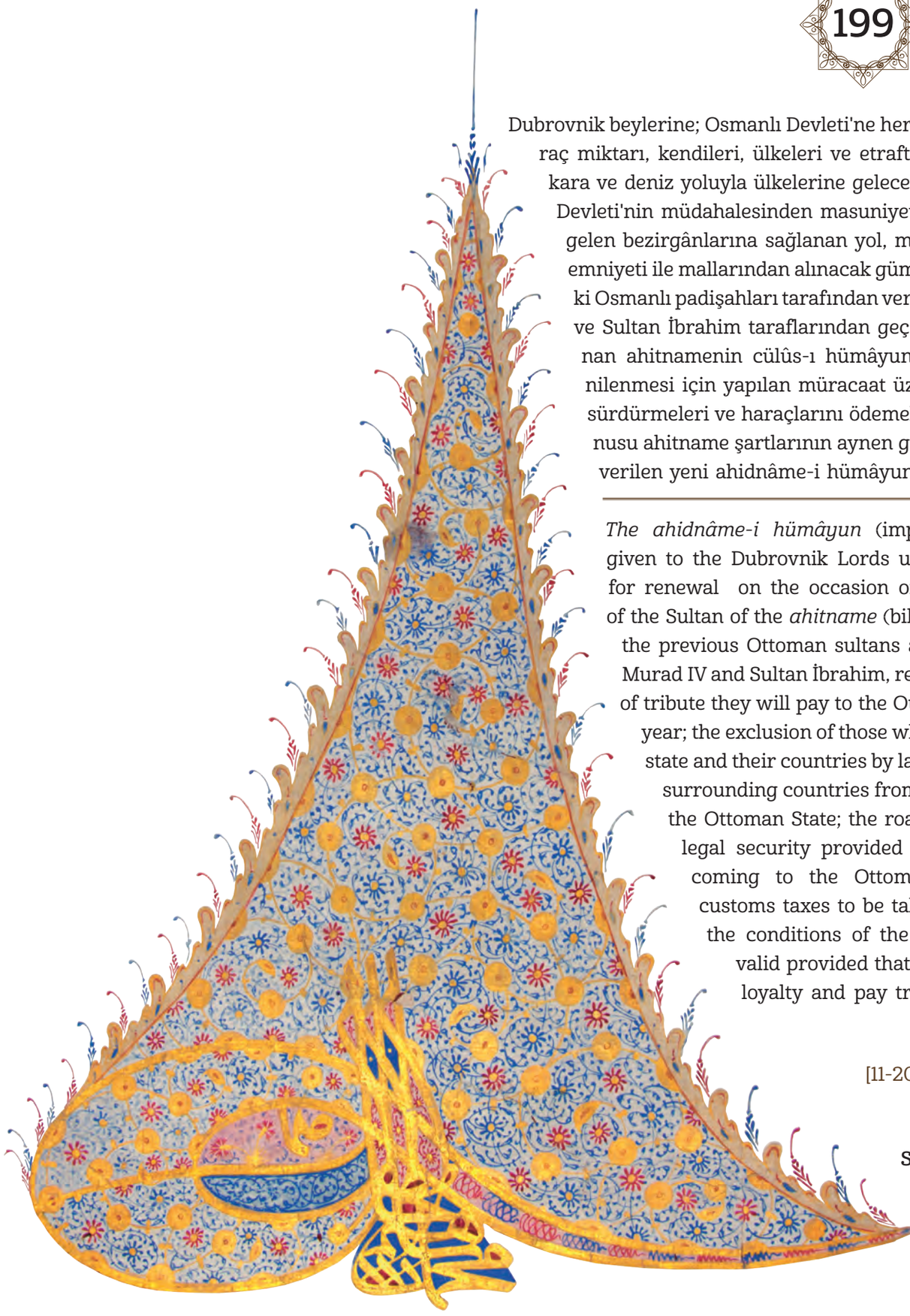
21-30 Cemaziyelevvel 1115 [2-11 Ekim 1703]
III. Ahmed

Rus Arşivi/The Archive of Russia
РГАДА. Ф.89. ОП.2. Д.54 Л.769

199

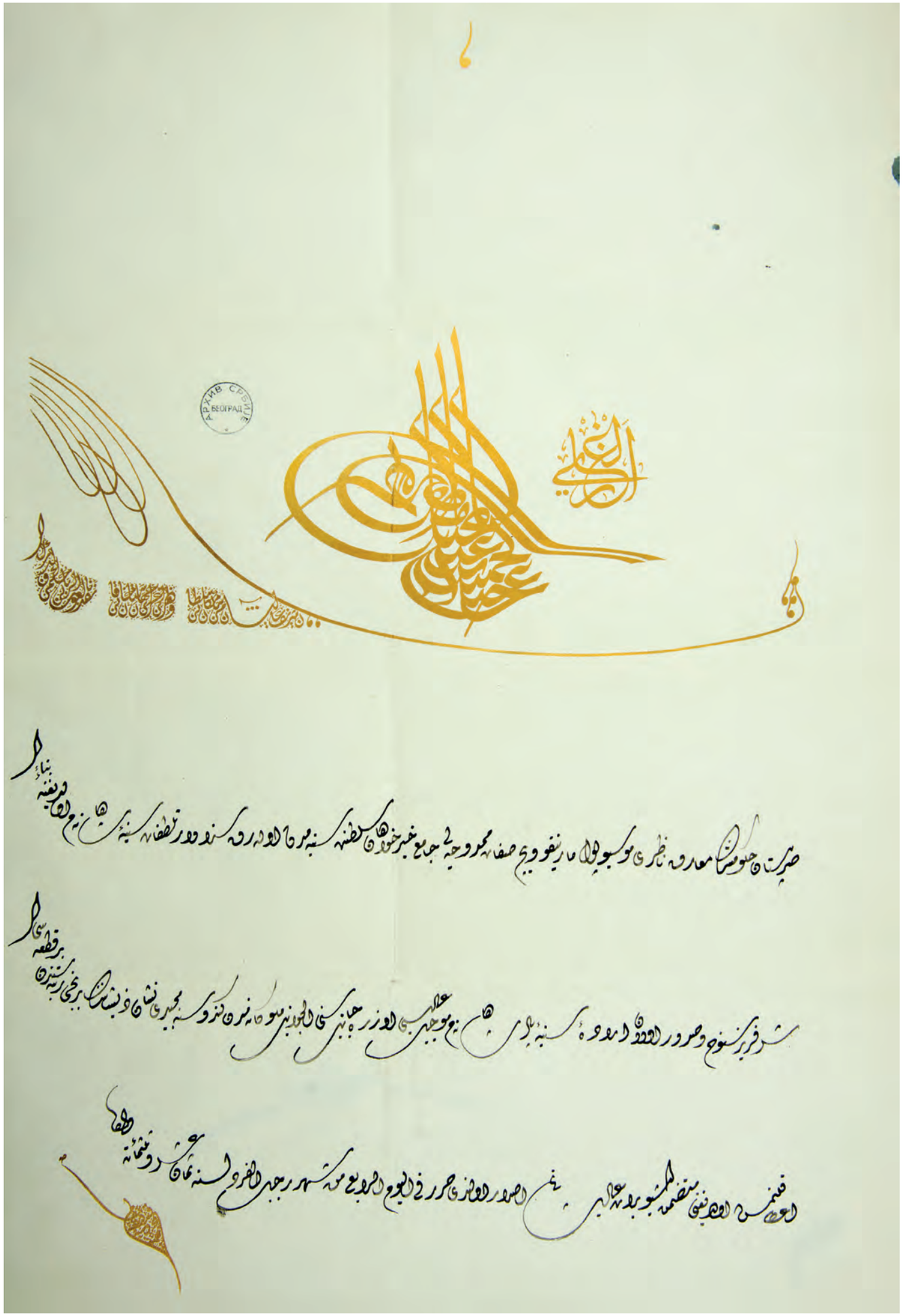

Dubrovnik beylerine; Osmanlı Devleti'ne her yıl ödeyecekleri haraç miktarı, kendileri, ülkeleri ve etraftaki memleketlerden kara ve deniz yoluyla ülkelerine gelecek olanların Osmanlı Devleti'nin müdahalesinden masuniyeti, Osmanlı ülkesine gelen bezirgânlarına sağlanan yol, mal, ticaret ve hukuk emniyeti ile mallarından alınacak gümrük vs.ye dair önceki Osmanlı padişahları tarafından verilip Sultan IV. Murad ve Sultan İbrahim taraflarından geçerli (mukarrer) kılınan ahitnamenin cülûs-ı hümâyun münasebetiyle yenilenmesi için yapılan müracaat üzerine, sadakatlerini sürdürmeleri ve haraçlarını ödemeleri kaydıyla söz konusu ahitname şartlarının aynen geçerli olduğuna dair verilen yeni ahidnâme-i hümâyun.

The ahidnâme-i hümâyun (imperial bill of oath) given to the Dubrovnik Lords upon the application for renewal on the occasion of the enthronement of the Sultan of the *ahitname* (bill of oath) issued by the previous Ottoman sultans and lastly by Sultan Murad IV and Sultan İbrahim, regarding the amount of tribute they will pay to the Ottoman Empire each year; the exclusion of those who will come to their state and their countries by land and sea from the surrounding countries from the intervention of the Ottoman State; the road, goods, trade and legal security provided to their merchants coming to the Ottoman lands and the customs taxes to be taken etc. stating that the conditions of the said *ahitname* are valid provided that they maintain their loyalty and pay tribute.

1-10 Receb 1059
[11-20 Temmuz/July 1649]
IV. Mehmed

Sırbistan Arşivi/The Archive of Serbia
No: 2

200

Sırbistan Maarif Nazırı Mösyö Pol Marinkoviç'e birinci rütbeten Mecidî nişanı verildiğine dair berat.

The berat on granting the first rank of Mecidî nişan (order) to Serbian Minister of Education, Monsieur Pol Marinkovic.

4 Receb 1318 [28 Ekim/October 1900]
II. Abdülhamid

Sırbistan Arşivi/The Archive of Serbia
No: 9

